

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Матеріали

**54-ї науково-методичної конференції
викладачів і аспірантів**

**«ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ»**

**22-23 лютого 2023 року
м. Полтава**

УДК 378(082)

B55

Редакційна колегія:

Дорошенко Андрій, начальник навчального відділу, к.е.н., доцент

Колесніченко Ірина, методист II категорії навчального відділу

Бурлака Олена, методист навчального відділу

Браславець Тетяна, керівник виробничої практики навчального відділу

Ком'ютерний набір – автори тез

Відповідальність за правильність наведених статистичних даних, фактів та посилань на інформаційні джерела несуть автори тез

Матеріали 54-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Вища освіта в контексті глобальних викликів». м. Полтава: ПДАУ, 2023. – 202 с.

ЗМІСТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ	8
Аграрна освіта в умовах воєнного стану <i>Маренич Микола, Баган Алла, Шакалій Світлана</i>	8
Алгоритми прийняття рішень в агрономічній практиці <i>Біленко Оксана, Гордєєва Олена, Вороніна Віра</i>	10
Використання цифрових технологій під час дистанційного навчання у закладах вищої освіти <i>Благодарь Катерина</i>	11
Глобалізація вищої освіти: виклики та можливості <i>Коваленко Нінель</i>	13
Застосування інноваційних методів у навчальному процесі <i>Писаренко Павло, Самойлік Марина, Диченко Оксана</i>	15
Застосування особистісно зорієнтованої технології у процесі підготовки майбутніх фахівців спеціальності геодезія та землеустрій <i>Онiнко Валентина, Шевчук Сергій, Чувпило Вадим</i>	17
Значення оцінювання залишкових знань здобувачів вищої освіти спеціальності 201 Агрономія в умовах дистанційного навчання <i>Юрченко Світлана</i>	19
Інноваційні технології навчання в екологічній освіті <i>Писаренко Віктор, Піщаленко Марина</i>	21
Інтеграція викликів сьогодення у сфері охорони навколишнього середовища до системи вищої освіти <i>Тараненко Анна</i>	23
Науково-виробничий центр селекції та насінництва польових культур - головна складова освітнього процесу кафедри селекції, насінництва і генетики <i>Тищенко Володимир, Дубенець Микола</i>	24
Освітня гейміфікація як засіб підвищення ефективності навчання <i>Тристан Дар'я</i>	26
Особливості виховної роботи на кафедрі рослинництва у режимі on-line <i>Гангур Володимир, Антонець Марина, Антонець Олександр</i>	28
Особливості навчального процесу у ЗВО під час воєнного стану <i>Ляшенко Віктор, Бараболя Ольга, Короткова Ірина</i>	30
Особливості надання освітніх послуг в умовах воєнного стану <i>Шокало Наталія, Четверик Оксана</i>	32
Особливості організації навчального процесу у сучасних умовах під час викладання дисциплін на кафедрі рослинництва <i>Гангур Володимир, Філоненко Сергій</i>	34
Особливості формування соціальних навичок у здобувачів вищої освіти спеціальності 201 Агрономія упродовж навчання <i>Ласло Оксана, Олєпiр Роман, Тараненко Сергій</i>	36
Особливості формування готовності майбутніх фахівців галузі Аграрні науки та продовольство до фітосанітарного моніторингу <i>Нечипоренко Наталія, Онiнко Валентина, Поспєлова Ганна</i>	38
Переваги та ризики освітньої глобалізації <i>Ромашко Таміла</i>	40
Перспективи та особливості навчання за дуальною формою здобуття вищої освіти <i>Рибальченко Анна, Криворучко Людмила</i>	43
Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів аграрних спеціальностей засобами історіографії <i>Поспєлов Сергій, Міщенко Олег, Калашнік Оксана</i>	45

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	48
Аналіз засобів розробки навчальних тестів спеціальностей 051 Економіка та 292 Міжнародні економічні відносини для їх імпорту на платформу дистанційного навчання Moodle <i>Макаренко Петро, Поночовна Олена</i>	48
Асертивність як інструмент ефективної комунікації учасників освітнього процесу <i>Чернікова Наталія, Баган Надія, Вовк Микола</i>	50
Вища освіта в Україні: вектори розвитку в умовах війни <i>Протас Надія, Флегантов Леонід, Слюсар Вадим, Калініченко Антоніна, Івко Сергій, Сазонова Наталія</i>	53
Впровадження елементів дуального навчання у підготовку здобувачів вищої освіти <i>Браславець Тетяна, Колесніченко Ірина, Пастрома Людмила, Москаленко Лілія</i>	58
Дистанційна освіта: проблеми та перспективи <i>Сазонова Тетяна, Вороніна Вікторія, Вараксіна Олена</i>	60
Забезпечення академічної доброчесності при атестації здобувачів вищої освіти <i>Мирна Ольга, Першін Юрій</i>	62
Забезпечення доброчесності дистанційного навчання за освітніми програмами спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування <i>Сердюк Ольга, Канівець Дмитро, Корнійчук Артур</i>	64
Застосування синергетичного підходу як теоретичного підґрунтя для аналізу освітніх систем <i>Дорофєєв Олександр, Дубинка Олег</i>	66
Компетентнісний підхід в системі розвитку освітніх програм та підвищенні якості освітніх послуг <i>Миколенко Інна</i>	68
Коучинговий підхід як ефективний інструмент навчального процесу <i>Даниленко Вікторія</i>	70
Методичні підходи до формування універсальних компетенцій студентів у процесі вивчення курсу «Підприємництво» <i>Мороз Світлана, Калашиник Олена</i>	72
Методика створення стартапів як імпакт-проектів із відновлення України <i>Таран-Лала Олена, Дем'яненко Наталія, Світлична Алла</i>	74
Методи формування індивідуальної траєкторії навчання при вивченні дисциплін із вебтехнологій <i>Копішинська Олена, Уткін Юрій, Слюсарь Ігор, Рябий Мирослав</i>	76
Основи проектної технології у розрізі компетентнісного підходу до навчання <i>Дивнич Ольга, Чернова Ольга</i>	77
Особливості використання інноваційних методик навчання у підготовці здобувачів вищої освіти у сфері права в умовах глобалізації <i>Гладкий Сергій, Купченя Лідія, Стрілець Богдан</i>	80
Особливості застосування змішаної форми навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти за умов дії воєнного стану <i>Воронько-Невідича Тетяна, Іщейкін Тимур, Помаз Олександр</i>	81
Особливості підготовки кваліфікованих кадрів для органів місцевого самоврядування <i>Галич Олександр, Медвідь Вікторія</i>	83
Особливості синхронного та асинхронного дистанційного навчання <i>Олійник Аліна</i>	85
Перебудова вищої освіти України в контексті воєнних загроз <i>Лозинська Тамара, Роменська Таїсія</i>	87

Переваги та недоліки дистанційного навчання у закладах вищої освіти <i>Волкова Неля, Писаренко Світлана, Михайлова Олена</i>	89
Підвищення ефективності реклами ЗВО у соціальних мережах в умовах глобальних викликів <i>Боровик Тетяна, Майборода Олена, Христенко Кирило</i>	91
Професійний розвиток викладача в контексті сучасних викликів <i>Вакуленко Юлія, Петренко Максим, Дегтярьова Лариса, Бондаренко Марина</i>	93
Рекомендації щодо визначення складу і параметрів джерел резервного живлення мережевого обладнання для доступу до мережі Інтернет <i>Поночовний Юрій, Одарущенко Олег, Протас Надія, Дегтярьова Лариса, Одарущенко Олена</i>	95
Розвиток бренду закладів вищої освіти у соціальних мережах в контексті глобальних викликів <i>Писаренко Володимир, Терещенко Іван, Комар Вадим</i>	97
Соціальний інтелект як основа для формування інших soft-skills <i>Лядський Ігор</i>	99
Didactic project as a form of planning a lesson in management disciplines <i>Mykola Zos-Kior, Dmytro Diachkov, Iryna Potapiuk</i>	100
ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ	103
Виклики сьогодення у вищій освіті <i>Костенко Олена, Опара Надія, Дрожжана Ольга</i>	103
Використанням Moodle та Google Meet для проведення поточного та підсумкового контролю з фізико-математичних дисциплін <i>Антонець Анатолій, Овсієнко Юлія, Рижкова Тетяна</i>	105
Вища освіта в контексті сучасних глобальних процесів <i>Опара Надія</i>	107
Глобалізація вищої освіти – основні тенденції <i>Дрожжана Ольга</i>	110
Глобалізація вищої освіти – переваги і недоліки <i>Шпилька Микола</i>	112
Особливості вивчення автоматизованих систем проєктування з використанням дистанційних технологій <i>Яхін Сергій</i>	114
Особливості реалізації проєктної технології навчання у фаховій підготовці магістрів професійної освіти <i>Горбенко Олександр, Келемеш Антон, Япринець Тетяна</i>	116
Організація освітнього процесу в коледжі в умовах воєнного стану в Україні <i>Сайчук Олександр, Боровик Олена</i>	118
Формування проєктно-дослідницьких умінь студентів закладів професійної освіти засобами навчально-методичного забезпечення <i>Антонець Анатолій, Ковальчук Станіслав, Прілепо Наталія</i>	120
Цифрові інструменти як форма активізації пізнавальної діяльності здобувачів технічного профілю <i>Левченко Юлія, Басова Юлія</i>	122
Чому дистанційне навчання залишиться з нами <i>Прілепо Наталія</i>	124
3D-моделювання та технології 3D-друку як інструменти створення лабораторного устаткування <i>Іванов Олег</i>	126

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ	129
Аспекти дистанційного навчання на платформі Moodle з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» в умовах сьогодення <i>Супруненко Костянтин, Каришева Людмила</i>	129
Викладання дисципліни «Паразитологія та інвазійні хвороби тварин» в контексті глобальних викликів <i>Корчан Леонід, Корчан Микола</i>	131
Виклики сучасності при підготовці здобувачів вищої освіти <i>Щербакова Наталія, Передера Сергій, Передера Жанна</i>	132
Вимоги до викладання дисциплін на кафедрі інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки в умовах російсько-української війни <i>Передера Олена</i>	134
Вища освіта у сучасних умовах глобальної конкуренції <i>Кравченко Сергій, Бурда Тетяна, Шелудько Анастасія</i>	136
Впровадження інноваційних підходів до організації творчої навчально-пізнавальної діяльності підготовки докторів філософії за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина <i>Євстаф'єва Валентина, Мельничук Віталій, Долгін Олександр</i>	138
Застосування інноваційних технологій у викладанні дисциплін «Анатомія свійських тварин» і «Патологічна анатомія та розтин» <i>Омельченко Ганна, Авраменко Наталія</i>	139
Кадровий потенціал у контексті глобальних викликів <i>Михайлютенко Світлана</i>	141
Методика викладання фахових дисциплін у вищій школі <i>Коломак Ігор, Марченко Тетяна</i>	143
Методичне обґрунтування організації дистанційного навчання у вищій школі <i>Кручиненко Олег</i>	145
Наочність при викладанні дисципліни «Лікарські рослини» <i>Канівець Наталія, Каришева Людмила, Бурда Тетяна</i>	147
Нові глобальні виклики та їх вплив на розвиток вищої ветеринарної освіти в Україні <i>Панасова Тетяна</i>	149
Особливості організації навчального процесу з циклу хірургічних дисциплін у контексті глобальних викликів <i>Киричко Борис</i>	150
Проблеми плагіату в сучасній освіті <i>Звенігородська Таміла</i>	152
Оцінювання знань здобувачів вищої освіти на факультеті ветеринарної медицини під час російсько-української війни <i>Передера Роман</i>	153
Розвиток психосоціальних навичок здобувачів вищої освіти в умовах глобальних викликів <i>Киричко Олена, Дмитренко Надія, Титаренко Олена</i>	155
Співпраця із Малою академією наук України у розрізі формування початкових компетентностей лікаря ветеринарної медицини <i>Локес-Крупка Терезія</i>	157
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ	159
Адаптація закладів вищої освіти України до умов воєнного стану <i>Бурлака Олена, Гринь Валентина, Костоглод Андрій, Шевченко Тетяна</i>	159
Дистанційне навчання: переваги та недоліки <i>Тютюнник Світлана, Єрмолаєва Марина, Чіп Людмила, Дугар Тетяна</i>	162
Забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання <i>Краснікова Оксана, Дроботя Яна</i>	164

Забезпечення якості викладання в умовах змішаного навчання та з врахуванням сучасних викликів <i>Капаєва Людмила</i>	165
Інструменти Google як складові дистанційного навчання <i>Красота Олена</i>	167
Освітній процес в умовах сучасних викликів <i>Дорогань-Писаренко Людмила, Дорошенко Андрій, Єгорова Олена</i>	168
Основні етапи самоорганізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти <i>Токуєва Наталія</i>	170
Особливості викладання комп'ютерних дисциплін в умовах дистанційного навчання <i>Мокієнко Тетяна, Прийдак Тетяна, Сіренко Олена</i>	172
Особливості вивчення іноземних мов в контексті глобальних викликів <i>Воловик Лариса</i>	174
Парадигма університетської освіти в умовах воєнного стану <i>Ліпський Роман</i>	175
Психолого-педагогічні аспекти реалізації методики викладання облікових дисциплін в умовах невизначеності і загроз <i>Канцедал Наталія, Лега Ольга</i>	177
Удосконалення самостійної роботи онлайн-освіти в умовах воєнного стану <i>Рудич Алла, Тютюнник Юрій</i>	180
Теоретико-дидактичні засади мультимодального аналізу рекламного дискурсу <i>Антонюк Марина</i>	182
Філософські принципи організації вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів <i>Шейко Сергій, Ільченко Алла</i>	184
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА	187
Використання методу «перевернутий клас» в сучасному освітньому процесі <i>Усенко Світлана, Шостя Анатолій</i>	187
Глобальні виклики у підготовці фахівців з харчових технологій <i>Будник Ніна, Кайнаш Алла</i>	189
Європейський досвід використання технології Edtech та перспективи її впровадження в освітньому процесі кафедрою технології виробництва продукції тваринництва <i>Ващенко Павло, Слинко Віктор, Березницький Віктор</i>	191
Застосування моделі STEM-освіти у вивченні моделювання та оптимізації харчових технологій <i>Дубова Галина, Сукманов Валерій</i>	193
Інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти <i>Чижанська Наталія, Шаферівський Богдан, Карунна Тетяна</i>	195
Методичне забезпечення дисциплін кафедри технології виробництва продукції тваринництва при дистанційній формі навчання <i>Полищук Анатолій, Шостя Анатолій, Кравченко Оксана, Чухліб Євгеній</i>	197
Неформальна та інформальна освіта як складова у підготовці фахівців в галузі харчових технологій <i>Хмельницька Євгенія</i>	198
Особливості проведення лабораторних занять під час дистанційного навчання <i>Кузьменко Лариса</i>	200

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

АГРАРНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Маренич Микола, д.с.-г.н., професор

Баган Алла, к.с.-г.н., доцент, **Шакалій Світлана**, к.с.-г.н., доцент

На сьогоднішній день дистанційна форма навчання набула значного поширення. Спочатку заклади освіти в Україні були переведені на дистанційне навчання навесні 2020 року під час спалаху коронавірусної інфекції. Як для викладачів, так і для здобувачів вищої освіти, потрібен був час для адаптації у таких умовах, але, на жаль, вони його не мали. У швидкому темпі учасники освітнього процесу пристосовувалися до нових реалій. Досить швидко впроваджувалися сучасні інформаційно-комунікаційні технології, зокрема MOODLE, Zoom, Google Meet та ін. [1-2].

Протягом наступних навчальних років освітній процес у багатьох закладах вищої освіти, у тому числі і в Полтавському державному аграрному університеті, проходив періодично у двох режимах: дистанційному та змішаному. До таких реалій освітяни вже, певною мірою, адаптувалися за період пандемії: удосконалювався навчальний процес під час дистанційного навчання, пристосувалися студенти до проведення занять, науково-педагогічні працівники проходили підвищення кваліфікації в онлайн-режимі.

Найстрашніше випробування розпочалося 24 лютого 2022 року внаслідок підлої агресії росії. Війна різко змінила не лише світогляд, а й все життя. Освітній процес активізувався з новими силами на тих територіях, де це було можливим. Дистанційне навчання у всій країні набуло нових ознак: у здобувачів і викладачів не завжди був зв'язок і інтернет, що значно ускладнювало освітній процес. Але, головне, що більшість закладів вищої освіти, які зазнали руйнувань, змогли відновити навчальний процес: частково, в іншому регіоні тощо.

Новою перешкодою для проведення дистанційного навчання стали постійні обстріли критичної інфраструктури восени 2022 року по всій території України. Планові і аварійні відключення світла внесли свої корективи в освітній процес. Відсутність зв'язку і інтернету погіршила якість навчання і у дистанційному форматі, яке проходить, в основному, лише онлайн. Так, вітчизняний ринок праці постійно потребує висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців, оскільки значна частка молоді виїхала за кордон на навчання. Особливо це є актуальним для аграрної сфери. Сільське господарство постійно потребує кваліфікованих спеціалістів. Не дивлячись на те, що зараз іде війна, аграрії працювали цілий рік, щоб мати змогу забезпечити населення сільськогосподарською продукцією, у тому числі і зерном. У поточному році, як ніколи, важко було проводити польові роботи через низку відомих для нас перешкод. Але працівники аграрного сектору виконали свій професійний обов'язок, забезпечивши продуктами харчування не лише нашу країну, а й держави, які цього потребують.

Війна внесла свої суворі виклики у відносини між освітою й аграрним виробництвом та бізнесом. Внаслідок бойових дій значна частина сільськогосподарських площ зазнала уражень і забруднення. Існують серйозні

ризика зменшення родючого потенціалу земель, а також наявна реальна небезпека замінувань і залишених невикористаних боєприпасів, зруйновані об'єкти інфраструктури зберігання й переробки продукції АПК, порушені логістичні ланцюжки.

З наукової точки зору вирішення цих проблем можна коротко описати наступним чином. Пошкодження мікрорельєфу можна усунути агротехнічними заходами. Забруднення ґрунтів можна ліквідувати застосуванням високого рівня агротехнічних операцій, використанням заходів ремедіації. На забруднених територіях доцільно використовувати посіви сільськогосподарських культур багатоцільового призначення.

Вкрай необхідними стали технології дистанційного моніторингу для виявлення небезпечних предметів, застосування безпілотної техніки й засобів дистанційного керування агрегатами. Ліквідація наслідків руйнувань інфраструктури АПК потребує не лише відбудови, а й створення невеликих за обсягом об'єктів зберігання й переробки, що потребує фахівців з будівництва і відповідних технологій переробки. Такий процес неможливий без економічного аналізу й юридичних аспектів.

Ці виклики формулюють напрями підготовки фахівців та залучення науково-педагогічного складу до вирішення наведених проблем. Війна стимулює прискорено вирішувати ці завдання. Участь науковців і освітян у відновленні нормального життя і функціонування принесе також нові знання в освітній процес й потребуватиме негайного впровадження у навчальні програми. Швидкому впровадженню сприятиме досвід застосування інноваційних методів навчання, апробованих напередодні війни.

Таким чином, якість освітнього процесу є досить актуальним питанням, зокрема і для аграрних закладів вищої освіти, оскільки постійно потребує використання і впровадження новітніх технологій навчання. Це, в свою чергу, дасть можливість пропонувати роботодавцям висококваліфікованих фахівців, які мають значний попит останнім часом. Тому для проведення освітнього процесу у вищій школі необхідно постійно удосконалювати форму дистанційного навчання, оскільки вона зараз є актуальною.

Список використаних джерел:

1. Бабушко С. Виклики дистанційного навчання у вищій школі. *Освітній простір XXI ст.: виклики та перспективи : збірник наукових праць II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти* (21 квітня 2022р.). Кам'янець-Подільський, 2022. С. 9-12.

2. Баган А., Шакалій С. Умови професійної підготовки майбутніх агрономів. *Матеріали 53-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи»*. м. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 46-47.

АЛГОРИТМИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АГРОНОМІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Біленко Оксана, к.с.-г.н.,

Гордєєва Олена, к.с.-г.н., доцент,

Воропіна Віра, асистент

Робота агронома складається з повсякчасних рішень. Це технологічні питання, коли є час зважити всі альтернативи та вибрати оптимальний варіант. Це вирішення нагальної проблеми захисту посівів, коли від швидкості вирішення застосування заходу залежить не тільки його ефективність, а, часом, збереження всього урожаю культури! При прийнятті рішення агроном бере на себе передбачувані ризики і відповідальність за наслідки [2].

Кожна конкретна ситуація потребує проведення певної аналітичної роботи, яка базується на певних методичних підходах обґрунтування агротехнічних рішень задля зростання достовірності очікуваних результатів та зменшення ризику втрат [1]. Навчити майбутнього спеціаліста застосовувати стандартизовані алгоритми прийняття рішень є задачею викладання спеціальних предметів.

В умовах розвитку ринкової економіки значно зросла роль аналітичної роботи щодо обґрунтування, прийняття та контролю виконання агрономічних рішень. Як показує практика, наукова обґрунтованість таких рішень потребує комплексного врахування взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів середовища, в якому ці рішення будуть реалізовані і їх всебічного аналізу, що вимагає відповідного обсягу достовірної інформації [3].

Знаходити інформацію про засоби агротехнічного впливу наші майбутні спеціалісти вміють за допомогою всесвітньої інформаційної мережі. Але як саме користуватися отриманою інформацією не завжди розуміють. І тоді з'являються випадки використання гербіцидів на посівах цукрового буряка до дев'яти разів за вегетацію, одночасні поливи томатів в серпні з обприскуванням проти фітофторозу тощо. Саме таке положення речей потребує навчати майбутніх спеціалістів прийняттю адекватних рішень виробничих проблем. Кращою є техніка прийняття рішень, що основана на раціональному підході [1]. Алгоритм прийняття виробничих рішень складається з шести основних кроків.

Перший крок – це виявлення та формулювання проблеми. Наприклад, рівень забур'яненості поля. Проблема може бути виявлена як до сівби культури, так і після, коли вже вегетують рослини! Відповідно вирішення буде різним. І це приводить нас до другого кроку – дослідницького. Необхідно визначити, які бур'яни переважають, скільки їх потенційно може бути, до яких біологічних груп вони належать та рівень шкодочинності цих бур'янів на нашій культурі.

Третім кроком алгоритму буде врахування різних факторів виявленої проблеми і визначеність чи невизначеність наявної інформації. При визначеній інформації прийняття рішення простіше, бо відомі наслідки і ризики. При невизначеності ризики виростають, і для прийняття рішення потрібно вміти прогнозувати наслідки, виходячи з невідомих результатів.

Четвертим кроком буде оцінка варіантів вирішення проблеми. Вона базується на другому та третьому кроках і полягає в порівнянні різних варіантів вирішення проблеми та наслідків. В випадку забур'яненості це вибір заходів знищення бур'янів: агротехнічний при можливості, хімічний (кілька варіантів

застосування різних гербіцидів), ручне прополювання (наприклад, на цінних лікарських рослинах, де недопустимо застосування хімії).

П'ятий крок алгоритму прийняття рішення обов'язково включає етап остаточного вибору необхідного варіанту дій і реалізація його. Знайдене рішення має запустити новий цикл виробничого процесу. Останнім – шостим кроком – є контроль виконання та оцінка ефективності застосованого вирішення виробничої проблеми. Також не повинно залишитися без уваги написання звіту – виробничого, бухгалтерського тощо.

На нашу думку, найкращім методом навчити майбутнього спеціаліста застосовувати цей чи подібний алгоритм вирішення виробничих питань є розробка та написання курсових робіт з предметів, що складають основу спеціальності. Це ґрунтознавство, агрохімія, захист рослин і рослинництво. Потрібно планувати їх написання майбутніми спеціалістами на новому інформаційному та методичному рівні, як кейси спеціалізованих завдань. Застосування алгоритмів прийняття рішень в агрономічній практиці повинно увійти в свідомість агронома.

Список використаних джерел:

1. Василенко В.О. Теорія і практика розробки управлінських рішень : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2003. 420 с.

2. Власова О.І., Семиченко В.А, Пащенко С. Ю., Невідома Я.Г. Психологія вищої школи : підручник / за ред. О.І. Власової. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2015. 405 с.

3. Біленко О.П. Актуальність підготовки спеціалістів з агрономії до експлуатації зрошуваних земель в умовах зміни клімату. Аграрні науки та продовольство в сучасній системі освіти : Матеріали науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі аграрних наук та продовольства (м. Одеса, 2 серпня-10 вересня 2021 р.) Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 76 с. С. 17-19.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Благодарь Катерина, завідувач лабораторії

У наш час Інтернет-технологій багато аспектів нашого життя переноситься в мережу, прискорюючи тим самим темпи розвитку інформаційного суспільства і долаючи географічні бар'єри. Не стає виключенням і освіта. Досить давно вже існує заочна форма навчання. Але її можливості дуже обмежені. Інтернет дає змогу розширити їх, зробити заочне навчання справді повноцінним та всеохоплюючим.

Дистанційне навчання охоплює наступні заходи: засоби надання учбового матеріалу здобувачам; засоби контролю успішності здобувачів; засоби консультації здобувачів програмою-викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача і здобувача; можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок [3].

Цифрові технології внесли суттєві зміни у розвиток суспільства, показали альтернативні варіанти формальної та неформальної освіти, цим в першу чергу поставили виклик сучасному вчителю. Йому тому необхідно неперервно

навчатися, розширяти власні пізнавальні можливості, реалізовувати потенціал, щоб урешті-решт мати актуальні знання та уміти впроваджувати їх в освітній процес. Загалом, це вимагає глибоких знань, широкого світогляду, ефективності не тільки учителя, а й учня. Лише у такій взаємодії породжується обмін знаннями, які не забуваються протягом тривалого часу [2].

Останні роки в Україні дистанційне навчання набирає обертів через неможливість відвідувати не лише школи, а й вищі навчальні заклади. Саме завдяки цифровим технологіям дистанційне навчання стає легшим у впровадженні як у школах так і у вищих навчальних закладах.

Для організації дистанційного навчання досить широко використовуються різноманітні програми для проведення онлайн-конференцій, такі як Zoom та Google Meet, а також платформи для розміщення навчального матеріалу і контролю виконання завдань здобувачами освіти – Coogole Classroom та Moodle. З допомогою таких популярних додатків, як Skype, Viber, Facebook Messenger, WhatsApp та ін. можна не лише підтримувати зв'язок із здобувачами в режимі реального часу використовуючи текстові повідомлення, але швидко і зручно пересилати файли, а також створювати групи та проводити відео підключення.

Zoom – це сервіс для проведення онлайн конференцій, продукт американської компанії. Під час пандемії COVID-19 стався найбільший сплеск популярності Zoom як для віддаленої роботи, так і для дистанційного навчання з використанням інтернету, знаходячись на будь-якій відстані один від одного.

Google Meet – сервіс онлайн зв'язку, розроблений компанією Google. Офіційно програму представили у березні 2017 року. Вже у березні 2020 року в зв'язку з пандемією COVID-19 було оголошено про надання безкоштовного доступу до програми, що призвело до збільшення числа користувачів в 30 разів, а в квітні 2020 року порівняно з січнем 2020 року, досягнувши значення 100 мільйонів користувачів на день (у аналогічного сервісу Zoom число користувачів на той момент складало 200 мільйонів на день).

Google Classroom – досить зручна у використанні платформа, яка була розроблена спеціально для педагогів. Вебсервіс був створений з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом, а також щоб прискорити процес поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти. Може використовуватися як вчителями та учнями у школах, так і в закладах вищої освіти викладачами та студентами.

Google Classroom об'єднує в собі: Google Drive для створення і обміну завданнями, Google Docs, Sheets and Slides для їх написання, Gmail для спілкування, Google Calendar для розкладу та інші вебсервіси. Кожен клас створює окрему папку на Google диску відповідного користувача Google Drive, куди подається робота, котру оцінює викладач. Мобільні додатки дозволяють користувачам робити фото та прикріпляти їх до завдань, ділитися файлами з інших додатків та мати офлайнний доступ до інформації. Педагог може відстежувати прогрес кожного здобувача освіти, а після оцінки його роботи, повернути її, супроводжуючи коментарями.

Moodle – навчальна платформа, призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і здобувачів освіти в надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Moodle надає

можливість викладачам створювати ефективні сайти для онлайн-навчання[1].

Отже, застосування цифрових технологій в освіті дає змогу створити нові способи донесення знань, навчитись дистанційній взаємодії викладача та здобувачів освіти, а також підвищити якість та ефективність навчання у цілому[2].

Список використаних джерел:

1. Aizhan Mukhtarkizi Rezhabova, Ainur Nazimbekovna Zhorabekova Modern platforms for distance teaching // Academic Research in Educational Sciences. 2021. V. 2. №2. P. 372-375.

2. Soroka, V. Digital education in the international pedagogical discourse // Comparative Professional Pedagogy 2019. V. 9. № 4. P. 74-81. <https://doi.org/10.2478/rpp-2019-0040>

3. Yaroshenko T. Distance learning in higher education: current trends// Engineering and Educational Technologies. 2019. V. 7. № 4. P. 8-21. <http://surl.li/esquw>

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Коваленко Нінель, к.с.-г.н., доцент

Сьогодні жодна країна не може забезпечити високий рівень свого розвитку та існування, свою політичну та економічну незалежність без налагодженої системи освіти. З цієї причини всі країни зацікавлені у побудові адекватних національних систем вищої освіти. В рамках загальної тенденції глобалізації та інтеграції у розвитку національних систем освіти простежується взаємодія двох процесів. З одного боку, держави враховують об'єктивні вимоги імперативного характеру до реформ освіти. З іншого боку, кожна країна виділяє власні тактичні напрями, пріоритети освітньої політики, які базуються на специфічних соціально-економічних, політичних, культурних умовах власного цивілізаційного розвитку.

З потенційним впливом глобалізації на вищу освіту пов'язані як нові можливості, так і виклики, що залежать від пріоритетів у політиці, ресурсів, рівня розвитку країни. Серед потенційних можливостей необхідно виділити наступні: розширення спектру освітніх послуг та більш широкий доступ до них, підтримка економіки знань, розробка сумісних ступенів, посилення співставлення кваліфікацій, підвищення ролі орієнтованих на ринкові умови підходів, економічні вигоди для провайдерів освітніх послуг, диверсифікація і створення нових умов для роботи академічних установ.

До потенційних викликів слід віднести: стурбованість з приводу якості освітніх послуг; нерівності в плані доступу, що призводить до створення паралельної системи; зростаюча проблема фізичного й віртуального відтоку кваліфікованих кадрів у більш розвинені країни; гомогенізація культури; ослаблення ролі держави у справі розробки цілей національної політики, збільшення орієнтованих на ринкові умови програм, а також занепад деяких суто наукових дисциплін. Для одних країн ці процеси можуть означати нові можливості, а для інших є викликом чи небезпекою.

Актуальність глобальних змін у вищій освіті пов'язана із суттєвою трансформацією підходів до навчання та переходом на різноманітні дистанційні

платформи спочатку через COVID-19, а згодом через збройну агресію Росії проти України. Пандемія коронавірусу стала одним із найбільших викликів для системи освіти, а російсько-українська війна поглибила його.

Майже у всіх вищих навчальних закладах змінилися форми викладання, аудиторне навчання замінено на дистанційне. Це виявило низку проблем, серед яких доступ до технічної інфраструктури, компетенції та методики дистанційного навчання, а також вимоги конкретних галузей навчання.

Глобальні тенденції та виклики 2020-2022 рр. поставили під сумнів доцільність застарілих традиційних форм навчання. Вже неможливо повернутися до традиційної моделі. Нині вищі навчальні заклади є простором для інновацій. Стрімко розвиваються та вдосконалюються віддалені формати роботи, здійснення бізнес-процесів. Впровадження нових освітніх платформ дозволяє розширити можливості індивідуалізації навчання, сприяє розвитку творчих здібностей студентів. Дистанційне та гібридне навчання дає можливість отримати освіту не виходячи з дому. Пріоритетною проблемою в умовах сучасних перетворень в українській освіті залишається мотивація навчальної діяльності студентів. Саме мотиви саморозвитку та досягнень змушують молодь оволодівати знаннями, уміннями та навичками, які у подальшому сформуєть фундамент професійної діяльності, займатися самоосвітою [1].

Просування навчальних програм на основі інформаційно-комунікаційних технологій спрямоване на формування професійних компетенцій не лише студентів, а й викладачів, на розвиток цифрових навичок роботи в освітньому цифровому середовищі, інтеграцію цифрових технологій у освітню практику.

Незалежно від форми реалізації навчання необхідним є збереження рівня якості освіти шляхом використання ефективних онлайн-курсів, міждисциплінарної інтеграції, як необхідної складової підготовки майбутнього фахівця [3]. Це дозволить залучити до навчання нових студентів, які раніше не могли відвідувати навчальний заклад через віддалене місцезнаходження чи суттєві транспортні витрати, переселенців, молодь з інших регіонів чи країн.

У період глобалізації саме освіта стає своєрідним центром, де сходяться переваги та протиріччя, саме освіта формує світ XXI ст. Помітною тенденцією сучасних світових процесів стали інтеграційні спілки держав та інших суб'єктів міжнародних відносин, що сприяють подоланню спільних проблем. На глобальному рівні сьогодні найбільш масштабним механізмом координації процесів взаємодії національних систем освіти є ООН. Вона здійснює цю координацію за допомогою такої структури як ЮНЕСКО. При ній функціонує низка міжнародних організацій, зокрема, Інститут планування освіти, регіональні центри освіти та ін. [2]. Міжнародні інститути дедалі активніше включаються в управління сучасними університетами через формування глобальних стандартів і рейтингів. Найбільш яскравою формою такого впливу є Болонський процес. До 2010 р. практично створено спільний європейський освітній простір, який виходить навіть за межі власне Європейського Союзу.

Отже, цілком очевидно, що перед вищою освітою, яка сама виступає як рушійна сила глобалізації суспільства і одночасно відчуває її наслідки, відкриваються нові перспективи і одночасно постають нові завдання і проблеми.

Список використаних джерел

1. Kovalenko, N. P., Bobrova, N. O., Hancho, O. V., & Zachepylo, S. V. (2020). Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку. *Медична освіта*, (3), 43-48. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.3.11440>

2. Делакаров К.Х. Глобалізація та проблеми нелінійності цивілізаційного розвитку. М.: КМК, 2005. С. 16.

3. Міждисциплінарна інтеграція мікробіології, вірусології та імунології з попередніми і наступними навчальними дисциплінами / Боброва Н.О., Федорченко В.І., Ганчо О.В., Зачепило С.В., Коваленко Н.П., Лобань Г.А. Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні 2019. С.20-21.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Писаренко Павло, д.с.-г.н., професор,
Самойлік Марина, д.е.н., професор,
Диченко Оксана, к.с.-г.н., доцент

Застосування інноваційних методів викладання в першу чергу направлена на оптимізацію освіти, як такої і виховного аспекту, що в свою чергу покращує формування екологічного світогляду.

Дослідники питання інноваційних технологій зазначають, що технологія навчання являє собою сукупність принципів, закономірностей, форм, методів та прийомів навчального процесу, які впливають на формування особистості здобувачів вищої освіти, їх знань, умінь, навичок і розвиток світогляду.

Технологія навчання є педагогічною діяльністю, яка реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє більш високим ступенем ефективності, ніж традиційні методики навчання, включає впорядковану кількість операцій і дій, які спрямовані на засвоєння знань, набуття професійних умінь і формування особистих якостей студентів, заданих метою навчання.

У теперішній час в Україні інформатизація є одним із пріоритетних напрямків реформування освіти. Метою якої є підготовка фахівців до повноцінного життя та діяльності в умовах інформаційного суспільства, комплексне перетворення педагогічного процесу, підвищення його якості та ефективності. Сучасна психолого-педагогічна наука та практика використовують термін «інноваційна діяльність», який означає оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок викладача. Постійний розвиток технологій призводить до впровадження загального доступу до мережі Інтернет; застосування новітніх комп'ютерних технологій; використання програмного забезпечення з метою навчання та контролювання знань; урахування сучасних інформаційних технологій при формуванні методів викладання.

У теперішній час проблемами розробки та втілення інноваційних освітніх технологій навчання та викладання займалися значна кількість науковців та дослідників. Під інноваційними процесами в освіті розуміють процеси виникнення, розвитку і проникнення в широку практику педагогічних нововведень, оскільки інновація – це не лише створення і впровадження нововведень, а й такі зміни, які мають визначальний характер, супроводжуються змінами в різновидах діяльності, стилі мислення. Впровадження інновацій у

педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання студентів або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти. Інноваційна педагогічна діяльність полягає у розробці, поширенні чи застосуванні освітніх інновацій. Метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу. Ступінь ефективності нововведення залежить від того, яких витрат потребує конкретне нововведення і як довго воно даватиме корисний ефект. Якщо через незначний час після впровадження нововведення актуальною буде проблема щодо освоєння нового, яке нейтралізує дію попереднього, то корисний ефект такого нововведення не може бути значним, а значить витрати на його впровадження виявляться невиправданими. Отже, ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної освітньої технології, витрат на її впровадження [1].

На сьогодні інноваційні освітні технології за критерієм їх змісту та способу передачі інформації класифікують: 1. Особистісно-орієнтована технології впливу на особистість. 2. Інтерактивна технологія навчання та викладання. 3. Інформаційно-комунікативна технологія навчання та викладання. 4. Технологія навчальних проектів. 5. Інтегрована розвивальна технологія. 6. Модульно-рейтингова технологія.

Сучасна освітня технологія у ВНЗ – це науково-обґрунтована і унормована за метою підготовки спеціалістів, змістом освіти, місцем та терміном навчання система форм, методів, засобів і процедур, що використовуються для організації та здійснення спільної навчальної діяльності тих, хто навчає, та тих, хто навчається. Сучасні освітні технології сприяють підвищенню ефективності діяльності ВНЗ за умов їх науковості; дотримання принципу безпосередньої взаємодії, делегування повноважень викладача функціональному студенту, посилення вимог до навчальних матеріалів, розширення психологічного поля динамічних процесів в оволодінні інформацією; володіння викладачами активними методами навчання, позитивною мотивацією до підвищення професіоналізму студентів у процесі активного навчання [2].

Професійне становлення студентів у ВНЗ залежить від рівня розвитку їх пізнавальних властивостей. В сучасних освітніх технологіях інноваційні процеси залежать від дії низки чинників, а саме: - готовність студентів до сприяння сучасних освітніх технологій та позитивна мотивація навчальної діяльності в цій ситуації; - готовність викладачів і студентів до творчої діяльності; - оптимальний психологічний клімат освітнього процесу та майстерність педагогів; - врахування аспектів управління вищим навчальним закладом.

Реалізація інноваційних технологій в системі освіти є життєво необхідною, що гарантуватиме стійке існування ВНЗ в нових умовах, а також дозволе сміливо дивитись у майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352.

ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ

Онiпко Валентина, д.пед.н., професор,

Шевчук Сергій, д.геогр.н., професор, Чувпило Вадим, к.держ.упр.

Модернізація та підвищення якості вищої землевпорядної освіти України зорієнтована на професійну підготовку конкурентоспроможних, фахівців у галузі геодезії та картографії, формування висококваліфікованих професіоналів із сучасним світоглядом і мисленням, готових до професійної діяльності у сфері землеустрою, топографо-геодезичної та картографічної діяльності, державних кадастрів, геоінформаційних систем та планування територій в умовах швидкого розвитку галузі, ринкових земельних відносин, значної конкуренції на ринку праці та зростаючих вимог суспільства до ефективного управління земельними ресурсами [3]. За цих умов важливого значення набувають інноваційні технології навчання здобувачів вищої освіти освітньої програми «Геодезія і землеустрій» у Полтавському державному аграрному університеті, які базуються на основі активізації діяльності здобувачів та підвищенні ефективності якості освітнього процесу. Інноваційність як принцип педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Нині відбувається стрімке становлення парадигми особистісно зорієнтованої освіти [1].

Особистісно зорієнтоване навчання бакалаврів на ОП передбачає впровадження в землевпорядну освітню практику стратегій критичного мислення (сенкан, кубування, діаграма Вена, гронування), які дають змогу здобувачам осмислювати вивчений матеріал, виявляти самостійність у питаннях самоосвіти, розуміти логіку аргументів, учитися уважно слухати співрозмовника, упевнено вести дискусії та приймати виважені рішення. Сенкан застосовують для закріплення чи перевірки засвоєних теоретичних знань, для виділення найсуттєвіших рис явища чи об'єкта як індивідуально так і в групах. У першому рядку тексту необхідно зазначити слово, яке позначає тему (іменник); у другому – описати тему, двома словами (два прикметники); у третьому – назвати дію, пов'язану з темою (три дієслова); у четвертому – написати речення з чотирьох слів, що передає основну думку, власне ставлення до об'єкту; у п'ятому – запропонувати лише одне слово-іменник, синонім до першого слова (висловлюють сутність теми, тобто резюмують).

Приклади сенканів складених майбутніми геодезистами:

1) Земля;	1) Геологія;	1) Картографія;
2) жива, родюча;	2) важлива, корисна;	2) математична і цифрова,
3) обертається,	3) утворення, розвиток,	географічна;
взаємодіє, продається;	використання;	3) зображення, розташування
4) земля – життя,	4) важлива наука у	моделювання;
ресурс, товар;	професії;	4) галузь науки, техніки і
5) планета.	5) геогнозія.	виробництва;
		5) карта.

Діаграму Вена застосовують, наприклад, для порівняння двох геодезичних об'єктів, явищ, які мають схожі риси і відмінності одночасно. Для цього малюють два кола, які перетинаються, утворюючи спільний сегмент. У його

площину вписують цифри, які позначають спільні риси двох об'єктів (наприклад, для двох річок це може бути гирло, режим живлення, господарське використання). Такі діаграми зручно створювати для порівняння двох географічних об'єктів, рельєфу чи клімату певних територій тощо.

Кубування прийом, який передбачає використання кубика з написаними на кожному його боці запитань, які спрямовують мислення здобувачів від простого до більш складного, відповідаючи на запитання граней кубика. Перше запитання має описовий характер, друге – порівняльний, третє – асоціативний, четверте – аналітичний, п'яте – пошуковий, шосте – позиційний. Наприклад, таке завдання:

1. «Опишіть Землю як космічне тіло» – здобувачі описують зовнішній вигляд Землі, як вона виглядає, її форму, розміри тощо [2].

2. «Порівняйте». Майбутні фахівці додають нові характеристики планети Земля, про які згадали у процесі порівняння її з іншими планетами (На що схожа Земля? Як відрізняється від інших планет?).

3. «Назвіть асоціації». Здобувачі дописують нові ознаки, які утворилися у процесі нелінійного асоціативного мислення (Що спадає вам на думку, коли ви думаєте про Землю?).

4. «Проаналізуйте» Описують складові елементів об'єкта крізь призму загального сприймання та розуміння, характеризують структуру, будову, частини, окремі деталі того, що описується (Скажіть, які є гіпотези походження Землі? З яких геосфер складається біосфера?).

5. «Знайдіть застосування» (Яка важлива властивість біосфери забезпечує колообіг речовин? Яким чином це може бути застосовано? Як це використовується? Для кого це важливо?).

6. «Запропонуйте аргументи «за» або «проти». Необхідно висловити власні судження: це добре чи погано, правильно чи неправильно згідно з їх власними, особистими та колективними стандартами (Як ви ставитеся до взаємовідносин людини з природним середовищем і їх зміни в процесі еволюції антропогенної діяльності? Поясніть, чому?).

Отже, застосування зазначених прийомів особистісно зорієнтованої технології дозволяє розкрити індивідуальні пізнавальні можливості здобувача, сприяє самовизначенню, розвитку самопізнання, самоактуалізації, самореалізації, що дає можливість продуктивно будувати власну професійну траєкторію.

Список використаних джерел:

1. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К. ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

2. Оніпко В.В. Робоча програма навчальної дисципліни Геологія з основами геоморфології для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Геодезія та землеустрій, спеціальності 193 Геодезія та землеустрій. ПДАУ. 2022. 17с.

3. Русіна Н. Г. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій землевпорядній освіті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 65. С. 89–93.

ЗНАЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ЗАЛИШКОВИХ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 201 АГРОНОМІЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Юрченко Світлана, к.с.-г.н., доцент

Глобальні події, що відбуваються у світі в тому числі і в Україні, стають каталізатором реформування системи вищої освіти загалом та спеціальності 201 Агрономія зокрема. Так, сьогодні спостерігається зростання академічної мобільності, уніфікації навчальних планів і методів навчання, широкого поширення набувають елементи дистанційної освіти. Це ставить нові вимоги до організації освітньої діяльності студентів, зокрема до використання в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій.

Якість освітнього процесу – це невід’ємна складовою вищої освіти. Одним із засобів визначення кількісних і якісних параметрів процесу навчання виступає контроль, як один із невід’ємних компонентів діагностування навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Зі зміною завдань вищої освіти, змінюються окремі форми і способи контролю знань, але його головна суть – знати, наскільки якісно та ефективно відбувся процес засвоєння навчального матеріалу, – залишається незмінною. У свою чергу, контроль залишкових знань студентів є важливим фактором забезпечення якості вищої освіти. Сьогодні він здійснюється в закладах вищої освіти для: визначення якості організації освітнього процесу, проведення їх самоаналізів, акредитаційної або атестаційної експертизи [5].

Показники контролю знань студентів є єдиною основою для судження про результати навчання, а отже й для вирішення таких важливих питань, як визначення особистого рейтингу, переведення на наступний курс, призначення стипендії, випуск з вищої школи і видача диплома та ін. Дані про результати контролю знань студентів слугують основними показниками, за якими оцінюється робота не тільки окремих студентів і викладачів, а й академічних груп, курсів, факультетів і закладів вищої освіти в цілому. До організації контролю висувається ряд вимог, зокрема, його потрібно підпорядкувати поставленим цілям навчання; встановлювати конкретні, об’єктивні результати контролю знань (вміння, навички, досвід творчої діяльності та емоційноціннісного ставлення до навколишньої дійсності тощо); використовувати методи об’єктивного аналізу і оцінювання отриманих результатів контролю [2].

За місцем, яке посідає контроль у навчальному процесі, розрізняють попередній (вхідний), поточний, рубіжний, підсумковий і відстрочений контроль.

Відстрочений контроль – це форма зовнішньої атестації, яка проводиться з метою виявлення рівня знань студентів з навчальної дисципліни після певного проміжку часу, що пройшов по завершенню її опанування. Завданням цього контролю є встановлення надійності, стійкості знань, умінь і навичок. Тому цей контроль називають ще контролем схоронності знань [5].

Оцінювання залишкових знань студентів є важливим фактором забезпечення якості вищої освіти. Забезпечення високого рівня залишкових знань необхідно розглядати як головну мету навчального процесу, а сам цей

рівень – як показник кінцевих результатів спільної роботи викладача і студента.

Оцінювання залишкових знань є необхідним елементом зворотного зв'язку в процесі навчання та визначає відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам стандартів вищої освіти та інших нормативних документів вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу [1].

Основна мета відстроченого контролю знань здобувачів вищої освіти — оцінювання рівня знань після вивчення дисципліни й одержання інформації для удосконалення процесу підготовки фахівців. Основними функціями оцінювання залишкових знань є: діагностична, що спрямована на збирання, аналіз та інтерпретацію результатів оцінювання для визначення реального рівня сформованості знань студента; навчальна, що спрямована на оволодіння студентами змістом певної дисципліни (студент при вирішенні тестового завдання ще раз повторює пройдений матеріал і краще закріплює отримані знання); організаційна функція педагогічного контролю, яка виявляється в його впливі на організацію навчального процесу (залежно від отриманих результатів оцінювання викладач вносить відповідні зміни в навчальний процес, що виявляються в нових підходах, формах, методах та дидактичних засобах навчання); виховна, яка допомагає студентам удосконалювати свої знання, систематизувати їх, розвивати пам'ять, мислення [4].

Основні форми контролю: олімпіади, комплексне тестування, опитування [3].

Відстрочений контроль знань студентів спеціальності 201 Агрономія за даних умов в Україні здійснюється в дистанційній формі з використанням тестових програм. Що дає можливість об'єктивно провести оцінювання рівня засвоєння знань з певної дисципліни студентів після її вивчення й одержання інформації для удосконалення процесу підготовки фахівців.

Отже, контроль, результатом якого є певна оцінка, має бути систематичним, освітнім, діагностичним, виховним, мотиваційно-стимулюючим, розвиваючим, керованим, оцінюючим, всебічним, об'єктивним, неупередженим, відкритим, гласним. Одним з найважливіших завдань сучасної освіти повинно стати пошук шляхів підвищення якості освітнього процесу, що являється перспективним напрямком нашого дослідження і яке потребує подальшого вивчення та впровадження в системі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Альохіна Г.М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти. Вища освіта України. 2014. №3 (дод.1): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. К., 2014. – С.124-127.

2. Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. 84 с.

3. Корда М.М., Шульгай А.Г., Машталір А.І., Чорномидз А.В. Дистанційне навчання – вимушений захід чи вимога часу (на прикладі Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України)? Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики

сьогодення та перспективи їх вирішення : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams, м. Тернопіль, 20–21 травня 2021 р.) / Терноп. нац. мед. ун-т імені І.Я. Горбачевського МОЗ України. Тернопіль : ТНМУ, 2021. С. 7.

4. Колодій І. С. Оцінювання залишкових знань студентів, як важливий фактор забезпечення якості вищої освіти. Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : збірник тез доповідей XIV Науково-практичної конференції, 17-20 квітня 2018 року. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018.С. 164–167

5. Луговий В.І. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визнання. Вища освіта України. 2013. №3 (дод.2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. К., 2013. С. 6-10.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Писаренко Віктор, д.с.-г.н., професор

Піщаленко Марина, к.с.-г.н., доцент

Аналіз інноваційних процесів у розвинених країнах свідчить про те, що для досягнення прискорення розвитку й благополуччя країни, галузі, регіону або організації варто сприяти впровадженню інновацій. Для цього необхідні: розробка й регулювання на практиці законодавчої та нормативно-правової бази інноваційної діяльності; стимулювання інноваційної активності; розвиток науково-технічного потенціалу та інноваційної структури; затвердження обґрунтованої інноваційної політики на державному рівні; створення системи фінансування науково-технічних та інноваційних процесів. Кардинальне реформування вищої освіти спричинило виникнення соціального попиту на ринку праці щодо підготовки висококваліфікованого фахівця, який не тільки володіє стереотипними прийомами і навиками професії, але й інноваційний спроможний до інноваційної професійної діяльності. Інноваційна діяльність – складний процес трансформування нових ідей в об'єкти педагогічних, психологічних, соціальних, екологічних, інституційних, економічних відносин. Повний інноваційний цикл – це комплексний процес, який складається з таких етапів: фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, конструкторські розробки, технологічне освоєння, виробництво, експлуатація, модернізація. Інноваційна освітня діяльність – це розробка, поширення та застосування освітніх інновацій. Освітніми інноваціями є вперше створені, удосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їхні компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності, а також вирішують соціальне замовлення суспільства і впливають на соціоекологічні індикатори сталого розвитку. До класифікаційних ознак інновацій вносять новизну, сферу й рівень використання ідеї, масштаби та серійність впровадження в навчально-виховний процес, ефективність реалізації інноваційних технологій при розмежуванні експериментальних випробувань і безпосереднім впровадженням. Як окремі класифікаційні ознаки можна виокремити наскрізність, послідовність, наступність, ступневість, академічність, системність навчально-виховного процесу, вплив інновації на вартість підготовки випускників, ефективність

працевлаштування та результативність професійної компетенції для забезпечення політики виживання і якості життя. До пріоритетних освітніх інновацій відносяться: система дистанційного навчання, впровадження до навчально-виховного процесу модульного та рейтингового контролю знань, комп'ютеризація бібліотеки за допомогою електронного каталогу, створення фондів електронних навчальних і навчально-методичних матеріалів, запровадження електронної системи управління навчальним процесом і діяльністю навчальним закладом [1].

Навчально-виховний процес підготовки фахівців повинен містити в собі інноваційні педагогічні методики, в основу яких покладено інтерактивність і максимальну наближеність до професійної діяльності майбутнього еколога, а саме: імітаційні технології (ігрові форми організації), технологія «кейс-метод» і методика відеотренінгу (максимальна наближеність до реальності), комп'ютерне моделювання, технології колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань, інтерактивного, інформаційного, диференційованого навчання. Саме при використанні інноваційних освітніх технологій, спрямованих на: задоволення актуальних потреб освіти; використання нових знань, орієнтованих на мотивації суб'єктів освітньої діяльності; подолання наслідків неструктурованих процесів у системі освіти; виведення закладу освіти на більш високий, конкурентноспроможний рівень при задоволенні кон'юнктури ринку праці, соціально-екологічного замовлення суспільства; вимог сталості якості життя можна досягти високих результатів інноваційної діяльності. Інноваційні технології навчання дозволяють підвищити якість і ефективність навчального процесу відповідно параметрів, що характеризуються структурними елементами системи управління, цілями навчання, рольовими позиціями і функціями педагога і студента, характером організації навчально-пізнавальної діяльності, формами навчальних взаємодій.

До інноваційних технологій навчання відносяться: проектно-творчі (розвиваюче навчання), комп'ютерні (дистанційне навчання, мультимедіа, модульні, інтегральні, графічна інформація). Створення освітніх інноваційних продуктів дає змогу навчальним закладам домогтися захисту і збільшення частки ринку освітніх послуг; зміцнення позицій на ринку праці; створення нових ринків праці або удосконалення працевлаштування. Творчий процес розробки педагогічних інноваційних технологій базується на інформаційному, науковому, навчально-методичному, кадровому, матеріально-технічному забезпеченні, поєднує етапи обґрунтування, продукування ідеї, дослідження, реалізації [2].

Завданням продукування педагогічних інноваційних ідей є створення за інноваційними технологіями таких педагогічних умов, які сприятимуть підготовці конкурентноспроможних фахівців на ринку праці, володіючих професійними компетенціями, здатних реалізувати науково-технічні та проектно-конструкторські досягнення, задовольняти вимоги роботодавців, а також соціоекономічні, технологічні, природоохоронні потреби людства, для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Рідей Н.М. Управління педагогічною інноватикою: освіта для сталого розвитку/ Актуальні проблеми державного управління №2: Національна

академія державного управління при Президентові України, К. 2019, С.137-145

2. Курилко М.Ф. Інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах України / Матеріали наукової Інтернет-конференції з проблем вищої освіти і науки «Науково-методологічні основи вдосконалення системи підготовки фахівців і перспективи модернізації вищої освіти» м. Харків, 23 квіт. 2021 р. / ХНАДУ. Харків, 2021. 290 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДО СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тараненко Анна, к.с.-г.н., доцент

Військова агресія проти України стала викликом для усіх сфер життєдіяльності країни. Основними викликами у сфері охорони навколишнього середовища сьогодні стали: імплементація України до європейського законодавства, рух Європейським зеленим курсом, дотримання кліматичної політики та виконання зобов'язань за Паризькою угодою, а також зелена відбудова нашої країни.

Попри війну Україна продовжує роботу з подолання викликів у сфері охорони навколишнього середовища та виконувати міжнародні зобов'язання з метою якнайшвидшої інтеграції до ЄС. Зокрема, вже прийняті рішення в низці секторів: управління відходами, лісова галузь, водна політика, зміцнення хімічної безпеки, моніторинг довкілля тощо. Ведеться робота в законодавчому полі, що передбачає розробку євроінтеграційних законопроектів, нормативно-правових актів для подальшої апроксимації українського законодавства до права ЄС. Позитивним є те, що ЄС висловлює готовність допомоги Україні у проведенні процесу імплементації.

Нагальним питанням, яке потребує вирішення, є оцінка шкоди, яка завдається українському довкіллю внаслідок воєнних дій, та необхідність вжиття всіх можливих заходів щодо зменшення негативного впливу на довкілля. Подолання наслідків воєнних дій для довкілля та його відновлення мають стати основою для подальшої зеленої відбудови нашої країни.

Європейський зелений курс є міцним фундаментом для відновлення нашої країни. Цей проект може стати наймасштабнішим з часів Другої світової війни. Інвестиційно привабливими є різні сфери економіки, у тому числі відновлювальна енергетика, видобуток та переробка корисних копалин, логістика та будівництво. Варто зазначити, що за останній час відбулися і деякі зміни у законодавстві ЄС щодо зеленого курсу, що також слід взяти до уваги.

Нововведення стосуються, наприклад, правил вивезення відходів, боротьби з нелегальним їх захороненням, просування циркулярної економіки, розробки сталих продуктів, екологічного пластику, впровадження заходів протидії вирубкам лісів та захисту ґрунту, біорізноманіття тощо. Пріоритетними для України мають і надалі залишатися питання зміни клімату та стану довкілля.

Сфера освіти також зіткнулася із суттєвими викликами, як, наприклад, загроза життю та здоров'ю учасникам освітнього процесу, масштабні руйнування освітньої інфраструктури, вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та за кордон та інші. Але, незважаючи на складну безпекову ситуацію, Україна продовжує роботу та

дотримується визначеного курсу, метою якого є інтеграція до Європейського Союзу. Тому, постає необхідність залучення закладів вищої освіти до прийняття викликів сьогодення та сумісної роботи над їх вирішенням.

Найголовнішими завданням вищих навчальних закладів на шляху до європейської інтеграції у сфері охорони довкілля повинно стати краще розуміння екологічних аспектів та наслідків своєї діяльності, активне впровадження принципів сталого розвитку. Сьогодні багато європейських університетів ілюструють наголос, який приділяється сталості у вищій освіті. Однак, незважаючи на збільшення уваги до екологічної стійкості в освіті на всіх рівнях визначення зв'язку між освітою та екологічними зобов'язаннями все ще є дуже проблематичним (Cotton and Alcock 2013); є також багато закладів вищої освіти, де дії щодо сталого розвитку приймають обмежену форму. Одне з ключових питань, з якими зараз стикаються університети, полягає в тому, як освіту сталого розвитку можна втілити на практиці, щоб вона могла бути ефективною для трансформації суспільства (Venkataraman 2009). Вищі навчальні заклади відіграють вирішальну роль агентів змін та мають сприяти стійкому розвитку майбутнього. Вони здатні давати швидко реагувати на різні суспільні проблеми, особливо пов'язані з навколишнім середовищем. Найбільш ефективним є застосування інтегративного підходу до впровадження сталого розвитку у вищій освіті, який може охоплювати зміст навчання, організацію території кампусу, заходи студентського колективу та наукові дослідження даної тематики. З метою розробки більш цілісних підходів до сталого розвитку, багато закладів вищої освіти успішно впровадили вивчення сталого розвитку у навчальні програми.

Особливу увагу слід приділяти змісту навчання при підготовці фахівців екологів. У даному випадку буде замало вивчення курсу сталого розвитку. Необхідним буде детальний перегляд змісту освітніх компонентів освітніх програм з урахуванням всіх викликів сьогодення у сфері охорони навколишнього середовища. А саме, зміни законодавства, прийняття стратегічних документів, аналізу політики у тому чи іншому напрямку охорони навколишнього середовища.

Отже, вища освіта має потенціал для вирішення викликів у сфері охорони навколишнього середовища. Вищі навчальні заклади можуть позитивно використовувати свою інфраструктуру та досвід для досягнення цілей сталого розвитку. Спільна робота вищих навчальних закладів та державних структур може стати рушійною силою для подолання викликів, які стоять на шляху до європейської інтеграції у сфері охорони довкілля та відіграти вирішальну роль у зеленій відбудові нашої країни та стійкому розвитку суспільства.

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР СЕЛЕКЦІЇ ТА НАСІННИЦТВА ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР – ГОЛОВНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ КАФЕДРИ СЕЛЕКЦІЇ, НАСІННИЦТВА І ГЕНЕТИКИ

**Тищенко Володимир, д.с.-г.н., професор
Дубенець Микола, к.с.-г.н.**

Наукова діяльність навчально-виробничого центру з селекції польових культур тісно пов'язана з веденням освітнього процесу майже по всіх дисциплінах, які викладаються на кафедрі селекції, насінництва і генетики.

Науково виробничий центр являється теоретичною і практичною базою підготовки студентів по предметах , які читаються на кафедрі за рахунок того, що в НВЦ ведеться, на протязі багатьох років (50 років), селекційний процес по 5-ти культурах: пшениця озима, горох посівний, просо звичайне, гречка їстівна , ріпак ярий, соя. По цих культурах створена велика кількість сортів , які мають державну реєстрацію і внесені до державного реєстру сортів рослин України (більше 50-ти) і ведеться насінництво з щорічним затвердженням виробничої програми міністерством аграрної політики та продовольства України. Селекційна, науково-дослідна, насіннева, виробнича діяльність НВЦ здійснюється в трьох напрямках.

Перший – ведення технології селекційного процесу з використанням еколого- генетичного підходу, математичного моделювання та комп'ютерних технологій з залученням великого різноманіття генетичного матеріалу в гібридизації на дослідних ділянках.

Другий напрямок – розробка та впровадження в селекційний процес нових методів добору, напрямлень, підходів, які розроблені науковцями НВЦ та викладачами кафедри, які розвантажують і прискорюють селекційний процес у просторі і часі.

Третій напрямок – технологія вирощування новостворених сортів польових культур селекції ПДАУ, ведення первинного насінництва, використання інноваційних технологій калібрування насіння на сучасних заводах .

Слід зазначити, що в усіх напрямках ведення селекційного процесу залучаються і приймають участь студенти Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології всіх рівнів підготовки бакалаврів, магістрів, докторів філософії. Студенти проходять учбову, виробничу практику, виконують студентські наукові дослідження і захищають кваліфікаційні магістерські дипломні роботи.

На підставі отриманих наукових даних, студенти під керівництвом професорсько-викладацького складу пишуть тези, статті для наукових збірників, конференцій. На тематиці досліджень НВЦ затверджуються теми аспірантів-докторів філософії, докторських дисертацій.

На кафедрі селекції, насінництва і генетики збудований міцний ланцюг підготовки фахівців з насінництва і насіннезнавства та навчально практична база підготовки магістрів з агрономії і аспірантів - докторів філософії.

Теоретичні розробки, які напрацьовані і впроваджені в селекційний процес Селекційним центром університету використовуються в лекційних курсах і лабораторно практичних заняттях по генетиці, селекції і генетиці окремих культур, насінництві і насіннезнавстві, сортознавстві, спеціальній селекції і насінництві польових культур, інноваційних технологіях в промисловому насінництві тобто майже у 30 дисциплінах кафедри.

Таким чином наявність такої наукової селекційної структури сприяє підвищенню ролі освітнього процесу в підготовці висококваліфікованих спеціалістів для аграрного сектору України і зміцнюванню продовольчої безпеки нашої Держави.

На матеріалах науково-виробничого центру селекції та насінництва польових культур при дослідженнях на дослідному полі у різні часи захистили

докторські дисертації за спеціальністю 06.01.05 – селекція і насінництво такі науковці: Тищенко В.М. (2006 р.); Білявська Л.Г. (2021р.); за спеціальністю 06.01.09 – рослинництво - Маренич М.М. та кандидатські дисертації: Маренич М.М. (2001р.); Барат Ю.М. (2010р.); Бараболя О.В.(2009 р.); Юрченко С.О. (2007р.); Кулик М.І. (2008р.); Дубенець М.В. (2019 р.); Криворучко Л.М. (2020 р.); Гусенкова О.В. (2021 р.).

Список використаних джерел:

1. Чекалін М.М., Тищенко В.М., Баташова М.Є. Селекція і генетика окремих культур: навчальний посібник. Полтава: ФОП Говоров С.В., 2008. 368 с.
2. Тищенко В. Н., Чекалин Н. М. Генетические основы акдаптивной селекции озимой пшеницы в зоне Лесостепи. Полтава 2005. 271 с.
3. Мединец В.Д. Слепцов В.А. Экология весеннего развития озимой пшеницы. Полтава, 2006. 254 с.

ОСВІТНЯ ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Тристан Дар'я, лаборант кафедри

Освіта – це одна зі сфер людської діяльності, яка може швидко змінюватися і стрімко розвиватися під впливом новітніх технологій. Щороку зростає кількість засобів інформаційно-комунікаційних технологій, що мають змогу повністю змінити методики викладання.

Розвиток сучасних технологій спонукає вчених у всьому світі шукати ефективні засоби навчання, а також переглядати та модернізувати існуючі навчальні інструменти. Одним з таких засобів, що набуває популярності в науково-педагогічних колах є *гейміфікація*.

Гейміфікація (від англ. gamification ігрофікація, геймізація) – це процес використання ігрових моделей, технік і механізмів у неігровому контексті для залучення користувачів до вирішення проблем. Аналіз наукового матеріалу дозволяє стверджувати, що використання комп'ютерних ігор у навчальних цілях має низку переваг перед традиційними методами навчання та відкриває перспективи для розвитку і застосування в системі освіти.

Питання про використання гейміфікації під час освітнього процесу є відкритим і тому, має як позитивні відгуки, так і конструктивну критику. Дійсно, використання традиційних методів та підходів сприяє розвитку пізнавальних здібностей, приносить беззаперечну користь, притягує та підтримує постійний інтерес здобувачів освіти протягом усього навчального процесу.

Різноманітне застосування гейміфікації ефективно сприяє її впровадженню у галузі освіти з метою активації пізнавальної діяльності здобувачів освіти та розвитку креативного мислення. Гейміфікація в навчанні викликає почуття радості, задоволення, а також може сприяти розвитку навичок самоаналізу і може розвивати соціальні навички та формувати навички співпраці.

Можна виділити такі позитивні властивості використання ігрових механізмів під час освітнього процесу:

- сприяє підвищенню зацікавленості студентів до навчально-виховної діяльності;
- позитивно впливає на якість соціально-педагогічної роботи;

- забезпечує зворотній зв'язок;
- уможливорює здійснення перенесення до реалістичних ситуацій;
- заохочує до креативного та спонтанного мислення;
- сприяє природному налагодженню комунікації, створює сприятливе середовище для співпраці та підвищує рівень упевненості у власних здібностях.

Гейміфікація опирається на природні людські інстинкти, застосовує конкуренцію, досягнення, статус, самовираження, альтруїзм, вирішення задач. Можливість записатися на безкоштовний освітній курс, отримати швидкий бонус за дію, отримати несподіваний подарунок за прикладені зусилля, отримати «лайки» і «переписи», отримати бейдж як підтвердження майстерності, подивитися коротке відео-звернення – все це є доступними та дієвими елементами гейміфікації.

Проте, деякі дослідники, враховуючи всі позитивні аспекти використання гейміфікації як засобу підвищення ефективності навчання, вважають, що її не можна розглядати як універсальний спосіб для побудови освітнього процесу.

Як зазначають багато дослідників, ідея використання ігор задля заохочення навчання має свій довгий педагогічний шлях і зараз не втрачає своєї актуальності. Навмисна адаптація ігор в контексті навчання з появою цифрових медіа та електронних цифрових мереж. З одного боку, цей новий засіб навчання, що заснований на отриманні задоволення від проходження гри, дійсно може покращити навчання, тому що відкриває нові аспекти цього процесу. З іншого боку, сумнівно, що ігрове навчання дійсно може бути ефективним та покращити процес засвоєння студентами навчального матеріалу.

Слід наголосити на тому, що правильне використання гейміфікації, сприяє тому, щоб отримані знання були не просто формальними, але й міцними, аргументованими та чітко сформованими. А також підвищить ефективність процесу засвоєння поданих відомостей і розвитку особистості в цілому.

Таким чином, переваги використання комп'ютерних ігор задля навчання полягають у здатності ігор розвивати логічне мислення та просторове відчуття. Навчальний матеріал, що був засвоєний за допомогою ігор зберігається у пам'яті довше. Ще однією перевагою використання комп'ютерних ігор є те, що в освітньому процесі вони можуть покращити вміння молоді взаємодіяти між собою (іноді сприяючи утворенню спільноти). Вони між собою спілкуються, пояснюють одне одному певні ігрові моменти, нюанси. Це цілком може бути більш корисним ніж просто вивчення теоретичного матеріалу з підручника.

Звісно використання комп'ютерних ігор не може замінити, а лише доповнює традиційні форми і методи навчання. Однак їх потенціал у сфері освіти є беззаперечним.

Список використаних джерел:

1. Dichev C. & Dicheva D. Gamifying education: what is known, what is believed and what remains uncertain: a critical review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2017. Volume 14, №9.
2. Макаревич О. Гейміфікація як невід'ємний чинник підвищення ефективності елементів дистанційного навчання. *Young Scientist*. 2015. № 2 (17). С. 275–278.
3. Токарева А.В. Використання комп'ютерних відеоігор у сучасному

навчальному процесі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2016. № 2 (12).

4. Тріщук О. В., Фіголь Н. М., Волик Н. С. Гейміфікація в освітньому процесі. *Технологія і техніка друкарства : збірник наукових праць*, 2019. Вип. 3 (65). С. 72-79.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА КАФЕДРІ РОСЛИННИЦТВА У РЕЖИМІ ON–LINE

Гангур Володимир, д. с.-г.н., професор
Антонець Марина, к.психол.н., доцент
Антонець Олександр, к.с.-г.н., доцент

За 2022-2023 навчальний рік відбувається стрімкий рух зовнішніх змін, що супроводжується не менш бурхливим внутрішнім переосмисленням як у викладачів, так і у студентів. Як зауважує М. Ярмаченко, «виховна функція школи залишається важливою у становленні особистості» [10]. Викладач вищої школи несе велику відповідальність за формування мислення здобувачів вищої освіти. Безумовно, гаслом виховання молодого покоління був і залишається вислів Г. Ващенко: «Служба Богові й батьківщині» [3]. Але для відбудови і розвитку післявоєнної України педагогам необхідно шукати нові шляхи у вихованні студентської молоді. Одним з таких шляхів є пробудження покоління. Пробудження як спроба осягнути усі суперечності життя і виправити те, що під силу виправити українцям після цієї жакливої війни.

Навчально-виховний процес у 2022-2023 році відбувається в основному в режимі on–line. Сучасні глобальні виклики у суспільстві вимагають від працівників вищої школи відповідної реакції. Вплив діджиталізації на навчання і виховання ЗВО досліджувався викладачами кафедри рослинництва у 2021 році [5]. Проблема активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час проведення занять у дистанційному форматі також вивчалася педагогами ПНПУ імені В. Короленка [7].

Організацію освітнього процесу в режимі онлайн-сервісу в ПДАУ забезпечує платформа Google Meet. На цій платформі було проведено декілька виховних заходів, що організувала кафедра рослинництва. 1 грудня–Всесвітній День боротьби зі СНІДом. У цей день для студентів ННІ АСЕ відбувся захід «Цінуй життя». Доцентка М. Антонець має свідоцтво на авторське право за № 83568 від 11 грудня 2018 року на цей тренінг і проводить його вже 17 років поспіль. Серед учасників тренінгу пропагується основна ідея: «Максимально надійним способом, щоб захиститися від зараження ВІЛ є сексуальне утримання та вірність неінфікованого подружжя один одному у шлюбі». Також пояснюється, як треба поводитися з ВІЛ-інфікованою людиною, як їй допомогти. Гаслом програми є: «Рятуй тих, що на смерть тягнені і від засуджених на страту не відступай» [1, Прип.24:11].

Як зазначають Д. Дорцбак та М. Лонг, «СНІД– хвороба, яка несе людям смерть на найбільш продуктивному етапі життя. Це підлітки і дорослі від п'ятнадцяти до п'ятдесяти років. Більшість людей заражаються, вступаючи у статеві відносини з людиною, не знаючи, що вона є носієм інфекції» [6]. Програма «Цінуй життя» спрямована на розуміння необхідності протистояння

негативному впливу середовища, збереження здоров'я і радості життя для найкращої реалізації планів на майбутнє та створення міцної родини. Ця профілактична програма побудована на християнських засадах. Мета тренінгу–формування слухного ставлення молоді до власного життя та отримання знань щодо проблеми ВІЛ/СНІД в Україні.

3 грудня 2022 року Україна святкувала 300 років з дня народження Григорія Сковороди. Він, за визнанням ЮНЕСКО, входить у п'ятірку найвизначніших мудреців усіх часів і народів. Вегетаріанець, вільнодумець, вічний спудей, новатор у віршуванні, харизматичний викладач, емоційний педагог, співак, русофоб, невтомний пішохід, Сковорода був завжди веселий, сильний, рухливий, з усього задоволений, до всіх добрий, усім готовий послужити. 30 листопада 2022 року сковородинці доцентка М. Антонєць і студенти ННІ АСЕ Арсеній Бутко, Андрій Маренич, Олександр Пасічний, Маргарита Харченко і Анастасія Підюра організували «Свято любомудрія», зробили відеофільм і помістили в інтернет на YouTube канал [8]. У першій частині заходу було показано харківські байки Сковороди, а саме «Жаби», «Мурашка і Свиня», «Сова і Дрізд», «Гадюка і Блазень», «Бджола і шершень» [9]. У другій частині свята здобувачі вищої освіти дискутували з викладачкою на теми, що були запропоновані у книзі Осмира і Ольги Банах [2]. Це роздуми про філософську спадщину українського мандрівника, в якій гармонійно поєднані первинні засади людського буття, а саме світогляду, віри, моралі, устрою, економіки. На заході сковородинці зробили висновок, що витікаючи із джерела української звичаєвої культури та українського світогляду, мудрість Сковороди є вселюдською. Це планетарне мислення високої людини, високого духу і свідомості.

12 січня 2023 року доцентка М. Антонєць провела із ЗВО 201Абд_12 у режимі on-line літературний вечір за книгою Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» [4]. Сучасний поет Павло Вишебаба – корінний донеччанин, який закінчив факультет журналістики Маріупольського державного університету з відзнакою. Зараз він захищає нашу країну в ЗСУ. Його вірш «Доньці» перекладений вже щонайменше п'ятнадцятьма мовами світу. Митець власноруч ілюструє акварельними фарбами у книзі свої вірші. Поезія Павла Вишебаби є літописом почуттів українців за часи цієї війни. Куратор Антонєць прочитала студентам вірші «Доньці», «Мое покоління», «Маріуполь», «Побратимові», «Лічилка для янголів», «Зірка», «Квіти», «Мамі», «Сторіччя біженців» і «Пробудження» [4]. Поезія Павла Вишебаби глибоко вплинула на учасників заходу. Вони висловлювали свої думки і ділилися враженнями щодо віршів і біографії поета.

Отже, не зважаючи на проходження освітнього процесу в складних умовах воєнного стану, на кафедрі рослинництва ПДАУ викладачі намагаються проводити із здобувачами вищої освіти цікаві пізнавальні, інтерактивні, патріотичні заходи у режимі on-line. Педагоги у вихованні студентської молоді керуються духовним принципом: «Ніхто твоїм молодим віком нехай не гордує, але будь зразком для вірних у слові, поведінці, любові, вірі й чистоті» [1, 1Тим.4:12].

Список використаних джерел:

1. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / Переклад о. Івана Хоменка.

Вид-во отців Василян «Місіонер», 2022.

2. Банах Осмир, Ольга. Сучасність мудрости Г. Сковороди. Львів: Література та мистецтво, 2020. 136 с.

3. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. Полтава: Полтавський вісник, 1994. 190 с.

4. Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну. Київ: Видавництво Однієї книги, 2022. 112 с.

5. Гангур В.В., Антоненко М.О., Антоненко О.А. Вплив діджиталізації на навчальний і виховний процес кафедри рослинництва. Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації: матеріали 52-ї науково-методичної конференції у ПДАА. Полтава: РВВ ПДАА, 2021. С.15-16.

6. Дорцбак Д., Лонг М. Кризис СПИДа. Что мы можем сделать? Киев: «Светлая звезда», 2007. 160 с.

7. Міхєєнко О., Бермудес Д., Ткаченко А., Дяченко-Богун М. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання. Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020. Вип. 26. С. 152–155.

8. Свято любомудрія. Режим доступу: <https://youtu.be/m79F1TjAKvo>

9. Сковорода Г. Найкраще. Львів: Видавництво Terra Incognita, 2018. 320 с.

10. Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗВО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ляшенко Віктор, к. с.-г. н., доцент, **Бараболя Ольга**, к. с.-г. н., доцент,
Короткова Ірина, к. хім. н., доцент

Повномасштабне воєнне вторгнення Російської федерації на територію України, розпочате 24 лютого 2022 року, спричинило комплекс суттєвих змін в українській освіті. Першими кроками щодо перебігу освітнього процесу було повне його припинення в усіх закладах освіти та оголошення канікул на два тижні відповідно до рекомендації МОН України.

Поступово, незважаючи на те, що понад 10 млн людей під тиском обставин змінили місце проживання, це не лише студентська молодь, а й педагогічні працівники, повністю або частково зруйновані заклади освіти, постійна загроза для життя внаслідок ворожих обстрілів та бомбардувань, навчальний процес було відновлено, але сама форма його зазнала ще більших змін у порівнянні з періодом поширення COVID-19.

Згідно Указу Президента № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» всі українські заклади освіти за можливістю почали працювати за дистанційною формою навчання [1]. При цьому організація дистанційної форми навчання набула певної специфіки, враховуючи багаточисельні фактори, серед яких визначальними виявились безпека учасників освітнього процесу в закладах освіти. Впливовими чинниками стали: переміщення осіб у межах України та евакуація у інші країни, непередбачуваний графік тривоги, що відбуваються у різні періоди часу та неоднаково тривають у містах та областях, введення

комендантських годин (інколи на кілька діб).

Якщо, в період пандемії умови для дистанційного навчання у всіх категорій студентів були однаковими, то в умовах воєнного стану виникли питання наявності матеріально-технічної бази, ергономічних можливостей, соціально-психологічних аспектів. Проблеми технічного та ергономічного характеру пов'язані з:

- відсутністю або обмеженим доступом до індивідуальних технічних засобів навчання;

- обмеженим доступом до інтернету (відсутність інтернет-зв'язку; швидкість Wi-Fi роутерів може бути лімітованою; відсутність Wi-Fi точок у деяких укриттях);

- неможливістю облаштування комфортного місця для навчання; наявність перебоїв з освітленням).

Тому, для вирішення наявних технічних проблем у більшості навчальних закладів впроваджено дистанційне навчання в асинхронному режимі, тобто з можливістю опанувати навчальні матеріали та виконувати завдання, коли будуть усі необхідні умови для цього, це стосується й тих категорій студентів, що перебувають в інших країнах [2].

Полтавська область належить до територій, які безпосередньо не постраждали від воєнних дій, тому, оптимальною формою навчання можна вважати змішану форму. Термін “змішане навчання” має різні визначення в науковій літературі. Загалом це поєднання офлайн- та онлайн-навчання у різних пропорціях. Сама концепція з'явилася ще в 1990-х як протипага онлайн-навчання, проте вивчати та впроваджувати її почали лише з 2000-х [3].

На перший погляд, основна відмінність змішаного навчання від звичайної системи – активне використання інтерактивних технологій, щоб знайти матеріал і отримати нові знання. Так, технології стають повноцінною частиною навчального процесу. Проте йдеться також і про поєднання різних підходів, способів подачі матеріалу, видів роботи. Наприклад, частина інформації розподіляється на групову роботу, частина – на самостійне вивчення. Це не залежить від того, відбувається це в аудиторії чи дистанційно.

За змішаного навчання відмінною також є роль викладачів. Тут вони є фасилітаторами навчального процесу, основна мета яких не оцінити студентів на екзамені, а активно взаємодіяти з ними, відстежувати прогрес та допомагати у разі потреби. Так, викладачі перестають бути просто спостерігачами і займають роль менторів.

Переведення частини процесу в онлайн відрізняє змішане навчання від звичної для України системи – аудиторного навчання. Змішане навчання - не тотожне онлайн-навчання. Онлайн-навчання не передбачає особистої комунікації між студентами в аудиторії, чи студентами та викладачами. Це водночас його основна перевага і недолік у порівнянні зі змішаним навчанням. Адже студенти, які навчаються онлайн, не мають можливості особисто спілкуватись і розвивати навички роботи в команді. Натомість система змішаного навчання дозволяє вирішити цю проблему.

Основні компоненти змішаного навчання:

1. Живі події. По суті, «живе спілкування» передбачає частину звичної

роботи “в аудиторії” з викладачами та іншими студентами. Залежно від системи змішаного навчання у конкретному випадку кількість та тип офлайн-активності будуть різними. Проте, вона - необхідна як частина навчального процесу.

2. Онлайн-контент (самостійне навчання). Під час такого типу роботи студент самостійно опрацьовує матеріали у зручному для нього темпі та місці. Важливо, щоб викладачі надавали повні та зрозумілі інструкції щодо тієї роботи, яку має самостійно зробити студент.

3. Співпраця. Поєднує два ключових елементи: робота з однокурсниками і робота з викладачами. Завдяки роботі з однокурсниками студенти можуть знаходити нові рішення та ділитися отриманим досвідом та знаннями. Важливо, що подібна співпраця може відбуватися як в аудиторії під час виконання групових завдань, так і через електронну пошту чи соціальні мережі.

4. Оцінка. Оцінка важлива як для студентів, так і для викладачів. Студенти можуть стежити за своїм прогресом, а викладачі натомість - оцінювати їхні знання та корегувати процес навчання через індивідуальне інструктування. Щоб зрозуміти, як студенти сприймають матеріал та як покращити цей процес, викладачі можуть використовувати і тестування [4].

5. Додаткові матеріали. Додаткові матеріали можуть охоплювати роздруковані матеріали, схеми, інтернет-ресурси тощо.

Таким чином, змішане навчання дозволяє зробити процес навчання творчим і індивідуальним, а поєднання електронного навчання з аудиторним призводить до підвищення його ефективності та сприяє відновленню зацікавленості студентів в отриманні якісних знань та вселяє впевненість в їх затребуваності в майбутньому, після закінчення воєнних дій.

Список використаних джерел:

1. Васильєв, С. В., Маляр, С. А. (2022). Правові засади запровадження режиму воєнного стану в Україні. Наука і техніка сьогодні, 3(3), С. 22-30. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3\(3\)-22-30](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3(3)-22-30)

2. Толочко, С. В. (2021). Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 13 (169), 28–35. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5077823>

3. Муращенко Т. В. (2017). Змішане та дистанційне навчання як спосіб доступу до якісної освіти. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, № 3, С.283-287.

4. Короткова І.В. Використання тестового контролю знань в системі дистанційного навчання. V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Хімія, біотехнологія, екологія та освіта» (м. Полтава, 20-21 травня 2021 року). ПДАУ: Полтава, 2021. С.132-137.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шокало Наталія, к. с-г. н., доцент, Четверик Оксана, к. с-г. н.

Військова агресія Російської Федерації проти України посилила і розширила виклики, які вже постали перед освітою через пандемію COVID-19. Це випробування для української освітньої системи стало своєрідним стимулом

для реалізації давно назрілих модернізаційних змін [1].

Оскільки під час війни більшість університетів зіткнулася з територіальною розпорошеністю студентів і персоналу, заклади вищої освіти запровадили дистанційну або змішану форму навчання. Викладач має проводити заняття, видавати завдання, опитувати студентів, всіляко залучати їх до навчального процесу в умовах нових реалій [2]. Для підтримки ефективності навчального процесу викладачам, кураторам академічних груп необхідно допомагати здобувачам вищої освіти долати підвищену тривожність, коригувати їх емоційний і психологічний стан, заохочувати їх до самодисципліни і мотивації навчатися [3].

Полтавщина – регіон умовно спокійний, але щодня лунають сирени, нестабільно працює інтернет, відсутність електроенергії за графіком і поза ним. Навчальні заклади проводять як дистанційне навчання, так і очне. Це запобігає великому скупченню студентів та дає можливість обирати кращий варіант залежно від виду заняття.

Зазвичай теоретичні заняття можна проводити дистанційно, а практичні, лабораторні – більш ефективно, коли студент поряд з викладачем і має можливість використання приладів і матеріалів, передбачених для проведення відповідних занять.

В умовах воєнного стану в Полтавському державному аграрному університеті успішно впроваджена і використовується онлайн-платформа Google Meet. Вона дозволяє проводити заняття за розкладом університету у вигляді конференції. За достатньої потужності інтернет-мережі в ній можуть прийняти участь всі студенти академічної групи чи курсу, приєднавшись з будь-якого гаджета, що має камеру. Дану платформу зручно використовувати для презентацій, відео, дошки чи опитування. В умовах дистанційного навчання це найкращий спосіб організації освітнього процесу. Унеможливорює застосування даної онлайн-платформи відсутність електроенергії та повітряні тривоги.

Досить ефективною ще з «ковідного» періоду є дистанційна система навчання MOODLE, де викладач має можливість розміщувати лекційний матеріал, методичні вказівки для виконання лабораторних і практичних занять, тестові завдання, відеозаписи, презентації тощо. Позитивний момент полягає в тому, що студенти використовують даний ресурс у зручний для них час. Крім того, до MOODLE мають можливість приєднуватися здобувачі вищої освіти, які зараз перебувають за кордоном. З недоліків – неможливість скористатися системою за відсутності електроенергії та інтернету, відсутність повноцінного спілкування зі студентом, щоб об'єктивно оцінити рівень і повноту його знань та психологічний стан. Також це додаткове навантаження на викладачів для перевірки виконаних завдань.

Використання корпоративної електронної пошти або месенджерів для пересилання виконаних практичних завдань чи самостійної роботи зручні для студентів, але відсутній «живий» контакт з викладачем, тому важко досягти максимального ефекту комунікації між учасниками освітнього процесу. До того ж, часто доводиться вести листування, якщо в роботах допущені помилки; особливо, коли студент прагне отримати вищий бал і ту саму роботу надсилає неодноразово. Зазвичай перевірка електронної пошти чи месенджерів

відбувається в неробочий час викладача, коли є можливість підключення до інтернету.

Звичайно, не залишилася поза увагою можливість студентів безпосередньо спілкуватися з викладачем в аудиторії, як згідно розкладу (у визначені за розпорядженням університету дні), так і за попередньою домовленістю у робочий час викладача. Це найзрозуміліший для здобувачів вищої освіти формат спілкування, коли в умовах реального часу є можливість опанувати нові знання і набувати відповідних навичок. До того ж, викладач відразу оцінює ступінь сприйняття матеріалу та емоційно-психологічний стан студента. Повітряні тривоги вносять корективи, але за умови перебування викладача і студентів в укритті навчального закладу спілкування і консультації можна продовжити.

Отже, найбільш дієвою і безпечною є дистанційна онлайн-освіта. Тому і викладачам, і студентам слід опанувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, що відкриє нові можливості для реалізації освітнього процесу через доступність освіти, урізноманітнення форм її отримання та розвиток особистісно орієнтованого навчання.

Список використаних джерел:

1. <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voennoyi-ahresiyi-rf-problemy-y>
2. Шевчук, І., & Шевчук, А. (2022). Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>
3. Суслова Н.М. Виклики і реалії організації освітнього процесу в умовах війни. Матеріали II Форуму академічної спільноти «Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання» (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро). ДВНЗ «ПДАБА», 2022. С. 48-50.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН НА КАФЕДРІ РОСЛИННИЦТВА

Гангур Володимир, д. с.-г. н., старший науковий співробітник
Філоненко Сергій, к. с.-г. н., доцент

Загальновідомо, що навчальний процес – це система організації навчально-виховної діяльності, спрямована на досягнення цілей навчання й виховання. Основними його суб'єктами у вищій школі виступають викладач і здобувач вищої освіти, між якими існують певні суб'єкт-суб'єктні взаємини [3]. Безперечно, це не означає повної тотожності обох суб'єктів навчального процесу. Викладач, як старший наставник, виконує роль лідера цілеспрямованого спілкування та співдії.

Сучасне суспільство не стоїть на місці, а постійно розвивається. Разом із ним зазнає певних змін і навчальний процес. Впродовж останніх років проявилися серйозні виклики для вищої школи в Україні. Спочатку пандемія коронавірусу, а зараз – повномасштабна війна, які суттєво обмежили можливість здобувачів вищої освіти фізично відвідувати навчальні заклади й тим самим підштовхнули освітян до пошуку нових форматів навчання. І коли під час

пандемії COVID-19 основним завданням було обмежити фізичні контакти, щоб мінімізувати розповсюдження вірусу, то в умовах війни перед керівниками вищих закладів освіти та викладачами стоїть завдання зробити освітній процес безпечним, при цьому не втративши його якості [2].

Поширення за останні роки інноваційних технологій в освітній галузі стало об'єктивною закономірністю, зумовленою новою філософією освіти. Інновації в освітній сфері потрібно розглядати як ефективні та результативні нововведення у змісті, методах, засобах і формах навчання та виховання особистості, в управлінні системою освіти, в організації освітнього процесу, у структурі закладів вищої освіти. Особливої актуальності набули інновації з початком широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією на території України. Це спонукало освітян приймати швидкі, життєво необхідні, нестандартні і по своїй суті – інноваційні рішення [4].

Функціонування системи вищої освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій [5]. Саме тому підтримка активного упровадження інновацій в освітню галузь під час війни стала одним із ключових напрямів роботи викладачів кафедри. Варто зазначити, що в цей складний час і самі викладачі стали більш активно вести пошук шляхів вирішення проблем в організації навчання здобувачів вищої освіти. Наприклад, вже давно створена і активно працює система дистанційного навчання Полтавського державного аграрного університету на платформі MOODLE. У ній знаходяться у вільному доступі різні навчальні матеріали, необхідні для здобувачів вищої освіти під час їхнього опанування навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

Дистанційна освіта, безперечно, має як свої переваги, так і недоліки. На думку Т. Ковальчука [1], головними її недоліками, що суттєво впливають на результати навчання, є брак живого спілкування із здобувачами вищої освіти, слабка технічна складова такої форми навчання (відсутність інтернету, технічних засобів для дистанційного навчання і просто відсутність світла) і брак повноцінних, якісно оформлених дистанційних курсів на платформах вищих навчальних закладів та ін.

Зважаючи на це, викладачі кафедри рослинництва схильні віддавати перевагу саме змішаному навчанню, яке у сучасних умовах, враховуючи особливості навчального процесу у вищих навчальних закладах нашого регіону, є кращим за ефективністю і якістю засвоювання представленого до вивчення матеріалу.

У загальному розумінні змішане навчання – це таке навчання, за якого частина пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти відбувається на занятті під безпосереднім керівництвом викладача, а інша – у самостійній роботі з електронними ресурсами. Причому співвідношення цих частин освітнього процесу може бути різним, зважаючи на ситуаційну складову, яка сформувалася у відповідний період.

Змішане навчання, на погляд численних викладачів і здобувачів вищої освіти, є сьогодні найдієвішою формою навчального процесу. Окрім того, вона дає можливість ефективно провести оцінювання рівня знань з відповідної

предмету, враховуючи можливості присутності здобувачів вищої освіти на заліку чи іспиті. Адже частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або навіть за кордон.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Т. Дистанційне навчання у закладах вищої освіти: ризики та перспективи розвитку. URL: <https://nubip.edu.ua/node/100736> (дата зверн. 12.01.2023 р.).
2. Кочерга А.А., Філоненко С.В. З досвіду організації дистанційного навчання здобувачів вищої освіти спеціальності 201 Агрономія денної форми навчання на кафедрі рослинництва. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи* : матеріали 53-ї наук.-методичної конференції викладачів і аспірантів. м. Полтава, 23-24 лют. 2022 р. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 19-22.
3. Латуша Н. В. Особливості фахової підготовки майбутніх агрономів в аграрних ВНЗ. *Молодий вчений*. 2015. № 5(20), ч. 3. С. 116–119.
4. Рогова В.Б. Інноваційна експериментальна діяльність у системі освіти України в умовах воєнного стану. *Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність*: науково-методичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. С. 7-9.
5. Романчук Н. Урізноманітнення змісту і форм практичної підготовки фахівців. *Освіта*. 2010. №3,4 (26). С. 57-60.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 201 АГРОНОМІЯ УПРОДОВЖ НАВЧАННЯ

Ласло Оксана, к.с.-г.н., доцент, **Олепир Роман**, к.с.-г.н.

Тараненко Сергій, к.с.-г.н., доцент

Наразі тривають дискусії стосовно необхідності набуття соціальних навичок майбутніх фахівців спеціальності Агрономія, які мають суттєвий вплив їх професійну діяльність та підвищують конкурентоспроможність на ринку праці.

Поряд з науковцями і дослідниками даного питання, й стейкхолдери наполягають у необхідності формування і розвитку soft skills у майбутніх фахівців аграрної сфери діяльності, що вважається важливою складовою успішного працевлаштування і кар'єрного росту в агробізнесі.

Проблематику даного питання висвітлено у низці праць О. Гури, Г. Тараненко, Н. Коляди, Г. Корнюш, О. Кравець, О. Кравченко, В. Радкевич та ін., де охарактеризовано систему «м'яких навичок», особливості їхнього формування у здобувачів вищої освіти в процесі реалізації освітніх програм закладами вищої освіти [2, 3].

Метою наших досліджень є формування soft skills здобувачів вищої освіти спеціальності Агрономія в освітньому процесі сучасного аграрного закладу вищої освіти.

Для досягнення даної мети поставлено низку завдань, а саме: використання таких методів як аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, узагальнення та ін.

для виокремлення та характеристики особливостей формування soft skills здобувачів спеціальності Агрономія.

Трансформація сучасної вищої освіти пов'язана з такими чинниками як вільний доступ до цифрової інформації, використання тренінгових інноваційних технологій, що формують фахівців нового покоління, конкурентоспроможних на ринку праці.

Питання тренінгових технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців висвітлено у наукових працях І. Вачкова, Ю. Ємельянова, Г. Ковальова, Н. Максимової, С. Макшанова та ін. Проте незважаючи на актуальність тематики і зацікавлення даним питанням, поза увагою залишається аналіз практичного застосування тренінгових технологій в освітньому процесі підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності Агрономія з метою формування у майбутніх фахівців soft skills та підготовки їх до фахової діяльності на інноваційних засадах [1, 3].

Основною метою використання тренінгових технологій є формування ціннісних орієнтацій, спрямованих на фахову інноваційну діяльність, сприяння розвитку особистого творчого потенціалу та креативності здобувачів ВО, подолання стереотипів та бар'єрів, що обмежують творчий особистісний потенціал.

Під час реалізації освітнього процесу підготовки фахівців у аграрній сфері значимим є застосування технології проектного навчання, що спрямоване на саморозвиток особистості здобувачів вищої освіти, їхніх професійних та соціальних потреб, і дозволяє сформувати фахові і соціально значимі навички майбутніх аграріїв, спонукає до розвитку креативного та критичного мислення.

Технологія проектного навчання дозволяє сформувати вміння адаптуватися до інноваційних з елементами цифровізації вимог сучасного суспільно-економічного розвитку, самостійно окреслювати особисті та професійні цілі, демонструвати уміння дотримуватися дедлайнів, розвивати комунікативні навички та командоутворення, виявляти власний лідерський потенціал, тобто дозволить сформувати soft skills у здобувачів вищої освіти [2, 3].

Варто звернути увагу на такі навички soft skills, як технології інтерактивного та ситуаційного навчання, що передбачають формування комунікабельності, комунікації, лідерства, ініціативності, уміння працювати в команді та вирішувати конфлікти.

Підвищенню розвитку soft skills для здобувачів вищої освіти аграрної спеціальності, на наш погляд, сприятиме цілісність освітнього процесу, що інтегрує структурно-логічні зв'язки окремих освітніх компонентів (обов'язкових та вибіркових освітніх компонент, практичної підготовки), наукового (робота здобувачів вищої освіти у наукових гуртках та проблемних групах, написання наукових (курскових, кваліфікаційних) робіт) та ціннісного компонент освітніх програм. Окрім того, варто підвищувати поінформованість і заохочення здобувачів вищої освіти щодо набуття soft skills у неформальній та дуальній освіті.

Отже, удосконалення підходів soft skills через призму формування загальних та фахових компетентностей майбутніх фахівців при викладанні не тільки гуманітарних, а і фахових освітніх компонентів має бути спрямоване на активізацію та заохочення здобувачів підвищувати здатність до адаптації у

фаховій діяльності, вироблення навичок власної траєкторії поведінки, формування комунікативних та організаторських вмінь, навичок роботи у команді, прийняття нестандартних рішень тощо.

Список використаних джерел:

1. Кірдан О. Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти: *зб. наук. праць. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Вип 2(6). 2021. С. 152-160.

2. Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування «soft-skills» в умовах закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 3(27). С. 137–145.

3. Тараненко Г.Г., Ісакова О.І., Єременко Л.В., Шлєіна Л.І. Імплементация новітніх технологій навчання у процесі викладання суспільногуманітарних дисциплін в агротехнологічному закладі вищої освіти. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: *зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ*. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С.362-368.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО ДО ФІТОСАНІТАРНОГО МОНІТОРИНГУ

Нечипоренко Наталія, к.с.-г.н., Оніпко Валентина, д.пед.н., професор;

Поспелова Ганна, к.с.-г.н., доцент

Сучасний етап соціально-економічного розвитку агропромислового комплексу країни вимагає значного підвищення кадрового потенціалу на основі інновацій у системі вищої освіти, важливим складником якої є підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців галузі Аграрні науки та продовольство. Відповідно, основними засадами у підготовці аграріїв постають системність, відповідність освіти професійному попиту, потребам суспільства та ринку праці, оновленість змісту навчання, а також упровадження у освітньо-професійні програми питань сталого розвитку, раціонального природокористування та споживання, впровадження сучасних наукових знань із фітосанітарного моніторингу, тощо. Підготовка фахівців із агрономії, захисту і карантину рослин, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні агроекологічні проблеми професійної діяльності з рентабельного і екологічно безпечного захисту сільськогосподарських, лікарських, декоративних, культур, лісових насаджень тощо від шкідливих організмів, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов з використанням теорій, методів біології та аграрних наук потребує впровадження інноваційних технологій навчання, удосконалення змісту та забезпечення (науково-методичного та інформаційно-аналітичного) навчальних програм підготовки, виявлення міждисциплінарної взаємодії наук і знань у закладах вищої освіти аграрного профілю.

Головною передумовою інтегрованого захисту рослин є фітосанітарний моніторинг шкідливих організмів в агроценозах [1]. Сучасний захист рослин спирається на значний обсяг інформації, що характеризує поширення, розвиток, економічне значення шкідливих організмів [4]. Тільки в результаті своєчасного одержання і повноцінної обробки цієї інформації можна ухвалити оптимальні

рішення, що забезпечують профілактичну і винищувальну спрямованість захисних заходів, їхню високу рентабельність [2].

Саме тому особливу увагу викладачами Полтавського державного університету приділено формуванню готовності здобувачів до проведення фітосанітарного моніторингу та лабораторних досліджень, які можуть виявити шкідливі організми за допомогою сучасного обладнання діагностики рослин і ґрунту.

На основі змістової дотичності дисциплін загальної, професійної підготовки та практик у підготовці майбутніх фахівців аграріїв, побудовано цілісну систему навчання, заснована на міждисциплінарній взаємодії. За рахунок їх використання в формуванні готовності до фітосанітарного моніторингу досягається збільшення наукоємності навчання, його доступності, що сприяє удосконаленню процесу формування професійної компетентності. Навчальна дисципліна «Фітосанітарний моніторинг» є синергетичним комплексом загальної, професійно-практичної підготовки з міждисциплінарними зв'язками, що забезпечує світоглядну агроєкосистемну цілісність.

У ході структурнологічного аналізу ОП Захист і карантин рослин було з'ясовано, що вивчення дисципліни базується на знаннях набутих здобувачами під час комплексу загальних (Ботаніка, Фізіологія рослин, Інформаційні системи та технології) та спеціальних (Агрометеорологія, Агрохімія, Безпека життєдіяльності та основи охорони праці, Ґрунтознавство з основами геології, Землеробство, Мікробіологія, Імунітет рослин, Інтегрований захист рослин, Карантин рослин, Основи наукових досліджень в захисті рослин, Рослинництво з основами кормовиробництва, Сільськогосподарська ентомологія, Сільськогосподарська фітопатологія) дисциплін [3]. Навчання з дисципліни Фітосанітарний моніторинг тісно пов'язано із набуттям знань здобувачами з таких вибіркових дисциплін, як «Захист плодоовочевих культур, Моніторинг поширення шкідників, хвороб і бур'янів, Овочівництво, Основи біологічного захисту рослин, Плодівництво, Хвороби, шкідники та захист лісових та садово-паркових культур, Агроєкологія, Карантинні шкідники і знешкодження підкарантинної рослинної продукції, Комплексний карантинний захист, Державна фітосанітарна діяльність тощо. Таким чином можна виділити чотири основні змістовні блоки міждисциплінарної імплементації: фундаментальні, оцінні, прикладні, системномодельючі.

Така система формування готовності до фітосанітарного моніторингу передбачає комплексний підхід до вирішення практичних проблем у галузі захисту і карантину рослин шляхом теоретичного навчання та практичної підготовки, орієнтована на використання сучасних прийомів і методів у захисті рослин, новітніх інформаційних технологій, науково-дослідницьких завдань індивідуального, проблемно-інтегративного характеру, з урахуванням регіональних пріоритетів розвитку аграрного виробництва, наприклад, розробити заходи контролю амброзії полинолистої у просапних культурах в умовах господарства, скласти алгоритм дії проведення обстеження гірчака повзучого маршрутним методом в умовах господарства. Пропонуються наступні практико-орієнтовані завдання: скласти алгоритм дій по складанню вихідного зразка та виділенню середньої проби; скласти алгоритм дії відбору проб ґрунту

для експертизи; скласти алгоритм дії проведення лабораторно-карантинної експертизи на виявлення західного (каліфорнійського) жука; скласти алгоритм дії на виявлення фітофторозної кореневої гнилі полуниці та малини.

Отже, формування готовності майбутніх фахівців галузі аграрні науки та продовольство до фітосанітарного моніторингу уможлиблюється за умови переорієнтації освітнього процесу на пріоритетне використання цілісної системи навчання, заснованій на міждисциплінарній взаємодії, особистісно зорієнтованого активних методах навчання та забезпеченні самостійної роботи.

Список використаних джерел:

1. Білик М. О., Євтушенко М. Д., Марютін Ф. М. Захист овочевих культур від хвороб і шкідників у закритому ґрунті. Харків, 2013. 464 с.
2. Євтушенко М. Д. Сільськогосподарська ентомологія. Назви основних шкідників сільськогосподарських культур і лісових насаджень : навчальний посібник. Харків, 2010. С. 15.
3. Освітньо-професійна програма «Захист і карантин рослин» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. зі спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» Полтавського державного аграрного університету / Поспелова Г. Д., Писаренко В. М., Піщаленко М. А. Гордєєва О. Ф. URL: <http://surl.li/esqzo>
4. Фітосанітарний моніторинг / М. М. Доля та ін. Київ : ННЦ ІАЕ, 2014. 294 с.

ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ОСВІТНЬОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ромашко Таміла, к.хім.н., доцент

Інтенсивний транснаціональний рух потоків інформації, технологій, капіталу призводить до того, що ринок праці долає межі держав; стає глобальним і ринок освітніх послуг, що означає трансформацію різних освітніх систем у єдину, загальноєвропейську, та збереження відмінностей, зумовлених традицією та культурою. Тому в даний час стає необхідною соціологічна рефлексія ситуації закладів вищої освіти в умовах глибоких соціальних, економічних, політичних та культурних змін, спричинених посиленням глобальної конкуренції та мобільності, інтеграцією ринків та проривом у сфері інформаційних технологій. Глобалізація вищої освіти виявляється у збільшенні ролі наднаціональних інститутів у процесах розробки правил та норм в освітній сфері, що наочно демонструє ситуація в об'єднаній Європі та, зокрема, ті соціальні процеси, які пов'язані з Болонською угодою.

Глобалізація зачіпає університети всього світу, і завдання входження до світового та, насамперед, європейського освітнього простору як повноправного учасника та партнера. В умовах глобальних трансформацій сучасного суспільства політика в галузі вищої освіти прагне враховувати зростаючі вимоги різних груп, що забезпечують розвиток закладів вищої освіти: уряду, роботодавців та споживачів освітніх послуг. Для досягнення цих цілей формуються нові орієнтири в галузі освітніх стандартів, які набувають все більш міжнародного характеру. Всі ці процеси докорінно змінюють сам інститут освіти, життєві траєкторії його суб'єктів, зміст, форми та методи навчання, а також стимулюють перегляд колишніх та виникнення нових соціальних теорій, за допомогою яких можливе пояснення нових силуетів соціальної реальності [1].

Серед наслідків процесів глобальної та регіональної конвергенції соціальних держав для вищої освіти виділяються зростання значення ринку та громадянського суспільства в освітній та науковій діяльності установ вищої освіти, зміна моделі їх фінансування, зростання інформаційної складової та активізація гнучких схем підготовки кадрів з метою ефективного формування людського капіталу. Створення суспільства знання не скасовує глобальних ієрархій та геополітичної нерівності, оскільки зростання економічної та політичної могутності країн першого світу відбувається не тільки за рахунок запровадження нових технологій, а й через перенесення виробництва до країн третього світу, а імпортовані високі технології доступні лише забезпеченим елітам і можуть лише поглибити соціальну диференціацію

У системі вищої освіти з переходом до транснаціонального суспільства відбувається комплексна трансформація інституту професійної освіти, видозмінюються життєві траєкторії його суб'єктів, зміст, форми та методи навчання, переосмислюється сутність, продукт та цілі діяльності. Глобалізація вищої освіти - це процес систематичної інтеграції міжнародної спрямованості навчальної, дослідницької та сервісної функцій установ вищої освіти, який є необхідним підготовчим кроком закладу вищої освіти. Глобалізація не визнає національних кордонів, прагне розширення міжнародного співробітництва та подолання внутрішньої ізоляції [2].

До стратегій глобалізації закладу вищої освіти відносяться визнання міжнародного співробітництва в освіті та наукових дослідженнях, інтеграція міжнародної діяльності у стратегічне планування всієї установи, у тому числі до бюджету та системи контролю якості, створення відповідних організаційних структур з управління міжнародними зв'язками та системи професійного розвитку викладачів та співробітників, створення інфраструктури академічної та сервісної підтримки.

Міжнародна академічна мобільність служить як провідником стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: занурення в чужі національні освітні контексти стає підтримкою під час створення внутрішніх ринків фахівців і кваліфікованої робочої сили в цілому. Існує велика географічна нерівність у потоках мобільності викладачів та дослідників. Дослідження фіксують поляризацію між країнами з високою академічною імміграцією, іноді як результат навмисного міжнародного рекрутування академічного персоналу для розвитку національних систем вищої освіти та країнами з низьким рівнем інтернаціоналізації. Міжнародна студентська мобільність, виступаючи в багатьох країнах економічним аргументом для розвитку закладів вищої освіти і навіть конкретних факультетів, зумовлює необхідність пошуку та активної боротьби за набір іноземних студентів, що зростає, для підтримки достатнього рівня фінансування, що спонукає багатьох учасників ринку освітніх послуг шукати нові ринки потенційних студентів. Найважливішим чинником успішності закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг для іноземних студентів є адаптація студентів до умов навчання та проживання у новому для них культурному середовищі.

Глобалізація та локалізація простору закладів вищої освіти - це паралельні процеси, які з одного боку виражають, а з іншого формують нову соціальну поляризацію. Для учасників у колі вищої освіти, які можуть скористатися

благами глобалізації, покращуються шанси вертикальної соціальної та просторової мобільності, участі в мережевих міжнародних спільнотах, а для тих, хто маргіналізований від цього процесу, простір вищої освіти ще більше стискається [3].

До порядку денного процесу глобалізації освіти включаються питання запровадження спеціальних технологій та критеріїв доступності вищої освіти; соціальної відповідальності вишів за підвищення суспільної солідарності; відкритості світу загалом, і навіть пріоритетності навчання протягом усього життя. Акцент на безперервній освіті дозволяє долати нові форми інформаційної нерівності, оскільки веде до розвитку можливостей додаткової освіти, що підвищує доступність престижних цінностей та конкурентоспроможність здобувачів. Разом з тим, заклад вищої освіти неминуче модифікується в умовах ринкової економіки у напрямку прозорості критеріїв оцінювання та зростаючої ролі споживача послуг у процесах вибору та управління своєю траєкторією у просторі освітніх послуг.

Незважаючи на широке представництво проблематики трансформації університетської освіти у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях, глобалізація вищої школи залишається поки що не концептуалізованою у рамках інтегративної соціологічної парадигми. Процес формування концепції глобалізації вищої освіти у предметному полі соціології ускладнюється комплексним характером глобалізації, її поліструктурною та багатофункціональною природою. Тим не менш, накопичений теоретичний та емпіричний матеріал, досвід реальної освітньої політики в умовах глобалізації створюють необхідні передумови для її системної рефлексії. Таким чином, перспективним є такий напрямок аналізу, відповідно до якого ефекти глобалізації університетів залежать від соціального, політичного та економічного контексту, місця та часу.

Участь закладів вищої освіти у глобалізації ринку праці спирається на аналіз таких показників, як участь викладачів університету у міжнародних програмах у галузі науки та освіти; запрошення викладачів та вчених з-за кордону; запрошення викладачів за кордон. Аналіз мобільності студентів, викладачів, вчених у міжнародних програмах можливий за допомогою вивчення таких індикаторів, як інтенсивність поїздок, обсяг мобільності (кількість індивідів, залучених до мобільності), широта мобільності – участь у поїздках співробітників та студентів різного статусу та року навчання. Для аналізу інституційної трансформації університетських освітніх програм необхідно дослідити відповідність програм умовам Болонської конвенції, введення у навчальний процес та управління закладом вищої освіти міжнародних стандартів. Участь закладу вищої освіти на інституційному рівні та на рівні окремих учених у глобальному обміні інформації може бути розкрита за допомогою аналізу динаміки публікацій результатів досліджень, які проводяться у вузі за кордоном, наявності власних видань університету іноземними мовами, публікацій, що проводяться у навчальному закладі, досліджень у мережі Інтернет. Концепція глобалізації дозволяє не лише розцінювати трансформаційні процеси закладу вищої освіти під кутом зору соціальної, політичної та економічної доцільності національної моделі університету, а й розширювати

інтерпретаційні рамки соціологічного аналізу сучасної соціальної реальності, осмислювати ключові тенденції у виробництві та трансляції знань, як і поліваріативні наслідки, обумовлені глобалізацією освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Benjamin, R. The Environment of American Higher Education: A Constellation of Changes. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2003. Vol. 585, №1. P. 8-30.

2. Afonin E., Isaenko V, Blagodeteleva-Vovk S. External opportunities of preservation of potential of higher education of Ukraine in conditions of demographic transition and formation export-oriented service economy. Journal: Ukrainian society. 2013. Vol. 2013, No 2, P. 7-24

3. Rosow, St.J. Political Theory, the University and Globalization: toward a Comparative Dialogics. International Relations. 2004. Vol. 18, №2. P. 255-270.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рибальченко Анна, к.с.-г.н., Криворучко Людмила, к.с.-г.н.

Трансформаційні процеси, пов'язані з європейською інтеграцією, позитивні результати реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки передбачають створення відповідної національної системи освіти та підготовки кадрів. У Законі України «Про освіту» передбачено, що особа має право здобути освіту в різних формах або поєднуючи їх, та визначено такі основні форми здобуття освіти: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна [2].

Дуальна форма здобуття освіти - це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти. Саме у цьому і полягає дуальність – обов'язкове доповнення та удосконалення здобутих теоретичних знань практичним досвідом їх реалізації.

При впровадженні цієї форми освіти навчальний заклад та роботодавець є рівноправними партнерами, бо останній може брати участь у розробці робочих та індивідуальних навчальних планів і оцінювати результати кожного здобувача. Зацікавленість роботодавців у такій співпраці полягає в бажанні отримати висококваліфікованого працівника, який максимально мотивований до роботи на підприємстві одразу після закінчення навчання.

В Україні процес підготовки до втілення дуального способу здобуття освіти розпочався зі схваленням 19 вересня 2018 року Кабінетом Міністрів Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. У ній визначено поняття дуальної освіти, етапи її впровадження в Україні, основні права та обов'язки навчальних закладів та підприємств [4]. Далі, 3 квітня 2019 року КМУ затвердив План заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, яким передбачено конкретні завдання щодо розробки нормативних актів, проведення аналітичних та організаційних заходів на шляху впровадження дуальної форми освіти у навчальний процес. І уже на виконання

Плану заходів було затверджене Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти (наказ МОН України від 12.12 2019 р.), яке визначає підстави, умови та порядок здобуття такої освіти за дуальною формою у закладах професійної (професійно-технічної) освіти [3].

Важливу роль в організації освітнього процесу за дуальною формою навчання має наставник – працівник підприємства, який передає набуті досвід та знання здобувачам освіти під час практичної підготовки та сприяє адаптації учнів до робочого місця.

Дуальна форма навчання має ряд позитивних показників, як наприклад:

- усуває основний недолік традиційних форм і методів навчання - розрив між теорією і практикою, створюється нова психологія майбутнього фахівця;

- формується мотивація на одержання знань і набуття навичок, тому що якість знань студентів безпосередньо відбивається на виконанні службових обов'язків;

- працюючи в тісному контакті з замовником, освітні організації отримують своєчасну і повну інформацію про вимоги, які висувають роботодавці до майбутніх спеціалістів і можуть коригувати програму навчання;

- підприємства отримують можливість підготувати фахівця відповідно до специфіки своєї діяльності, зводячи на мінімум при цьому свої витрати на пошук і підбір фахівців, їх перепідготовку та адаптацію.

В процесі практичного втілення дуальної форми навчання виникають певні труднощі:

- низька обізнаність про цю форму навчання і відсутність умов для усвідомленого вибору підприємства, на який здобувачі освіти мають право, будучи третьою повноправною стороною у дуальній формі здобуття освіти;

- необхідність максимально спростити процедуру переходу здобувача на дуальну форму освіти;

- пошук оптимальних моделей розподілу часу навчання у закладах освіти та на робочому місці, з урахуванням особливостей роботи у різних галузях (наприклад, в аграрній, де види робіт напряму пов'язані із сезонними змінами);

- пошук закладами освіти роботодавців, які зацікавлені вкладати кошти у підготовку здобувачів за дуальною формою навчання [1].

Отже, дуальна форма навчання покликана налагодити ефективну співпрацю навчальних закладів із ринком праці та створення реальної можливості впливу фахівців ринку на зміст освітніх навчальних програм. В результаті застосування дуальної системи навчання збільшується чисельність працевлаштованих випускників, так як вони більшою мірою відповідають вимогам роботодавця, а навчання максимально наближене до виробництва.

Список використаних джерел:

1. Довгенко Я. О., Яременко Л. І., Яременко Ю. В. Впровадження дуальної освіти у виші: переваги та ризики. *Економіка та суспільство*. (28). 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-29> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/511/489>

2. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. № 38-39, ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n3>

3. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної

(професійно-технічної) освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2019 № 1551. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20>

4. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#n9>

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІСТОРІОГРАФІЇ

Поспелов Сергій, д.с.-г.н., професор,

Міщенко Олег, к.с.-г.н., доцент, **Калашнік Оксана**, асистент

На сучасному етапі розвитку професійної аграрної освіти в Україні актуалізується проблема пошуку ефективних підходів до підготовки майбутніх агрономів на основі розвитку їхньої навчально-пізнавальної мотивації [2]. Усвідомлення студентами важливості вивчення дисципліни через розуміння динамічності її розвитку та перспективи застосування, взаємозв'язок з іншими дисциплінами спонукає до формування мотивації пізнавальної, професійної діяльності. Виникає потреба готувати кваліфікованих фахівців, які б засвоїли не лише основи агрономічних знань, а й оволоділи методами наукового пізнання, розуміли цінність та важливість наукової думки на підґрунті досвіду попередніх поколінь учених.

Питання вивчення підвищення рівня мотивації до навчально-пізнавальної діяльності здобувачів за допомогою засобів історіографії у вищій школі висвітлені в працях В. Бевз, Т. Годованюк, В. Андріанов та ін. На думку В. Ключко, А. Коломієць можна виділили такі науково-методичні основи внесення історичних матеріалів в освітній процес, які базуються на функціональній частині засобів історіографії: усвідомлення важливості навчального матеріалу; розширення наукового кругозору та формування наукового світогляду; підвищення інтелектуального рівня; залучення здобувачів до самоосвіти і науково-дослідної роботи; співвідношення фактів вже доведених тверджень з пошуком їх відкриття; розкриття динаміки розвитку наукових знань і проведення їх систематичного переосмислення; введення історичних аспектів дозволяє показати, що історія науки є обов'язковою складовою загальної історії та історії культури, необхідною умовою розвитку сучасної науки; гуманізація та гуманітаризація освіти; наступність у процесі навчання [1].

Досвід впровадження засобів історіографії стосується формування мотивації майбутніх агрономів шляхом поєднання статичного (історичні матеріали, історичні джерела, література історичної тематики, біографічні дані, які пройшли або проходять аналіз, синтез науковцями (карти, схеми, порівняльні таблиці, наочні посібники, документальні фільми, інформація, слайди, що стосуються розвитку і перспектив розвитку науки та її практичного застосування) та динамічного елементів (система, сукупність методів і способів отримання, подання цієї інформації). Наприклад, історичні повідомлення мотивуючого характеру нами було підібрано на базі дисциплін професійної підготовки, в основі яких історичний розвиток певних теорій, понять, є передумовою використання інтегративного підходу при включенні засобів

історіографії у освітній процес. Тобто, при викладанні таких дисциплін, як, наприклад, землеробство, ґрунтознавство, використовуються історіографічні матеріали, які стосуватимуться як самої дисципліни, так і матимуть інтегрований характер, що допоможе здобувачам встановити міжпредметний взаємозв'язок, логіку матеріалу, його значимість, важливість вивчення цих дисциплін.

Дотримання напряму патріотизму можна досягнути шляхом розповідей студентам про науковців рідного краю, про вітчизняних вчених. Так, доцільними є повідомлення про професора М.Я. Гетта, який 50-60 рр. XIX ст. працював на кафедрі землеробства та вперше дослідив і систематизував ґрунти Полтавщини, склав карту ґрунтового покриття та карту геоморфології Полтавської області, що було відображено у його докторській дисертації та в подальшому стало основою для системного сільськогосподарського використання ґрунтових ресурсів нашої області.

Для того, щоб певним чином вплинути на почуття відповідальності за оволодіння методами наукового пізнання, результати власних досліджень студентам доцільно повідомити інформацію на зразок: «В 20-і роки XIX ст. професором кафедри працював видатний вчений В.І. Сазанов. При цьому він поєднував педагогічну діяльність із посадою директора Полтавської дослідної станції. За його ініціативою було створено «Дослідне поле», де разом із студентами вчені закладали польові досліди, майбутні агрономи разом із науковцями станції виконували програму досліджень, за кожним був закріплений дослід, а їх результати використовувалися для написання курсових та випускних робіт та для багатьох студентів стали справою їх життя».

Одним із яскравих прикладів використання засобів історіографії з метою формування мотивації до навчально-пізнавальної діяльності студентів з курсу Землеробство є приклад вивчення теми: «Поняття про родючість ґрунту, її види та шляхи відтворення», яке можна розпочати таким чином: «Прикладом сили волі та наполегливості є життя та діяльність викладачів кафедри, які починаючи з 1955 року р. (понад 40 років) досліджували локальні способи внесення мінеральних добрив. Вивчення цього актуального питання розпочалося із дослідів доцента Л.Л. Рубановського, в результаті були створені дослідні зразки сошників для сівалок та агрегати для внесення добрив. Дослідження продовжували і розвивали доценти М.В. Чуб, Л.Л. Омелянюк, М.М. Опара, П.І. Воропін, В.О. Воропіна, які довели ефективність локалізації внесення твердих і рідких добрив при вирощування зернових і зернобобових культур». Можна запропонувати здобувачам вивчити досвід цих вчених та підготувати повідомлення.

Включення історичної інформації в процес вивчення означених дисципліни може відбуватися кількома шляхами: факти можуть бути повідомлені самим викладачем; можуть бути підготовлені студентами, й апробовані як виступи на практичних, а також лекційних заняттях; використання наочності, інноваційних технологій; найкращий варіант – спільна робота викладача і студентів (сюди можна віднести гурткову роботу, проведення конференцій, створення Інтернет сайтів). Доцільно виділити такі напрями впровадження засобів історіографії: аудиторний – історичні матеріали впроваджуються в освітній процес безпосередньо під час занять; позааудиторний – історичні матеріали

впроваджуються у вільний від занять час (перегляд документальних фільмів, виступи на конференціях, дослідницька робота).

Отже, доцільність застосування засобів історіографії під час аудиторних занять та активна участь у них студентів обґрунтовується такими факторами: мотивування студентів до навчання через зацікавлення досвідом науковців свого закладу освіти, історичним матеріалом та формування у студентів певного уявлення про можливість застосування навчального матеріалу в практичних задачах сьогодення, набуття студентами навичок науково-дослідної роботи.

Список використаних джерел:

1. Клочко, В. І., Коломієць А. А. Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2012. 188 с.

2. Черепашук А. А. Засоби історіографії як спосіб формування мотивації студентів до навчання. Вісник Черкаського ун-ту ім. Б. Хмельницького. Серія : Педагогічні науки. 2009. Вип.149. С.141–145.

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

АНАЛІЗ ЗАСОБІВ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ ТЕСТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 051 ЕКОНОМІКА ТА 292 МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ДЛЯ ЇХ ІМПОРТУ НА ПЛАТФОРМУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ MOODLE

Макаренко Петро, д.е.н., професор
Поночовна Олена, асистент

У процесі надання освітніх послуг спеціальностей 051 Економіка та 292 Міжнародні економічні відносини викладачі оформлюють дистанційні курси навчальних дисциплін на платформі Moodle. Одним із кейсів використання даної платформи є розробка та впровадження електронних тестів з навчальних дисциплін. Розробники платформи Moodle передбачили можливості покрокового ручного вводу питань тестів, але у більшості випадків розроблені тести з навчальних дисциплін вже виконані в електронному форматі. Тому виникає питання, яким чином можна перенести розроблені тести на платформу Moodle без їх ручного занесення.

Розробники Moodle надають можливість імпорту питань тестів з різних форматів, це показано на рис.1.

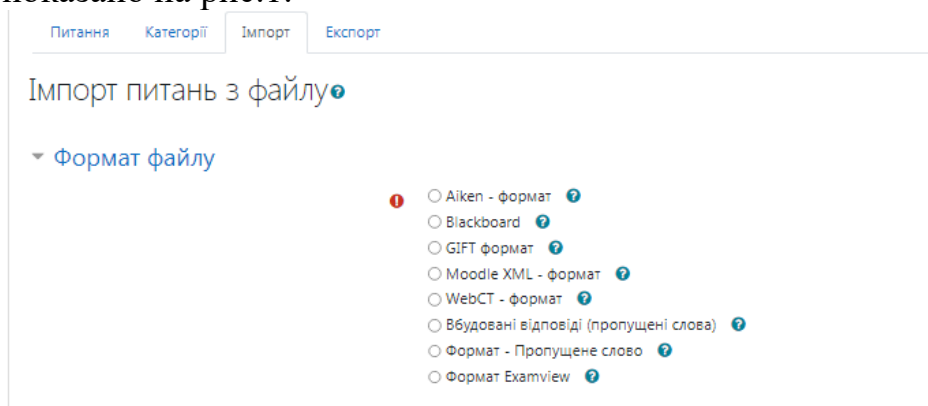

Рис.1. Варіанти імпорту питань тестів в Moodle

Розширене тлумачення форматів разом з посиланнями на їх специфікації наведено в табл.1 [1].

Окрім типових рішень від розробників платформи Moodle, існують сторонні додатки, що дозволяють організувати імпорт питань тестів після їх конвертації (як правило, в Moodle XML – формат). Наприклад, рішення moodle2word [2] дозволяє перетворити питання, оформлені як спеціальні таблиці у документі MS Word у xml-формат для подальшого імпорту в Moodle. Зразок оформлення таблиці наведено на рис.2.

Boolean question - soccer (TF)

Real Madrid beat Liverpool in the Champions League Final 2018. True or False?			TF
Default mark:			1
	Answers	Feedback	Grade
	True		100
	False		0
	General feedback:		
	Tags:		
Set grade '100' to the correct answer.			

Рис.2. Зразок оформлення питання у вигляді таблиці MS Word

Характеристика форматів імпорту питань тестів в Moodle [1]

Назва формату	Характеристика формату	Посилання на розширені особливості формату
Aiken - формат	Це простий формат для імпорту багатоваріантних типів питань з текстового файлу	http://docs.moodle.org/39/uk/qformat/aiken
Blackboard	Blackboard V6+ формат дозволяє імпортувати питання збережені у zip-форматі Blackboard. Обмежується підтримкою Blackboard версій 6 та 7	
GIFT формат	Формат GIFT дозволяє імпортувати або експортувати за допомогою текстового файлу множинний вибір, правду/неправду, коротку відповідь, відповідність, пропущене слово, числові та есе.	http://docs.moodle.org/39/uk/qformat/gift
Moodle XML - формат	Це спеціальний Moodle формат для імпорту та експорту питань.	http://docs.moodle.org/39/uk/qformat/xml
WebCT - формат	WebCT формат дозволяє імпортувати питання типів багатокритеріального вибору та коротка відповідь збережених у текстовому форматі WebCT.	http://docs.moodle.org/39/uk/qformat/webct
Вбудовані відповіді (пропущені слова)	Питання типу «Вбудовані відповіді (пропущені слова)» складається з тексту, в якому треба вставити пропущені слова за змістом. Кожне пропущене слово може бути відповіддю типу Коротка відповідь, Числовий або Множинний вибір.	http://docs.moodle.org/39/uk/question/type/multianswer
Формат - Пропущене слово	Дозволяє через текстовий файл імпортувати питання з пропущеними словами.	
Формат Examview	Examview формат дозволяє імпортувати питання з файлів Examview 4 XML. Для новіших версій Examview можна використовувати формат Blackboard.	

Проте, досвід показав, що більшість розроблених тестів мають тип питання «вибір однієї вірної відповіді», або «вибір декількох вірних відповідей». Для імпорту таких питань більше підходить формат Aiken. Приклад оформлення

питання у такому форматі наведено на рис.3.

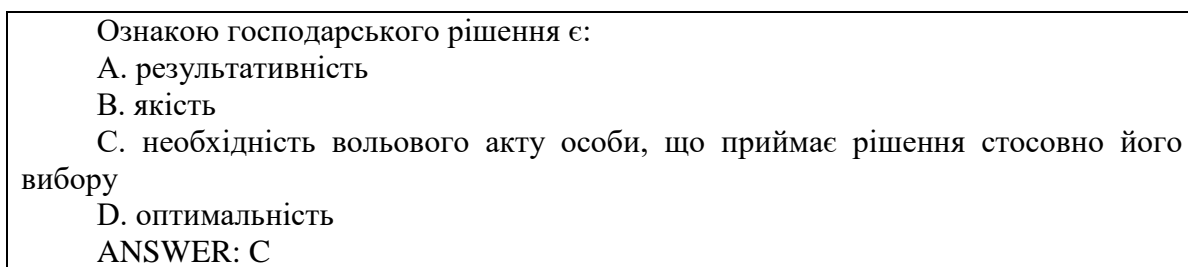

Рис.3. Зразок оформлення питання у форматі Aiken [3]

Також в процесі імпорту питань з формату Aiken необхідно завчасно створити відповідні категорії (рис.4).

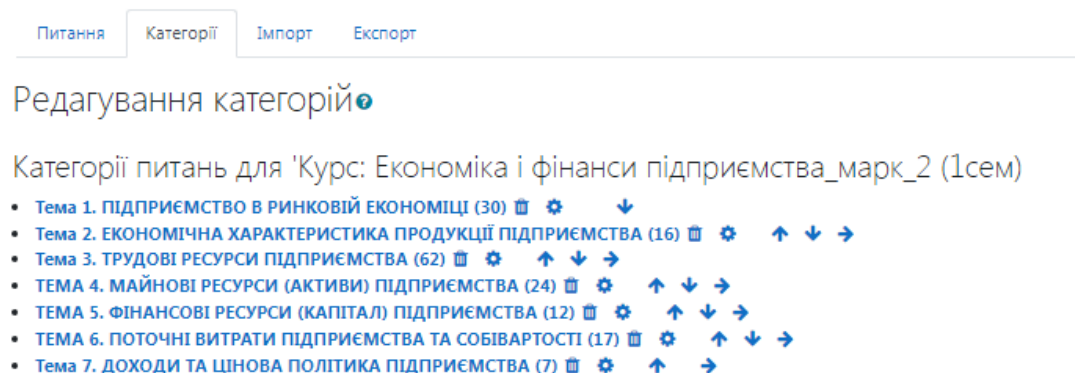

Рис.4. Групування питань тестів за категоріями

Використання наведених рекомендацій дозволило зменшити час на формування банку питань з навчальних дисциплін спеціальностей 051 Економіка та 292 Міжнародні економічні відносини та організувати більше 50 тестових завдань на платформі дистанційного навчання Moodle [4].

Список використаних джерел:

1. Import questions. URL: https://docs.moodle.org/401/en/Import_questions
2. Microsoft Word File Import/Export (Question Format) plugin. URL: <http://www.moodle2word.net/>
3. Aiken format. URL: https://docs.moodle.org/401/en/Aiken_format
4. Система дистанційного навчання Полтавського державного аграрного університету. URL: <https://moodle.pdaa.edu.ua/>

АСЕРТИВНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Чернікова Наталія, к. е. н., доцент,

Баган Надія, к. е. н., Вовк Микола, асистент

Аналіз ринку праці, зокрема вимог щодо кандидатів на вакантні посади, свідчить про те, що останніми роками значно зростає увага роботодавців до так званих Soft Skills - м'які навички, набір особистих якостей людини, які є неспеціалізованими та надпрофесійними навичками. До них відносять: стресостійкість, гнучкість мислення, креативність, вміння працювати в команді, організаційні здібності, комунікабельність тощо. На відміну від Hard Skills (тверді, професійно-функціональні навички), які пов'язані з конкретною сферою та характеризують спеціальні фахові знання працівника, вміння працювати з

програмами або технікою, рівень володіння іноземними мовами, досвід та ін., м'які навички не втрачають своєї актуальності за будь-яких змін та структурних перебудов в умовах сьогодення [1].

HR-менеджери та сучасні креативні керівники вважають, що саме м'які навички допомагають працівнику реалізувати свій потенціал та підвищити продуктивність праці, сприяють підвищенню ефективності робочого процесу в цілому [1; 2]. Також вони допомагають почуватися комфортніше будь-якій людині не тільки в професійному, а й в особистому житті.

Серед численних непрофесійних, але універсальних здібностей людини, найбільш важливими сьогодні вважаються комунікативні навички [2].

У процесі підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти комунікація виконує декілька функцій:

- 1) вміння доносити свою думку колегам та здобувачам усно;
- 2) письмова комунікація під час листування та написання SMS-повідомлень;
- 3) вміння публічно виступати, робити презентації, дискутувати на задану тему тощо.

Розвиваючи комунікативні навички майбутніх фахівців, незалежно від освітньо-професійної програми підготовки, ми, таким чином, готуємо їх до більш легкої та швидкої адаптації в умовах постійних змін на ринку праці й до можливої втрати актуальності тієї чи іншої сфери зайнятості.

Однією з рис, що впливає на ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу, є асертивність. У перекладі з англійської «assertiveness» означає – стверджувати, відстоювати. Згідно тлумачного словника, асертивність, асертивна поведінка – це “упевнена неагресивна поведінка, коли людина чітко усвідомлює власні права й цілі, але при цьому також враховує права й цілі інших людей; це конструктивний спосіб міжособистісної взаємодії, який дозволяє застерегти діалог від агресії та маніпуляції” [3]. Асертивність розглядається дослідниками цього питання як: практичний метод у галузі міжособистісної комунікації; поведінкова тактика на протигагу пасивності та агресивності; якість особистості, риса характеру [4 - 7]. Людям з асертивною поведінкою притаманне позитивне відношення до інших учасників спілкування та адекватна самооцінка.

До ознак агресивної поведінки слід віднести: фізична агресія, непрямая агресія, дратівливість, негативізм, образа, підозрілість, вербальна агресія, почуття провини [6]. У свою чергу, пасивна поведінка характеризується: уникненням конфлікту, очікуванням дозволу інших, уникненням відповідальності. Люди з асертивною поведінкою під час виникнення проблеми зосереджуються на її вирішенні, а не на пошуку винних, вона достатньо впевнена у собі, але вміє слухати інших, готова йти на компроміс, змінювати погляди за наявності вагомих аргументів.

Особливості різних типів поведінки (пасивної, агресивної та асертивної) наведено у таблиці 1.

Асертивність – це набір таких навичок, як: усне та письмове спілкування, делегування, лідерство, ініціативність, управління конфліктами, співпраця, активне слухання, вирішення проблеми, керівництво. Практикуючі психологи іноді називають асертивність неагресивною впевненістю або дипломатичністю [7].

Розуміння сутності та переваг асертивної поведінки всіма учасниками освітнього процесу дозволить:

- створити в закладі вищої освіти та в його окремих структурних підрозділах сприятливу психоемоційну атмосферу для здобуття нових знань, виявлення самостійності, ініціативності, свободи мислення і творчості;
- знизити рівень напруженості, стресу та конфліктності;
- підвищити рівень поваги та довіри один до одного, відповідальності за власні слова та вчинки.

Таблиця 1

Характеристика різних типів поведінки людей

Пасивні	Агресивні	Асертивні
<ul style="list-style-type: none"> • не вміють відмовляти; • говорять багато, але ухильно та розмито; • рідко висловлюються у колективі; • виконують прохання інших, навіть якщо це їм обтяжливо; • не захищають своїх прав; • дозволяють використовувати себе; • постійно у стресі. 	<ul style="list-style-type: none"> • галасливі, настирливі та владні; • мстиві; • не контролюють емоцій; • не зважають на емоції інших; • отримують бажане, попри все; • хвалять себе та критикують інших; • конкурують і вважають, що перемога – це головне. 	<ul style="list-style-type: none"> • наполегливі та прямолінійні; • не звинувачують інших та беруть відповідальність за свої дії; • спокійно висловлюють свої почуття і потреби; • впевнені в собі; • розмовляють чітко та утримують зоровий контакт. • розв'язують та врегульовують конфлікти; • поважають права та думки інших людей, водночас очікують того самого щодо себе.

Джерело: сформовано автором на підставі [6; 7]

Володіння технікою асертивного спілкування особливо важливо під час виникнення спірних питань або конфліктних ситуацій, оскільки, з точки зору психології, будь-якій людині набагато легше контролювати свої емоції, почуття, слова та дії у звичайних, сприятливих умовах. А “володіння собою” у нестандартних або надзвичайних умовах – це вже результат постійного дослідження та удосконалення свого особистого стилю спілкування, заснований на попередніх практиках та аналізі власних дій, оцінюванні конкретної ситуації й самоконтролі власної поведінки [4, С. 79-81].

Задача науково-педагогічних працівників, тут полягає не тільки у здійсненні ефективної комунікації з іншими учасниками освітнього процесу, а й у вихованні асертивної поведінки у здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців, які після завершення університету будуть взаємодіяти з іншими учасниками ринку, надаючи послуги, створюючи різні блага, а також здійснюючи соціальну комунікацію з іншими громадянами у середині країни та за її межами [5, С. 14].

Навчити студентство асертивному спілкуванню у процесі навчання, участі у різних наукових, виховних та культурних заходах, а у подальшому під час побудови взаємовідносин з колегами, членами команди, клієнтами, партнерами, конкурентами у професійній діяльності, не порушуючи кордонів опонентів та не втрачаючи власної гідності можна не тільки завдяки спеціальним вправам, але й в першу чергу, власним прикладом.

Список використаних джерел:

1. Ринок праці України: сьогодення і тенденції майбутнього. URL:

<https://eba.com.ua/rynok-pratsi-ukrayiny-sogodennya-i-tendentsiyi-majbutnogo/>

2. Що таке Soft Skills і для чого їх треба розвивати. URL: <https://www.work.ua/articles/self-development/2049/>

3. Асертивний. Тлумачний словник української мови. Словник.ua. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=асертивний>

4. Фірман І.В., Лаба І.Д., Вовк О.В. Асертивність менеджера організацій як фактор збереження працездатності у процесі трудової діяльності. Теорія і практика сучасної науки, м Чернівці, 24-25 листопада 2017 року. С. 79-81.

5. Мойсеєнко В.В. Асертивність як соціально-психологічний механізм вибору стратегій статусної поведінки студентською молоддю: дис. на здобуття наук. ступ. доктора філософії. Херсон. 2020. 193 с.

6. Волинчук О.А. Формування психологічної готовності особистості до управлінської діяльності під час навчання у ВНЗ. Актуальні проблеми навчання і виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць. № 6 (8). 2009. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/172>

7. Давидова Т.І. Мистецтво спілкування та формування асертивності: семінар практикуючого психолога з викладачами науково-природничих дисциплін. URL: <http://surl.li/esrcl>

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Протас Надія, к.с.-г.н., доцент, **Флегантов Леонід**, к.ф.-м.н., доцент

Слюсар Вадим, д.т.н., професор,

Калініченко Антоніна, д.с.-г.н., професор,

Івко Сергій, к.т.н., **Сазонова Наталія**, асистент

Після 24 лютого 2022 року життя кожного українця змінилося. Питання як жити далі торкнулося кожного у новій страшній реальності. Кожен стикнувся з новими викликами. Перші дні незрозумілості, страху, паніки, ненависті – шоку – минули, і кожен постав перед вибором – що далі і як вистояти. Побудувати нову траєкторію складно і просто неможливо, оскільки ти не можеш передбачити, а тим більше змінити ситуацію і майбутнє в цілому. Попри те, потрібно робити вибір і приймати рішення, щоб просто вижити і рухатися далі.

Питання оперативного прийняття рішень стало ключовим, як для окремих громадян, так і для керівників організацій, установ, інституцій, а, особливо, військових керівників і керівників найвищих щаблів.

Питання щодо подальшого розвитку постало і перед галуззю освіти в цілому, і вищої освіти – зокрема. Керівники закладів вищої освіти повинні приймати рішення щодо подальшого функціонування закладів і, у залежності від ситуації, адаптуватися до умов війни для подальшого виконання основних завдань – провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями [1].

Слід зауважити, що успішний розвиток закладів вищої освіти залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів. Здебільшого управління зводилося до розв'язання внутрішніх питань і завдань для забезпечення якості освіти. Наразі ж, ці акценти змістилися і вся подальша робота все більше визначається зовнішніми чинниками.

Для виконання основних завдань, покладених на заклади вищої освіти, необхідно визначити пріоритети і продумати шляхи реалізації наступних кроків, згідно з встановленими рангами і наявними ризиками:

- 1) максимально забезпечити безпеку учасників освітнього процесу;
- 2) зберегти матеріально-технічну базу;
- 3) організувати навчання, адаптувавши його до безпекової ситуації;
- 4) забезпечити належну якість освіти, врахувавши особливості навчання;
- 5) зберегти кількість студентів, зберегти кадровий склад науково-педагогічних працівників, працювати на перспективу і на перемогу – тримати освітній фронт.

Рис. 1. Піраміда пріоритетів для закладів вищої освіти в умовах війни

Зрозуміло, що впливати на зовнішні фактори і відвернути всі загрози заклади вищої освіти не можуть. Щобільше, забезпечити повне дотримання базових потреб, заклади вищої освіти теж самотужки не можуть. Проте, певні заходи можуть здійснити.

- 1) Безпека:
  - обладнати укриття (організувати, розчистити, прибрати, навести лад у занедбаних приміщеннях), забезпечити запас води та медикаментів;
  - під час повітряних тривог призупиняти навчання і вимагати слідування в укриття як здобувачів, так і персоналу;
  - за відсутності укриттів – обрати дистанційну форму навчання.
- 2) Матеріально-технічна база:
  - організувати евакуацію закладів, розташованих за безпосередньої близькості з зоною бойових дій;
  - за наявності корпусів, розташованих у різних районах, по можливості перемістити цінне обладнання, лабораторії, апаратуру у корпуса, найбільш віддалені від об'єктів критичної інфраструктури;
  - перемістити сервери та комутаційне обладнання в підвальні/цокольні приміщення;
  - вжити заходів для підвищення надійності збереження управлінської інформації та ділової документації щодо діяльності закладу (у т.ч. резервне копіювання);

– щодня слідкувати за дотриманням правил техніки безпеки (в кінці робочого дня та у випадку вимкнення світла вимикати з розеток всі прилади, щоб запобігти наслідків перепади напруги; перевірити наявність вогнегасників тощо).

3) Організація навчального процесу:

– обрати форму навчання, у залежності від виконання умов п.1 та безпекової ситуації в конкретному регіоні: очну (офлайн), змішану, чи з використанням дистанційних технологій навчання (онлайн);

– при прийнятті рішення на користь тієї чи іншої форми навчання, врахувати виклики, пов'язані з відсутністю світла, опалення, води, зв'язку, епідситуацією;

Якщо зберігається загроза наступів, обстрілів і т. ін., то тут може бути лише один варіант навчання – онлайн. Якщо, безпекова ситуація є більш-менш прийнятною, то може бути запроваджено змішаний формат навчання. При цьому важливо враховувати особливості освітньої програми, за якою здійснюється навчання. Звичайно, в ідеалі було б добре враховувати психологічний стан здобувачів, емоційну готовність батьків відпускати дітей на навчання в аудиторію, особливо із дальніх районів чи областей тощо (можна визначити анкетуванням).

Нами було організовано і проведено опитування здобувачів спеціальності 126 Інформаційні системи та технології Полтавського державного аграрного університету щодо прийнятних форм навчання та головних викликів у період війни. 100 % респондентів дали відповідь, що почуваються безпечніше і більш захищеними, навчаючись вдома з використанням дистанційних технологій. Відповідно, всі здобувачі доцільнішим вважають запровадження онлайн навчання на період воєнного стану. При цьому відмічають, що за результатами двох останніх сесій, навчаючись у більшості з використанням дистанційних технологій упродовж семестру, отримали оцінки на тому ж рівні. Середній бал успішності за цей період практично не змінився, у порівнянні з попередніми семестрами (констатують 80 % респондентів). 80% респондентів оцінюють свій рівень знань із дисциплін, що вивчалися у період війни, як достатній.

4) Якість освіти:

– забезпечення належної якості освіти залежить від сумлінної і відповідальної роботи науково-педагогічних працівників – проведення занять на високому рівні, не залежно від обраного формату навчання;

– вибір та налаштування освітнього середовища (платформи) кожним навчальним закладом. Наповнення платформи навчально-методичними матеріалами, систематичне їх оновлення. До речі, за результатами проведеного опитування, 80 % здобувачів відзначили, що наявна кількість матеріалів на платформі Moodle є достатньою для опанування дисциплін;

– за умови дистанційного навчання:

- проведення повноцінних лекцій, практичних занять у режимі відеоконференцій;

- для підтримання зворотнього зв'язку зі здобувачами – внесення у розклад консультацій з посиленням на відео зустрічі (як зазначають 20 %

опитаних здобувачів, часто безпосереднього спілкування з викладачем не вистачає для успішного навчання);

- на випадок повітряних тривог, перебоїв зі світлом та зв'язком (одні із головних викликів сьогодення), що унеможлиблює під'єднання здобувачів чи викладачів до зустрічі в конкретний момент часу за розкладом, викладати презентації, додаткові матеріали на сторінках дисциплін у Moodle. Також доцільним було б виконати відеозапис лекцій та відкрити до них доступ.

- науково-педагогічним працівникам, за можливості, долучатись до підвищення кваліфікації і залучати студентів до індивідуальної роботи та неформальної освіти. Нині багато інтернет-платформ відкрили безкоштовний доступ для українців до своїх ресурсів;

5) На перспективу:

- для запобігання відтоку студентів:

- забезпечувати належну якість освіти, відповідно до наявних можливостей. Не зводити навчання здобувачів денної форми навчання до індивідуального, коли здобувачі самостійно опановують дисципліни. Саме це є однією з причин переведення здобувачів старших курсів на навчання в закордонні заклади вищої освіти (окрім головних причин: війни, руйнувань, нечіткого майбутнього в Україні);

- не залишати здобувачів «один на один» зі своїми проблемами, відірваними від спілкування. Для цього слід активізувати роботу кураторів, омбудсменів, психологічної служби. Обов'язково залучати психологів і проводити відповідні тренінги, консультації (онлайн чи офлайн, у залежності від ситуації); підтримувати зв'язок зі здобувачами, вести переписку в групах. Респонденти відзначають, що основні виклики, які довелося долати після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. (відповіді проранжовані): відсутність світла; страхи за життя і майбутнє; часті повітряні тривоги; відсутність зв'язку; переоцінка цінностей, трансформація себе, відсутність мотивації до навчання через невпевненість у завтрашньому дні; відірваність від соціуму і відсутність спілкування з одногрупниками. Звичайно, за неможливості змінити зовнішні чинники, доцільно більше працювати для забезпечення стабільного психоемоційного стану здобувачів;

- застосовувати підходи для забезпечення студентоцентрованого навчання;

- за бажанням здобувачів, надати їм індивідуальні графіки навчання;

- за бажанням здобувачів, долучати їх до програм академічної мобільності. Розширювати співпрацю з іноземними закладами вищої освіти (науковими установами) – розширювати коло закладів-партнерів;

- для збереження кадрового складу:

- на період воєнного стану сконцентрувати роботу викладачів на навчально-методичні роботи;

- дозволити науково-педагогічним працівникам проводити заняття віддалено, з місця їх перебування у період війни, де вони з дітьми почуваються безпечно;

- перевести документообіг у електронний вигляд;

- активізувати роботу психологів і за можливості організувати заходи

для психологічної підтримки;

– на перспективу – окрім збереження наявних ресурсів, необхідно працювати на перспективу. Україна виграє цю війну, і після завдання «вижити», постане завдання «жити». Тому треба чітко розуміти, що майбутнє залежить від кожного з нас і, попри всі виклики, пов'язані з війною, необхідно організувати і провести вступну компанію Вступ 2023. Звичайно, вона не буде простою. Наразі необхідно проводити активну профорієнтаційну роботу. Тут важливим є обрати правильний вектор руху і цільову аудиторію, враховуючи два основних моменти.

По-перше, з початком повномасштабного вторгнення велика кількість жінок із дітьми вимушені були виїхати за кордон. Згідно з офіційними статистичними даними, станом на березень 2022 року за кордоном перебувало 670 тисяч українських школярів [2]. Частина з них повернулася в Україну, проте станом на 5 вересня, за кордоном залишається ще 492 тисячі дітей шкільного віку [3]. Очевидно, серед них, певний відсоток учнів випускних класів. За рік війни, ці учні почали відвідувати школи у країнах перебування (що було або й зараз є обов'язковим), опанували мову, адаптувалися до освітнього середовища. Щобільше, значна кількість закладів вищої освіти за кордоном гостинно відкрили свої двері для українців, максимально спростивши вступ на навчання (без ЗНО), та надавши пільги щодо оплати за навчання (за даними вступу 2022). Водночас, в Україні, навпаки, в порівнянні з минулим роком, додається кількість завдань із кожного предмета при складанні НМТ, додаються завдання профільного рівня, підвищуються порогові бали (попри те, що саме цього річні випускники два роки навчалися дистанційно в період пандемій і рік – у період воєнного стану в країні – часто без світла, без зв'язку, з підвалів чи сховищ, із чужих домівок). Враховуючи дані вимоги, психологічний стан, переїзди, відповідь, яким вузам нададуть перевагу дана категорія випускників – вітчизняним чи закордонним – є очевидною. Можна припустити, що мало хто з випускників цього річ повернеться з-за кордону, тим більше, що війна триває, а багатьом, на жаль, повертатись просто нікуди. Певний відсоток одинадцятикласників, які нині перебувають в Україні, теж поїде на навчання за кордон, оскільки готувалися до цього ще до повномасштабного вторгнення.

По-друге, частина закладів вищої освіти наразі є тимчасово переміщеними. Для різних закладів, що тимчасово переміщених закладів, вступна компанія буде теж різною. Вона буде легшою для топових університетів і академій, оскільки на них працюватиме їх ім'я, рейтинги, слава. Їм довіряють, попри всі ризики і загрози, тому абітурієнти прийдуть на навчання у заклади, про які давно мріяли. Вузам із меншими рейтингами, приватним закладам, напевно, буде важче. Їм буде складно конкурувати і розраховувати на велику кількість абітурієнтів. Тому можливо, тут слід подумати про інтеграцію та об'єднання закладів, що, проте, теж потребує великої додаткової роботи.

У гріграті можуть бути заклади вищої освіти, що розміщені в центральних, західних регіонах, де багато внутрішньо переміщених осіб. Тому вже зараз, окрім традиційних заходів у рамках профорієнтаційної роботи, що проводяться для місцевих шкіл і коледжів, слід організувати і проводити додаткові різноманітні цікаві заходи для потенційних абітурієнтів із інших регіонів: екскурсії, лекції, круглі столи, вебінари, майстер-класи, конкурси, квести – все, що дозволить

познайомити з закладом вищої освіти. З іншого боку, якщо в цьому місті розміщені тимчасово переміщені заклади вищої освіти, то частина «переміщених» абітурієнтів все ж йтимуть вступати «до своїх».

Окрім навчання процесу, учасникам освітнього процесу важливо долучатися до волонтерства, донатити на ЗСУ, наближаючи перемогу. Заслужують на увагу заходи, ініційовані Полтавським державним аграрним університетом (організатор – Зось-Кіор М. В.), коли освітянська спільнота, беручи участь у конференціях «Безпека під час війни», «Лідерство під час війни», «Адаптація під час війни», змогла отримати важливі знання, пройти підвищення кваліфікації та, об'єднавши фінансові зусилля, допомогти ЗСУ.

Кожному, хто дотичний до галузі вищої освіти, необхідно зробити все, щоб дати належну освіту сьгоднішнім і завтрашнім здобувачам, оскільки саме ці діти – цвіт нашої нації. Загартовані війною, саме вони будуть відбудовувати нашу країну.

Тому наше завдання – попри всі виклики, тримати освітній фронт!

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 01.01.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. У МОН розповіли, скільки українських школярів зараз за кордоном. URL: <http://surl.li/esrcr>
3. Сергій Шкарлет. Міністр освіти і науки: «Жодних обмежень щодо визнання результатів навчання дитини за кордоном на сьогодні не існує». URL: <http://surl.li/esrcx>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Браславець Тетяна, керівник виробничої практики навчального відділу, асистент, **Колесніченко Ірина**, методист II категорії, **Пастрома Людмила**, методист, **Москаленко Лілія**, методист

Розвиток системи вищої освіти відповідно вимог ринку праці і потреб роботодавців потребує пошуку дієвих механізмів та впровадженню нетипових форм навчання в освітній процес. Одним із напрямків для подолання означених проблем є впровадження елементів дуальної форми навчання у підготовку здобувачів вищої освіти. Потреба підвищення якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти, їх конкурентоздатності, скорочення періоду адаптації до професійної діяльності обумовлює актуальність запровадження елементів дуальної форми навчання.

Законом України «Про вищу освіту» дуальна форма здобуття освіти визначена як спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25 % до 60 % загального обсягу освітньої програми на основі договору [2]. За даної форми навчання теоретичний матеріал опановується в закладі освіти з викладачем, а практичне навчання проходить на виробництві. Такий підхід відрізняється від «практичних відпрацювань», притаманних інституційним формам, оскільки в основі дуального навчання не тільки закріплення теорії на практиці, а саме навчання в умовах виробництва.

Роботодавці безпосередньо приймають участь у підготовці здобувачів вищої освіти.

Реальними кроками для впровадження здобуття освіти за дуальною формою слугувало запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої і вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, яким затверджено перелік закладів фахової передвищої та вищої освіти, визначено підприємства та спеціальності для впровадження упродовж 2019-2023 пілотного проєкту [5]. За період 2019-2022 р. кількість закладів освіти-учасників пілотного проєкту зростає з 44 до 86, розширився перелік спеціальностей та підприємств, установ та організацій, на базі яких здобувачі освіти проходять навчання на робочих місцях [3].

Заклади освіти в рамках пілотного проєкту розробляють внутрішні нормативно-правові акти та формують договірні відносини щодо проведення дуального навчання; відповідно обмежень та/чи з урахуванням побажань роботодавців та здобувачів освіти здійснюють зарахування останніх на навчання за дуальною формою здобуття освіти або ж впроваджують в процес їх підготовки елементи дуального навчання.

Результатом здійснення навчання за дуальною формою (або ж впровадження її елементів) надає можливість здобувачам освіти не лише одночасно навчатися та працювати за спеціальністю, а й переїмати досвід провідних компаній, опановувати освітню програму відразу в умовах підприємства. Запровадження елементів дуальної форми здобуття освіти реалізує студентоцентрований підхід шляхом орієнтації на задоволення очікувань здобувачів освіти щодо успішної роботи за фахом.

Для закладів вищої освіти впровадження елементів дуальної форми навчання допомагає розвивати освітню діяльність відповідно до потреб стейкхолдерів. А в умовах воєнного стану, запровадженого в Україні з 24 лютого 2022 р., гостро постало питання збереження дієвості системи освіти, як важливого фактора соціально-економічного розвитку держави, виникли нові виклики для системи підготовки здобувачів вищої освіти, вирішення яких має сприяти підвищенню якості надання освітніх послуг.

Поряд з цим існують і ризики впровадження дуальної форми здобуття освіти, зокрема: недосконалість нормативно-правової бази, відсутність вітчизняного досвіду, методики об'єднання теоретичного та практичного навчання, недосконалість та нестабільність вітчизняного ринку праці, неготовність баз практики до таких інноваційно-інтеграційних процесів, небажання співпраці та відповідальності за підготовку молодих кадрів [1; 4, с. 16-17]; проблеми самоорганізації студентів, зокрема щодо оптимального планування часу на виконання робіт за посадою та на навчання. Серед можливих ризиків варто виділити і дещо вузький фокус та орієнтацію на підходи, які використовує конкретний роботодавець. Через практично-орієнтоване спрямування, навчання за дуальною формою здобуття освіти також може не давати достатньо обсягу теоретичних знань для розвитку науково-орієнтованої індивідуальної освітньої траєкторії здобувача.

Варто враховувати, що не всі елементи дуальної форми здобуття освіти можна впроваджувати у систему підготовки здобувачів вищої освіти.

Кваліфікаційні вимоги до посад можуть містити обмеження для реалізації такого елемента дуальної форми як укладення трудового договору у разі поєднання навчання в закладі освіти з навчанням на робочому місці. Обмеження для застосування даної форми здобуття освіти чи її елементів можуть бути визначенні у стандарті вищої освіти, та, як результат, освітній програмі.

Для успішної реалізації елементів дуальної форми здобуття освіти потрібна синергія зусиль закладів освіти, роботодавців та здобувачів освіти. Вмотивованість та відповідальне ставлення учасників освітнього процесу сприятимуть реалізації сильних сторін дуального навчання, мінімізації впливу обмежень та ризиків його реалізації.

Список використаних джерел:

1. Довгенко Я.О., Яременко Л.І., Яременко Ю.В. Впровадження дуальної освіти у виші: переваги та ризики. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. URL: <http://surl.li/eqyvs> (дата звернення: 25.01.2023).

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.01.2023).

3. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 № 1296 та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства освіти і науки України від 15.09.2021 № 991 та від 30.11.2021 № 1278: Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.09.2022 р. № 850. URL: <http://surl.li/eqyuh> (дата звернення: 25.01.2023).

4. Пугачова А. Дуальна освіта: з чого почати? Практичний посібник. URL: <http://surl.li/eqyvq> (дата звернення: 25.01.2023).

5. Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої і вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019р. № 1296. URL: <http://surl.li/izxj> (дата звернення: 25.01.2023).

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сазонова Тетяна, к.е.н., доцент,

Вороніна Вікторія, к.е.н., доцент, **Вараксіна Олена**, к.е.н., доцент

Без сумніву, сьогодні вітчизняна освіта має ряд проблем та стикається з багатьма викликами. Карантинні обмеження covid-19 та російська збройна агресія призвели до суттєвих змін у системі вищої освіти України в цілому; було порушено звичний освітній процес та здійснено перехід на дистанційне навчання. Для української освітньої системи це випробовування стало своєрідним стимулом, який відкрив вікно нових можливостей, ставши каталізатором давно назрілих модернізаційних змін в освіті.

Дистанційне навчання, як і будь-яка інша форма навчання, має свої переваги і недоліки. До переваг можна віднести:

– індивідуальна організація процесу навчання, яка допомагає адаптуватися до потреб і особливостей здобувача вищої освіти;

– більша ступінь свободи здобувача в порівнянні з традиційною формою навчання;

– можливість постійного зворотного зв'язку між здобувачем і викладачем, який, як показує досвід, виходить за межі строго обмеженого часу проведення

заняття;

- використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційно-телекомунікаційних технологій, що дозволяє підвищити інтерес студентів до навчання;

- можливості для підвищення популярності та ефективності методів навчання, пов'язаних з розвитком творчих здібностей здобувачів;

- доступ до великих інформаційних ресурсів, що не завжди є можливим під час звичайних занять у традиційному форматі навчання;

- формування компетентності у використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що підвищує комп'ютерну грамотність та є дуже важливим в сучасному інформаційному суспільстві.

Цінним ресурсом модернізації освітньої системи, є розвиток неформальної освіти. У Законі України «Про освіту» [1] закладено основи розвитку неформальної освіти та визнання її результатів. Наразі, важливим завданням є – законодавчо визначити конкретні механізми цього процесу. Стаття 9 даного Закону визначає серед інших форм освіти дистанційну, мережеву та екстернатну. Максимально ефективно їх можна реалізувати тільки за умови високого рівня цифровізації освітнього процесу, для чого мають розвиватися три напрями: організаційно-законодавчий, методичний та інфраструктурний. Лише за їх поєднання можна досягти бажаного ефекту.

Недоліками дистанційного навчання, на нашу думку, є:

- дана форма навчання передбачає тривалий етап підготовки і адаптації навчального матеріалу, розробку навчального курсу та методів взаємодії;

- недоліки технічного оснащення. Для успішної реалізації дистанційного навчання необхідно мати комп'ютерну техніку та швидкий інтернет;

- низький рівень комп'ютерної грамотності. Незважаючи на популярність і повсюдність інформаційних технологій, в цій області спостерігається нестача знань для ефективної організації дистанційного навчання. Це стосується не тільки здобувачів вищої освіти, а й їх батьків і навіть викладачів;

- відсутність безпосереднього, живого спілкування з викладачем. Заняття втрачає своє емоційне забарвлення, що призводить до зниження інтересу студентів до матеріалу. Виховний вплив дуже важко здійснити без безпосереднього спілкування зі студентом;

- необхідність суворої самодисципліни, якої часто не вистачає здобувачам в умовах дистанційного навчання;

- знижена мотивація до навчання через неможливість організувати суворий контроль за виконанням поставлених завдань і адекватну систему заохочень за успіхи.

Зазначені недоліки в організації дистанційного навчання призводять до нерозуміння і дезорієнтації здобувачів вищої освіти, що також знижує їх мотивацію.

Важливим напрямом розвитку дистанційного навчання та, в свою чергу, модернізації та цифровізації освіти є широке запровадження до навчального процесу якісних електронних підручників. Сьогодні вони є лише PDF-версіями паперових книжок. Такий формат не охоплює мультимедійних можливостей цифрового передавання інформації (інтерактивність, динамічна іконографіка,

відеоконтент тощо).

Розвиток онлайн-курсів також є одним із напрямів удосконалення дистанційного навчання. В Україні вже є певні напрацювання в цій сфері. Достатньо успішним є громадський проект масових відкритих онлайн-курсів Prometheus із власною онлайн-платформою, якій налічує аудиторію сотнями тисяч слухачів, пропонує десятки безплатних онлайн-курсів у різноманітних напрямках. Діє також проект EdEra (Educational Era), що створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектра. Однак проблему визнання кваліфікацій, здобутих в онлайн-освіті, досі не вирішено. Цінність сертифікатів, запропонованих платформами онлайн-курсів, залишається не визначеною на ринку праці.

Отже, найбільш ефективними методами в форматі дистанційного навчання є ті, які орієнтовані на самостійну роботу і творчий пошук. Вважаємо, що подальші перспективи розвитку дистанційного навчання пов'язані з наданням ряду умов: проведення етапу підготовчої роботи до адаптації навчального матеріалу, оволодіння інформаційними технологіями та підвищення рівня комп'ютерної грамотності, вибір оптимальних методів навчання для дистанційного формату тощо.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мирна Ольга, к. е. н., доцент, **Першін Юрій**, аспірант

Академічна доброчесність сприяє дієвості системи вищої освіти, дозволяє сформуванню у здобувача вищої освіти комплекс компетентностей, досягти запланованих за освітньою програмою результатів навчання. Списування, корупція, плагіат, як прояви академічної недоброчесності, провокують руйнацію системи вищої освіти, перетворюють навчальний процес на імітацію. Саме академічна доброчесність визначає уявну межу, яку не повинні перетинати здобувачі вищої освіти, виконуючи навчальні, екзаменаційні завдання або викладаючи наукові здобутки у формі кваліфікаційної роботи.

Забезпечення академічної доброчесності в Полтавському державному аграрному університеті (далі – ПДАУ) регулюється зовнішніми і внутрішніми нормативними документами [1-2; 4-8] та окремі питання прописуються в інших положеннях щодо освітньої діяльності. Так, у Положенні про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у ПДАУ [3] про академічну доброчесність мова йде у п. 2.1 розділу 2 (дано визначення терміну «академічна доброчесність»), пп. 4.3.4.6 п. 4.3.4 розділу 4 (прописано загальні вимоги до здобувача вищої освіти щодо дотримання академічної доброчесності при написанні кваліфікаційної роботи).

Аналіз офіційних сайтів державних університетів показав, що найчастіше заклади вищої освіти на підставі укладених з розробниками системи договорів співпрацюють з двома компаніями: Антиплагіат (система Unicheck.com) і PLAGIAT.PL (система Strikeplagiarism.com), що надають послуги з перевірки

академічних текстів з метою виявлення текстових запозичень. Комплексні онлайн-сервіси для запобігання плагіату виконують низку функцій:

ідентифікують у відсотках ступінь подібності аналізованого академічного тексту до текстів документів, що містяться в базі даних ПДАУ, базі даних програми обміну базами даних, бази даних RefBooks та Інтернет-ресурсах;

дозволяють розпізнати маніпуляції з текстом, наприклад, заміну символів алфавіту, заміну тексту графічними зображеннями, застосування спеціальних програмних засобів;

формують детальний звіт подібності проаналізованого академічного тексту.

З урахуванням бачення авторів проекту Закону України «Про академічну доброчесність» [9] для більш повного розкриття питання дотримання академічної доброчесності під час роботи екзаменаційної комісії, на нашу думку, варто п. 7.3 розділу 7 Положення [3] доповнити текстом у такій редакції: «Академічна доброчесність під час атестації має відповідати критеріям об'єктивності (атестація має базуватись на заздалегідь визначених та оприлюднених чітких і зрозумілих критеріях), валідності (забезпечення досягнення мети оцінювання), справедливості (оцінювання під час атестації має здійснюватися неупереджено, за відсутності конфлікту інтересів, дискримінації та неправомірного впливу на оцінювача)». Також вважаємо за доцільне у методичних рекомендаціях до виконання кваліфікаційної роботи уточнити вимоги щодо забезпечення академічної доброчесності, розшифрувавши процедуру використання запозичень з інших документів та відокремлення власних наукових, творчих, технічних здобутків автора/авторів академічного твору в такому викладі: «Якщо у кваліфікаційній роботі були використані розробки, наукові (науково-технічні, творчі) результати, що належать іншим особам (не авторам), це має бути зазначено в кваліфікаційній роботі з посиланням на джерело їх оприлюднення або розміщення. Посилання на джерело має бути зроблено у спосіб, який дозволяє чітко виокремити власний творчий внесок автора. Використання загальновідомих фактів чи ідей не потребує посилання, але потребує чіткого відокремлення від власних результатів. У разі використання автором власних наукових (творчих) або науково-технічних результатів, які були оприлюднені раніше, автор має зазначити це у кваліфікаційній роботі».

Список використаних джерел:

1. Кодекс академічної доброчесності ПДАУ. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/dobrodobro.pdf> (дата звернення: 26.01.2023).

2. Кодекс про етику викладача та здобувача вищої освіти ПДАУ. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/etykaetyka.pdf> (дата звернення: 26.01.2023).

3. Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у ПДАУ. URL: <https://is.gd/w5ucKG> (дата звернення: 26.01.2023).

4. Положення про групу сприяння академічній доброчесності у ПДАУ. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/grupasprzyanna2022.pdf> (дата звернення: 26.01.2023).

5. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в ПДАУ. URL: <https://is.gd/YjX21A> (дата звернення: 26.01.2023).

6. Положення про комісію з академічної доброчесності у ПДАУ. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/komisiiad2022.pdf> (дата звернення: 26.01.2023).

7. Положення про комісію з етики та управління конфліктами у ПДАУ. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/etyka2022.pdf> (дата звернення: 26.01.2023).

8. Порядок про перевірку текстових документів (наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт) на наявність запозичень з інших документів. URL: <https://is.gd/HxFCHp> (дата звернення: 26.01.2023).

9. Про академічну доброчесність: Закон України. (проект) URL: <https://is.gd/XCOwE7> (дата звернення: 26.01.2023).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНИМИ ПРОГРАМАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 281 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Сердюк Ольга, к.е.н., доцент;

Канівець Дмитро, аспірант, **Корнійчук Артур**, аспірант

В науковому середовищі не спостерігається єдиного підходу до розуміння поняття «дистанційне навчання», а отже існує велика кількість різних його тлумачень. Проте, в кожному з них зазначається, що дистанційне навчання полягає у застосуванні нових цифрових технологій. Цифрові технології формують нову якість системи освіти, але не змінюють кардинально основи її організації, які залишаються традиційними. Дистанційне навчання передбачає таку ж звітність, розклад проведення сесії, виконання завдань, використовуючи при цьому цифрові засоби для забезпечення освітніх активностей [2, с. 148].

У процесі дистанційного навчання набуває істотних масштабів проблема постійного порушення студентами принципів академічної доброчесності, яка призводить до зниження якості результатів. Останнє спонукає до виявлення та пошуку ефективних механізмів протидії цьому руйнівному для освіти процесу.

Звичайно, необхідно враховувати складність прищеплення академічної культури та відмови від шахрайства в освіті, проте важливий і сучасний контекст, який оточує студентів [2, с. 92]. Більшість українських студентів з 2022 року перебувають у постійному стресі чи небезпеці, тому зі значною часткою ймовірності вони вибирають шлях найменшого опору в академічному плані, найпростіший варіант, який зажадає найменших зусиль і часу, що раз-у-раз призводить до академічної нечесності. Створити достатні умови для сприйняття студентами змін підходів до навчання, може саме викладач, забезпечивши достатню підтримку методичного та організаційного характеру.

Дистанційна освіта за освітніми програмами (ОП) спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, як і за будь-якої іншої, передбачає зміщення ваги в бік самоосвіти та використання нових інструментів онлайн-освіти. Це розширює можливості викладача щодо використання різноманітних видів діяльності та ресурсів. Проте, розпочинається все з чітко вибудованих

програм та структур навчальних дисциплін, поєднання видів навчальної діяльності, системи оцінювання результатів навчання. Все ключове, центральне в навчальній дисципліні має бути чітко визначеним і глибоко опанованим студентами за допомогою лекцій та практичних занять.

Доречно використати той факт, що студенти як і викладачі у ситуації дистанційного навчання активно користуються комп'ютером. При проведенні лекційних занять та підготовці завдань для практичних занять з фахових навчальних дисциплін ОП спеціальності можна активно спиратися на онлайн демонстрацію/використання даних державних сайтів (НАДС, Президента України, Верховної Ради України і т. д.), центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних та громадських організацій. Це ж може дозволити зробити практичні завдання індивідуальними, кожен студент зможе отримати свій доступний і реальний об'єкт вивчення даних, що мінімізує списування. Умовою результативності дистанційних практичних занять є чітке дотримання студентами термінів виконання завдань, а викладачами – термінів надання відгуків на виконані завдання. Вагомим фактором доброчесної роботи над практичними завданнями є доступний рівень їх складності. Зробити його оптимальнішим можна за рахунок розподілу великого за розміром завдання на кілька самостійних частин, що скоротить кількість операцій з виконання однієї, та вимагатиме меншої кількості порад з боку викладача.

Засвоєння повного обсягу матеріалу навчальної дисципліни забезпечується також різними видами самостійної роботи. Студентам можна запропонувати опрацювати визначений матеріал з рекомендованих підручників та навчальних посібників, переглянути тематичні відео, прослухати лекції на одній із платформ онлайн-курсів (EdEra, VUMOnline, Prometheus, Coursera, Українська школа урядування, Освітній хаб міста Києва тощо). Посилання на рекомендовані викладачем онлайн-курси можуть бути зазначені в силабусі чи надані через систему дистанційного навчання (Moodle).

Противагою недоброчесному виконанню практичних та самостійних завдань студентами є забезпечення викладачем змістовного зворотного зв'язку. Обсяг запланованих викладачем завдань має чітко корелюватися з його можливостями дистанційного контролю та консультування. Невчасні та неповні коментарі, поради демотивують студентів. І, навпаки, прохання оформити впорядковане електронне портфоліо своїх робіт сприяє самоорганізації. В такому випадку для взаємної економії часу викладач може запропонувати студентам електронний формат (таблиці, порядок тощо) виконання завдань.

Завадити списуванню та одержанню сторонньої допомоги при складанні екзамену можуть завдання, які виконуватимуться «із відкритою книжкою», в т. ч. тести із складними питаннями на опрацювання інформації [3].

Підготовка до дистанційних занять та екзаменів у вищезгаданих форматах вимагає суттєво більших зусиль викладача, аніж традиційні. А отже, організаційна, технічна та мотиваційна підтримка викладачів з боку закладів вищої освіти є надважливим чинником забезпечення якості та доброчесності дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Наливайко О., Калістова О. Поляков Д. Дотримання академічної

доброчесності навчальних досягнень здобувачів освіти в процесі дистанційного навчання. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 4 (31). С. 143-162.

2. Наливайко О., Жерновникова О., Наливайко Н., Молоток В. Академічна доброчесність в умовах вимушеного дистанційного навчання. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2022. № 13. С. 898-102. URL: <http://surl.li/ektkg> (дата доступу: 12.01.2023).

3. Академічна доброчесність. *Інформаційний бюлетень*. Випуск № 8. Квітень 2020 р. URL: <http://surl.li/ejzrp> (дата доступу: 12.01.2023).

ЗАСТОСУВАННЯ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ЯК ТЕОРЕТИЧНОГО ПІДГРУНТЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Дорофєєв Олександр, д.е.н., професор;
Дубинка Олег, аспірант

Процес глобалізації, а також входження в інформаційне суспільство або «суспільство знань» виявило нову нелінійну парадигму управління соціальними та освітніми системами, пов'язану з розширенням досліджень, які проводяться на основі синергетики. Остання є провідною галуззю міждисциплінарних досліджень, що базується на фундаментальному принципі самоорганізації природних і соціальних систем, оскільки намагається ідентифікувати та зрозуміти методи, які природа фактично використовує для координації Всесвіту.

Синергетична парадигма широко застосовується в освітній сфері, оскільки сучасні тенденції розвитку світу вимагають побудови такої системи освіти, яка б забезпечувала впровадження в освітню сферу інтегративних, синтетичних знань, отриманих шляхом міждисциплінарних зв'язків та новітніх досліджень.

На думку Дж. Коулмана, під соціальним капіталом можна розуміти будь-який прояв неформальної соціальної організації, що виступає продуктивним ресурсом для одного або кількох атракторів [1, с. 135]. Невід'ємною складовою структури соціального капіталу є соціальні/освітні мережі, включно з об'єднаннями викладачів, батьків та громадських організацій (опікунські ради, благодійні фонди, групи експертів тощо), без яких розвиток освіти є неможливим. За таких умов соціальний капітал, який реалізується через довірливі стосунки в родині, школі, закладі вищої освіти, групі, серед сусідів і в місцевій громаді, має далекосяжний вплив на життєвий вибір здобувачів освіти, їхній розвиток, поведінку та успішність у навчанні. Вимірювання рівня розвитку соціального капіталу здійснюється на основі визначення рівня розвитку громадських об'єднань і мереж, довірчих відносин і солідарності, колективних дій і співпраці, інформації і комунікації, соціальної єдності, включеності в громадську діяльність.

Аналізуючи процес розвитку освітніх систем, ми також використовуємо поняття міри різноманітності соціальної системи за рахунок аналізу кількості реально існуючих різних елементів системи, їх характеристик і зв'язків між ними. Для прикладу візьмемо державну модель управління освітньою системою.

Відповідно до закону необхідної різноманітності Ешбі, система, в тому числі освітня, може ефективно функціонувати лише тоді, коли вона має здатність змінюватися у відповідь на можливі збурення. Враховуючи експоненціальний характер сучасних цивілізаційних змін, можна зробити висновок, що ефективна

освітня система повинна швидко й адекватно модифікуватися у відповідь на науково-технологічні та соціальні виклики. Проте система може внести необхідні зміни лише за наявності значного ступеня розмаїття – у кадрах, матеріально-технічній, науковій, методичній сфері тощо. Тому на даному етапі основним завданням освітнього менеджменту є забезпечення необхідної різноманітності в освітній системі.

Водночас зі збільшенням ступеня різноманітності освітніх систем зростають і вимоги до їх управлінських компонентів. Відповідно до зазначеного закону необхідної різноманітності, для досягнення ефективності управління різноманітність керівної підсистеми повинна бути не меншою за різноманітність керованої підсистеми. За таких умов єдиний дієвий спосіб привести керівну та керовану освітні підсистеми в гармонійні стосунки – делегувати частину управлінських повноважень соціальним структурам, які є стійкими (на відміну від штучних, схильних до занепаду). Тобто на певному етапі розвитку освітніх систем, коли в умовах зростання соціального капіталу зростає ступінь їх різноманітності, відбуваються необхідні процеси відходу від тотального контролю до поступового делегування управлінських повноважень самоврядним та громадським структурам. На цьому етапі розвитку освітні системи трансформуються в системи з делегованими управлінськими повноваженнями для забезпечення ефективності їх подальшого функціонування. Такий тип управління освітою можна назвати державно-громадським.

Науковці та педагоги-практики досить детально описують особливості громадських структур у системах освіти, яким доцільно делегувати управлінські функції. Водночас ці структури як органи, що представляють інтереси вчителів, учнів, батьків, громадські структури, а також органи державного та самоврядування часто мають різні погляди на освітні проблеми та шляхи їх вирішення. Тому, щоб узгодити поточні протиріччя, в демократичних країнах, стосовно розвитку соціального капіталу, все частіше використовується методологія «м'яких» систем, яка застосовується як системно-орієнтоване управління, що допомагає впоратися зі складними проблемами в соціальних системах шляхом ідентифікації різних поглядів соціальних груп і поступового досягнення взаєморозуміння між ними. Тобто із розвитком соціального капіталу та зростанням різноманітності освітніх систем останні повинні функціонувати як «м'які» для забезпечення достатньої ефективності. На цьому етапі розвитку відбувається трансформація освітніх систем від державно-громадської до публічно-державної моделі.

З подальшим зростанням рівня соціального капіталу (до достатнього) громадські структури в освіті починають більш активно збирати й обробляти «розпорошену» інформацію, що стосується як реальних освітніх потреб здобувачів освіти, так і батьків, викладачів, недержавних організацій, державних структур, роботодавців тощо та пропозиції щодо можливих шляхів вирішення відповідних проблем. Це сприяє розвитку мережевої взаємодії структур, зацікавлених у вирішенні освітніх проблем, що характерно для державного управління. Такі характеристики, як незалежність учасників мережі, мета об'єднання, добровільність зв'язків, множинність лідерів, рівнів взаємодії забезпечують високий рівень організації соціальних дій, що сприяє досягненню

синергетичного ефекту, тому розвиток суспільства призводить до розширення мережевого управління.

Широке залучення до освітньої діяльності на основі мережевої взаємодії громадських структур сприяє зростанню ступеня різноманітності освітніх систем та їх здатності змінюватися у відповідь на виклики (збурення). На цьому етапі розвитку освітні системи трансформуються в системи з мережевою взаємодією.

Зрештою, за високого рівня розвитку соціального капіталу та гармонійного поєднання зусиль громадських структур з державними, самоврядними та освітніми управлінськими структурами виникає синергетичний ефект, який значно перевищує результат простої суми дій кожної з них. У синергетичних системах процеси управління здійснюються на основі малих резонансних впливів, що штовхають систему на один із власних сприятливих шляхів розвитку, із забезпеченням самокерованого та самопідтримуваного розвитку. Вважаємо, що синергетичний рівень функціонування освітніх систем має здійснюватися за допомогою тимчасових самокерованих управлінських цільових команд [2, с. 321-323].

Загалом, члени тимчасових самоврядних управлінських цільових груп можуть рекрутуватися з державних, громадських та освітніх структур з метою вирішення конкретних освітніх проблем, що впливають із поточної соціальної ситуації. Тому склад команд може відрізнятись в кожному конкретному випадку, і формалізувати цю різноманітність за кількісними та якісними показниками можна лише в теоретичному наближенні. Команди можуть бути використані здебільшого для вирішення нагальних соціальних проблем на початковому етапі їх появи для прийняття попередніх рішень. Поглиблення розуміння проблеми може ініціювати створення інших команд.

Список використаних джерел

1. Coleman J.S. Norms as Social Capital. *Economic Imperialism: The Economic Approach Applied outside the Field of Economics* / Radnitzky G., Bernholz P. (eds.). NY : Paragon House Publishers, 1987. P. 133-155.

2. Synergetic simulation of managing processes in educational sphere in the contest of temporary self-ruled managerial target teams application / A. Voznyuk and et. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. Vol. 3 (44). pp. 317-327. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3749>.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Миколенко Інна, д.е.н., доцент

В Україні триває процес реформування освітньої системи, спрямований на розвиток та набуття особистістю якісних здатностей, приведення вітчизняних критеріїв та стандартів освіти у відповідність до європейських вимог. Питання якості освіти є основною проблемою сьогодення у більшості країн світу. Як гарантія успішного життя якість життя є найвищою суспільною метою, до якої прагне особистість. Високий рівень освіти дає змогу людині пізнати необхідні цінності, які б глибше наповнили її як особистість, давали більш повне усвідомлення її сутності і значущості для людства й держави в цілому. Якість

освіти впливає на різні сфери суспільного життя, які є характерними для розвитку людини: соціальну, економічну, політичну, культурну тощо. Нові життєві виклики в умовах глобалізації вимагають від особистості здатності кваліфіковано й компетентно діяти на основі практичного застосування здобутих знань, готовності змінюватися і пристосовуватися до нових потреб ринку праці, бути конкурентноспроможним у динамічних умовах життя. Завдяки ефективній та якісній освіті суспільство спроможне формувати людину знань, яка постійно навчається, опановує нові знання, яка здатна вивести свою державу на новий політичний, економічний та професійний рівень, яка є компетентною особистістю.

В даному контексті актуалізується значення компетентнісного підходу у формуванні компонент освітніх програм, які реалізуються закладами вищої освіти. Варто розглянути компетентнісний підхід як чинник якісної вищої освіти. Компетенція є інтегральним результатом взаємодії наступних компонент: мотиваційного, цільового, орієнтаційного, функціонального, контрольного та оцінного, які в структурі загальної компетенції особистості тісно взаємопов'язані [1]. Термін «компетентність» означає обізнаність, поінформованість, володіння знаннями й уміннями, які проявляються в загальній здатності особистості до діяльності і формуються в процесі її становлення. Компетентність можна визначити як готовність особистості та її рівень уміння задіяти свій ступінь компетентності (тобто досвід, знання, уміння) у грамотному вирішенні різноманітних завдань, покладених на неї. Використання компетентнісного підходу в системі вищої освіти залежить від рівня всебічної розвиненості та освіченості людини. Компетентність – це здібності особистості, які формуються в неї під час навчання і будуються на навчальному та життєвому досвіді. Тому компетентнісний підхід передбачає не тільки обізнаність та інформованість людини, а й успішне розв'язання складних проблем, які виникають при засвоєнні нових сучасних інформаційних технологій, у відношеннях з іншими людьми, в практичному житті при виконанні соціальних ролей громадянина країни, члена родини, покупця та виборця, при виборі майбутньої професії тощо [2].

Роль ключових компетентностей є незмінною в різних сферах суспільства тієї чи іншої країни, оскільки функція суспільства полягає в забезпеченні рівних умов для всіх особистостей, які виконують однакові функції впродовж життя. Отже, характерною ознакою базових компетентностей є сприятливість і доступність для всіх верств суспільства. Під ключовими компетентностями розуміють такі, які дають змогу особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах і роблять внесок у поліпшення якості суспільства та сприяють особистому успіху в багатьох життєвих сферах [3].

Використання компетентнісного підходу у національній системі вищої освіти спрямоване на забезпечення вищого рівня компетентності особистості, адже саме компетентність дає можливість визначити особистісний розвиток випускника, потенціал самореалізації в суспільстві, готовність пристосовуватися до потреб ринку, приймати швидкі та правильні рішення. Перспективність реалізації компетентнісного підходу полягає в тому, що фахівець може успішно й ефективно відповідати на виклики суспільства і є готовим до постійного

оновлення знань і навчання впродовж життя. Підготовка компетентного спеціаліста, обізнаного у різних сферах сучасного життя, є однією з потреб суспільства. Саме такий фахівець є конкурентоспроможним на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Степко М.Ф. Компетентнісний підхід до організації підготовки фахівців, його розуміння і проблеми використання у вищій школі України. Педагогіка і психологія. 2009. № 2. С.42-51.
2. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості / О.В. Глузман // Педагогіка і психологія. 2009. № 2. С. 51-60
3. Сідун Л. Ю. Компетентнісний підхід як чинник якісної вищої освіти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Педагогіка, соціальна робота“. 2019. Випуск 20. С. 133-136.

КОУЧИНГОВИЙ ПІДХІД ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Даниленко Вікторія, к.е.н., доцент

Глобалізаційні зміни в суспільстві, інтеграція України до європейського освітнього простору зумовлюють зміни у навчальному процесі підготовки здобувачів вищої освіти, які здатні добре орієнтуватися в реаліях сьогодення, знаходити оптимальні шляхи вирішення проблем, працювати раціонально, з високою ефективністю і продуктивністю, здатних до саморозвитку, реалізації власних можливостей, досягнення цілей, прогножуючи їх можливі наслідки.

Сучасні студенти втратили здатність брати на себе відповідальність, ризикувати, виявляти творчі здібності та активності. Під час розумової праці вони зазвичай чекають, коли їм скажуть, що робити. Тому, в умовах сьогодення особливої актуальності набуває необхідність удосконалення інноваційних форм і методів організації навчання у закладах вищої освіти, які сприятимуть формуванню вміння вчитися. Одним із таких інструментів виступає застосування коучингових технологій.

Коучинг більше допомагає особистості навчатися, ніж вчить. Це не тільки техніка, яка застосовується в певних обставинах, а й метод взаємодії з людьми, спосіб мислення особистості.

Слід зазначити, що феномен «коучинг» у системі вищої освіти з'явився лише декілька років тому і є новим напрямом, який ґрунтується на основі постановки мети, та максимально швидкому просуванні до її реалізації засобами мобілізації внутрішнього потенціалу особистості, освоєння передових стратегій досягнення результату, розвитку й удосконалення необхідних умінь і навичок[1].

Використання коучингових технологій в системі вищої освіти України є особливо важливим, оскільки сьогодні, сучасний ефективний викладач вищої школи – це фахівець, що поєднує в собі безліч ролей таких як: консультант, наставник, тьютор, фасилітатор, коуч, дослідник, мотиватор, аналітик і менеджер інформаційних ресурсів, експерт, проектувальник навчальних курсів, який вибирає зміст навчання, підбирає і розробляє технології навчання та організації навчального процесу. І кінцевим результатом успішності такої роботи є кваліфікований фахівець, який конкурентоспроможний на ринку праці,

орієнтований на професійний розвиток і який здатний навчатися протягом життя.

Застосовуючи коучингові технології, викладач вищої школи виконує роль коуча, що стимулює процес професійного та особистісного розвитку майбутніх фахівців, надаючи можливість розробити певну кількість варіантів побудови індивідуальної освітньої траєкторії. Крім того, коучинг є одним з ресурсних аспектів і передбачає виведення взаємин між викладачем і студентом на новий рівень міжособистісної взаємодії на основі зацікавленості та співпраці[1].

Викладач, який використовує коучинговий підхід, таким чином стимулює творчий пошук рішень і підтримує мотивацію студентів на досягнення цих цілей. Іншими словами, в рамках коучингових технологій студенти самі знаходять свій унікальний спосіб досягнення мети. А викладач створює атмосферу креативності, творчості, довіри, де студент потрапляє в простір пошуку альтернатив, і відчуває, що його ідеї та пропозиції не залишаються без уваги.

Серед багатьох коучингових технологій, які можна використовувати в навчальному процесі системі вищої освіти, належить назвати «Колесо балансу», модель GROW, метод «воронки запитань», техніки «картезіанських запитань», використання метафор та ін. Коучингові запитання взагалі є ефективним інструментом в роботі викладача, які можуть пробудити креативне мислення, змусити замислитися або мобілізувати усі сили для досягнення поставлених цілей за допомогою точного та глибокого питання[2].

У центрі освітнього коучингу – особистість студента, котрий самостійно визначає цілі та методи досягнення, відповідає за результати власних дій. Освітній коучинг – це партнерська взаємодія викладача і студента, який прагне до розвитку своїх ресурсних можливостей.

Розглянемо основні переваги впровадження коучингу в освіті [3]:

- це інструмент, який можна використовувати як частину процесу оцінки та саморефлексії студентів;
- коучинг створює культуру довіри, де студенти мають можливість знаходити власні рішення;
- це позитивний спосіб вирішення складних питань або проблем;
- коучинг створює можливості для більш інноваційного навчання та творчості;
- коучинг дозволяє студентам замислитися про свої сильні сторони та про те, як вони можуть визнати прогалини у навчанні та знайти способи їх заповнити;
- коучинг надає студентам можливість поділитися своєю практикою, спробувати щось нове, навчитися на помилках та створити потужну культуру навчання;
- коучинг відкриває приховані таланти, коли студенти приймають виклики і відчувають, що їм довіряють вирішення складних питань

Таким чином, швидкоплинні зміни в усіх аспектах життя нашого суспільства відповідно впливають і на систему вищої освіти. При цьому коучинг виступає одним із потужних засобів, що сприяє як особистісному, так і професійному розвитку як здобувачів вищої освіти, так і викладачів.

Список використаних джерел:

1. Олена Саковська Науково-практичний семінар-тренінг «Коучингові

технології як рушій якісних змін». URL: <http://surl.li/esrlo>

2. Впровадження освітнього коучингу в навчальному процесі. URL: <http://zfkkt.org.ua/news/vprovadzheniya-osvitnogo-kouchingu-v-navchalnomu-procesi>

3. Т.А. Борова Коучинг – новітня технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/7_2010/9.pdf

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Мороз Світлана, к.пед.н. доцент;

Калашник Олена, к.т.н. доцент

Демократизація, соціально-економічне реформування, інформатизація українського суспільства вимагають нових підходів до вирішення проблем підготовки гармонійно розвинених, компетентних і конкурентоспроможних фахівців, здатних розв'язувати складні виробничі проблеми і пристосовуватися до потреб сучасного ринку праці.

Національною рамкою кваліфікацій термін «компетентність» визначається, як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості.

Проблематика компетенцій потрапила в центр уваги дослідників через те, що була виявлена і чітко сформульована наступна проблема: хоча гарних фахівців вистачає, проте існує гостра потреба у гарних співробітниках. Гарний співробітник – це фахівець, який окрім професійних навичок (hard skills) володіє ще й низкою додаткових характеристик, так званих, гнучких навичок (soft skills). Тому, під час визначення професійної кваліфікації випускника, стали виділяти два рівні або види компетентностей (ключові та предметні), які можна розглядати і як дві складові хорошого професіонала.

У 2016 році на Всесвітньому економічному форумі у Давосі до переліку найнеобхідніших навичок (skills), якими мав оволодіти кожен професіонал до 2020 року були віднесені: комплексне багаторівневе рішення проблем (complex problem solving); критичне мислення (critical thinking); креативність у широкому сенсі (creativity); уміння управляти людьми (people management); взаємодія з іншими людьми, робота у команді (coordinating with others); емоційний інтелект (emotional intelligence); формування власної думки і ухвалення рішень (judgment and decision making); клієнтоорієнтованість (service orientation); уміння вести переговори (negotiation); гнучкість розуму (cognitive flexibility) [1].

А вже через п'ять років список десяти навичок, якими має оволодіти затребуваний фахівець до 2025 р, суттєво змінився і набув такого вигляду: аналітичне мислення та інновації (analytical thinking and innovation); активне навчання і стратегії навчання (active learning and learning strategies); комплексне вирішення проблем (complex problem-solving); критичне мислення і аналіз (critical thinking and analysis); креативність, оригінальність і ініціативність (creativity, originality, and initiative); лідерство і соціальний вплив (leadership and social influence); використання технологій, моніторинг і контроль (technology use,

monitoring and control); технології проектування і програмування (technology design and programming); життєздатність, стресостійкість і гнучкість (resilience, stress tolerance, and flexibility); міркування, вирішення проблем та ідеї (reasoning, problem-solving, and ideation) [2].

Як видно, незмінними залишилися ключові навички, такі як вирішення проблемних завдань, критичне мислення, креативність та емоційний інтелект. Це надпрофесійні компетенції – soft skills, які можна назвати особистісними, тому що вони безпосередньо пов'язані з розвитком здобувача вищої освіти як особистості та його взаємодією з навколишнім світом. Їх зазначають у вакансіях 25% роботодавців і вони сьогодні є найбажанішими навичками випускників. Зупинимось докладніше на методичних підходах формування універсальних компетенцій студентів у процесі вивчення курсу «Підприємництво». Під час викладання дисципліни нами застосовуються інформаційні орієнтири, які слугують для наочності, генералізації та трансформації знань, дозволяють структурувати знання, створювати асоціації для запам'ятовування та відтворення навчального матеріалу, мотивувати освітню діяльність студентів, сприяти розвитку та вихованню особистості. На наш погляд, правильно обрані методичні підходи до формування універсальних компетенцій здобувачів вищої освіти є тим допоміжним інструментом, який можна застосовувати не тільки для аудиторних занять, але й для активізації самостійної навчальної діяльності студента (табл. 1).

Таблиця 1

Методичні аспекти формування універсальних компетенцій у процесі вивчення дисципліни «Підприємництво»

Універсальні навчальні дії	Методичні підходи до формування універсальних компетенцій
Уміння систематизувати та аналізувати інформацію на всіх стадіях її засвоєння	Кластери; таблиця «Інсерт»; прийом «загальне-унікальне»; таблиці: концептуальна, зведена, «плюс-мінус-цікаво» або «плюс-мінус-питання»; стратегія «Фішбоун», ментальні карти.
Уміння усвідомленого, «вдумливого» читання	Таблиця «Інсерт»; стратегія «Ідеал»; «Ромашка Блума», ментальні карти.
Уміння формулювати та вирішувати проблеми	Стратегії «Фішбоун», «Ідеал».
Уміння працювати з поняттями проблеми	Прийом «Виглядає, як... Звучить, як...»; синквейн, ментальні карти
Уміння вести аргументовану дискусію	Таблиця «перехресної дискусії».
Уміння інтерпретувати, творчо переробляти нову інформацію, давати рефлексивну оцінку пройденого	Синквейн; кластери; есе та інші прийоми рефлексивного письма, ментальні карти.
Уміння в галузі само- та взаємооцінки	Метод 360
Уміння планувати власну навчальну діяльність	Таблиця «Вірні – неправильні твердження»; питання «Чи вірите ви?»; кластери; портфоліо.
Комунікативні уміння (прийоми парної та групової роботи)	«Зигзаг»; таблиці: концептуальна, зведена, стратегія вирішення проблем.

Під час викладання дисципліни нами широко використовуються ментальні карти, які допомагають чітко структурувати навчальний матеріал і підвищити ефективність навчання, скоротивши при цьому його тривалість.

На наш погляд, відображення процесу мислення і структуризація інформації у візуальній формі за допомогою ментальних карт є потужним дидактичним

ресурсом вирішення творчих завдань у процесі вивчення дисципліни «Підприємництво» та дозволяє майбутнім фахівцям розвинути особистісні якості і риси характеру, побачити взаємозв'язки між об'єктами, що має надзвичайно важливе значення для майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Десять професійних навичок, якими має оволодіти людина до 2020 року. URL: <http://surl.li/elydv> (дата звернення 19.01.2023).
2. World Economic Forum (2020). The future of jobs report 2020. Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf.

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ СТАРТАПІВ ЯК ІМПАКТ-ПРОЄКТІВ ІЗ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

**Таран-Лала Олена, д.е.н., професор, Дем'яненко Наталія, к.е.н., доцент,
Світлична Алла, к.е.н., доцент**

Ініціювати створення та розвиток стартапів серед молоді на благо країни та суспільства – саме з такою місією свого часу виник український інкубатор YEP. Щоб заохотити студентів розпочати власні проєкти та стати активними діячами стартап-спільноти, його розробники інтегрували у навчальну університетську програму сучасні знання про підприємництво [1].

У 2020 р YEP спільно з Міністерством освіти і науки, Міністерством цифрової трансформації, Українським фондом стартапів (USF) і Genesis, за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» заснували ініціативу «Підприємницький університет», у рамках чого розробили на один семестр академічний курс «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проєктами». В основу курсу було закладено класичну інкубаційну програму, яка впроваджується в Україні й Молдові. Полтавський державний аграрний університет був відібраний одним із перших до участі в даній ініціативі.

Навчальну програму викладають лектори, з якими проводили співбесіди та які мають бекграунд чи розуміння стартап-культури, менеджменту, інноваційного підприємництва. Зокрема, проходило навчання викладів курсу від команди YEP, вони транслюють студентам отримані знання з власним досвідом і заохочують до заснування стартапів. Відбувається постійне підвищення кваліфікації лекторів, зокрема, кожен квартал проходять тренінги, воркшопи і фасилітація, яка потім доступна на онлайн-платформі.

Команда YEP розробила для викладачів методичні матеріали, що мають детальне візуалізоване пояснення всього контенту та курсу: розроблено офіційну навчальну платформу Startup Campus. Також YEP проводить тренінги для викладачів з естонськими колегами з Університету Тарту. Загалом, проєкт зібрав ком'юніті викладачів з більш ніж 94 українських університетів.

Зв'язок проєкту з екосистемою включає: гранти, анкубацію, акселерацію, нетворкінг, зростання тощо. Стратегічними цілями бізнес-інкубатора YEP є: створення центрів підприємництва; підготовка інноваційних менеджерів; інституційні зміни в університетах; зміни в законодавстві [2].

На парах студенти навчаються тому, як створювати стартап, формувати ідею, опрацьовують її та валідують, проходять всі етапи lean-стартапу. Крім

концепту, студенти навчилися володіти інструментами курсу – Figma, AppMagic, а також бізнес-моделю Lean Canvas, вчать працювати в командах та презентували MVP своїх продуктів. Лектори ПДАУ для обговорення стартап-проектів долучають провідних викладачів університету за тематикою стартапу та підприємців.

Зокрема, методика інкубатора YEP включає кілька етапів [2]:

1. Вивчення дисципліни «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проектами». Студенти проходять дисципліну в ПДАУ як обов'язкову (магістри) чи можуть обрати її серед переліку вибіркових факультетських. У процесі вивчення вони проходять шлях від генерації ідеї до пітчу власного невеликого стартап-проекту в команді.

2. Прийом заявок на національний конкурс студентських стартапів від YEP: грудень (осінній семестр), травень (весняний семестр). Проведення навчально-мотиваційного буткемпу для всіх студентів.

3. Півфінали конкурсу. Стартап-інкубатор YEP проводить попередній відбір учасників півфіналів за пітчдеками. 50-60 команд, що подали заявки на конкурс, отримують можливість пропітчити на цьому етапі. У фінал потрапляє 10 найкращих команд за оцінками журі.

4. Student Startup Battle, фінал конкурсу. До оцінювання пітчів у фіналі запрошуються партнери ініціативи «Підприємницький університет» та представники української стартап- екосистеми. Кожна команда має 4 хв на пітч та 4 хвилини на питання від журі.

Інкубатор YEP має преінкубаційну програму, робить декілька бут-кемпів, а кожного семестру проводить стартап-баттл в м. Київ, на якому обирають найкращі команди України, яких далі беруть у вже дорослу інкубацію. Student Startup Battle – національний конкурс студентських стартапів, який проходить двічі на рік в межах ініціативи «Підприємницький університет». Кожен студент після вивчення дисципліни «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проектами» може подати свою ідею на змагання [2].

На Всеукраїнському конкурсі Student Startup Battle студенти ПДАУ ННІ ЕУПТ кафедри підприємництва і права з стартап проектом «Youгфіліжанка» увійшли до фіналу України з 8 найкращих стартапів (19-21.01.2021 р.) та стартапом «Додаток для телефону «Find me» (12.07.2022 р.). Студенти крім цінного досвіду, змогли отримати роботу у підприємців, які допомагали розробляти проект.

Переможці конкурсу проходять інкубацію від YEP, отримують менторство з маркетингу від продуктової компанії Genesis, заохочувальні призи від інших партнерів ініціативи, мають можливість «прокачати» ідею в Естонії на конференції Startup Day в Тарту. Після навчання в YEP команди можуть пітчити на «дорослих» стартап-майданчиках, зокрема в USF та отримати грант у 25 тисяч доларів на Pre Seed стадії.

Наразі YEP запускає новий напрямок – імпакт-інкубатор із фокусом на проектах із відбудови України після війни. Тож інкубатор прагне здійснювати інкубацію як для стартапів та невеликих бізнесів, так і для соціальних непрофільних ініціатив за чотирма напрямками: гуманітарний, медичний, освітній та будівництво [1]. Отже, формування стійкого тренду серед молоді на

створення стартапів є головною візією проекту та ПДАУ як партнера.

Список використаних джерел

1. Інкубатор YEP: акцент на імпакт-проектах із відновлення України. URL: <http://surl.li/esrgb>
2. Підприємницький університет. URL: <https://www.yepworld.org/ua/uni/>

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН ІЗ ВЕБТЕХНОЛОГІЙ

Копішинська Олена, к.ф.-м.н., доцент, **Уткін Юрій**, к.т.н., доцент, **Слюсарь Ігор**, к.т.н., доцент, **Рябий Мирослав**, к.т.н., доцент

В умовах соціальних, економічних змін та глобальних викликів спостерігається невідворотний тренд переходу всіх сфер діяльності в електронне інформаційно-комунікаційне середовище мережі інтернет з використанням широкого спектру вебтехнологій, вебсервісів, хмарних технологій. Одним із ефективних засобів здійснення та підтримки процесів інформатизації є створення вебсайтів, вебдодатків, вебсервісів, що дає змогу максимально ефективно здійснювати комерційні операції, оперативно реагувати на зміни ринку товарів і послуг, розширювати сфери впливу комерційних суб'єктів, організовувати навчання і т. ін. та посилювати їх конкурентні переваги.

Стрімке поширення й застосування веборієнтованих систем призвело до розвитку численних вебтехнологій, започаткувало нові напрямки професійної діяльності у сфері ІТ. Освітні компоненти, що пов'язані з вивченням вебтехнологій, спрямовані, в першу чергу, на формування спеціальних фахових компетентностей та результатів навчання, визначених стандартами для галузі ІТ. На тлі зростаючого попиту на фахівців, які володіють глибокими знаннями з веброзробки та вебтехнологій, здатних виконувати різноманітні завдання прикладного характеру з'являється низка питань з підбору навчального матеріалу та побудови навчальних курсів таким чином, щоб розкрити творчі можливості, спонукати студентів до наукового підходу при виборі тих чи інших технологій, стимулювати активність в самостійному навчанні та подальшому удосконаленні набутих знань і навичок. Адже в межах однієї-двох дисциплін неможливо глибоко розібратися в більшості сучасних інновацій, мов програмування, технологічних операцій, дизайну.

При вивченні дисципліни «Вебтехнології та проектування вебдодатків» здобувачам вищої освіти за освітньою програмою Інформаційні управляючі системи було запропоновано не лише зосередитись на вивченні базових вебтехнологій (HTML, CSS, JavaScript), але розширити набір інструментів проектування та самостійно обрати будь-яке інтегроване середовище розробки, яке підтримує базові технології розроблення вебдодатків.

Інтегровані середовища розробки (Integrated development environment, IDE) являють собою програмне забезпечення, яке розробляється для більш раціональної організації роботи програмістів, у т. ч. й вебпрограмування [1]. Розробкою IDE займаються відомі компанії (Microsoft, Google та ін.), значна частина продуктів є у вільному доступі або є безкоштовною для студентів при навчанні. Аналітичні компанії друкують щорічні рейтинги найбільш популярних IDE, новинки широко висвітлюються блогерами-професіоналами [2]. В такий

спосіб використання студентами інструментарію підтримки процесів програмування за власним вибором дозволяє досягти кількох важливих аспектів навчального процесу:

- підтримання індивідуальної освітньої траєкторії в межах навіть обов'язкового курсу;
- розширення професійного світогляду та залучення до роботи з сучасними світовими програмними продуктами;
- стимулювання до інформаційно-пошукової діяльності, ознайомлення з науковими текстами іноземною мовою (чимало «свіжих» оглядових інтернет-публікацій написано англійською мовою);
- вміння аргументувати вибір і формулювати думку (після вибору кожним студентом середовища проектування пишеться коротке есе з викладом порівняльних характеристик програмного забезпечення);
- збір матеріалу для публікації тез доповідей студентських наукових конференцій, послідовне планування тематики кваліфікаційних робіт.

Оцінювання результатів роботи включає обов'язкову частину аудиторних занять та комплексну самостійну роботу. В кінці курсу кожної навчальної дисципліни проводиться колективний перегляд виконаних завдань, до яких були залучені різні середовища проектування. Таким чином, додаємо так звані «м'які навички» при публічних виступах та коротких наукових дебатах [3].

Даний підхід зарекомендував себе як ефективний в умовах дистанційно-очної системи навчання, яка впродовж останніх років має місце в закладах освіти через глобальні виклики сучасності, як от пандемія, військовий стан, обмеження в часі використання енергетичних, комунікаційних ресурсів. При навчанні студент може завантажити на власний ПК потрібне програмне забезпечення й використовувати у будь-який час [4]. Виконання завдань за можливості демонструється в режимі онлайн або ж покроково фіксується у вигляді скрінів екранних зображень і надсилається на перевірку з додаванням робочих файлів.

Список використаних джерел

1. What Is An Integrated Development Environment (IDE)? <http://surl.li/esrfm> (дата звернення 20.01.2023).
2. TOP IDE: Top IDE index. URL: <http://surl.li/esrfn> (дата звернення 20.01.2023).
3. Формування soft skills при вивченні дисципліни управління IT-проектами. URL: <http://surl.li/esrfq> (дата звернення 20.01.2023).
4. Установка Visual Studio. Microsoft Learn: вебсайт. URL: <https://learn.microsoft.com/ru-ru/visualstudio/?view=vs-2022> (дата звернення 20.01.2023).

ОСНОВИ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗРІЗІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ

Дивнич Ольга, к.е.н., доцент, **Чернова Ольга**, к.е.н., доцент

На сьогодні метод проектів можна розглядати як один із інструментів реалізації парадигми особистісно орієнтованого навчання, яка має на меті забезпечувати всебічний розвиток особистості в процесі конкретної навчально-

пізнавальної діяльності, на основі вільного вибору, з урахуванням її інтересів та можливостей.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Таким чином, проектна технологія є однією з інноваційних технологій навчання і виховання, яка поєднує теоретичні знання та їх практичне застосування для розв'язання конкретних життєвих чи професійних проблем [1].

Свою діяльність при впровадженні проектної технології здійснюється за наступною схемою (рис. 1).

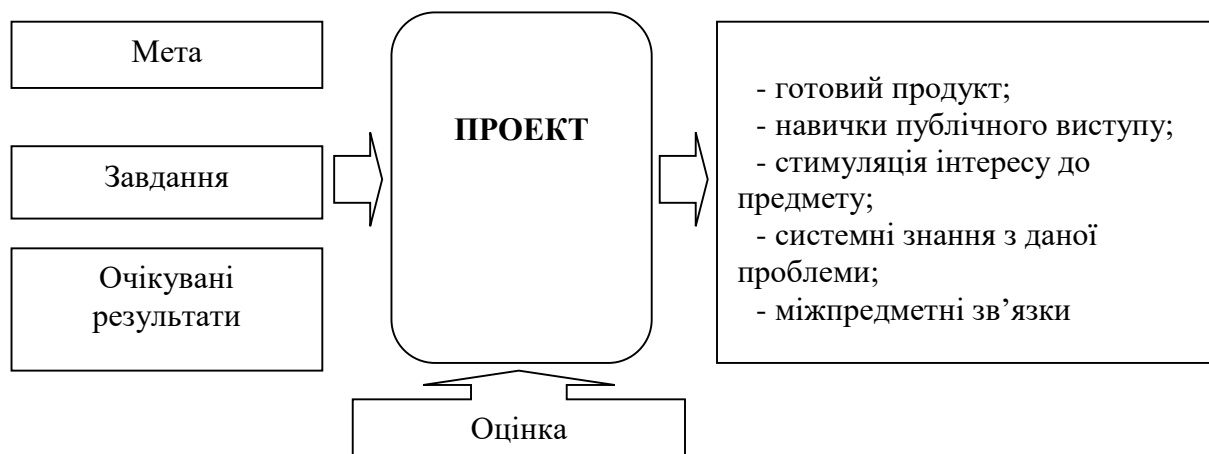

Рис. 1. Схема проектної технології

Джерело: побудовано авторами на основі [1; 2; 3]

Виходячи з конкретної мети і завдання, під час виконання студентом проекту переслідується багато «побічних» цілей, зокрема: формування індивідуальних особливостей, навички публічного виступу, відстоювання активної життєвої позиції під час захисту проекту, стимуляція інтересу до предмету під час підготовки самого проекту, системні знання з даної проблеми, міжпредметні зв'язки з інформатикою, економікою тощо.

Основні вимоги до використання проектної технології [3].

1. Наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми/задачі, яка вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її розв'язування.
2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів.
3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів.
4. Визначення кінцевих цілей спільних/індивідуальних проектів.
5. Визначення базових знань з різних областей, необхідних для роботи над проектом.
6. Структурування змістовної частини проекту (з вказуванням поетапних результатів).
7. Використання дослідницьких методів.
8. Результати виконаних проектів повинні бути матеріальними, тобто оформлені деяким чином (відеофільм, презентація, флеш-анімація, розрахункова відомість в програмі Excel, альбом, бортжурнал «подорожей», комп'ютерна газета, альманах, Web-сторінка, ін.)

Класифікація навчальних проектів наведена на рис. 2.

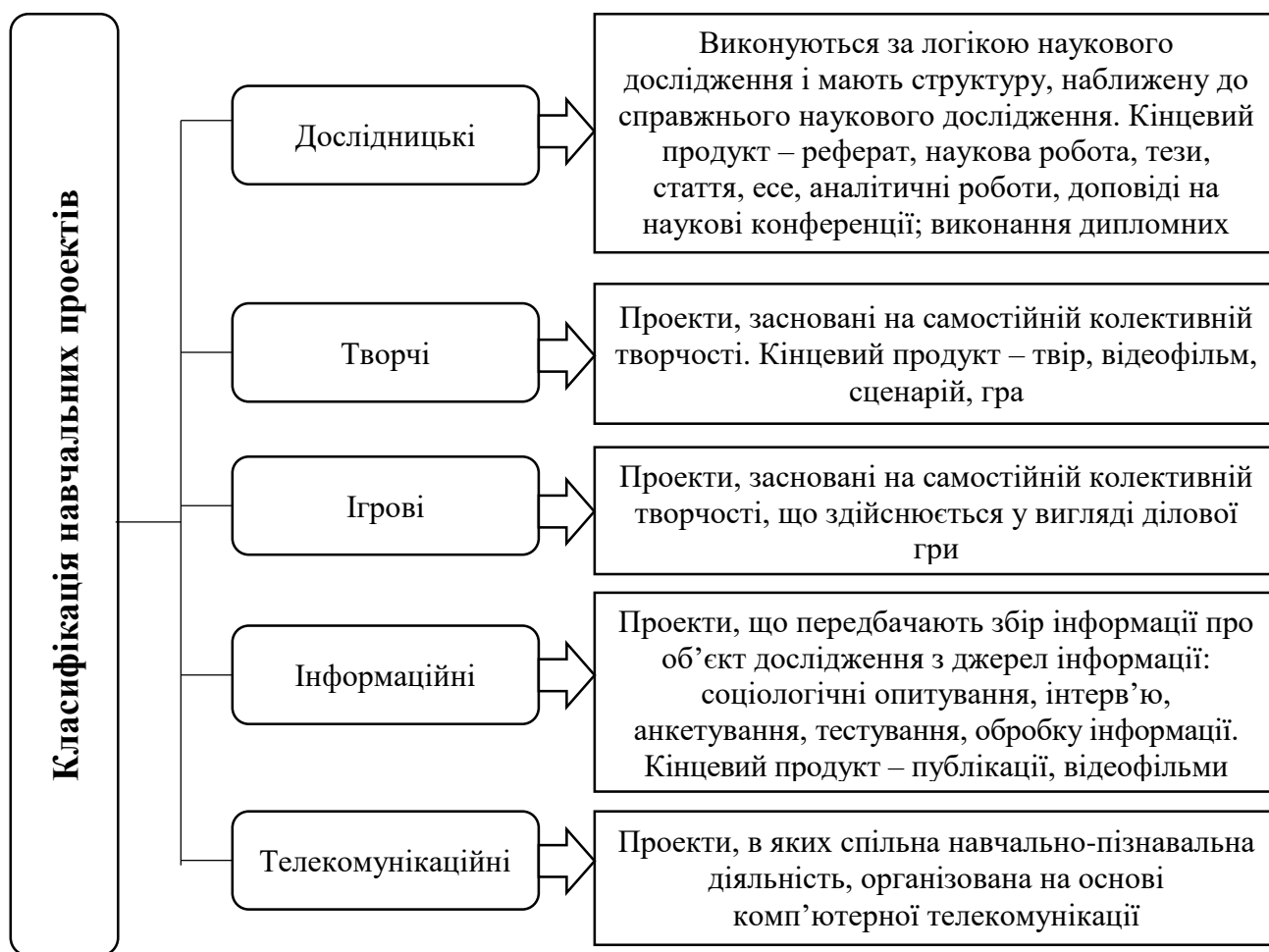

Рис. 2. Класифікація навчальних проектів
Джерело: побудовано авторами на основі [2]

В основу методу проектів покладена спрямованість на результат, що утворюється під час вирішення тієї чи іншої практично чи теоретично значимої проблеми. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб досягти цього результату, необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи до цієї мети знання з різних галузей, формувати здатність прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів вирішення.

Отже, проектна технологія, дозволяє значною мірою оптимізувати процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти, адже з її допомогою створюються умови, максимально наближені до умов майбутньої професійної діяльності; свою роль відіграє і зорієнтованість на активні методи навчальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Козак Л. В. Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології. *Педагогіка*. 2013. Вип. 1. С. 54 – 65.
2. Полат Е. С. Метод проектов. URL: <https://studfile.net/preview/6306194/>.
3. Смольницький Ю. М. Застосування проектної технології у розрізі компетентнісного підходу до навчання. Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

**Гладкий Сергій, д.ю.н., професор, Купчення Лідія, к.ю.н.,
Стрілець Богдан, к.ю.н.**

У спеціальній літературі ґрунтовно проаналізовано досвід використання інноваційних методик навчання, зокрема у вищій школі. Разом з тим світова фінансова криза 2008 року, глобальне потепління, пандемія та, що особливо актуально для нас, введення у 2022 році воєнного стану в Україні стали тими глобальними викликами, що переконливо засвідчили важливість своєчасної реакції на несприятливі ситуації в усіх сферах життя.

Зокрема потребують постійного дослідження сучасні методичні та програмні напрацювання у сфері освітньої діяльності, що дасть педагогу упевненість у своїх діях і допоможе залишатися в тренді.

З огляду на зазначене, доцільно з'ясувати, які інструменти зараз доступні викладачу.

Так, загальновідомі такі типи інтерактивного цифрового контенту:

- 1) презентації;
- 2) інфографіка;
- 3) інтерактивні схеми пояснення;
- 4) цифрові онлайн дошки;
- 5) середовища для взаємодії.

З приводу переліченого вище варто відмітити, щ кожен викладач активно користується, особливо на лекційних заняттях, презентаціями, якими супроводжує подання теоретичного матеріалу в формі, що легко та приємно сприймається молодими людьми. Слід погодитися, що візуальне сприйняття дуже важливе. Однак слід цінувати і можливість, що дає запам'ятовування під час конспектування, зокрема щодо повернення до отриманого матеріалу протягом трьох подальших днів, доки в пам'яті ще тримається надана викладачем інформація.

Щодо можливостей створення викладачем інтерактивного контенту, що апробованими інструментами інтерактивної взаємодії нині є PowerPoint Online; Sway; PowToon; Prezi; Genially; Canva; ThingLink; Venngage.

Так, викладачі кафедри підприємництва і права Полтавського державного аграрного університету успішно використовують такий згаданий вище інструмент, як Canva, що дає змогу поєднати звичні для сприйняття здобувачами вищої освіти слайди презентації та голос лектора та відеозображення, що наочно показують умови правозахисної роботи юриста.

З огляду на те, що успіх майбутньої практичної діяльності правника у значній мірі залежить від уміння працювати командою, доцільно звернути увагу й на можливості колективної взаємодії з контентом у цифровому середовищі через:

- 1) Whiteboard;
- 2) Creately;

- 3) Miro;
- 4) Nearpod;
- 5) Microsoft Teams.

Цінно порівняти наведене вище з формами освітнього процесу, передбаченими чинним законодавством.

Так, відповідно до ст. 50 Закону України «Про вищу освіту» освітній процес у закладах вищої освіти здійснюється за такими формами: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять у закладах вищої освіти є: 1) лекція; 2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; 3) консультація.

Слід відмітити, що заклади вищої освіти, зокрема які є засновниками інноваційних структур різних типів (наукові та технологічні парки, бізнес-інкубатори тощо), мають право проводити спільні наукові дослідження, демонстраційні досліди тощо, у тому числі з використанням земельних ділянок, які знаходяться в постійному користуванні закладів вищої освіти [1].

Насамкінець важливо нагадати, що згідно зі ст. 17 Закону України «Про освіту» метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти (для закладів вищої освіти культурологічного та мистецького спрямування – мистецька діяльність) є обов'язковою та невід'ємною складовою частиною їхньої освітньої діяльності [2].

Отже, глобальні виклики сьогодення вимагають постійного вдосконалення умінь та навичок викладача, його прагнення використовувати сучасні інтерактивні технології.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
2. Про освіту: закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 380.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА УМОВ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Воронько-Невіднича Тетяна, к.е.н., доцент,

Іщейкін Тимур, к.е.н., доцент, Помаз Олександр, к.е.н., доцент

В умовах дії воєнного стану в Україні стала нагальна потреба у визначенні форми організації освітнього процесу. Зважаючи на реальну загрозу життю та безпеці учасників освітнього процесу внаслідок збройної агресії й оголошення в Україні воєнного стану, було обговорено Наказ МОН України «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» від 07.03.2022 № 235 [1]. Насьогодні заклади вищої освіти (ЗВО), які в змозі продовжувати освітній процес, уже мають певні напрацювання й загальне бачення організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Разом із тим, залишається багато дискусійних питань щодо оптимального

поєднання безпечності навчання та якості надання освітньої послуги [2, с. 2].

Так, українськими науковцями визначено, що в умовах воєнного часу в Україні найбільш безпечною й обґрунтованою є дистанційна форма освітнього процесу, яка поєднує синхронний і асинхронний режими навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Зазначимо, що організація освітнього процесу безпосередньо залежить від безпекової ситуації в кожному населеному пункті. Структура й тривалість навчального тижня, дня, занять і відпочинку, а також форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною (вченою) радою закладу освіти в межах часу, передбаченого освітньою програмою (відповідно до обсягу навчального навантаження та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного й інтелектуального розвитку здобувачів освіти, особливостей регіону тощо) [3, с. 186–187].

Визначення концепції змішаного навчання є непростим завданням, оскільки, пошук єдиного трактування поняття досі обговорюється у наукових колах. Однак, на думку Х. Торреса та ін., важливим аспектом змішаного навчання є поєднання різних педагогічних практик, які використовуються в очному та онлайн-навчанні з метою досягнення кращої успішності студентів. Подібним чином науковці Д. Гаррісон і Х. Канука стверджують, що «у своїй найпростішій формі змішане навчання є продуманою інтеграцією досвіду навчання в класі із досвідом онлайн-навчання».

Серед переваг використання змішаного навчання виокремлюються наступні: гнучкість навчання, тобто коли й де ви хочете; індивідуальне навчання, в якому студенти можуть стежити за власним темпом і зосереджуватися на точках, де в них виникають труднощі; постійна доступність навчальних матеріалів та, як результат, легкий доступ до них. Але таке навчання має й недоліки, основними з яких є: самодисципліна та відповідальність, що вимагаються від самих студентів під час навчання; проблеми, спричинені низькою якістю підключення до Інтернету і брак бажання та/або мотивації студентів навчатися вдома онлайн. Проте, за винятком гнучкості, зазначеної як перевага, жоден інший аспект не розглядається більш ніж у 50 % проаналізованих досліджень. Інша можливість для майбутніх досліджень стосується визначення закономірностей у перевагах і недоліках залежно від місця змішаного навчання. Це припущення обґрунтовується тим, що різні регіони світу мають унікальні характеристики, які можуть сприяти чи перешкоджати впровадженню гібридної освіти. Визначення онлайн-програми або змішаної програми подібне до дефініції, що використовується для курсів. Зокрема, онлайн-програма – це програма, у якій принаймні 80 % програмного вмісту забезпечується онлайн, а змішана програма – це програма, у якій від 30 до 79 % програмного вмісту доставляється онлайн. Заклади освіти мають кілька варіантів структурування змішаної програми. Вони можуть, наприклад, створити програму як поєднання повністю онлайн- і очних курсів. Окрім того, заклад може вирішити, що найкращий варіант для конкретної програми полягає в тому, щоб усі курси мали змішаний характер. У цьому випадку програма може не містити повністю онлайн- чи очних курсів. Очевидно, що заклади можуть змішувати ці два підходи. Сучасна ситуація вимагає прийняття управлінських рішень щодо

нових способів викладання та навчання, які не залежать лише від контексту вічна-віч у фізичному й часовому просторі. Таким чином, запровадження гібридних методів, змішаного навчання у цілому можуть дати певні додаткові можливості.

Як зазначає дослідник, на підставі аналізу системи змішаного навчання, великою перевагою цієї системи є те, що вона дає можливість враховувати індивідуальний стиль навчання: рівень, тип пізнавальних здібностей, швидкість засвоєння матеріалу; забезпечує залучення студентів до навчальної діяльності; підвищує успішність. Звичайно, запровадження змішаної форми навчання потребує чималих зусиль – це й внесення змін до нормативної бази, й розроблення необхідного навчального контенту, й перепідготовка кадрів. Проте, без сумніву, необхідно розробити новітній деталізований план оптимізації освітньої діяльності, у якому розвиток змішаної форми навчання може стати одним із ключових чинників. Основними перевагами використання змішаного навчання у освітніх закладах визначено наступні: поєднання різних педагогічних практик офлайн та онлайн-навчання, гнучкість навчання, урахування індивідуального стилю навчання, постійна й полегшена доступність навчальних матеріалів, виявлення потреби щодо внесення змін до нормативної бази та перепідготовки кадрів, розроблення й можлива комерціалізація необхідного навчального контенту, модернізація елементів бізнес-моделі ЗВО, узгодження змісту освітніх програм, забезпечення постійного моніторингу якості освіти тощо.

Отже, з'ясовано, що сьогодні ЗВО спроможні продовжувати навчальний процес, оскільки вже мають певні напрацювання та загальне бачення організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.03.2022 № 235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-22#Text>.

2. Кудзіновська І. П., Трофименко В. І. Особливості викладання математичних дисциплін у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану. *Інтернаука. Сер. : педагогічні науки*. URL: <http://surl.li/esrjt>.

3. Освіта в умовах воєнного стану : інф.-аналіт. зб. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2022. 358 с. URL: <http://surl.li/esrjq> . 22.08.2022.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Галич Олександр, к.е.н., професор;
Медвідь Вікторія, д.е.н., професор

Розробці механізмів реалізації інтегрованого територіального управління в умовах невизначеності зовнішнього середовища має передувати комплексне аналітичне дослідження сучасного соціально-економічного та екологічного стану територій. У цьому контексті особливої уваги заслуговує вивчення інституційної та організаційної спроможності органів місцевого самоврядування забезпечувати сталий та адаптивний розвиток територіальних громад в умовах глобалізаційних викликів. З цих позицій важливим і актуальним є дослідження вивчення фахової компетентності посадових осіб органів місцевого

самоврядування, визначення їх освітніх потреб та особливостей підготовки та перепідготовки, а також визначення можливостей підвищення їх кваліфікаційних компетентностей.

Необхідно зазначити, що сьогодні системам організації освітнього процесу, навчання, підвищення кваліфікації публічних службовців, особливо представників органів місцевого самоврядування, притаманні певні специфічні особливості. Серед таких особливостей можна визначити: поєднання формальної та неформальної освіти, формування структурно логічної схеми навчання на основі виявлених освітніх потребах, дотримання регламенту часу та навчання «без відриву від виробництва» та інш.

В умовах мінливості зовнішнього оточення та постійних викликів, напрями удосконалення системи навчання та підвищення кваліфікації, зокрема, для органів місцевого самоврядування, повинні виходити з реальних потреб у знаннях відповідних посадових осіб, до сфери повноважень яких відноситься прийняття управлінських рішень щодо розвитку територій.

Наявні результати окремих аналітичних досліджень щодо освітніх потреб посадових осіб органів місцевого самоврядування [1; 2; 3] свідчать про їх динамічний характер. Так, у 2013 році серед спектра найбільш необхідних освітніх потреб представників органів місцевого самоврядування позначались знання, вміння та навички у сфері діловодства, комп'ютерної грамотності, ділового мовлення, організації робочого місця та планування робочого часу, застосування законодавства та ін. [1]. Вже у 2017 році посадові особи органів місцевого самоврядування позначали серед найбільш значущих професійних компетентностей знання із захисту довкілля та управління відходами, надання якісних адміністративних послуг, фінансового та податкового законодавства, публічних закупівель, використання коштів міжнародної технічної допомоги, бухгалтерського обліку та звітності та ін. [2]. Результати першого масштабного дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування в Україні, проведеного на замовлення Ради Європи, свідчать про важливість вдосконалення органами місцевого самоврядування твердих компетентностей зі стратегічного планування, проєктного менеджменту, фінансовому менеджменту, правової грамотності, просторового планування, енергоефективності (енергоменеджменту), залучення інвестицій та інш. Серед м'яких компетентностей респонденти та респондентки визначили: лідерство, командну роботу, комунікабельність, етику спілкування, самовдосконалення та інш. При цьому, представники органів місцевого самоврядування вважають, що топпріоритетами для підвищення кваліфікації працівників мають бути сфери щодо місцевого економічного розвитку (48,9%), управління проєктами (40,8%), управління фінансовими ресурсами (26,7%), бухгалтерський облік (25,1%), сільське господарство (21,7%), планування та реалізація інфраструктурних проєктів (21,3%), надання адміністративних послуг (21,1%) та інш.

У 2022 р. після широкомасштабного російського вторгнення на замовлення Ради Європи було проведено чергове соціологічне дослідження [4]. Респонденти та респондентки не мають консенсусу щодо пріоритетних сфер для своїх громад на найближчий період. Відносно найбільше – 30% – говорили про розвиток підприємництва та створення нових робочих місць.

Відтак, в умовах подальшого розвитку просторових процесів в органах місцевого самоврядування в умовах глобалізаційних викликів, логічним є припущення про формування нових проблемних сфер реалізації функцій посадовими особами. До такого функціонала може бути віднесено: здійснення ідентифікації проблем місцевого економічного розвитку (зокрема, визначення їх пріоритетів), участь у розробці стратегічних, планових документів місцевого економічного розвитку, підготовка проєктних (грантових) заявок на залучення додаткових ресурсів, аналіз бізнес-клімату території, здійснення систематичного аналізу ресурсного потенціалу території та визначає трендів (прогнозів, сценаріїв) соціально-економічного, демографічного бюджетного, екологічного розвитку території.

Список використаних джерел:

1. Золотарьов В.Ф. Аналіз потреб у підвищенні кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування на прикладі Харківської області. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 2. С. 196-203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2014_2_30 (дата звернення 15.01.2023 р.).
2. Дослідження потреб у навчанні представників органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад: результати соціологічного дослідження: Аналітичний звіт, 2017. URL: <http://surl.li/erdqa> (дата звернення 15.01.2023 р.).
3. Дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування України. Аналітичний звіт, 2019 р. URL: <http://surl.li/erdqn> (дата звернення 15.01.2023 р.).
4. Місцеве самоврядування та територіальна організація влади в контексті широкомасштабного російського вторгнення. Аналітичний звіт. Жовтень 2022 р. URL: <http://surl.li/erdqr> (дата звернення 15.01.2023 р.).

ОСОБЛИВОСТІ СИНХРОННОГО ТА АСИНХРОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Олійник Аліна, к.е.н.

Дистанційне навчання є сукупністю інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у навчальному закладі. Законодавчо, дистанційна освіта регламентується окремими положеннями МОН про дистанційне навчання.

Основними рисами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі навчання із виокремлення часу для самостійного освоєння матеріалу, консультаційний супровід у процесі навчання. Дистанційна освіта має як багато переваг, так і багато недоліків: дозволяє більш зручне використання інтерактивних технологій, вирішує питання фактору відстані та транспорту, виключає фактори затримки у переміщенні до навчальних занять, дозволяє більш легко залучати у навчальний процес фізично віддалених експертів, фахівців або заміन викладачів, дозволяє краще використовувати принцип наочності. Недоліками дистанційної освіти є потреба у надійному технічному оснащенні, переформатування окремих підходів та тем, покращення методичного забезпечення, перенавчання викладацького складу та оволодіння новими знаннями та навичками педагогічної майстерності які будуть працювати у

дистанційному режимі за умов недостатньої чи відсутньої візуальної, емоційної та психологічної комунікації із учасниками навчального процесу [2].

При дистанційній освіті досить важко вибрати формат змішаного навчання з правильною комбінацією занять, яка була б комфортною і для закладу, і для здобувачів. Також потрібно правильно обрати онлайн режим роботи – він може бути синхронним чи асинхронним (рис. 1).

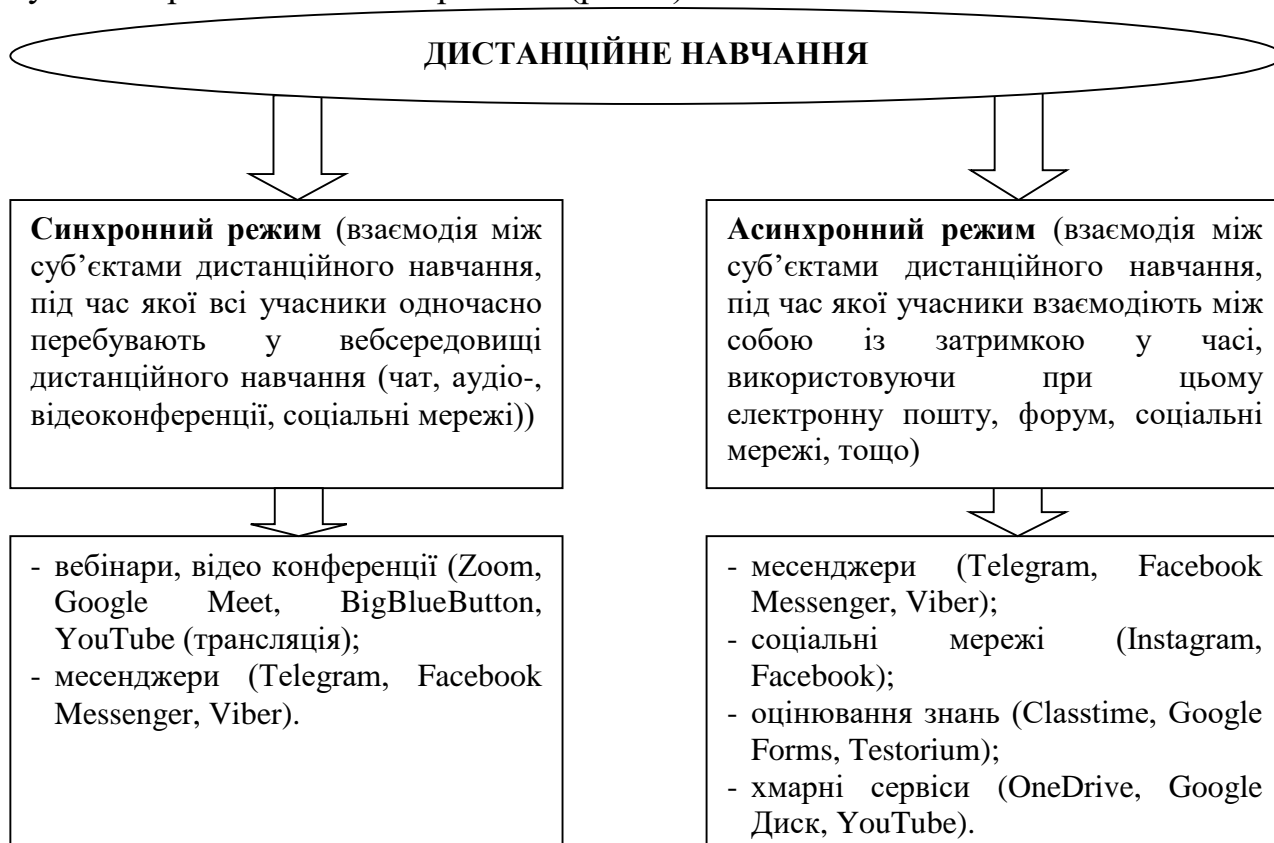

Рис. 1. Сутність режимів дистанційного навчання [1]

Отже, синхронний режим – це такий вид взаємодії, коли всі учасники навчального процесу спілкуються, навчаються та передають один одному інформацію в спільному електронному середовищі. При цьому вони використовують спеціальні програми для аудіо- та відеоконференції. Такий формат найбільш схожий до офлайн навчання.

Асинхронний режим передбачає такий вид взаємодії, під час якої учасники взаємодіють між собою із деякою затримкою в часі, обмінюючись завданнями та їх розв'язком за допомогою різноманітних засобів дистанційного зв'язку, таких як електронна пошта, форуми, соціальні мережі, тощо. Це вже більш самостійна форма навчання, яка має бути під контролем викладача.

На думку експертів, синхронне навчання є більш наближене до занять в реальному часі. Адже викладач може безпосередньо опитати здобувача, оцінити його відповідь, задати додаткові питання. Така взаємодія краща для засвоєння матеріалу. Адже є можливість задати питання і обговорити незрозумілі моменти по темах. Звичайно, є і мінуси. Як-от, переривання зв'язку, технологічні негаразди, неможливість колективного обговорення та групової роботи, відсутність візуального контакту. Також, як показала практика, багато здобувачів таке навчання сприймають менш відповідально, несерйозно

ставляться до виконання завдань. Проблемою є і важкість контролю під час відповіді, коли здобувач може скористатися допоміжними джерелами інформації [3].

Перевагою асинхронного режиму є зручність графіку роботи, можливість зручного розпорядку дня та роботи у власному темпі. Водночас, недоліком є зниження навчальної дисципліни, зменшення соціалізації, важкість зворотного зв'язку. Асинхронне навчання вимагає більше зусиль від здобувачів, які повинні навчитись правильно організувати свій час, серйозніше ставитись до завдання, мати навички самодисципліни.

Отже, дистанційне навчання – це одна з форм організації навчального процесу, під час якого всі заняття або частину їх проводять з використанням сучасних інформаційних телекомунікаційних технологій за умови територіальної віддаленості учасників освітнього процесу. Під час організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання доцільно поєднати синхронний та асинхронний режими проведення занять. Організація якісного масового дистанційного навчання – складний і багатофакторний процес. Але кропітка систематична робота щодо впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес допоможе досягти позитивних результатів.

Список використаних джерел:

1. Дистанційне навчання: синхронне й асинхронне. URL: <http://surl.li/esrms>
2. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/78950/>
3. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. <https://oplatforma.com.ua/article/2924-sinhronne-y-asinhronne-distantyne-navchannya>

ПЕРЕБУДОВА ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ

Лозинська Тамара, д.держ. упр., професор,
Роменська Таїсія, аспірант

Минулий 2022 р. відзначився розширенням воєнної агресії Росії практично на всю територію України та окупацією її східних і південних областей, що створило глобальні виклики для усієї держави і, зокрема, для системи вищої освіти. Умови воєнного часу обумовили або прискорили виникнення суспільних процесів, загрозливих для стабільності системи вищої освіти та стратегічно небезпечних для її розвитку. Власні спостереження, а також результати малочисельних і недостатньо репрезентативних досліджень (які усе ж створюють уявлення про стан поточної ситуації в освіті) [1] дають можливість сформулювати у загальному вигляді основні загрозові тенденції суспільних змін, що будуть детермінувати розвиток системи вищої освіти уже найближчим часом:

- виїзд великої кількості дітей шкільного віку, які складають потенціал вступників до закладів вищої освіти (ЗВО) України, за кордон;
- знищення сотень шкіл і серйозні пошкодження ЗВО на окупованих територіях, на лінії фронту, а також в багатьох регіонах країни, які потрапляють

під ракетні обстріли;

– зростання небезпеки навчання в аудиторіях через обстріли та повітряні тривоги, що обумовлює перебування дітей у сховищах і унеможливує проведення повноцінних занять;

– суттєве погіршення якості онлайн навчання через регулярні масові відключення електрики, які неможливо синхронізувати у часі для усіх стейкхолдерів освітнього процесу, та нестабільний інтернет;

– виїзд багатьох провідних викладачів ЗВО на стажування та роботу в зарубіжні університети за програмами академічної мобільності, частина з яких не планує повернення на батьківщину;

– погіршення фінансового становища ЗВО через ряд причин: зменшення кількості вступників, виїзд з країни іноземних студентів, зростання вартості ресурсів, необхідність витратити кошти на облаштування сховищ та інші заходи безпеки;

– переформатування умов вступу в бік спрощення випробувальних іспитів і збільшення кількості пільгових категорій вступників, які не завжди демонструють наявність здібностей до навчання в ЗВО, що негативно відбивається на загальній якості освіти.

Таким чином, доцільно виокремити декілька напрямів перебудови системи вищої освіти в Україні з урахуванням загроз, обумовлених війною:

1. Безпека освіти;
2. Фінансування та матеріальне забезпечення ЗВО;
3. Оптимізація мережі закладів ЗВО;
4. Повернення дітей в Україну.

Як бачимо, проблема перебудови системи вищої освіти має багатоаспектний характер і має розв'язуватися в поточному та стратегічному вимірах. Стратегічне значення для забезпечення якісної вищої освіти має повернення школярів, які перебувають за кордоном, в Україну. Кількість таких дітей зараз не піддається об'єктивному обліку, а статистичні дані, розміщені в різних офіційних джерелах, суттєво відрізняються. Так, за даними Міністерства освіти і науки України, станом на 1 вересня за межами країни перебувало 492077 дітей шкільного віку [2], а за даними Європейського Союзу (ЄС), на початок жовтня до шкільних систем лише країн ЄС залучено 517123 дитини [3]. Не маючи можливості провести опитування людей, що перебувають за кордоном, ми не можемо достовірно спрогнозувати, які рішення будуть приймати цьогорічні випускники шкіл за рубежом. Однак, з великою ймовірністю можна передбачити, що випускники-юнаки до країни не повернуться. Але чи вистачить їх сім'ям ресурсів, а їм самим знання мови, отриманих знань і когнітивних навичок для того, щоб вступити до іноземних університетів? Доцільно було б, для збереження людського потенціалу, дозволити таким випускникам онлайн вступ до українських ЗВО без вимоги обов'язкового перебування на території України. Також треба знаходити механізми інтеграції до університетської освіти тих школярів, які зараз навчаються в школах різних країн і через декілька років також стануть перед вибором професії. Це можуть бути спільні освітні програми подвійних дипломів або просто спільні освітні програми українських і зарубіжних університетів. Над цим необхідно думати уже зараз, розуміючи

важливість формування людського капіталу. Усе більш актуальними стають взаємопов'язані питання фінансування ЗВО, їх ресурсного забезпечення та оптимізації університетської мережі. У цьому зв'язку невідворотним стає створення механізму співфінансування вищої освіти, запровадження освітніх грантів і кредитів, диференціації закладів вищої освіти, спрощення процедур залучення до викладання провідних фахівців-практиків і зарубіжних професорів, перетворення ЗВО в неприбуткові установи для забезпечення їх фінансової автономії. Саме з цих позицій мають вирішуватися питання повоєнної відбудови ЗВО та розвитку системи вищої освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Чи повернуться в Україну діти, які навчаються за кордоном? URL: <https://eo.gov.ua/chy-povernutsia-v-ukrainu-dity-iaki-navchaiutsia-za-kordonom/2022/10/07/> (дата звернення 10.01.2023).
2. Понад 4 тис. українських дітей шкільного віку повернулися в Україну за останні 11 днів, – Сергій Шкарлет. URL: <http://surl.li/esrnb> (дата звернення 10.01.2023).
3. Регулювання міграції: прийом біженців з України. URL: <http://surl.li/esrnp> (дата звернення 10.01.2023).

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Волкова Неля, к.е.н., доцент, Писаренко Світлана, к.с.-г.н., доцент,
Михайлова Олена, к.е.н., доцент**

В результаті пандемії COVID-19, а потім і воєнного стану, фактично відбувся перехід закладів вищої освіти України на дистанційну форму навчання, яке стало ще одним випробуванням для кожного члена освітнього процесу. Перед адміністрацією, викладачами та здобувачами постала ціла низка проблем, які потребували швидкого вирішення та чималих зусиль. Однак, сучасні досягнення в області інформаційних технологій та телекомунікацій сприяють розвитку дистанційної навчання, як форми безперервної освіти, котра супроводжує інформаційне суспільство, адже формує всебічно розвинену особистість, здатну орієнтуватися у цифровому середовищі.

Дистанційна освіта є відкритою формою організації освітнього процесу, що передбачає активне спілкування викладачів і студентів з використанням сучасних технологій, при цьому відправною точкою є самостійна робота здобувача. Варто зазначити, що дистанційне навчання не є антагоністичним щодо денної та заочної форм навчання. Дистанційна освіта природно інтегрується з ними, доповнюючи, розширюючи і допомагаючи сформувати мобільне навчальне середовище [1].

Впровадження дистанційного навчання в Полтавському державному аграрному університеті під час карантину та воєнного стану спонукало до модернізації та адаптації багатьох аспектів діяльності кафедри підприємництва і права. Зокрема, дистанційне спілкування учасників освітнього процесу відбувається за допомогою засобів комунікацій, що вбудовані до системи управління навчанням. Так, індивідуальні консультації надаються за допомогою месенджерів Skype, Viber, Telegram тощо. Всі дисципліни, що викладаються для

здобувачів вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво та торгівля представлені на платформі Moodle. В умовах карантину та воєнного стану заняття проводяться з використанням сервісу відеоконференцій Google Meet. Завдання і результати тематичних контрольних робіт виконуються у відповідному навчальному середовищі (Moodle, Classroom, Google Forms тощо) чи пересилаються за допомогою електронної пошти.

Варто підкреслити, що дистанційне навчання перед традиційними формами має ряд переваг. Зокрема, воно необхідне для тих, хто вже працює і хоче підвищувати освітній ступінь, вдосконалювати свої знання та навички в певній галузі. При цьому студенти повинні себе організувати і мати здатність до самостійного процесу навчання. Дистанційне навчання також економить час (принаймні дорогу до університету та назад). Гнучкість навчання, надання/одержання консультацій, розподіл часу/навантаження та мобільність є очевидною перевагою як для викладачів, так і для студентів. Адже не існує прив'язки до конкретного місця і часу, а темп вивчення курсу чи окремого матеріалу залежить від самого здобувача. Ще одна перевага полягає у соціальній рівності, іншими словами однаковий доступ до освіти, не зважаючи на місце проживання, стан здоров'я та матеріальну забезпеченість здобувача освіти. Крім того, відносна анонімність комп'ютерного спілкування дозволяє тим, хто соромиться ситуацій особистого спілкування та боїться публічних виступів, подолати психологічні бар'єри. Очевидною перевагою є те, що навчальний процес дозволяє постійно оновлювати свої знання з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Для того, щоб дистанційна освіта могла бути такою ж ефективною, як і традиційні форми, необхідне грамотне впровадження дистанційних технологій із відповідними методичними підходами, які забезпечують ефективну інтерактивну взаємодію студент - викладач. Дистанційне навчання також позитивно впливає на розвиток творчого та інтелектуального потенціалу здобувачів через самоорганізацію, прагнення до нових знань та володіння комп'ютерними програмами і технікою.

Однак дистанційній освіті притаманні і деякі недоліки. Наприклад, залишаються невирішеними питання обмеженості технічних можливостей, що викликають затримки в передачі аудіо, відео та графіки, а доступ до Інтернет-з'єднання, особливо в сільській місцевості, або обмежений, або відсутній. Через брак довіри до онлайн-спілкування та навчання студенти хочуть зустрічатися та спілкуватися з викладачами особисто. Академічна успішність часто залежить від навичок володіння комп'ютером, знання програмного забезпечення та здібностей у вирішенні технічних проблем. Відкритим залишається питання контролю за академічною доброчесністю. Слід зазначити, що рівень самодисципліни у здобувачів, зазвичай, низький, а домашня атмосфера не сприяє концентрації уваги студентів та повному їх зануренню у навчальний процес [3]. Постійні та несистематичні відключення електроенергії по всій країні створюють додаткові складнощі як викладачам, так і студентам.

Незважаючи на зазначені вище ситуації, що спричиняють ряд недоліків, можна стверджувати, що дистанційне навчання стало важливою частиною сучасного освітнього процесу. Досягнення технологій дистанційної освіти

надають студентам необмежені можливості для саморозвитку, якісної освіти та широкого спектру знань завдяки зручному доступу до інформації будь-коли та будь-де, щоб стати конкурентоспроможним фахівцем у своїй галузі.

Список використаних джерел:

1. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. URL: http://ebodil.blogspot.com/2018/10/blog-post_7.html
2. Шевчук Г.Й. Дистанційне навчання у вищій школі: переваги, недоліки, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2021. № 79. С. 205-209.
3. Коханська Т.В., Ключникова Н.В. Переваги та недоліки дистанційної освіти в умовах розвитку інформаційних технологій та телекомунікацій. Проблеми використання інформаційних технологій у сфері освіти, науки і промисловості : X міжнар. конф., м. Дніпропетровськ, 30–31 січня 2013 р. Дніпропетровськ: НГУ, 2013. С. 142–144.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМИ ЗВО У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

**Боровик Тетяна, к.е.н., доцент, Майборода Олена, к.е.н.,
Христенко Кирило, аспірант**

Сьогодні створення цікавих і креативних рекламних оголошень не вимагає дорогого обладнання чи багато часу. Згідно рекомендацій компанії Meta потрібно дотримуватися шести основних порад щоб підвищити ефективність реклами у соціальних мережах [1].

1. Створюйте вертикальні відео або квадратне співвідношення сторін. Більшість людей тримають телефони вертикально, тому використовуючи вертикальні відео або квадратне співвідношення сторін, ваша реклама займає більшу частину їхнього екрану.

2. Використовуйте менше тексту на зображеннях (при використанні тексту на зображенні, спробуйте менший шрифт і менше слів, щоб зменшити співвідношення тексту до зображення. Компанія Meta виявила, що зображення з менш ніж 20,0 % тексту ефективніші, хоча кількість тексту, який можна використовувати в зображенні оголошення, не обмежена.

3. Скоротіть текст під публікацією, оскільки люди у Facebook та Instagram швидко сканують його. У дослідженні, проведеному Асоціацією мобільного маркетингу [2], двом із трьох людей знадобилося 2–3 секунди, щоб побачити та когнітивно розпізнати рекламу на комп'ютері порівняно з 0,4 секунди на мобільних пристроях. Текст повинен бути коротким, яким і стислим, щоб ваше повідомлення було ефективним.

4. Додайте кілька зображень за допомогою формату карусель, що дозволяє показувати кілька зображень, які люди можуть прокручувати за ту саму ціну. Це чудова можливість, якщо у вас є багато зображень освітніх послуг і брендів.

5. Створюйте рекламні оголошення з динамічним рухом, що привертають увагу в стрічці. Шаблони в Ads Manager можуть допомогти вам створити відеорекламу з ваших зображень і створити анімовані історії. Також можете

спробувати ці безкоштовні програми: Hyperlapse – створюйте відео з інтервалом; Boomerang – цикл відео; Adobe PhotoShop Express – редагування фотографій; Adobe Spark – створюйте відео з шаблонів із текстом, зображеннями, фотографіями та дикторським текстом.

б. Використовуйте кнопки із закликом до дії (СТА), що доступні для оголошень у Facebook та Instagram. Ці кнопки привертають увагу та спонукають людей взаємодіяти з вашим оголошенням. Виходячи з того, що ви хочете, щоб люди робили, коли бачать вашу рекламу, поекспериментуйте з кнопками СТА, доступними для різних цілей і форматів реклами. Подивіться, які з них спонукають потенційних абітурієнтів до дії.

При цьому компанія Meta рекомендує транслювати рекламні оголошення принаймні сім днів, щоб знайти правильну цільову аудиторію. Спробуйте виміряти результати за допомогою прогнозованого зростання запам'ятовуваності реклами або приблизного відсотка людей, які запам'ятали вашу рекламу [1-5].

Використовуйте автоматичне розміщення ваших рекламних оголошень. Компанія Meta надає найширший діапазон можливих місць для показу вашої реклами та розміщує їх на основі того, де вони будуть ефективнішими, чи то у Facebook, Instagram [1-5].

Дотримуйтесь найсучасніших творчих практик. Для підвищення поінформованості про бренд закладу вищої освіти компанія Meta рекомендує включити логотип або назву компанії, мати єдину чітку центральну точку для реклами [1-5].

Ви можете запускати відеорекламу, щоб продемонструвати свій заклад вищої освіти потенційним абітурієнтам, які, ймовірно, зацікавлені. Використовуйте такі показники як відтворення відео або час перегляду, щоб оцінити ефективність.

Створюйте відеорекламу із зображень, які у вас уже є. Використовуйте формат слайд-шоу для створення відеореклами з нерухомих зображень. Оголошення в режимі слайд-шоу можна створити за лічені хвилини безпосередньо з сторінки чи телефону та використовувати в п'ять разів менше даних, ніж відеореклама.

Зверніть увагу на приблизний розмір цільової аудиторії вашої рекламної кампанії. Якщо цільова аудиторія надто широка, і ваші оголошення не охоплюють людей, які, швидше за все, зацікавлені в освітніх послугах вашого закладу вищої освіти. Якщо цільова аудиторія занадто вузька, то ви можете не охопити достатньо людей, щоб отримати бажані результати [1-5].

Обов'язково відстежуйте витрати та ефективність рекламних оголошень. Для реклами веб-сайту закладу вищої освіти аналізуйте показники клікабельність, ціни за клік, охоплення або зацікавленість публікацією.

Список використаних джерел:

1. Power what's possible in education. URL: <https://business.facebook.com/business/industries/education>. (дата звернення: 15.01.2023).

2. Mobile Marketing Association Reveals Brands Need a “First Second Strategy” URL: <http://surl.li/esroa> (дата звернення: 16.01.2023).

2. Statista, Social commerce revenue 2020-2028 URL: <http://surl.li/esrok> (дата звернення: 15.01.2023).
3. 2021 Digital Marketing Trends: The New vs the Tried and True. URL: <http://surl.li/esroo> (дата звернення: 16.01.2023).
4. How COVID-19 is changing shopping behavior on a global scale. URL: <http://surl.li/esroq>. (дата звернення: 26.01.2023).
5. Education in Europe – statistics and facts URL: <http://surl.li/esrou> (дата звернення: 26.01.2023).

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Вакуленко Юлія, к.с.-г.н., доцент,
Петренко Максим, к.с.-г.н., доцент, **Дегтярєва Лариса**, к.т.н., доцент,
Бондаренко Марина, методист II категорії

Розвиток сучасного суспільства вимагає постійного оновлення змісту освіти, зміни підходів до провадження освітньої діяльності, до навчання та викладання. Збільшення інформаційних потоків та нових знань, необхідних при здійсненні професійної діяльності, викликає поглиблення взаємозалежності освіти та суспільства. Освіта стає найбільш важливим елементом розвитку економіки країни, засобом розв'язання ряду проблем та протистояння викликам. У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації освіта повинна забезпечувати постійний розвиток суспільства в цілому та конкретного фахівця зокрема.

Концепція освіти впродовж життя, професійного розвитку, неформальної / інформальної освіти є невід'ємними складниками усієї системи освіти. Кожна людина наразі потребує постійного оновлення знань та умінь, удосконалення набутих компетентностей. Обсяг інформації настільки великий і швидко зростає, що фахівець не може ефективно інтегрувати свої знання, не набуваючи нових. Тому, постійний професійний розвиток має стати джерелом поповнення необхідних знань і вмінь та своєрідним засобом адаптації до сучасних змін, оскільки відкриває нові можливості для самореалізації.

Освіта впродовж життя (lifelong learning) на сучасному етапі розвитку передбачає поєднання будь-якого навчання протягом всього життя в різних умовах, формах, рівнях [7]. Тривалість такого навчання теж може бути доволі різним. Концепція навчання впродовж життя – це, по суті, необхідність і можливість здобуття інформації, яка необхідна людині для підтримки своєї професійної діяльності, активної життєвої позиції та самореалізації. Підвищення ролі професійного розвитку та його якості сприяє швидкій адаптації до соціальних процесів, що постійно змінюються та оновлюються; забезпеченню навичками та компетентностями, відповідно сучасних вимог.

Реалізація принципу послідовності, забезпечення зв'язку і наступності навчання дає можливість особистості зорієнтуватися в пропозиціях освітній ринок. Навчання впродовж життя у цілому, та професійний розвиток зокрема, виступають інтегративним елементом усього життя людини, встановлення тісного взаємозв'язку базової й додаткової освіти.

Тобто, освіта впродовж життя – це, по суті, безперервний процес набуття

знань, розвитку не лише професійних, а й загальних та особистісних компетентностей, що реалізується через різні форми освіти та самоосвіту, надає можливість особистості для самореалізації на різних етапах її життєдіяльності.

Це створює своєрідні виклики, оскільки сучасний світ вимагає від для особистості постійного розвитку, вдосконалення, здобуття нових компетентностей. Працівнику необхідно постійно бути обізнаним із новими тенденціями своєї професійної діяльності та суспільства в цілому. Всезростаючі інформаційні потоки вимагають усе більшої уваги до нових знань, технологій.

Крім того, ряд компетентностей досить швидко перетворюється із спеціальних (фахових) у загальні, які стають постійно необхідними у повсякденному житті будь-якої людини.

Зокрема, у сучасному цифровому світі будь-яка людина повинна вміти аналізувати різні інформаційні ресурси, цифрові технології, набувати навичок роботи з ними [4]. Цифрова компетентність стає передумовою для успішного існування та функціонування в сучасному інформаційному просторі [3].

Особливо це стосується педагога, викладача, для якого професійним стандартом передбачено володіння загальною компетентністю «здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології» [6]. Для набуття цифрових навичок необхідно мати відповідні знання, вміння й отримувати досвід пізнавальної діяльності із застосуванням інформаційних технологій [2]. Викладач повинен бути фахівцем у межах своєї професійної діяльності, а також володіти інформаційно-цифровою компетентністю для того, щоб якісно навчати в умовах сьогодення.

Інформаційно-цифрова компетентність (ІКТ-компетентність) передбачає використання ІТ-засобів як під час професійної діяльності, так й у повсякденні [5].

ІКТ, має володіти такими властивостями, як [1]: універсальність, багатofункціональність, багатовимірність, інтелектуальна насиченість, об'ємність, міждисциплінарність та надпредметність. ІКТ соціальна, оскільки вона характеризує, в першу чергу, взаємодію викладача зі здобувачем освіти, суспільством, соціумом, використовуючи ІТ [2].

Крім того, викладачі мають володіти загальною компетентністю «здатність до особистісного та професійного розвитку» [6], прагнути до постійного самонавчання та саморозвитку. Такі здатності дозволять педагогу бути різнобічно розвиненим професіоналом. Саме тому професійний розвиток педагога, його освіта впродовж життя є передумовою забезпечення високої якості освіти, її розвитку.

Врахування концепції освіти впродовж життя, постійний професійний розвиток працівників сфери освіти, особливо в умовах наявних глобальних викликів, прискорить входження України до єдиного освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко Ю. В., Петренко М. О., Бондаренко М. О. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи* : матеріали 53-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 23-24 лютого 2022 року). Полтава : РВВ ПДАА, 2022. С. 84-86.

2. Вакуленко Ю. В., Петренко М. О., Бондаренко М. О. Формування професійних цифрових навичок під час реалізації освітнього процесу. *Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації* : матеріали 52-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 24-25 лютого 2021 року). Полтава : РВВ ПДАА, 2021. С. 112-114.

3. Генсерук Г. Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Вип. 6. С. 8-16.

4. Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Вембер В. П., Бойко М. А. Роль цифрових технологій у розвитку екосистеми STEM-освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 83, №3. С.1-25.

5. Ніколаєнко А.І., Разкевич І.О. Інформаційно-цифрова компетентність учасників освітнього процесу. *Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика* : зб. тез виступів учасників Всеукр. наук. конф. (м. Київ, 18 червня 2020 року). Київ. С. 175-181.

6. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» : наказ М-ва освіти і науки України від 23.03.2021 р. № 610. URL: <http://surl.li/piql> (дата звернення: 24.01.2023).

7. Скорик Т.В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 135. С. 232-235.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ І ПАРАМЕТРІВ ДЖЕРЕЛ РЕЗЕРВНОГО ЖИВЛЕННЯ МЕРЕЖЕВОГО ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ДОСТУПУ ДО МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Поночовний Юрій, д.т.н., професор, **Одарущенко Олег**, д.т.н., професор,
Протас Надія, к.с.-г.н., доцент, **Дегтярєва Лариса**, к.т.н., доцент
Одарущенко Олена, к.т.н., доцент

Важливим елементом процесу надання якісних освітніх послуг є наявність у здобувачів вищої освіти доступу до мережі Інтернет при дистанційній формі освітнього процесу. В сучасних умовах такий зв'язок важко забезпечити, а опитування здобувачів вказують на основну причину – періодичні відключення живлення. Проблема ускладнюється тим, що в момент відключення електроенергії збільшується навантаження на базові станції мобільного зв'язку, що негативно відбивається на якості трансляції навчального матеріалу та підключенні здобувачів до дистанційних навчальних занять. Це не дозволяє рекомендувати здобувачам переходити під час заняття на мобільний інтернет. На цей час більшість провайдерів забезпечують безперебійне живлення дротового (оптикововолоконного та Ethernet/Adsl) обладнання, тому автори рекомендують під час періодичного відключення живлення залишатися в мережі кабельних провайдерів (або в мережі StarLink, але наш досвід поки що не має жодного прикладу підключення здобувачів вищої освіти до занять через такі термінали).

Автори вважають, що правильним підходом є не тільки висування вимог викладачем до підключення здобувачів онлайн до занять, а й роз'яснення ним особливостей забезпечення заходів щодо подолання причин відключення від

Інтернету, і насамперед – надання рекомендацій щодо забезпечення безперебійного живлення мережевого обладнання кінцевого споживача.

При наданні рекомендацій здобувачам вищої освіти необхідно враховувати цілий комплекс системних факторів.

1. Рівень технічної підготовки здобувача вищої освіти

- початковий рівень (в рекомендаціях здобувачу необхідно вказувати тільки готові рішення, або вимогу звернутися до фахівців);

- низький рівень (в рекомендаціях здобувачу можна вказувати варіанти комбінування окремих блоків з роз'ясненням підбору їх параметрів);

- середній рівень (здобувачу можна рекомендувати самостійно зібрати блок безперебійного живлення з готових компонент);

- високий рівень (здобувач може самостійно спроектувати та виготовити блок безперебійного живлення; скоріше за все, він це вже виконав).

2. Доступність здобувачам компонент джерел безперебійного живлення: акумуляторів, модульних плат, блоків живлення від мережі 220 В, роз'ємів живлення.

3. Рівень матеріальних ресурсів здобувачів та наявність вільного часу.

Для визначення рівня технічної підготовленості здобувачів потрібно отримати відповідь на такі питання:

- чи розуміє здобувач, що таке полярність ланцюга живлення, одиниці виміру напруги, струму і потужності;

- чи є у здобувача вимірювальні прилади: мультиметр (або вольтметр, амперметр окремо), чи вміє він/вона ними користуватися;

- чи має здобувач досвід роботи з паяльним обладнанням.

Таблиця 1

Рекомендації щодо придбання чи конструювання модулів

№ з/п	Короткий опис рекомендацій	Посилання (приклад) на модулі в чи блоки
1	Готовий блок	https://online-marketlviv.com.ua/p1747404094-adapter-rezervnogo-pitaniya.html https://moto360.com.ua/watch/mini-ups-wgp-powerbank-na-8800mah-vyhody-usb-dc-9v-12v-ibp-dlya-routerov/
2	Комбінування блоку акумуляторів (Powerbank) та спеціального кабелю з перетворювачем напруги	https://ndft.com.ua/cable-usb-dc-step-up-12v-1m/ https://moto360.com.ua/watch/kabel-usb-dc-dlya-routera-9v-pitanie-ot-powerbank/
3	Комбінування готового модуля резервного живлення з акумулятором, кабелем живлення та зарядним пристроєм	https://www.kosmodrom.ua/miniatyurniy-modul-zhivlennya/18650-step-up-9v.html https://prom.ua/p1716865545-modul-ibp-12v9v1a.html
4	Комбінування акумулятора, плати захисту/заряду АКБ, плати перетворення напруги, кабелю живлення	https://3v3.com.ua/product_5676.html https://3v3.com.ua/product_8618.html https://3v3.com.ua/product_1019.html
5	Комбінування плати резервного живлення, акумулятора, кабелю живлення	https://www.kosmodrom.ua/modul-rezervnogo-zhivlennya/scp-35-12.html

При визначенні цих факторів може виявитися, що такими навичками володіють рідні чи знайомі здобувачів, а вони можуть до них звернутися за

допомогою. У табл. 1, як приклад, наведено 5 варіантів, які можна запропонувати здобувачам для забезпечення резервного живлення кінцевого мережевого обладнання.

Потрібно зазначити, що варіанти 2 та 4 не передбачають автоматичного перемикання живлення при відключенні мережі 220 В – у них користувач повинен самостійно приєднати мережеве обладнання до резервного блоку. Варіанти 3-5 призначені для здобувачів, які можуть самостійно чи з допомогою виконати паяльні роботи, пов'язані зі з'єднанням окремих модулів.

Список використаних джерел:

1. Мобільний інтернет під час відключення світла. URL: <https://mobitech.com.ua/ua/articles/internet-pid-chas-vidkliuchennia-svitla>
2. Сучасні електронні компоненти. URL: <https://www.kosmodrom.ua>

РОЗВИТОК БРЕНДУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Писаренко Володимир, д.е.н., професор,
Терещенко Іван, к.е.н., доцент, **Комар Вадим**, аспірант

Для закладів вищої освіти компанія Meta пропонує чотири перспективні напрями розвитку маркетингу у соціальних мережах: створіть і просувайте свій освітній бренд; охоплюйте більше потенційних студентів; зробіть процес вступу максимально зручним; розвивайте стосунки за допомогою Messenger (чи інших програм обміну повідомленнями). Процес просування освітнього бренду передбачає підвищення пізнаваності бренду в Інтернеті. Розповідайте про свій ЗВО і залишайтеся в центрі уваги, використовуючи мета-інструменти для підвищення впізнаваності бренду[1-4]:

– познайомте підписників зі своїм ЗВО за допомогою дописів (публікації та історії можуть допомогти розповсюдити інформацію про ваш заклад. Використовуйте ці безкоштовні інструменти, щоб спілкуватися зі своєю аудиторією та налагоджувати стосунки зі своїми підписниками);

– урізноманітнюйте свої публікації, щоб підтримувати зацікавленість підписників (коли починаєте публікувати дописи, важливо міксуйте свій контент, щоб зацікавити підписників. Спробуйте створювати публікації, які навчають, розважають або спонукають ваших підписників говорити про ваш ЗВО);

– публікуйте дописи регулярно, щоб залишатися в центрі уваги підписників (регулярне розміщення публікацій допомагає підтримувати актуальність діяльності, цільова аудиторія бачить це);

– створіть контент-план (завчасне планування допоможе дотримуватися регулярного розкладу публікацій і підвищить їх якість).

Спілкуйтеся з більшою кількістю потенційних студентів. Оголошення Meta Lead дозволяють знаходити людей, які можуть зацікавитися вашими продуктами чи послугами, і збирати від них інформацію. За допомогою миттєвої форми можете збирати контактну інформацію, таку як ім'я, адреса електронної пошти, номер телефону тощо. Ці форми також дозволяють включати спеціальні запитання, щоб допомогти зрозуміти потенційних клієнтів і досягти ваших бізнес-цілей. Ви можете використовувати рекламні оголошення, щоб [1-3]:

- визначити потенційних студентів;
- збирати інформацію про підписку на інформаційний бюлетень ЗВО;
- заохочувати завантажувати технічні документи або брошури;
- зрозуміти інтереси та поведінку потенційних студентів;
- залучати людей до участі в університетських програмах, конкурсах, конференціях тощо.

Усуньте перешкоди під час реєстрації і вступу. Будь-яке небажане зусилля, крок або незручність під час вступу абітурієнта створює перешкоди. Коли освітні бренди вживають активних заходів для безпосереднього задоволення потреб студентів, вони знаходять нові захоплюючі способи підвищення залученості [1].

Шлях до реєстрації може бути досить довгим. Абітурієнти все частіше використовують мобільні пристрої, щоб досліджувати ЗВО в соціальних мережах і на сайтах. Вони хочуть безперебійного цифрового доступу, незалежно від того, чи шукають потрібний навчальний заклад, освітню програму, отримують доступ до інформації чи подають заявку [1-3].

Розвивайте стосунки з потенційними абітурієнтами у Messenger, перетворіть діалог на процес формування лояльності. Повідомлення і подальший діалог у Messenger чи в інших додатках для обміну повідомленнями викликають довіру. Серед опитаних людей, які спілкуються з бізнесом, більшість стверджують, що можливість надсилати повідомлення компанії допомагає їм почуватися впевненіше щодо бренду (76% – в Бразилії, 79% – в Індії, 66% – у Великобританії, 69% – в США) [4].

За допомогою Messenger (чи в інших додатків для обміну повідомленнями) можна [1-3]:

- залучати потенційних студентів (допомагає спростити залучення клієнтів, надаючи прямиий спосіб розмови, за допомогою якого люди охочіше взаємодіятимуть там, де вони вже почали діалог);
- увімкнути транзакції (надає можливість спілкуватися онлайн, відповідати на запити та рекомендувати відповідні освітні послуги, щоб зміцнити довіру до вашого закладу вищої освіти та збільшити кількість студентів);
- підвищити обізнаність (може допомогти розкрити особливості освітніх послуг більшій кількості людей. Незалежно від того, рекламуєте нову освітню програму чи підвищуєте поінформованість, розмова створює значущий зв'язок із вашим закладом вищої освіти);
- показати клієнтам, що ви дбаєте про їхні інтереси (інтеграція Messenger у стратегію профорієнтації і підвищення обізнаності потенційних студентів дозволяє абітурієнтам спілкуватися з вашою компанією на своїх умовах. Більше не потрібно чекати в режимі очікування або тримати вікна веб-сайтів відкритими. І розмова залишається в Messenger, легкодоступному місці для запитань і повторного спілкування).

Список використаних джерел:

1. Power what's possible in education. URL: <https://business.facebook.com/business/industries/education>. (дата звернення: 15.01.2023).

2. How COVID-19 is changing shopping behavior on a global scale. URL: <https://adage.com/article/facebook/how-covid-19-changing-shopping-behavior-global-scale/2295706>. (дата звернення: 26.01.2023).

3. Brain can 'see' in the blink of an eye: Study URL: <https://economictimes.indiatimes.com/brain-can-see-in-the-blink-of-an-eye-study/articleshow/28953796.cms?from=mdr>. (дата звернення: 26.01.2023).

4. Statista, Social commerce revenue 2020-2028 URL: https://www.statista.com/topics/8757/social-commerce/#topicHeader__wrapper. (дата звернення: 15.01.2023).

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШИХ SOFT-SKILLS

Лядський Ігор, к.с.-г.н.

У закладах вищої освіти набуває популярності розвиток soft skills. На відміну від професійних компетенцій, вони не мають безпосереднього відношення до обраної професії, але допомагають у досягненні життєвого успіху, зокрема й на роботі. До soft skills належать тайм-менеджмент, лідерство, стресостійкість, гнучкість мислення тощо. Актуальність м'яких навичок для людини підтверджена численними дослідженнями. Наприклад, за результатами опитування, проведеного у Гарвардському та Стенфордському університетах, понад 85 % успіху їх випускників забезпечені саме soft-skills (Коляда, 2020).

Відносно недавно до цих навичок додався соціальний інтелект, який активно популяризується за останні десятиліття, хоча був відкритий ще на початку минулого століття. Соціальний інтелект – це різновид soft skills, який спрямовано на ефективну соціалізацію (Матеюк, 2021). Він дозволяє людині гарно розуміти закономірності суспільних відносин, знаходити друзів, роботу, швидко просуватися кар'єрними сходами.

Оскільки soft skills корисні для людини, вкрай важливо зрозуміти, які чинники та фактори зумовлюють зацікавленість саморозвитком. З урахуванням сутності та функцій соціального інтелекту можна припустити, що саме він спонукає людину активніше цікавитися додатковими знаннями та вміннями. Цей меседж знайшов підтвердження у дослідженні, що було виконано автором публікації (Лядський, 2022). Анкетування серед студентів Полтавського державного аграрного університету довело, що від розвитку соціального інтелекту залежить бажання займатися саморозвитком, у тому числі підсилювати soft skills.

В ході дослідження було використано тест TROMSØ, який розроблено колективом норвезьких дослідників Д. Сильверою, М. Мартинуссенем, Т. Далем (Silvera, 2001). Він складається з 21 питання, які можна об'єднати у три базові компоненти соціального інтелекту, а саме Social information processing (обробка соціальної інформації), Social skills (соціальні навички), Social awareness (соціальна обізнаність). Щоб визначити мотивацію респондентів до саморозвитку, були додані питання, що стосувалися ставлення до soft-skills та усвідомлення їх важливості у подальшому особистому і професійному житті.

До участі у анкетуванні було запрошено першокурсників, оскільки мета дослідження — дізнатися ставлення до «м'яких» навичок молоді, яка тільки

починає навчання в університеті. З метою визначення зв'язку соціального інтелекту з формуванням soft-skills у здобувачів вищої освіти, актуальним стало визначення рівня готовності випускників шкіл до подібного тренду освіти. Опитування проводилося на 129 респондентах – здобувачах вищої освіти першого року навчання.

Результати дослідження показали, що 67 % респондентів відрізняються вищим за середній рівнем розвитку соціального інтелекту. Найкраще вираженим компонентом виявилася Обробка соціальної інформації (Social information processing), що характеризується вмінням вірно ідентифікувати почуття та емоції оточуючих людей, емпатією та швидкістю сприйняття соціальних сигналів. Цей критерій добре розвинений у 70 % респондентів. Вмотивованість до саморозвитку та засвоєння додаткових знань продемонстрували 79 % опитаних студентів.

Подальший кореляційний аналіз з використанням коефіцієнту Спірмена та шкали Чеддока показав статистично значимий ($p < 0,05$) прямий вплив здатності до обробки соціальної інформації на прагнення до саморозвитку серед студентської молоді, що слугує підтвердженням вірно обраного напрямку досліджень та вказує на необхідність подальшої роботи з масштабнішими вибірками.

Список використаних джерел:

1. Матеюк О., Суходоля Ю. Соціальний інтелект: психологічний феномен та теоретична проблема. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 11. С. 113–123.
2. Silvera D. H., Martinussen M., Dahl. T. I. The TROMSØ Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*. 2001. № 42. P. 313–319.
3. Лядський І.К., Дячков Д.В. (2022) Управління соціальним інтелектом як фактором впливу на формування soft-skills у здобувачів вищої освіти. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. Випуск 13. С. 108-114.
4. Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування «soft-skills» в умовах закладу вищої освіти. *Humanities science current issues*. 2020. № 3. С. 137–145.

DIDACTIC PROJECT AS A FORM OF PLANNING A LESSON IN MANAGEMENT DISCIPLINES

Mykola Zos-Kior, Doctor of Sciences (Economics), Professor

Dmytro Diachkov, Doctor of Sciences (Economics), Professor

Iryna Potapiuk, PhD in Economics, Associate Professor

The didactic project, as a form of planning, allows you to imagine the educational process in the form of a complete system of educational classes, interconnected by the stages of the educational process: target, content, operational-activity, control-regulatory, reflective. The didactic project of the topic is a model of step-by-step movement in the educational process to the desired final result. This is a special means of ensuring purposefulness and integration of teacher and student efforts in the learning process.

Like any project, a didactic project of an educational topic in management

disciplines must have certain qualities: relevance, predictability, rationality, realism, integrity, controllability, sensitivity to failures. The lack of any of the listed properties in the project will lead to the fact that the desired results will not be obtained at all, or will be obtained at a later date or with greater costs than expected.

The didactic project is, first of all, a working document for the organization of current and prospective activities on this topic. This is its main purpose. Like any creative work, project development should begin with an understanding of the future activity and its results, create, as it were, contours that define the prospects of your intended activity and its results. The presence of such a basis, awareness of what is intended, intended, facilitates the process of preparing for the study of the topic.

The didactic project is a passport of the project of the future educational process, in which the main parameters of the educational process are presented with extreme brevity and unequivocally. Drafting of the project begins with a problem-oriented analysis of the educational material. Analysis is the first step in determining goals. A goal is a model of a desired future. In this regard, the goal includes, on the one hand, the prediction of the possible results inherent in the given situation of the educational process, and on the other hand, the program of actions of the teacher and students aimed at obtaining the desired result.

Based on the general ideas of modern scientific ideas about occupation, its purpose has a triune character and consists of three aspects: cognitive, developmental and educational. The triune goal cannot be achieved by itself. It is achieved by solving a number of educational and educational tasks, into which it is divided. The task reveals the real steps to achieve the goal, it sort of answers the question "what needs to be done to achieve the goal?" Therefore, the cognitive (educational) goal is considered as a complex multi-level goal planned: at the level of knowledge (what should know); at the level of skill (what one should be able to do); at the level of value (scope).

It should be noted that the level of assimilation is determined depending on the intellectual capabilities of the students with whom we work. The developmental aspect of the goal is the most difficult. Here it is necessary to keep in mind that the development of personality occurs much more slowly than the process of education and upbringing. It follows from this that the developing aspect of the goal can be formulated for the triune goals of several lessons, sometimes for the lessons of an entire topic. The educational purpose of the lesson encompasses a number of relationships at the same time. But these relations are quite mobile. When defining one educational goal, it is necessary to set various educational tasks. And again, one educational goal can be set for the entire projected topic, since we cannot educate a certain quality in students in one or two classes. The analysis of the key categories of educational activity shows that the assimilation of the content and development of the student occurs not by transferring some information to him from the outside, but in the process of his independent implementation of a full cycle of educational and cognitive activity of the stages of perception (comprehension, memorization, application, generalization and systematization of new knowledge and methods of activity).

Knowledge is revealed only in activity. One of the factors that allows the design of educational activities is educational tasks. Therefore, a very important stage in the design of an educational topic in management disciplines is the construction of a system of educational tasks. The advancement of students in the topic of study and in

their intellectual development depends on the correct choice of the system of tasks and the sequence of their introduction. And, of course, it is important that each student clearly imagines what is required of him at each stage of his progress on the topic, and necessarily knows what final result he should come to in the process of studying the topic. Next, they build a cyclogram of classes, determining the optimal number of hours to study and the form of classes for each subtopic of the projected topic. The next step in the preparation of a didactic project is the analysis of techniques, means and methods of teaching that correspond to the educational, developing, educational goals, the selected content of the educational material, the capabilities of the students and the teacher, the available conditions and the time allocated for studying the educational material of the projected topic. Next, they model the structural moments of the subject classes, as well as consider the expediency and effectiveness of using forms of organization of students' cognitive activity.

Since the process of promotion on the topic of studying the educational material is modeled, we can plan the activities of students in advance, their active involvement in studying the necessary educational material, thereby creating a situation of success for each student.

ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Костенко Олена, д.т.н., професор, **Опара Надія**, к.с-г.н, доцент;
Дрожчана Ольга, старший викладач

Ми в нашій державі переживаємо найтрагічніший рік своєї сучасності. Російська агресія вплинула на все українське суспільство, але дала поштовх і для нових можливостей, посилила стимули для змін у сфері освіти.

Для освітян основним трендом під час військового стану є – навчати, але не просто навчати, а саме якісно навчати, але при цьому потрібно діяти з перспективою того, що буде після війни. Тому основними напрямками діяльності для подолання сучасних викликів у сфері вищої освіти є:

- розвиток, удосконалення, оптимізація гібридних моделей навчання (онлайн, офлайн, змішане, синхронне, асинхронне та інші);

- поглиблення опанування доступних інформаційних технологій та шляхів комунікації (електронна пошта, месенджери (Viber, Telegram та ін.), платформа LMS Moodle, відео- та аудіокомунікації MS Teams, відеоконференції Google Meet, ZOOM, messenger Cisco Webex Meeting, Skype та ін.), форуми, чати тощо;

- використання платформ для вдосконалення навичок і саморозвитку (www.coursera.org, www.khanacademy.org, www.edx.org, www.udacity.com, prometheus.org.ua, www.ed-era.com, www.futurelearn.com, openuped.eu, iversity.org, online.stanford.edu, umonline.ua, www.apple.com/education/itunes-u та інші) [1];

- зміна принципів викладання. Акцент не у вмінні розповісти те, що здобувач освіти може сам прочитати, а у вмінні підтримати та запалити жагу до знань, мотивувати, допомогти знайти свій талент, стати опорою у навиках комунікації, підвищуючи ефективність самостійної роботи та відповідальності;

- інтеграція в європейській та світовий інтелектуальний простір на основі зростання зацікавленості міжнародних партнерів [2];

- підтримка та розвиток актуальності навичок soft skills, адже ті люди, які можуть похвалитися розвиненими м'якими навичками (вміння спілкуватися, критичне мислення, креативність, лідерські якості, вміння працювати в команді та розв'язувати проблеми тощо), мають набагато більше шансів побудувати успішну кар'єру [3].

Це зовсім не весь перелік завдань на які ми повинні звернути увагу. Досить цікавим для розгляду перспективних напрямів розвитку освіти в глобальному контексті є презентована 9 грудня 2022 року Міністром освіти і науки України програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок», яка була підготовлена командою МОН на основних засадах та принципах Плану відновлення України [4]. Стратегічний напрям програми – гармонізація українського та європейського освітніх просторів задля відповідності вітчизняної системи освіти технологічному укладу Industry 4.0. Концепція повністю відповідає духу та змісту глобального бачення розвитку освіти, озвученого на Всесвітньому економічному форумі у 2022 році. У партнерстві з Мінцифрою процес цифровізації у сфері освіти має систематизуватися глобально та індивідуально для кожного учасника освітнього процесу – від створення

сучасної цифрової освітньої інфраструктури та інструментів, динамічного розвитку цифрового контенту для освіти та освітян до запуску цифрового освітнього паспорта у смартфоні. Також окремо для вищої освіти визначаються цілі :

- довіра до освітньої, наукової та експертної діяльності ЗВО (використання цифрових інструментів, формування європейської культури та академічної доброчесності тощо);

- сучасна мережа та освітній простір (оптимізація ЗВО через її об'єднання та укрупнення, мережа інноваційних лабораторій та аудиторій, реконструкція гуртожитків, дуальне навчання, приватний капітал, розвиток автономії ЗВО, університетські стипендіальні програми);

- інтернаціоналізація вищої освіти та науки України (входження українських університетів до 1000 найкращих університетів світу, збільшення кількості іноземних студентів, приведення внутрішніх систем забезпечення якості освіти до європейських стандартів, гармонізація законодавства і державної політики України з ЄС);

- статус, умови та можливості для вчених (зарплата, фінансування досліджень, доступ до наукових баз даних, наукова мобільність, інтеграція до європейського дослідницького простору);

- новітня інфраструктура (співфінансування бізнесом інноваційних парків, міжнародний консорціум інфраструктури для досліджень, національний портал міжнародного співробітництва, програми «Наука та винахідництво»);

- результати для економіки (збереження та примноження інтелектуального потенціалу, збільшення частки дослідників віком до 40 років, спрямованість на післявоєнну розбудову України: оборона, безпека, медицина, ІТ, біотехнології, енергетика, космос тощо) [4].

Також суттєві цілі поставлені в категорії «Освіта впродовж життя»: навчання ветеранів та осіб, що демобілізуються, навчання задля активного життя у третьому віці, екосистема для освіти впродовж життя (індивідуальна навчальна траєкторія, мікрокваліфікації, перенавчання та підвищення кваліфікації, прогнозування потреб ринку та розвиток затребуваних навичок тощо).

Тобто, можна констатувати, що процес глобалізації і змін у освітньому просторі є незворотним процесом та невіддільним від нових форм суспільного життя, тому учасники освітнього процесу повинні діяти на випередження враховуючи виклики та цілі перспективного розвитку.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/platformi-dlya-vdoskonalennya-navichok-i-samorozvitku> (дата звернення: 20.01.2023).

2. Антонівська М.О., Сарновська Н.І. Глобальні тенденції і виклики розвитку вищої освіти: наслідки для України *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. №7. С. 213-224.

3. URL: <https://naurok.com.ua/post/7-osvitnih-trendiv-2023-roku> (дата звернення: 20.01.2023).

4. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/10/Osvita-4.0.ukrayinskyu.svitanok.pdf> (дата звернення: 20.01.2023).

ВИКОРИСТАННЯМ MOODLE ТА GOOGLE MEET ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Антонець Анатолій, к.пед.н., доцент,

Овсієнко Юлія, к.пед.н., доцент, Риждова Тетяна, старший викладач

Забезпечення високої якості навчання здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання є нагальною та актуальною задачею ЗВО. Ефективна підготовка студентів із фізико-математичних дисциплін, не можлива без застосування сучасних інформаційних комп'ютерних технологій [1,2]. Зокрема використання ІКТ дозволяє якісно, об'єктивно і прозоро проводити як поточний так і підсумковий контроль.

На даний час, для забезпечення дистанційного навчання використовуються наступні освітні платформи: HUMAN ШКОЛА, НОВІ ЗНАННЯ, ЄДИНА ШКОЛА, MOODLE, GOOGLE CLASSROOM та інші. Вони є універсальними і готовими до використання ІТ-продуктами, що не потребують значного програмного доопрацювання. Найбільш вдалим та ефективним, на нашу думку, є система MOODLE, яка широко використовується у ЗВО, та навчальна платформа GOOGLE CLASSROOM. Остання більш широко використовується у школах та професійних навчальних закладах.

Система MOODLE має усі необхідні інструменти для проведення поточного контролю знань здобувачів у вигляді самостійних робіт, поточних завдань, тестів, контрольних робіт, перевірки конспектів тощо (рис.4). Наприклад, проведення самостійних робіт з дисципліни «Вища математика» передбачає можливість завчасного повідомлення студентів через функцію «Новини». Крім того, використовуючи функцію «Завдання» можна планувати час початку і завершення самостійної роботи, прикріплювати пдф-файли із вправами для виконання, автоматизовано скачувати надіслані роботи студентів та відправляти їм на пошту результати оцінювання.

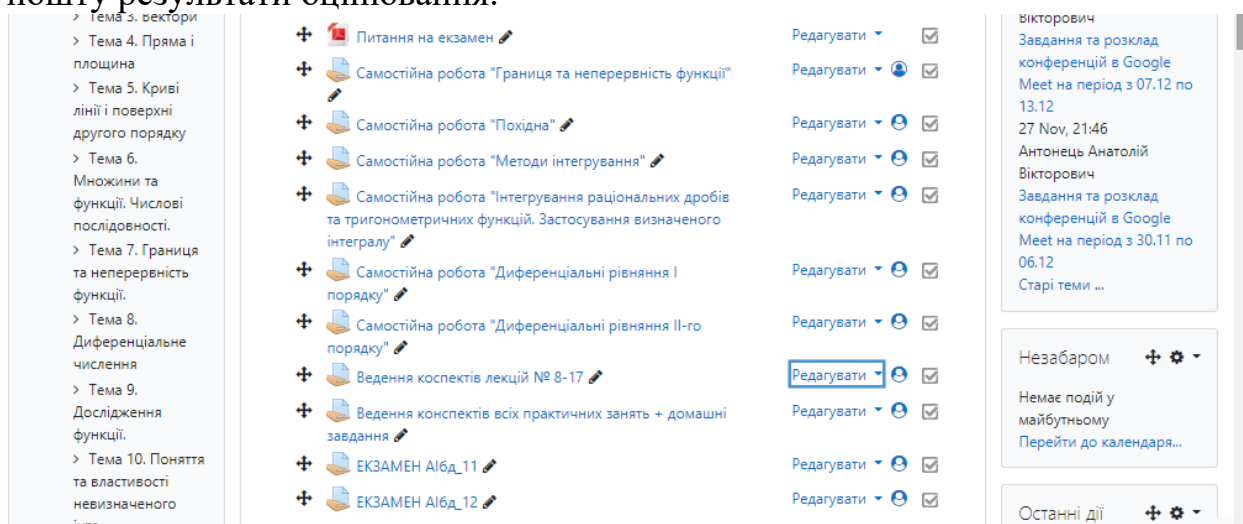

Рис. 4. Фрагмент курсу «Вища математика» в системі MOODLE

Самостійна робота повинна включати методику вибору варіанта, та детально описувати процедуру прикріплення та відправки фото роботи студента (рис. 5).

Для проведення письмового підсумкового контролю у вигляді екзамену з фізико-математичних дисциплін можна використати інструмент «Тести» у

системі MOODLE, де в якості одного відкритого запитання студентам пропонується екзаменаційний білет. «Тести» мають досить багато різноманітних налаштувань і головне дають змогу забезпечити процес «рандомного» вибору білетів студентами, тим самим забезпечуючи академічну доброчесність викладача і студентів.

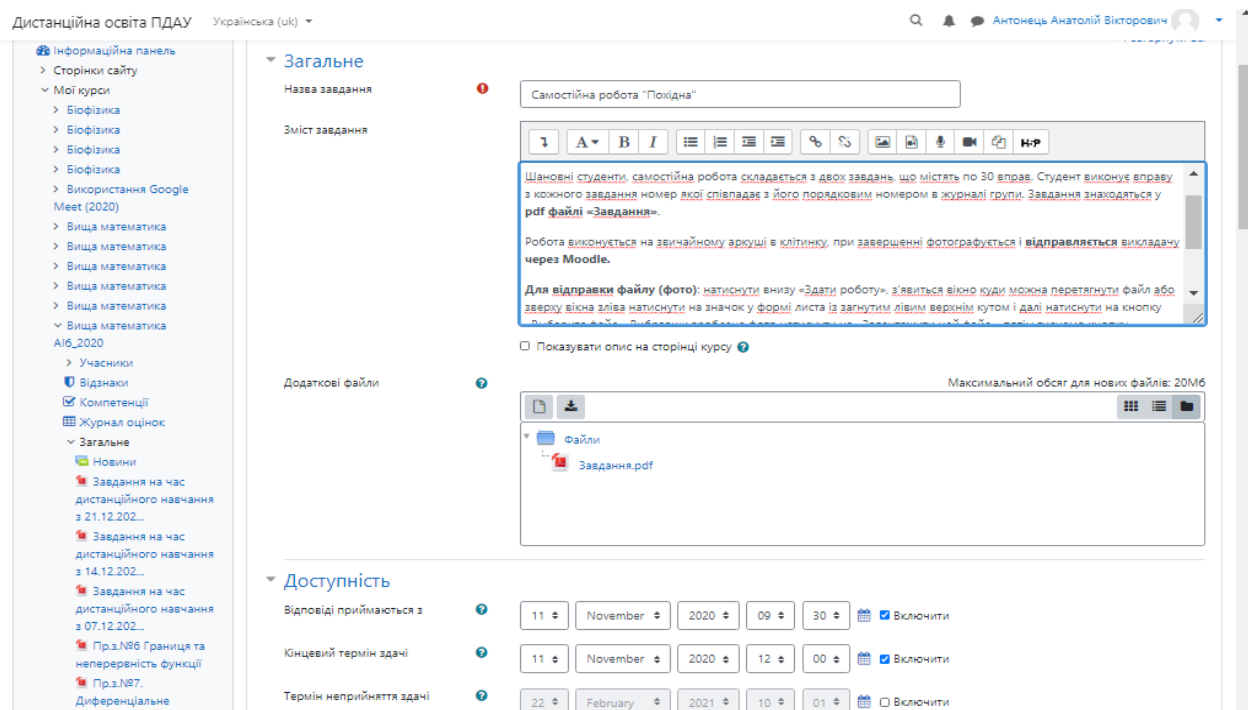

Рис 5 Створення нового завдання для самостійної роботи в MOODLE

Потрібно зазначити, що як показала практика проведення он-лайн екзаменів з використання однієї системи MOODLE не є достатнім і потребує одночасного застосування Google Meet або інших платформ відеозв'язку. Це забезпечує ідентифікацію студентів під час іспиту, дозволяє викладачу запропонувати «автомати» і своєчасно відповідати на організаційні запитання здобувачів вищої освіти. Таке спілкування також дозволяє забезпечити вільний вибір екзаменаційних білетів студентами: наприклад вони називають число від 1 до 30, що і буде номером білета, який потрібно виконати. Окрім цього, постійний відеозв'язок під час письмового екзамену забезпечує прозорість його проведення та унеможливорює списування і допомогу ззовні, тим самим забезпечує дотримання принципів академічної доброчесності викладача та студентів. В той же час система MOODLE слугує для надання студентам доступу до самих екзаменаційних матеріалів та забезпечення централізованого відсилання своїх робіт на перевірку не пізніше зазначеного часу. Оголошення результатів іспиту може проводитись як через інструменти системи MOODLE так і у Google Meet. Останнє дає змогу здобувачам уточнити свої результати, а викладачу, за необхідності, додатково оцінити знання студентів у ході безпосереднього спілкування з ними.

Список використаних джерел:

1. Антоненко А.В. Використання інтерактивних технологій навчання під час формування математичної компетентності майбутніх фахівців галузевого

машинобудування. *Наукові записки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В.Винниченка, 2020. Випуск 189, С. 90-94

2. Антоненко А.В. Мета, зміст і значущість фізико-математичних дисциплін в процесі підготовки майбутніх агроінженерів. *Науковий вісник Львівської академії*. Кропивницький: ЛА НАУ, 2019. Вип. 5. С. 314-318

ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Опара Надія, к.с.-г.н., доцент

Об'єктивно протікаючий процес глобалізації породив ряд викликів і задач у системі вищої освіти, як на національному, так і на загальносвітовому рівні. Сьогодні окрім держави в процесі прийняття рішень у цій сфері вже активно приймає участь бізнес, громадське суспільство, міжнародні організації і союзи. Однак на рубежі другого десятиріччя ХХІ століття актуалізується науковий і громадський дискурс, що стосується життєздатності глобалізаційних проєктів.

Для вищої освіти глобалізація стала серйозним випробуванням, так як у центрі уваги виявилася підготовка кадрів для глобальної економіки. Освіта в епоху глобалізації стала свого роду центральним вузлом, тією точкою, де сходяться переваги і протиріччя, породжувані сучасною епохою, тією галуззю, яка, за суттю, формує світ ХХІ століття.

На глобальному рівні на сьогодні найбільш масштабним механізмом координації процесів взаємодії національних систем освіти є Організація Об'єднаних Націй (ООН). Вона здійснює цю координацію шляхом такої своєї структури як ЮНЕСКО. При ній функціонує ряд міжнародних організацій: Інститут планування освіти, регіональні центри з освіти. Підсумки їх діяльності підводяться по десятиріччям на конференціях. Важливо і те, що на таких конференціях намічається стратегія на наступну декаду. В проміжках між всесвітніми декадними конференціями проводяться регіональні конференції, роль яких важко переоцінити. Вони здійснюють моніторинг реальних процесів, що відбуваються в сфері освіти по всьому світу. Вхідження в міжнародні асоціації, союзи, об'єднання, не дань ніякій моді, а нагальна потреба.

В 1950 році була створена Міжнародна асоціація університетів (при сприянні ЮНЕСКО).

В 1981 році – Євразійська асоціація університетів.

Потужним об'єднанням є Європейська асоціація з гарантії якості вищої освіти та Азійсько-тихоокеанська мережа акредитаційних агентів (ARQN).

Міжнародні інститути все активніше включаються в управління сучасним університетом, шляхом формування глобальних стандартів і рейтингів. Найбільш яскравою формою такого впливу є Болонський процес.

До 2010 року було заплановано і практично в цілому створено загальний Європейський простір, що виходить навіть за межі власне Європейського Союзу.

Університет також все активніше залучається в мережеву структуру громадського суспільства. Площадка університету все активніше використовується не тільки як експертна, але і соціально значуща.

Все частіше політики використовують її для своїх виступів, так як зворотній зв'язок з професорсько-викладацьким складом і із здобувачами вищої освіти дозволяє не тільки рекрутувати своїх прихильників, але і проводити

своєрідний моніторинг суспільних настроїв в найбільш продвинутій частині суспільства.

Інститут освіти зазнає також зміни, пов'язані з мережевою формою комунікації людей.

Виникає network society – мережеве суспільство (за М. Кастельсу). З'являється глобальний кампус, де відбувається процес навчання на ієрархічно-вертикально, але і мережевам чином-горизонтально.

Об'єктивні обставини все наполегливіше вимагають від університету включення в активні партнерські відносини не тільки з іншими університетами як всередині країни, так і за її межами, але і співробітництво з бізнесом, включно до ситуацій, коли створюються відповідні його інтересам кафедри.

Для визначення пріоритетів освітньої політики доцільно розрізнити об'єктивні виклики глобалізації і ідеологічні аспекти нав'язуваного західного проекту глобалізації, щоб не виявлятися в ситуації колоніальної країни, що втратила свою культуру, самотність, у тому числі і в освіті.

Від адекватного впровадження в освіту складових елементів глобалізації залежить сама модель майбутньої системи освіти зокрема, рівень кваліфікації трудових ресурсів і їх світогляд.

Визнання існування такого феномену як глобалізація, не дивлячись на наявність різноманітних підходів до її визначення і періодизації, говорить про те, що система вищої освіти повинна знайти на їх адекватні відповіді.

Сьогодні жодна країна не може забезпечити високий рівень свого розвитку і існування, свою політичну і економічну залежність без налагодженої системи освіти. З цієї причини всі країни зацікавлені в процесах побудови адекватних національних систем вищої освіти.

В рамках загальної тенденції глобалізації і інтеграції в розвитку національних систем освіти як би взаємодіють два процеси з однієї сторони, держави враховують об'єктивні вимоги імперативного характеру до реформ освіти. З іншої сторони, кожна з країн виділяє власні тактичні напрямки, пріоритети освітньої політики, які базуються на специфічних соціально-економічних, культурних умовах власного цивілізаційного розвитку. Так, відбувається зовнішня і внутрішня дія на університет. Багато закордонних експертів підкреслюють, що в умовах глобалізації світової економіки і розвиток міжнародної конкурентної інвестиції в освіту з метою підготовки висококваліфікованих спеціалістів стали життєво-важливою умовою майбутнього економічного росту.

Без таких інвестицій, стимулювання розвитку освіти конкурентний статус промислово розвинених країн може серйозно постраждати.

Лідери країн часто покладають провину за зниження конкурентоспроможності економіки на систему освіти, яка за їх твердженням, недостатньо добре готує молодь до діяльності в умовах нової глобальної економіки.

Модний термін «глобалізація» зустрічається на сторінках практично всіх досліджень, присвячених сучасним проблемам освіти, перед усім вищої.

При розгляді питань освіти у контексті глобалізації мова йде як про вплив глобалізації на розвиток вищої освіти, так і про роль вищої освіти в цьому

процесі. Англійський дослідник П. Скотт (професор, віце-канцлер Кінгстонського університету) відмічає, що всі університети залучені у процеси глобалізації – частково як об'єкти. І навіть жертви цих процесів, а частково як суб'єкти або головні посередники глобалізації.

Все частіше говорять і про глобалізацію самої освіти. Вивчаючи вплив глобалізації на розвиток освіти, одні експерти акцентують увагу на тому, як змінюються під впливом глобалізації умови розвитку вищої освіти (передусім скорочення її державного фінансування, впливає на основи функціонування і організації системи вищої освіти, діяльність її установ (мова іде про комерціалізацію вищої освіти, зміни в управлінні її установи, загострені конкуренції на ринку освітніх послуг).

Інші спеціалісти звертають увагу перед усім на взаємозв'язок глобалізації (глобальної інформатизації) і інтернаціоналізації освіти; на те, як глобалізації сприяє росту міжнародної складової в діяльності університетів (залучення іноземних здобувачів вищої освіти, збільшенню «глобального компонента» в змісті програми навчання, розширенню міжнародного співробітництва закладів вищої і їх міжнародної комерційної діяльності, відкриттю філій закладів вищої освіти за кордоном розповсюдженню програм дистанційної освіти за кордоном через Інтернет, створення міжнародних віртуальних університетів).

При цьому деякі вважають, що на базі використання новітніх інформаційних технологій вже активно розвивається процес глобалізації самої освіти. Глобалізація радикально впливає не тільки на такі інститути, як ринок і держава, але і на інститут університету.

Глобалізація, вважає Скотт, торкається університетів, так як робить особливо актуальною задачу розповсюдження національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних дослідницьких мереж), а також обмежує можливості розвинених держав, від яких залежить більша частина фінансування університетської освіти.

За 40 років (з середини 50-х років до середини 90-х років ХХ століття) чисельність здобувачів вищої освіти майже в усіх західноєвропейських країнах збільшилася більш чим в 10 разів. Відбувся перехід від елітарної до масової системи вищої освіти, що охоплює зараз в різних країнах Західної Європи від 1/3 до 2/3 випускників середніх шкіл.

Деякі західні експерти вважають, що власне глобалізація стала однією з основних причин скорочення державного фінансування вищої освіти у 90-і роки.

Перетворення вищої освіти у масову, фінансові труднощі, що підсилюються і зростання конкуренції з боку приватного сектору вищої освіти призвели до підсилення уваги до оцінки ефективності діяльності і внеску державної вищої освіти в національне економічне зростання. Від вищої освіти вимагають більшого обліку потреб суспільства.

З початку 90-х років багато держав переходять на нову стратегію оцінки досягнень і результатів діяльності закладів вищої освіти. Основні зміни стратегії пов'язані з розробкою і введенням в дію механізмів вимірювання результатів діяльності і фінансування закладів вищої освіти в залежності від цих результатів.

У зв'язку з новими задачами, які стоять перед коледжами та університетам, змінюються методи адміністративного керування вищою освітою. Вони спираються на більш демократичні концепції; скорочується число практичних регламентацій і одночасно розробляються системи оцінки діяльності закладів вищої освіти і контролю над ними.

Щоб вижити і процвітати в світі, що швидко змінюється, університети повинні увійти у ринок і стати підприємствами бізнесу, орієнтованими на споживаче. Університети повинні пристосовуватися до глобалізації, що вже роблять інші галузі.

Вплив глобалізації на вищу освіту полягає в появі «підприємницьких», таким чином «орієнтованих на ринок» університетів в зміні керування вищою освітою.

Список використаних джерел:

1. Конференції ЮНЕСКО, присвячені освіті. URL: <http://www.unesco.org/new/ua/world-conference/ecce/unesco-educ>
2. Захарін С. В. Перспективи інвестиційного забезпечення розвитку сфери вищої освіти в контексті глобалізаційних викликів. // Економіка і управління. 2011. № 3. С.35-46.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Дрожчана Ольга, старший викладач

Однією з основних тенденцій світового розвитку є глобалізація. В епоху глобалізації найвпливовішими факторами соціальної динаміки стають інформація, наука і освіта. Конкурентоспроможною в майбутньому буде людина, яка опанувала основи наук, володіє новітніми способами сприйняття й передачі інформації, освічена і практично підготовлена, насамперед у професійному, мовному та світоглядному контексті. Саме в такому ключі розгортаються світові трансформаційні процеси в системі освіти, науки й інформаційних технологій [3].

Особливо гостро сьогодні постають проблеми розвитку вищої освіти. Сьогодні усі країни, у тому числі і Україна, залежать від впливів глобальних викликів та загальносвітових економічних трендів, що пояснюється глобалізацією соціально-економічних систем].

Досить довго завданням вищої освіти, в основному, було забезпечення національного господарства кваліфікованими кадрами. Роль вищої освіти принципово змінюється, вона стає, без перебільшення, фактором розвитку людської цивілізації та підтримки стійкої соціально-економічної динаміки країн світу.

На сучасному етапі суспільного розвитку вища освіта набуває масового характеру, оскільки важливими факторами виробництва стають наука, технології та інформація. А їх застосування потребують висококваліфікованої праці та професійних знань. У багатьох світових країнах і в Україні зростає кількість студентів, що навчаються у закладах вищої освіти. В таких умовах роль вищої освіти проявляється у розширенні доступу молоді до сучасних знань, що в свою чергу тягне за собою підвищення рівня соціальної, трудової та професійної мобільності. Але треба зазначити, що масова вища освіта

призводить і до такого негативного явища як виникнення проблеми безробіття випускників, оскільки підприємці не спроможні забезпечити значну кількість дипломованих фахівців, які при цьому не мають досвіду практичної діяльності.

В той же час більшість дипломованих фахівців не спроможні самостійно відкрити власну справу або створити собі робоче місце, тобто забезпечити свою оплачувану зайнятість.

Тенденцією глобалізації вищої освіти є розширення географії збуту освітніх послуг в інші країни. Вказане виражається шляхом відкриття філій закладів вищої освіти на територіях інших держав, створення спільних закладів вищої освіти. На світовому ринку освітніх послуг зростає чисельність закладів вищої освіти, а також збільшується кількість різних освітніх програм, напрямів підготовки та форм навчання. Таким чином, у сфері вищої освіти швидко зростає асортимент освітніх послуг [3]. В провідних країнах світу створюються так звані «корпоративні університети» – вищі навчальні заклади, що мають на меті підготовку фахівців для певної корпорації або групи підприємств в межах галузі. В процесі зростання та зміцнення потужних промислових підприємств та ускладнення технологічних процесів роботодавці усе чіткіше усвідомлюють, що вони самі мають вживати заходів для підготовки висококваліфікованого персоналу, який готовий до роботи в конкретних умовах.

Важливою тенденцією глобалізації вищої освіти виступає зростання чисельності іноземних студентів. Для громадян багатьох країн відкрилася можливість здобути вищу освіту за кордоном.

Також тенденцією глобалізації вищої освіти є загострення конкуренції, яка посилилася зараз не лише між країнами, але й транснаціональними корпораціями, що представляють інтереси багатьох держав з їх національними системами вищої освіти. Функціонування таких транснаціональних систем формує новий вимір світового економічного простору. Саме розвиток науки та системи освіти сприяє розширенню економічного простору у світі. Тому в умовах глобальної конкуренції лідерами є держави, які створюють сприятливі умови для розвитку освіти, наукових досліджень та інноваційних розробок [1].

Глобалізація вищої освіти обумовлена задоволенням потреб національної економіки у кадрах належної кваліфікації, тобто кваліфікації світового рівня та підтримкою конкурентоспроможності національної економіки у світовому вимірі.

Отже, тенденціями глобалізації вищої освіти можна вважати швидкий розвиток світового ринку освітніх послуг, зростання різноманітних міжнародних форм організації науково-освітньої діяльності, інтернаціоналізація фінансових ресурсів вищої освіти.

Освіта має змінити свої акценти. Головним показником ефективності навчання мають стати не просто сума знань, які студент засвоїв у процесі перебування у навчальному закладі, а здатність до їх самостійного здобуття, до самонавчання, вміння користуватися джерелами і засобами інформації, постійно підвищувати рівень своєї освіти.

Водночас національні системи освіти (не втрачаючи своєї національної специфіки) мають перебудуватись у контексті загальних світових тенденцій, принципів, стандартів її розвитку. Освіта має навчитись формувати людину,

конкурентоспроможну не лише у вітчизняному, а й у світовому виробничому та соціокультурному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. Київ: ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2005. 498 с.

2. Каленюк І.С. Сучасні виклики розвитку вищої освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Серія 18: Економіка і право. 2015. Вип. 27. С.18-27.

3. Лозовий В.С. Україна на міжнародному ринку освітніх послуг вищої освіти. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1695>.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Шпилька Микола, к.т.н., доцент

Глобалізація є процесом інтеграції людства в єдине ціле, характеризує нову епоху розвитку людства – епоху глобального світу.

Основним двигуном прогресу і найбільшою цінністю у світі визнаються знання, тому вища школа кожної держави, що прагне до поступального розвитку, повинна відповідати деяким загальним для всього світу вимогам, щоб відповідати тим умовам, які на освіту покладають і нова система економіки, і нова система міжнародного устрою. Всі ці вимоги втілилися в тих напрямках глобалізації, які зараз впливають на розвиток і існування вищої освіти в усьому світі, незважаючи на те, наскільки природні ці напрямки розвитку для кожної системи освіти.

Інтернаціоналізація, як один із напрямів розвитку вищої освіти, процес не новий, але при цьому його актуальність зовсім не втратила сенс, особливо в умовах сучасних вимог до виробництва знань та якості навчання.

Також невід'ємною складовою глобалізації є інтеграція. Цей процес за останні десять років значно торкнувся української системи вищої освіти. Інтеграція передбачає не просто співпрацю при обміні знаннями та студентською мобільністю, а про розвиток цих зв'язків на державному рівні, які в результаті ведуть до інтеграції основ національних систем освіти.

Пріоритетним напрямом інтеграції в останні роки вважається прийняття освітніх стандартів Європейського Союзу і входження до загальноєвропейського освітнього простору. Через входження до загальноєвропейського світового простору система вищої освіти України зазнає значних та серйозних змін не лише у структурі, а й у підходах до освіти.

Ще одним процесом, характерним для вищої освіти і що відноситься до процесів глобалізації, є загальна інформатизація всієї сфери освіти незалежно від її рівня. Інформаційна забезпеченість – це доступ до загальносвітових знань, і технічне оснащення, і розвиток інтернет-технологій.

Глобалізацію освіти характеризують також академічна мобільність та спільні навчальні плани. Багато з напрямів інформатизації освіти є не меншими, якщо не більш глобальними процесами, що відбуваються зараз у багатьох країнах, у тому числі й в Україні. Одним із таких нових, ефективних та

перспективних напрямів у рамках інформатизації є розвиток дистанційної освіти.

Особливо це стало актуальним на сьогоднішній день у зв'язку із військовим станом в Україні. Тисячі здобувачів вищої освіти мають можливість продовжити навчання за кордоном або на території країни у дистанційній формі.

Іншим фактором глобалізації є міжнародна конкуренція національних освітніх систем, які мають різні статуси, масштаби діяльності та впливу на світову цивілізацію. Цей вплив полягає у проникненні сильніших національних освітніх систем в більш слабкі або локалізовані з різних об'єктивних причин.

Глобалізація надає величезні можливості для колективного володіння знаннями, технологіями, суспільними цінностями та нормами поведінки, а також для втілення в життя розвитку людського потенціалу на різних рівнях.

Але у процесу глобалізації є як позитивні так і негативні сторони. До переваг глобалізації належать: сприяння утворенню інтернаціональних колективів дослідників, які зможуть координувати спрямованість творчих пошуків; формування інноваційної, вільної людини, здатної до адаптації в мультикультурному середовищі; дедалі більшого розвитку набуватимуть альтернативні педагогічні практики; відкритість інформаційного простору, що дає змогу оперативно обмінюватися провідним педагогічним досвідом, аналізувати переваги і недоліки сучасних освітніх практик; розвиток інтернету сприятиме утвердженню демократичних цінностей, що має безпосереднє відношення і до організації виховного процесу; можливість участі в міжнародних конференціях, обмін і переклад літературних джерел сприятимуть поступовому переходу на новий рівень науки в цілому і системи науково-методичного забезпечення зокрема; моніторинг ефективності освітніх систем наочно демонструє переваги і недоліки освітньої діяльності, що стимулюватиме прийняття відповідних управлінських рішень; можливість обміну студентами, викладачами створює передумови для оптимізації та взаємного збагачення перспективними формами і методами роботи; дедалі більшої популярності набувають тренінгові програми представників різних країн [2]; узгоджені дії та фінансова допомога, що дозволяють гармонійно взаємодіяти в процесі розвитку країн, співтовариств та окремих індивідів; створення сприятливих умов для міжнародного розуміння, співробітництва, узгодженості та визнання культурних відмінностей між країнами та регіонами; розвиток багатоканальних контактів та взаємодії, а також заохочення вкладів різних культур у розвиток відносин між країнами.

Багатьом країнам глобалізація здається неминучою, і ними були виявлені численні ініціативи та докладено значних зусиль до того, щоб пристосуватися до неї та використовувати закладені в ній можливості для розвитку суспільства та окремих індивідів.

Однак, незважаючи на це, останнім часом частина світової спільноти висловлює дедалі більше побоювань щодо можливості негативного впливу глобалізації на розвиток окремих спільнот та цілих націй.

До негативних потенційних впливів глобалізації можна віднести: надмірний прагматизм нівелюватиме увагу до особистісного розвитку, перевага фінансового успіху може викликати і поглиблювати нерівність, зумовлену

диференціацією в доступі до освіти; у глобальному світі стають менш важливими національні особливості, зменшуватиметься увага до своєрідної кореневої системи, що може активізувати розвиток цинізму, егоїзму; в умовах глобального ринку зменшується значущість родинних цінностей, сучасна сім'я під впливом новацій переживає період деградації; зростання споживацьких інтересів, значний відсоток молоді надає перевагу розвагам над самовдосконаленням [2]; збільшення технологічного розриву і «цифрового бар'єру» між розвиненими країнами і що розвиваються, чим порушують принцип рівних можливостей для справедливого спільного використання знань; створення для невеликої групи розвинених країн легітимних можливостей з метою проведення економічної та політичної колонізації інших країн; експлуатація місцевих ресурсів і знищення корінних культур країн, що розвиваються в ім'я вигоди невеликої групи розвинених держав; насадження панівних у розвинених регіонах культур і цінностей, а також зростаючі масштаби культурних запозичень регіонів, що розвиваються, у розвинених.

Таким чином, можна підсумувати, що одним з нових напрямків у побудові загальносвітової моделі вищої освіти для XXI століття, яка б сприяла творенню стійкого майбутнього, незважаючи на її негативні фактори, може стати глобалізація вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Іщенко А. Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. *Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень України*. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>
2. Ілляхова М. В. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освітньо – економічного потенціалу України. *Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей* : зб. наук. пр. / редколегія ; відп. секретар З. С. Скринник. К. : УБС НБУ, 2015. – 348 с. – С.- 283 – 290.
3. Мазаракі А. А. Національний вимір інтеграції у глобальні виробничі мережі. *Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 20-22 листопада 2013 р.) / Під. ред. А. А. Мазаракі. К.: Нац. торг.-екон. ун-т, 2013. С. 89.
4. Свириденко Д. Б. Потенціал педагогіки трансгресії в епоху глобалізації. *Гілея : науковий вісник : збірник наукових праць*. К. : ПП «Видавництво» «Гілея», 2014. Вип. 88 (9). С. 128-132.
5. Хомерікі О. А. Інтернаціоналізація і інтеграція, як напрямки глобалізації освіти: процеси синтезу і диференціації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2012, №16. С. 76-84

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ПРОЄКТУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Яхін Сергій, к.т.н., доцент

Інженерні розробки вимагають великого обсягу проектних робіт, пов'язаних з конструюванням, проведенням прикладних досліджень, розробкою технологічного процесу, що без використання автоматизованих технологій

проектування обійтися практично неможливо. У першу чергу, це стосується CAD/CAM/CAE систем, які дозволяють здійснювати математичне моделювання форм та властивостей окремих деталей та конструкції виробу в цілому. Користувачі систем автоматизованого проектування повинні мати ґрунтовну геометричну графічну та комп'ютерну підготовку, фундамент якої закладається у рамках відповідних навчальних дисциплін загальної підготовки.

Сучасна освіта неможлива без використання інформаційно-комунікаційних технологій [1], у тому числі й хмарних, які можуть бути основою організації будь-якої діяльності, пов'язаної з інформаційним обміном та створенні загального інформаційного простору. Широке запровадження інформаційних та дистанційних технологій у навчальний процес вимагає досить швидко розробляти та пропонувати здобувачам різноманіття варіантів індивідуальних завдань за великою кількістю тем з урахуванням рівня початкової підготовленості здобувачів та наявних можливостей щодо використання ліцензованого програмного забезпечення.

Вивчення засобів автоматизації проектування у Полтавському державному аграрному університеті здійснюється на базі сучасних програмних продуктів і послуг від Autodesk [2], оскільки розробник програмного забезпечення всіляко сприяє прагненню освітян підготувати наступне покоління фахівців, дизайнерів та інженерів. Завдяки передовим технологіям і робочим процесам, які прискорюють зміни в галузях і кар'єрі в Autodesk повноцінно співпрацюють з освітніми закладами, активно інвестує в студентів, пропонуючи широке портфоліо хмарних інтегрованих технологій платформи CAD/CAM/CAE, оскільки вірить, що їх ідеї та інновації можуть зробити цей світ кращим для всіх.

Організація вивчення систем автоматизованого проектування із використанням дистанційних технологій навчання має головну вимогу до здобувачів щодо обов'язкової наявності персональних комп'ютерів, що мають бути у їх особистому користуванні для навчання та виконання індивідуальних завдань.

Викладач після реєстрації власного облікового запису та підтвердження права на отримання освітнього доступу до програмних продуктів Autodesk [2] можуть особисто керувати обліковими записами студентів, додаючи їх окремо або групою. У системі керування обліковими записами Autodesk викладач може бути основним або вторинним адміністратором, та призначати доступ до продуктів і послуг за продуктом. Здобувачі у свою чергу, отримавши безкоштовний освітній доступ до повноцінних версій сучасних програмних продуктів, мають змогу набути необхідних компетентностей, відповідно до напрямку підготовки. Якщо додається новий користувач, він отримує лист підтвердження, у якому пояснюється, як він може створити власний обліковий запис і завантажити своє програмне забезпечення. Також наявна можливість організувати команди та групи користувачів за допомогою облікового запису. Керування групами дозволяє організувати та призначати продукти кільком студентам одночасно. Замість того, щоб призначати користувачів продуктів по одному, існує можливість їх групування та керування ними за ролями, щоб кожній групі було призначено доступ до одних і тих самих продуктів.

Найбільш цікавим з хмарних програмних продуктів для спільної розробки

виробів є Fusion 360, який поєднує швидкі, прості й органічні засоби моделювання, що полегшує користувачам дизайн виробів будь-якої складності. Усі дані Fusion 360 зберігаються в хмарі. Студенти можуть отримати безперешкодний доступ до своїх даних Fusion 360 з будь-якого місця. Вони також можуть використовувати групові проекти та контролювати доступ до даних проекту для співпраці з колегами. Щоб допомогти студентам самостійно розпочати використовувати Fusion 360 у своїх курсах на сайті Autodesk, пропонується широкий спектр безкоштовних навчальних ресурсів. Здобувачі можуть проектувати та розраховувати свої моделі за допомогою аналізу збірок, досліджень руху та міцності, а також презентувати свій дизайн за допомогою створення фото-реалістичних зображень і анімації. Також користувачі можуть друкувати прототип свого виробу на 3D-принтері або створити проект технологічної обробки САМ на верстатах з ЧПК для його виготовлення.

Оскільки весь процес розробки у Fusion 360 об'єднано в єдину хмарну платформу для роботи не лише на macOS та Windows, а й пристосований для запуску у вікні звичайного інтернет браузера – студенти можуть в режимі онлайн з будь-якого пристрою не лише виконувати завдання, а й втілювати свої дизайнерські ідеї, що підвищує ефективність навчання. Викладач, в свою чергу, може швидко перевіряти виконані завдання та надавати необхідні консультації.

Наявні навчально-методичні матеріали, які застосовуються у навчальному процесі, дозволяють ефективно опановувати програмні продукти, а також допомагають виконувати увесь обсяг завдань у дистанційній формі. Використання розроблених навчальних завдань в електронній формі сприяє суміщенню елементів традиційного та дистанційного навчання. Це дозволяє студентам виконувати навчальні завдання у зручніший для них час і найчастіше на більш досконалії техніці.

Набуті студентами компетентності стосовно використання сучасних систем проектування сприятимуть не лише якіснішому виконанню ними курсових проектів та кваліфікаційних робіт, а й покращенню якості навчання загалом.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: Постанова МОН України 20.12.2000 р. URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598> (дата звернення 25.01.2023).
2. Autodesk Education Portal URL: <https://www.autodesk.com/education/home> (дата звернення 25.01.2023).

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Горбенко Олександр, к.т.н., доцент, Келемеш Антон, к.т.н., доцент;

Япринець Тетяна, к.пед.н., доцент

У сучасних реаліях розвитку національної економіки пріоритетним завданням вищої освіти є підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, котрий здатний до самоосвіти протягом усього життя. Саме тому в процесі навчання магістра професійної освіти вкрай необхідним є формування у нього компетентностей, які б дозволяли вирішувати виробничі нестандартні завдання, використовувати сучасні технології,

самостійно аналізувати результати власної діяльності, робити висновки. Таким чином, майбутній викладач має бути готовий до роботи в умовах, що змінюються. Пріоритетними у цьому виступають такі якості уваги, мислення, пам'яті, котрі допомагають студентові застосовувати здобуті знання на практиці, дозволяють самостійно засвоювати інформацію, що постійно оновлюється.

Із метою оптимізації цих процесів у фахову підготовку магістрів професійної освіти варто впроваджувати проєктну технологію навчання.

Питання реалізації проєктної технології навчання знайшли своє відображення в дослідженнях зарубіжних педагогів: Дж. Дьюї, В. Кілпатрика, Е. Коллінгса та публікаціях вітчизняних вчених: К. Баханова, І. Дичківської, І. Єрмакова, Г. Ісаєвої, О. Любарської, О. Пехоти, О. Пометун, С. Шевцової [4].

Проєкт (від лат. «Projektus») означає буквально «викинутий вперед». Французьке слово «projet» перекладається як «намір, який буде здійснено в майбутньому». Виник метод проєктів на початку минулого століття. Його засновниками вважаються американські вчені Дьюї та Кілпатрик. Вони пропонували будувати навчання на активній основі, через практичну діяльність, орієнтуючись на особистий інтерес особистості і практичну затребуваність отриманих знань у подальшому житті [1]. Вирішальне значення для розвитку ідеї проєктів мав сформульований Д. Дьюї головний освітній принцип – «навчання через дію», за яким сутністю процесу навчання є відкриття, тобто постійне, реальне втілення чогось нового [4].

Якщо під методом проєктів розуміти педагогічну технологію, то вона включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своїм змістом. Її сутність полягає у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує освітній процес до структурних і організаційних вимог навчального проєктування [3].

Істотним призначенням проєктної технології є надання магістрам професійної освіти можливостей самостійно набувати знання в ході вирішення практичних завдань або проблем, що вимагають інтеграції даних із різних предметних областей, реалізувати не тільки загальні, а й професійні компетенції.

Більшість дослідників виділяють такі етапи проєктного навчання: розробка завдання; реалізація проєкту; оформлення, презентація і захист результатів; рефлексія. Робота над проєктом починається з того, що викладач разом зі студентом (або невеликою групою студентів) розглядає завдання проєкту – формулюється мета і проблема, яку необхідно вирішити. Вибір теми проєкту відбувається магістрами із врахуванням власних інтересів і уподобань [2].

Етап реалізації проєкту включає в себе: проєктування – під час якого вивчається суть питання, аналізуються теоретичні положення та емпіричні факти, розробляється гіпотеза дослідження; моделювання – на якому будуються моделі процесу навчання або окремого заняття, за потреби схематично моделюються психічні або особистісні якості студентів; конструювання – розробка цілей, відбір і структурування педагогічних засобів (зміст навчального матеріалу, форм і методів навчання тощо). Закінчується виконання проєкту розробкою експерименту та інших дослідницьких форм, отриманням емпіричних даних з оцінкою й інтерпретацією результатів дослідження.

Отримані дані оформлюються у вигляді реферату, звіту, методичних розвідок тощо і обов'язково презентуються аудиторії. Рефлексія, припускає аналіз магістрантами власної діяльності (самоаналіз) над проектом із метою виявлення допущених помилок, їх причин і пошуку шляхів подальшого удосконалення дослідницької культури. При цьому змінюється роль викладача, він виступає керівником проекту і колегою, котрий пропонує студентам мінімально необхідний комплект засобів навчання, а не тільки передає навчальну інформацію; студент виступає у якості суб'єкта діяльності поруч із викладачем, а розвиток його індивідуальності виступає як одна з головних освітніх цілей [4].

Отже, враховуючи вище викладене, можна стверджувати, що проектна технологія навчання вчить студентів самостійно отримувати знання, використовувати їх задля розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань, сприяє формуванню у них комунікативних навичок, прищеплює дослідницьку культуру.

Список використаних джерел:

1. Knoll M. 300 Jahre lernen am Projekt. Zur Revision unseres Geschichtsbildes / M. Knoll. *Pedagogik*. 1993. № 7-8. P. 58–63.
2. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.
3. Подобєдова Т. Ю. Підготовка майбутніх вчителів гуманітарного профілю до педагогічного проектування: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2005. 20 с.
4. Сілакова Т. Т. Проектні технології підготовки студентів. *Open Journal Systems*. 2017. № 11. С. 153-158.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сайчук Олександр, д.т.н., професор;
Боровик Олена, асистент

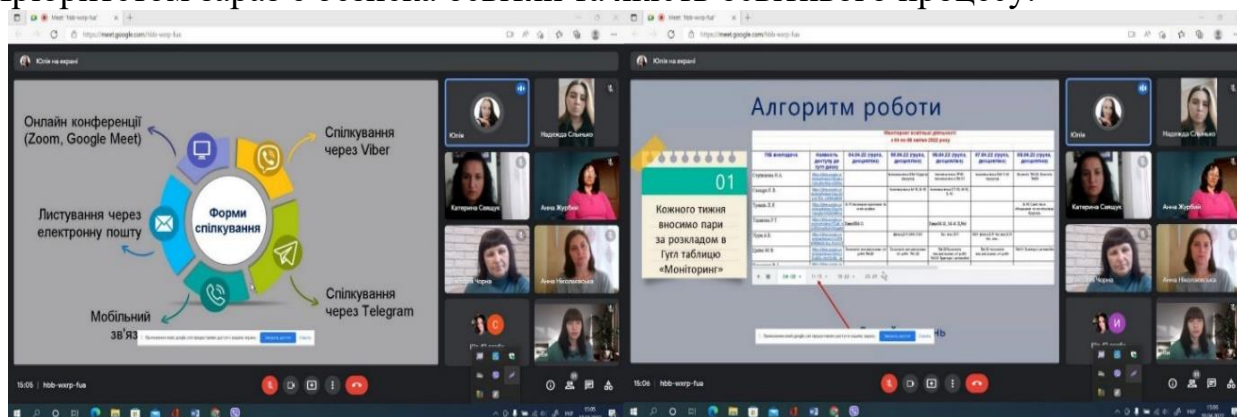
Сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала значних змін в умовах воєнного стану. Наш баланс нині порушено, але продовжуємо працювати та жити в нових умовах. [2, с. 2].

Навчальний рік, який розпочався, поставив перед освітянами нові найпотужніші виклики надання освітніх послуг в умовах надзвичайної та непередбачуваної небезпеки для всіх учасників освітнього процесу.

Наш коледж постав перед вибором як в умовах воєнного стану зберегти цілісність студентського та педагогічного колективів та надати здобувачам освіти якісні знання? Тож найголовніше завдання в жодному разі не зупиняти надання освітніх послуг і підготовку кваліфікованих кадрів, забезпечити високу якість освітнього процесу у новому навчальному році та зберегти життя і здоров'я студентів та педагогічних працівників і співробітників.

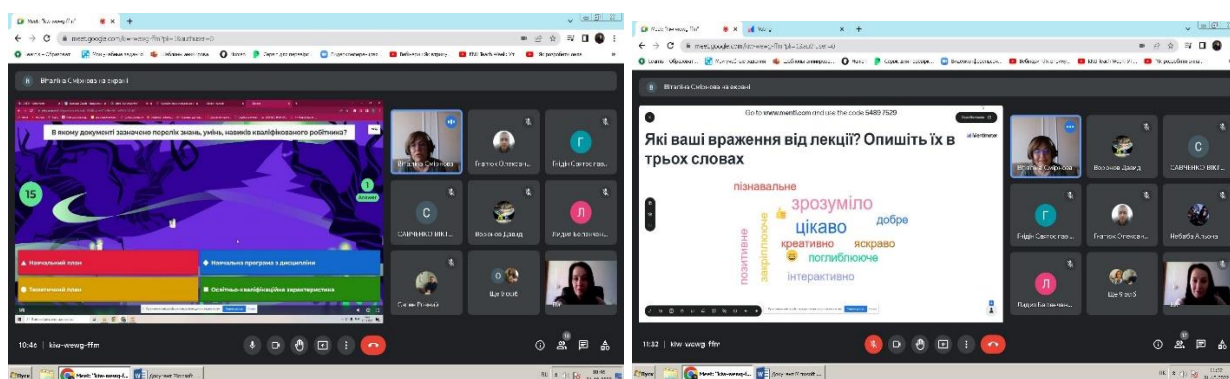
Враховуючи Лист МОН № 1/7035-22 від 27.06.22 року «Про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022/23 навчальному році» та інші роз'яснення та рекомендації Міністерства освіти і науки України, а також з метою захисту інтересів учасників освітнього процесу в період воєнного стану та збереження життя здобувачів освіти й співробітників закладу,

керівництвом коледжу було прийнято рішення розпочати освітній процес у Харківському державному професійно-педагогічному фаховому коледжі імені В. І. Вернадського в дистанційному форматі в асинхронному режимі на денному та заочному відділеннях. [1] Після успішного зарахування абітурієнтів на 1 курс освітній процес для них було розпочато 8 вересня, а студенти другого курсу розпочали навчання з 1 вересня відповідно до графіка освітнього процесу. Пріоритетом зараз є безпека освітян та якість освітнього процесу.

Засідання педагогічної ради коледжу. Розгляд питання щодо організації освітньої діяльності

На нашу думку, організація освітнього процесу в умовах сьогодення вимагає створення нової моделі викладача, де важливим є не тільки володіння знаннями з дисципліни та високий рівень професіоналізму, але й психологічна стійкість, мобільність, гнучкість, володіння сучасними інформаційними технологіями та інноваційними методами викладання. Керуючись рекомендаціями, розробленим алгоритмом роботи в коледжі наші викладачі використовують різні форми та ефективні інструменти роботи та комунікації.

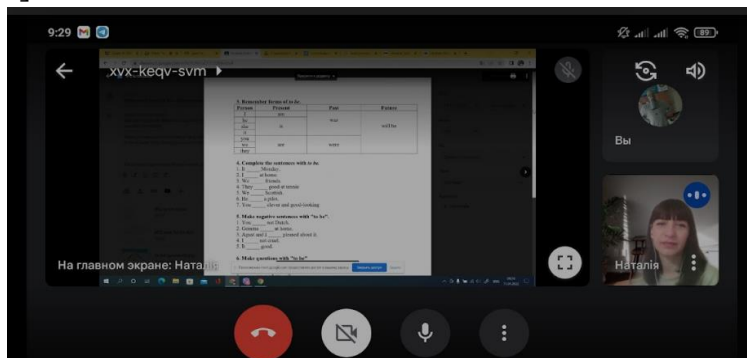
Відкрите заняття з дисципліни «Організація і методика професійного навчання»

Проведення онлайн занять як лекційних, так і практичних відбувається з використанням Zoom, Google Meet, а для надсилання та перевірки завдань студентами, які не мають можливості систематично виходити на зв'язок, основною платформою є Google Classroom та месенджери Viber, Telegram, WhatsApp.

Педагогічні працівники техніко-технологічного відділення та відділення професійної освіти виконують заплановану організаційно-педагогічну роботу та

дотримуються індивідуальних планів роботи, складених на період дії воєнного стану в Україні [2, с. 3].

Онлайн заняття з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)»

Крім пріоритетних напрямів роботи Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж імені В. І. Вернадського продовжує працювати за актуальними напрямками.

Не дивлячись на складнощі в життєвому просторі, складний психологічний стан викладачі нашого коледжу тримають свій освітянський фронт. Попереду в нас ще багато випробувань, але наша спільна віра в перемогу, професіоналізм та командний дух дають нам можливість гідно їх подолати!

Список використаних джерел:

1. Про підготовку до початку та особливості організації освітнього процесу в 2022/23 навчальному році: Лист МОН від 27.06.22 року № 1/7035-22. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/86779/
2. Сайчук О. В., Рогач Ю.М. Організація освітнього процесу в коледжі в умовах воєнного стану в Україні. *Інформаційно-методичний вісник*. 2022. № 123(2). URL: <http://surl.li/esrul>

ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Антонець А.В., к.пед.н., доцент; **Ковальчук С.Б.**, д.т.н., доцент;
Прілепо Н.В., старший викладач

Актуальність проблеми навчально-методичного забезпечення проектно-дослідницької діяльності студентів стає все більш очевидною через посилення вимог до формування готовності випускників закладів професійної освіти до дослідницької та проектної діяльності; використання у процесі професійної підготовки методу проектів; організації досліджень в курсі дисциплін, що вивчаються, а також розвитку у студентів здібностей розробляти проекти та проводити дослідження.

Проектно-дослідницька компетенція включає певний набір відповідних умінь та навичок. Поняття проектно-дослідницькі вміння включає наступні групи умінь: формулювати цілі та завдання проекту; прогнозувати результати проектно-дослідницької діяльності; планування етапів виконання проекту; проводити аналіз отриманої інформації з висновками, які необхідні для

виконання проєкту; висування гіпотези; проведення досліджень та здійснення експериментів, необхідних для перевірки гіпотези та реалізації проєкту; проведення дій щодо реалізації проєкту; презентація результатів проєктно-дослідницької діяльності; оцінювання створеного проєкту та самооцінку своїх дій [1].

Правильна методична організація проєктно-дослідницької діяльності сприяє не тільки більш ефективному оволодінню студентами знаннями та вміннями з навчального предмета, а й формуванню у них проєктно-дослідницьких умінь. Методичне забезпечення будь-якого педагогічного процесу представляє сукупність правил, вибір яких дозволяє педагогу вирішувати поставлені перед ним завдання. Будемо розглядаємо методичне забезпечення як процес і результат оснащення чиеїсь діяльності (або проєкту, програми) необхідними методичними засобами та інформацією, що сприяють її ефективному здійсненню (або реалізації).

Методичне забезпечення проєктно-дослідницької діяльності студентів закладів професійної освіти повинно здійснюватись нами з урахуванням того, що процес навчання є бінарним процесом, а отже виникає необхідність розділити методичне забезпечення на два варіанти – для викладача та для студента.

Навчально-методичне забезпечення проєктно-дослідницької діяльності студента – це педагогічне поняття, що відображає комплексну суть двох видів забезпечення – методичного (викладач) та навчального (студент), а також інтегративну суть двох взаємопов'язаних видів діяльності – проєктної та дослідницької. Навчально-методичне забезпечення проєктно-дослідницької діяльності студента – це комплекс засобів, спрямованих на активізацію внутрішнього потенціалу студента, необхідного для синтезу проєктних та дослідницьких дій у процесі вирішення конкретного проєктно-дослідницького завдання.

Структура навчально-методичного забезпечення проєктно-дослідницької діяльності складається з чотирьох блоків: документальна база, що містить проєктно-дослідні компетенції, інформаційний блок, що включає навчальну інформацію та методичні рекомендації (щодо проєктно-дослідницької діяльності), контрольно-оцінювальний блок, що орієнтує на встановлення співвідношення цілей та результатів навчання (взаємооцінка, рефлексія, постановка нових цілей розвитку компетенцій та ін.), а також блок психолого-педагогічної підтримки, що виконує функцію активізації та стимулювання, забезпечення успішного результату при виконанні студентом завдання (робочі зошити, приклади, картки, алгоритми, зразки оформлення, рекомендації, консультації, взаємодопомога та ін.).

Методичне забезпечення для викладача має включати: нормативно-методичні документи, інформаційні матеріали, засоби контролю та оцінки, комплекс заходів психолого-педагогічної підтримки.

Для ефективного формування проєктно-дослідницьких умінь з використанням навчально-методичного забезпечення проєктно-дослідницької діяльності студента ЗПО повинні виконуватися наступні психолого-педагогічні умови: психологічно сприятлива атмосфера в процесі проєктно-дослідницької діяльності; довірча атмосфера викладача та студентів; управлінська функція

навчально-методичного забезпечення проектно-дослідницької діяльності студентів. Технологія організації проектно-дослідницької діяльності студентів в умовах професійної освіти із застосуванням методичного та навчально-методичного забезпечення включає кілька етапів (попередньо-ознайомчий, практично-пробний, діяльнісно-самостійний), які враховують особистісні особливості студентів ЗПО та передбачають створення умов для просування студентів у цілях, застосовуваних методах і формах навчання, в оволодінні проектно-дослідними вміннями.

Отже, навчально-методичне забезпечення проектно-дослідницької діяльності студентів має розглядатися як гнучкий інструмент управління їхньою навчально-пізнавальною діяльністю та розвитком не лише компетентності у предметній галузі, а й проектно-дослідницьких умінь як найважливішої професійної компетенції. Основними параметрами такого інструменту є інваріантність структури, варіативність і диверсифікація змісту компонентів, наступність в реалізації, діагностичність очікуваних результатів.

Список використаних джерел:

1. Япринець Т., Антонець А. Застосування проектної технології навчання у процесі підготовки магістрів професійної освіти. Українська професійна освіта. 2021. Випуск 9-10. С. 130-136

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ФОРМА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Левченко Юлія, к.т.н., доцент;

Басова Юлія, к.т.н., доцент

Питання активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти в контексті глобальних викликів відносяться до числа найбільш актуальних проблем сучасної вищої школи. Дистанційні форми навчання дають широкі можливості для розробки навчальних програм, орієнтованих на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів і на формування професійної компетентності майбутніх інженерів.

Однією з таких форм активізації під час дистанційного навчання є впровадження в освітню практику технології цифрових інструментів, які пропонують різноманітні можливості і можуть забезпечити перспективну підтримку освіти для фахівців інженерних спеціальностей. Вони дозволяють формувати професійне розуміння технологічного процесу, візуалізувати сучасне обладнання, машини та апарати. Викладач закладу вищої освіти повинен володіти перспективними напрямками застосування медіа та особливостями впровадження їх у практику навчання.

Тому, актуальним сьогодні є використання сучасних інформаційних технологій для покращення пізнавальної діяльності здобувачів інженерних спеціальностей.

Застосування медіа-технологій розширює унікальні можливості для досягнення високого рівня компетентностей сучасних інженерів. Нові методи та можливості навчання (відео, аудіо подкасти, е-лекції, мультимедіа презентації, електронні матеріали для перевірки знань з теми) дозволять здобувачам ефективно освоювати освітній процес навіть дистанційно.

Цифрові технології продовжують стрімко розвиватися, ще більше допомагаючи вивчати цікаві факти з теми, зацікавлюють здобувачів створювати самим відеоролики з актуальної тематики і репрезентувати їх на каналах YouTube для отримання загальної оцінки користувачів сайтів. Такий підхід до організації дистанційного навчання можна оцінити як результат самостійного опрацювання певних тем освітнього компоненту.

Цікавим напрямком підвищення пізнавальної активності є використання аудіо подкастів. З технічної точки зору подкастинг не несе в собі жодної революційності. Така форма сприйняття матеріалу не потребує жодної реєстрації для прослуховування інформації, що зацікавила. Особливістю подкастів є те, що його можна зупинити, відмотати назад, переслухати скільки завгодно разів. Такий підхід допомагає в опануванні програмних результатів навчання в межах освітньої програми, дозволяє прокачувати мізки, при цьому необов'язково сидіти біля комп'ютера чи вдивлятися в екран гаджета.

Достатньо цікавою і корисною формою опанування матеріалу є використання сервісів, які допомагають створювати тести та інші завдання у найрізноманітніших форматах, наприклад програми майстер-тест, LearningApps, Online Test Pad, ClassMarker, Classroom, Quizizz, Kahoot. Такий підхід допомагає активізувати студентів при різних формах організації навчання і його якість залежить від знань та креативності викладача.

Відео стало важливою частиною вищої освіти. Воно впроваджене як частина традиційних курсів і стало наріжним каменем багатьох змішаних форм навчання, і часто є важливим механізмом доставки інформації в онлайн-курсах. Використання мультимедійних, зокрема відеоматеріалів у навчальному процесі підготовки майбутніх фахівців технічного напрямку сприяє підвищенню інтенсифікації процесу навчання; розвиток навичок самостійної роботи з матеріалом; освоєння сучасних підходів до організації технологічних процесів виробництва деталей та машин для сільськогосподарської техніки; а також при переробці продукції в АПК; підвищення ефективності навчання шляхом його індивідуалізації; покращує пояснення абстрактних або складно візуалізованих явищ, які являють собою основу механічних і електричних процесів. Технічними перевагами використання відеоматеріалів є сучасність, швидкість, маневреність, оперативність, можливість перегляду та прослуховування фрагментів та інші мультимедійні функції.

Отже, використання цифрових технологій забезпечить покращення індивідуальних здібностей, компетентностей та опанування програмних результатів здобувачів. Така форма організації освітнього процесу підвищить роль самостійної роботи здобувача при наявності двостороннього зв'язу викладачем (може бути і електронний: електронна пошта та інші месенджери), то ймовірність складання екзамену чи іншого контрольного завдання буде близькою до 100 %.

Список використаних джерел:

1. How Digital Technologies Change Engineering Work. by Jim Cahill, Jennifer Andrews, Tony Foster. Dec 3, 2020. Services, Consulting & Training <https://www.emersonautomationexperts.com/2020/services-consulting-training/how-digital-technologies-change-engineering-work>. (дата звернення: 16.01.2023)

2. Development of digital and science, technology, engineering, and mathematics skills in chemistry teacher training. ORIGINAL RESEARCH article. Front. Educ., 12 September 2022. Sec. STEM Education <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2022.932609/full>. (дата звернення: 16.01.2023).

3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п> (дата звернення: 16.01.2023).

4. Подкасти: найшвидший шлях до зацікавлених <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyu-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/podkasti-najshvidshij-shlyah-do-zacikavlenih>. (дата звернення: 16.01.2023).

ЧОМУ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЗАЛИШИТЬСЯ З НАМИ

Прілепо Наталія, старший викладач

Освіта є однією з тих галузей нашого життя, що найбільше змінилася за час пандемії Covid-19. Закриття закладів освіти у 2020 році призвело до швидкого переходу на так зване «дистанційне навчання», що, в свою чергу, відразу показало фрагментарність застосування високоякісних освітніх технологій та цифрових (digital) можливостей. А розглядаючи ситуацію у нашій країні, можна вважати, що не враховуючи невеликі періоди офлайн навчання, ми знаходимося на дистанційному навчанні вже третій рік поспіль, що лише збільшує наростаючий тиск на нашу систему освіти.

Проте, що для когось є проблемою, для іншого – можливість, яку варто використати. Так, наприклад, певна кількість американських закладів освіти – такі як Прингстонський Університет, Вільям Коледж, Спелман Коледж та Американський університет – суттєво зменшили вартість навчання через перехід на «дистанційку» [1]. Причому зроблено це було на фоні існування доступних, хоча і не дуже поширених на Україні, альтернатив – масивно відкритих онлайн курсів (MOOCs) та різноманітних індустріальних сертифікатних програм. У США, в середньому, менше ніж 5% бюджету закладів освіти виділяється на сферу ІТ. За даними американського департаменту освітньої статистики, до пандемії лише 1/3 всіх студентів мали досвід навчання онлайн, всі решта мали традиційний університетський досвід [2]. Освіта – одна із найменше діджиталізованих та найбільше людино інтенсивних сфер економічного сектору, що призводить до високого ступеня ризику технічних збоїв.

У порівнянні з повільним рухом у сторону діджиталізації вищої освіти попередніх десятиліть, події останніх років неймовірно прискорили його. Як у багатьох економічних секторах, діджиталізація йде вперед завдяки стартап компаніям та приватному капіталу. Згідно з інформацією інвестиційного агентства HolonIQ у першій половині 2020 року, сума інвестування у нові технології для навчання склала 4,5 мільярда доларів США, що у три рази більше ніж середні піврічні інвестиції венчурного капіталу протягом останніх 10 років [3]. Більшість цих інвестицій сконцентрована на вищій освіті та її безпосередніх зв'язках із майбутніми робочими місцями.

У 2020 – 2022 роках онлайн навчання стало звичним, і більшість закладів освіти застосовує його у форматі «дистанційного навчання» читаючи лекції у

Google Meet, Zoom чи Microsoft Teams. Однак, у багатомільярдному ринку онлайн курсів та повністю дистанційних ступенів вищої освіти, існує низка нових потужних платформ, що базується на хмарних технологіях, гігантських базах даних та штучному інтелекті. Відкриті онлайн курси Coursera, що співпрацюють з більше ніж 200 університетами та компаніями, та EdX, що співпрацюють з більше ніж 160 університетами, містять матеріали десятка мільйонів учасників, використовують машинне оцінювання завдань та адаптивний контент.

Університет Іллінойса, наприклад, використовуючи технології онлайн викладання, зменшили навантаження на своїх працівників, та пропонує повний курс М.В.А. всього за 22 000 доларів США (у 4 рази дешевше звичайного), що призвело до повного закриття їх традиційної офлайн програми з отримання диплому [4]. Технологічний Інститут Джорджії є піонером у магістерській програмі з комп'ютерних наук, що коштує всього 7 000 доларів США, дякуючи чому кількість їхніх вступників у 2020 році склала 10 000 осіб.

На сьогоднішній день у світі існує більше 50 подібних освітніх платформ, і більшість з них пропонує значно нижчу вартість навчання ніж аналогічні аналогові програми. Поєднання багатьох університетів та їх освітніх програм в одну платформу відкриває значні можливості для каналів спілкування між студентом та його потенційним роботодавцем. Провайдери таких онлайн курсів як StraighterLine та Udeemy взагалі пропонують індивідуальні курси з можливістю отримати необхідні знання на основі помісячної підписки, як, наприклад, підписка на Netflix. Машинне навчання, SMS технології та штучний інтелект також мають серйозний вплив на оптимізацію технічної підтримки студентів. Як і комерційні фірми, університети починають використовувати чат-боти для допомоги студентам та відповідей на їх питання, інтегруючи їх у систему менеджменту освіти, даючи доступ до особистої інформації або використовуючи поведінкові паттерни для допомоги у питаннях навчання, розкладів занять і т. д. Наприклад, у Технологічному Інституті Джорджії вже використовують штучний інтелект у ролі асистента викладача для своїх освітніх онлайн програм. Такі підходи розповсюджуються і на діджиталізацію освітнього простору через установку «розумних» акустичних систем у гуртожитках, на зразок Siri.

Ще одним популярним трендом у діджиталізації є перехід до отримання онлайн сертифікатів, що констатують певні вміння, навички та компетенції. За цим трендом стоять роботодавці та сертифіковані навчальні програми індустрій, що у партнерстві із закладами освіти та курсами підвищення кваліфікацій є центральними у переведенні звичних нам багаторічних освітніх програм у короткі за тривалістю «мікрокредити», що будуть поєднуватися у навчання протягом життя. Вже зараз багато бізнес шкіл переймають такий досвід, створюючи таким чином нові способи надходження прибутків за допомогою коротких повністю електронних курсів.

Список використаних джерел:

1. Sean Gallagher, Jason Palmer. The Pandemic Pushed Universities Online. The Change Was Long Overdue. *Harvard Business Review*. 2020. URL: <https://hbr.org/2020/09/the-pandemic-pushed-universities-online-the-change-was-long-overdue>

2. IES.NCES. National Centre for Educational Statistics. 2020. URL: <https://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=80>
3. HolonIQ. The world's leading platform for impact market intelligence. 2020. URL: <https://www.holoniq.com/notes/4-5b-global-edtech-venture-capital-for-q1-2020>
4. John A. Burne. Gies' iMBA: Inside A Disruptive Online MBA Option. *Poets and Quants*. 2020. URL: <https://poetsandquants.com/2020/08/12/gies-imba-inside-a-disruptive-online-mba-option/>

3D-МОДЕЛЮВАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ 3D-ДРУКУ ЯК ІНСТРУМЕНТИ СТВОРЕННЯ ЛАБОРАТОРНОГО УСТАТКУВАННЯ

Іванов Олег, к.т.н., доцент

Проведення дослідницьких або науково-дослідницьких робіт не є можливим без використання різноманітного за своїм призначенням та функціоналом лабораторного обладнання чи устаткування. Бо саме ці матеріально-технічні засоби є тим ключовим інструментарієм, застосування яким дозволяє контролювати та вивірено оперувати та кількісно відстежувати перебіг протікання варіативних процесів матеріального світу, формуючи умови та обмежувальні рамки для їх реалізації та задаючи напрямки їхнього розвитку у необхідному напрямку в залежності від дослідницької мети.

Особливо гостро проблема відсутності або нестачі необхідного лабораторного устаткування проявляється в навчальних закладах національного освітнього простору, що обумовлюється повною або частковою відсутністю фінансових можливостей в їх придбанні. Це суттєвим чином знижує якість практичної підготовки майбутніх фахівців та не дає можливості творчому розвитку обдарованої молоді, що проявляє жвавий інтерес до дослідницької справи та експериментальних досліджень.

Тому, виникає потреба в пошуку раціонального шляху по набуттю необхідного лабораторного устаткування без потреби залучення значних матеріальних та фінансових ресурсів.

Одним із таких шляхів є залучення взаємозв'язаних підходів при створенні просторових матеріальних об'єктів: 3D-моделювання та технології швидкого прототипування (адитивні технології або 3D-друк).

Використання 3D-моделювання дозволяє створювати цифровий віртуальний варіант лабораторного устаткування різноманітної конструктивної форми та конфігураційного наповнення в залежності від потреби дослідника та врахуванням особливостей протікання тих чи інших процесів, що вивчаються. Розробка цифрових зразків устаткування здійснюється за використанням спеціалізованого програмного забезпечення таких як Autodesk Inventor, Autodesk Fusion, SolidWorks, SketchUp тощо.

Адитивні технології або 3D-друк – одна з форм технологій адитивного виробництва, де тривимірний об'єкт створюється шляхом накладання послідовних шарів матеріалу (друку, вирощування) за даними цифрової моделі. Друк здійснюється спеціальним пристроєм – 3D-принтером, який забезпечує створення фізичного об'єкта шляхом послідовного накладання пластичного матеріалу шар за шаром на основі віртуальної 3D-моделі [1].

У якості практичного результату використання запропонованих підходів по створенню лабораторного устаткування є пневмокамера з поршневим нагнітачем та набір кулеподібних занурюваних елементів з внутрішнім магнітним осердям.

Пневмокамера з поршневим нагнітачем (рис.1) призначена для відстеження характеру зміни питомого об'єму, тиску та температури повітряного середовища в замкнутому об'ємі при тепловому або механічному впливу на його термічний стан.

Вона може бути використана на таких навчальних дисциплінах як «Фізика», «Теплотехніка», «Вакуумна техніка та технології» та інших дисциплінах для проведення комплексу лабораторних занять по практичному підтвердженню теоретичних формулювань основних газових законів в реальних умовах зміни параметрів стану робочого тіла в замкнутому об'ємі при тепловому та/або механічному впливу на нього.

а) б)
а – цифрова 3D-модель; б – фотографічне зображення
Рисунок 1 – Пневмокамера з поршневим нагнітачем.

Завдяки 3D-моделюванню та FDM-технології 3D-друку [2] було створено конструктивні елементи роз'ємної гвинтової кришки, поршень з гвинтовим штоком та рукояткою, глуху пробку з технологічними отворами для розміщення контрольно-вимірювальних засобів відстеження зміни температури та тиску, трубчасту напрямну з різьбою для датчика температури.

Надрукований за допомогою SLA-технології [2] набір кулеподібних занурюваних елементів з внутрішнім магнітним осердям (рис.2) призначений для вирішення в практичний спосіб кілька задач процесу ламінарного осадження, зокрема визначення швидкості осадження та тривалості протікання процесу поділу дисперсної системи при визначених фізико-механічних властивостей дисперсійного середовища, а також визначення величини кінематичної в'язкості дисперсійного середовища за кінетико-часовими параметрами реалізації процесу гравітаційного поділу.

а) б)
 а – цифрова 3D-модель; б – фотографічне зображення
 Рисунок 2 – Кулеподібний занурюваний елемент.

У даних задачах кожний окремий компонент набору кулеподібних занурюваних елементів виконує роль ідеальної сферичної рухомої частинки з певною масою та діаметром, що рухається під впливом сили тяжіння у в'язкому середовищі та відчуває на собі класичні сили опору середовища та підйомну силу Архімеда.

Даний набір використовується на лабораторних заняттях навчальної дисципліни «Процеси та апарати харчових виробництв» в рамках вивчення тематичного розділу «Гідромеханічні процеси. Розділення дисперсних систем».

Створене лабораторне устаткування було повністю протестовано, засвідчило свою ефективність та знайшло чимало схвальних відгуків від здобувачів вищої освіти.

Запропонований технологічний підхід до створення лабораторного устаткування може бути використаний і для практичного втілення у матеріальні об'єкти творчі задуми здобувачів вищої освіти при проектуванні різноманітних конструкційних та механічно привідних систем при вивченні значного кола дисциплін «Теорія механізмів та машин», «Деталі машин», «Підйомно-транспортні машини» тощо. Це суттєвим чином поліпшить зацікавленість в навчанні та буде стимулом для розвитку своїх професійних інженерних навиків.

Список використаних джерел:

1. Адитивні технології. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адитивні_технології (дата звернення: 17.01.2023).
2. 3D printing processes. Wikipedia – the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/3D_printing_processes (дата звернення: 17.01.2023).

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПЛАТФОРМІ MOODLE З ДИСЦИПЛІНИ «ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН» В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Супруненко Костянтин, к.вет.н., доцент;
Каришева Людмила, старший викладач

Нинішній етап розвитку нашої держави характеризується глибокими структурними змінами в усіх галузях. Система вищої освіти не є виключенням, оскільки вона повинна підлаштовуватися під сучасні вимоги підприємств до фахівців певного напрямку підготовки.

Ринок праці вимагає суттєвих змін у підходах до освітнього процесу. Власників підприємств цікавить не лише рівень фахової компетентності претендентів на посаду, але й готовність їх працювати у команді.

Анкетування роботодавців свідчить про те, що здобувачі вищої освіти вільно володіють теоретичними знаннями, але рівень практичної підготовки залишається низьким [1].

Вочевидь це пов'язано з дисбалансом матеріально-технічної бази вишів та технологічними особливостями підприємств.

В умовах сьогодення перед закладами вищої освіти постають нові виклики у розв'язанні питань щодо надання освітніх послуг.

Насамперед це пов'язано з епідеміологічною ситуацією у світі, а також з пошкодженням інфраструктурних об'єктів на території нашої держави. Здебільшого це призводить до застосування дистанційної форми навчання яка ґрунтується на застосуванні сучасних цифрових технологій [2].

Швидкий їх розвиток спонукає набуття нових навичок як у викладацького складу навчальних закладів так і у здобувачів вищої освіти.

У таких умовах освітнього процесу викладачі можуть користуватися найпоширенішими цифровими засобами до яких належать «Google» – додатки, соціальні мережі, онлайн платформи та інші [3].

Одним із таких додатків є «Google – Meet». На нашу думку він доволі зручний як для викладання лекційного матеріалу, так і для проведення лабораторних занять з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин», оскільки у ньому є комунікаційна технологія стрімінгу. Вона дозволяє наживо, в режимі реального часу, вести відеотрансляцію певних подій, котрі відбуваються на них[4].

В результаті нестабільного забезпечення різних регіонів держави електричною енергією не усі здобувачі вищої освіти мають змогу вчасно приєднуватися до онлайн-стріму який проводиться на тематично хворих тваринах. В наслідок чого погіршується практична підготовка і не вдосконалюються комунікаційні зв'язки між майбутніми лікарями ветеринарної медицини.

З метою нівелювання цієї прогалини у процесі практичної підготовки здобувачів нами був проведений відеозапис стріму за допомогою вбудованої функції в «Google – Meet». Отримане відео доволі гарної якості. Але слід

зауважити, що він проводився за допомогою комп'ютера з системою «Windows». В умовах стаціонару кафедри та господарства дане обладнання застосовувати не зручно, навіть якщо це буде ноутбук.

Тому, було прийняте рішення застосовувати гаджет «Xiaomi Redmi Note 8 Pro» із застосунком «XRecorder», який проводить відеозапис визначеної ділянки екрану гаджету. Налаштувавши чіткість відеоряду та звуку був проведений запис лабораторного заняття. У процесі запису було з'ясовано, що здобувачі вищої освіти бачуть відео але розбірливо не чують пояснення із-за доволі слабкої гучності. Як з'ясувалося пізніше дана проблема виникає з двох приводів. Першим приводом було те, що на мобільному пристрої була встановлена система «Android» нижче 10 версії яка не підтримує запис внутрішнього аудіо-сигналу. Другою перепоною у запису аудіо-ряду стало те, що інші програми встановлені у гаджеті перехоплювали цей сигнал. Заборонив іншим програмам доступ до мікрофону, в конференції «Google – Meet» здобувачі теж не чули пояснень.

Перший запис онлайн-стріму лабораторного заняття пройшов загалом вдало, за виключенням часу необхідного для технічного налаштування програмного забезпечення гаджету.

Однім з варіантів вирішення проблеми якісного запису звукового та відеорядів є додаткове підключення у конференцію ще одного гаджету, на якому буде відбуватися запис. Також для запису лабораторного заняття можна залучити колег або лаборантів котрі підключаються до конференції з стаціонарного комп'ютера і проведуть запис за допомогою вбудованої функції «Google – Meet» або додаткової програми «Movavi Screen Recorder».

Список використаних джерел:

1. Цибок В.О. Дуальна форма здобуття освіти та участь роботодавців у професійній підготовці майбутніх фахівців. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проєкту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України». Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Науково-методичний центр ВФПО. Київ, 2022. С. 22-26.

2. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.

3. Вакуленко Ю.В., Петренко М.О. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи: матеріали 53-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. Полтава: ПДАА, 2022. С. 84–86.

4. Супруненко К.В., Курман А.Ф., Каришева Л.П. Застосування сучасної комунікаційної технології стрімінгу з метою проведення інтерактивних лабораторно-практичних занять в умовах тваринницьких ферм. Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи: матеріали 53-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. Полтава: ПДАА, 2022. С. 65–67.

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ ТВАРИН» В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Корчан Леонід, к.вет.н., доцент, **Корчан Микола**, к.вет.н., доцент

Навчальний процес в Полтавському державному аграрному університеті протягом останніх років (2019-2021) практично повністю проводився онлайн через оголошений карантин, спричинений пандемією COVID-19, а 2022 рік розділив життя українців до 24 лютого і після, коли РФ розпочала масштабне вторгнення до України. З 24 лютого українська наука, як і в цілому наша держава, постала перед надскладними завданнями: як зберегти спокій і мотивацію до роботи й науки, у який спосіб набути нових знань, умінь і навичок, як вплинути на своїх здобувачів тощо. І науковці, попри всю складність подій, продовжують свою навчальну, наукову, методичну, організаційну й інші види діяльності.

Про необхідність відновлення навчального процесу у закладах вищої освіти було роз'яснено в листі Міністерства освіти і науки України [1–3]. МОН України для закладів середньої освіти було розроблено відеоуроки з предметів для конкретних класів, які викладено в Інтернеті, що значно полегшило роботу учителів загальноосвітніх шкіл. Натомість у закладах вищої освіти, спираючись на автономію університетів, все дуже індивідуально. Тому, нарізним гранітом постає питання формування якісного майбутнього спеціаліста, лікаря ветеринарної медицини.

Під час військового стану постали нові чинники впливу на освітній процес, зокрема повітряні тривоги, необхідність переховуватися в укриттях; втрата деякими закладами освіти своєї матеріально-технічної бази; особливий психологічний стан людини під час війни (бойові дії, зниклі безвісти, поранені, загиблі тощо); евакуація частини студентів і викладачів, мобілізація, активне волонтерство викладачів і студентів та ін. Зрозуміло: для того, щоб не погіршувати якість освіти, потрібно мінімізувати вплив цих чинників на освітній процес. Ще на початку ХХ століття К. С. Льюїс запропонував три правила, які могли б допомогти протистояти навчальній кризі під час війни залишаються актуальними і дотепер: самоконтроль замість хвилювання, віра замість розчарування і тверезість думки замість страху. Сприятливі умови для навчання, писав він, ніколи не настануть, і людина повинна навчитися шукати знання за будь-яких умов. Освіта – це двері, що відкривають безліч можливостей. А коли трапляться ці можливості – невідомо, тому важливо не зупинятись, а йти до поставлених цілей, незважаючи на жодні перепони [4, 5]. Тому, завданням кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи № 1 в умовах воєнного стану була максимальна доступність здобувачам освіти до навчальних матеріалів. На сторінці сайту Moodle.pdaa була забезпечена база методичних матеріалів та лекцій для підготовки до занять, посилення на додаткові матеріали для навчання, освітній відео-контент, база тестових завдань. Пошук нових форм навчання – ще один із важливих напрямків у роботі викладання. Онлайн-заняття в режимі реального часу, в системі GoogleMeet, – досить ефективний спосіб дистанційного навчання, як показав попередній досвід. Перевагами такого сервісу є його доступність – можливість безкоштовно використовувати додаток як на персональному комп'ютері, так і на смартфоні, а також долучатися до

конференцій безпосередньо за покликанням організатора конференції. В налаштуваннях сервісу є можливість демонстрації матеріалу на робочому столі, як організатором, так і учасникам зустрічі, що дозволяє досить ефективно застосовувати додатковий навчальний матеріал. Для тих, що не мали змоги приєднатися до заняття в онлайн-форматі, викладач має можливість зробити запис проведеної лекції у форматі відео та аудіо і, відповідно, надати доступ до його подальшого перегляду. Використовували створені чати в популярних месенджерах – Viber та Telegram, де можна було забезпечувати безпосередній зв'язок із викладачем.

Полтавський державний аграрний університет створила Moodle кабінети. Власний інформаційний простір для роботи із здобувачем забезпечує викладачу економію часу і не потребує, у подальшому повторного наповнення інформації різним групам здобувачів. Крім того, весь навчальний матеріал доступний як викладачу, так і студенту в будь-який час доби, що робить їх незалежними від можливих перебоїв Інтернету чи електроенергії. Ще однією важливою рисою ресурсів Google вважаємо можливість їх використання у форматі застосунків для мобільних пристроїв. Вся навчальна інформація зберігається в хмарному сервісі Google Діску та немає потреби в доступі до комп'ютера чи ноутбука, а достатньо лише звичайного смартфона.

Список використаних джерел:

1. Про завершення навчального року : лист МОН України від 10.03.2022 р. № 1/3417-22. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/85933.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року : наказ МОН України від 01.04.2022 р. № 290. URL: <http://surl.li/esryt>.
3. Про надання інформації : лист МОН України від 15.03.22 р. № 1/3463-22. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-nadannya-informaciyi>.
4. Скрипник І. М., Приходько Н. П. Використання дистанційних методів навчання в медичній освіті. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2020. № 3 (39). С. 29–32. DOI: 10.31071/promedosvity2020.03.029.
5. Скрипник І. М., Приходько Н. П., Шапошник О. А. Використання дистанційних методів навчання в медичній освіті. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2022. № 3. С. 60–64. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.3.13191

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Щербакова Наталія, к.вет.н., доцент, **Передера Сергій**, к.вет.н., доцент,
Передера Жанна, к.вет.н., доцент

Реалії сучасного життя в Україні пов'язані з пандемією на COVID-19 (введенням карантину у 2020 році) та війною з російською федерацією складаються таким чином, що на даний час ведення освітнього процесу можливо лише у дистанційній або у змішаній формі навчання.

У 2020 році відбулося активне впровадження дистанційної освіти не тільки в нашій державі, а й в усьому світі, що трохи полегшало адаптацію ведення освітнього процесу у воєнний час. Адже система навчання такого типу дає змогу

впроваджувати інтерактивні технології викладання теоретичного матеріалу та здобувати повноцінну вищу освіту або підвищувати професійну кваліфікацію здобувачам. Серед переваг дистанційного навчання можна назвати зручність, модульність, гнучкість, актуальність, економічну ефективність, інтерактивність та інтернаціональність. [1, 2].

Тому саме сьогодні дистанційна освіта займає відповідне місце в усіх навчальних закладах України.

Слід зауважити, що зазначене стало можливим завдяки стрімкому розвитку комп'ютерних технологій за останні роки.

Зараз з'явився новий виклик щодо системи освіти – проведення освітнього процесу в умовах перебоїв з енергопостачанням. Це пов'язано з відключенням світла, та з веденням активних бойових дій на території нашої країни, так як країна агресор навмисно знищує енергосистему України.

Тому проведення навчальних занять на ресурсі *Googl Meet* стає проблематичним, адже в країні діють погодинні графіки відключення електроенергії і у деяких студентів світло є, а у деяких немає і не всі мають можливість своєчасно отримати інформацію у повному обсязі.

Тому у ситуації, що ми маємо, для навчального процесу зручніше за все використовувати електронне середовище MOODLE, яке було впроваджено у Полтавському державному аграрному університеті і використовується не один рік.

Система Moodle є одним з найпопулярніших середовищ дистанційного навчання у світі. Система використовується в десятках тисяч навчальних закладів у більш ніж 200 країнах світу і перекладена на 80 мов [2].

До викладеного теоретичного матеріалу, який здобувач вищої освіти опрацьовується у дистанційному режимі, завжди в будь-який час є вільний доступний.

У Moodle можна будувати навчальні співтовариства і ефективно впливати на процеси, що відбуваються в них. Повноцінне використання системи управління навчанням Moodle дозволяє забезпечити: багатоваріантність подання інформації; інтерактивність навчання; багаторазове повторення досліджуваного матеріалу; структурування контенту і його модульність; створення постійно активної довідкової системи; самоконтроль навчальних дій; будівництва індивідуальних освітніх траєкторій; конфіденційність навчання; відповідність принципам успішного навчання. Moodle дає можливість проектувати, створювати і надалі керувати ресурсами інформаційно-освітнього середовища. Інтерфейс системи орієнтований на роботу викладачів, які не володіють глибокими знаннями у програмуванні й адмініструванні баз даних, веб-сайтів. Викладач самостійно, звертаючись до допомоги довідкової системи, може створити електронний курс і управляти його роботою. Оскільки основною формою контролю знань у дистанційному навчанні є тестування, в LMS Moodle є широкий інструментарій для створення тестів та проведення навчального та контрольного тестування. Підтримується декілька типів питань у тестових завданнях (множинний вибір, на відповідність, вірно/невірно, короткі відповіді, на відповідність, числовий, обчислюваний, вкладені відповіді). Moodle має багато функцій, що полегшує обробку тестів. Можна задати шкалу оцінки, існує

механізм напівавтоматичного перерахунку результатів. В системі містяться розвинені засоби статистичного аналізу результатів тестування, складності окремих тестових питань [2]. При дистанційному та очному навчанні LMS Moodle надає викладачеві широкий інструментарій для представлення навчально-методичних матеріалів курсу, проведення теоретичних та практичних занять, контрольних заходів, організації навчальної діяльності студентів як індивідуальної, так і групової, має великий набір засобів комунікації. Таким чином, дистанційна освіта створює широкі можливості спільного застосування навчальних та інформаційних технологій.

Дистанційна освіта у порівнянні з традиційними формами освіти має багато переваг та дає можливість навчатися в будь-який час і у будь-якому місці, де є комп'ютер з доступом в Інтернет; реалізувати для студента індивідуальний навчальний план; постійно консультиватися студенту з викладачем; навчати студентів і залучати до співпраці найкращих викладачів незалежно від місця їх проживання. Перевагою також можна вважати ліквідацію проблеми пошуку і придбання навчальних матеріалів та посібників; об'єктивність і незалежність від викладача оцінки знань; можливість закладу освіти навчати більше студентів і зменшити витрати на одного студента. На жаль дистанційна система освіти не має повної можливості щодо якісної підготовки лікарів ветеринарної медицини[1, 2].

Список використаних джерел:

1. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні. Колективна монографія. Харьков 2020. Режим доступу: URL: <http://surl.li/wtok>
2. Бібліотека матеріалів по дистанційному навчанню та Moodle. Режим доступу: URL: <http://www.infoco.ru/mod/data/view.php?id=39>

ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНОЇ ПАТОЛОГІЇ, ГІГІЄНИ, САНІТАРІЇ ТА БІОБЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Передера Олена, к.вет.н., доцент

Найбільший виклик сьогодення для українців і України як держави – це російсько-українська війна. Ця війна відкрита і дуже жорстока. Вона ведеться воїнами на передовій, лікарями, які оперують та повертають до життя наших воїнів, фермерами, що забезпечують країну у надскладні часи хлібом, та людьми інших професій. Ця війна стала справжнім викликом і для освітян. Адже якісна освіта – це сучасність і майбутнє держави, вона є обов'язковою складовою зрілого суспільства. Цілком погоджуюсь із думкою Шевчук І. Б. Шевчук А. В. (2022) про те, що і викладачі і студенти після початку повномасштабного вторгнення перебувають у стані постійної підвищеної тривожності, часто – у депресивному стані через постійні тривоги, загибель людей, переїзд з постійного місця проживання тощо. Викладачам потрібно за будь-яких обставин проводити заняття, спілкуватися та опитувати студентів, зацікавлювати їх, залучати у навчальний процес. Це не завжди вдається зробити так, як планує викладач. Дуже часто студенти внаслідок об'єктивних причин не можуть долучитися до офлайн чи онлайн заняття, якісно виконати поставлене завдання [3]. Очевидно,

що виклики в умовах війни – є важким випробуванням для кожного викладача. Відповіддю на ці виклики є щоденна праця та підвищення кваліфікації викладача а також грамотне планування та реалізація Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [2].

В умовах війни підхід до освітнього процесу має бути докорінно змінений [1, 2]. В пріоритеті визначається збереження життя та здоров'я студента, тому викладач має надавати всебічну підтримку, допомогу та бути більш толерантним.

Викладання дисциплін інфекційного блоку на кафедрі інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки можна окреслити як адаптативне навчання. Цей підхід повністю відповідає концепції студентоцентричного навчання. Дуже важко роз'яснювати складну тему, якщо заняття двічі перерване повітряними тривогами, або в аудиторії відсутні майже всі студенти. Тому, подача матеріалу по темам здійснювалася з урахуванням кількості присутніх на занятті студентів, їх психологічного стану та настрою. А сам процес навчання був побудований на системі заохочень, уникаючи покарань.

Якщо цілий день в Україні була повітряна тривога а в багатьох містах лунали вибухи, звичайно, в кінці цього дня, навіть за відсутності тривоги на 4-5 парі сприйняття студентами матеріалу було утруднене. Тому виникала необхідність підбирати легку для сприйняття тему. У таких випадках подача матеріалу мала бути доступною, обов'язково із застосуванням прикладів та цікавих роз'яснень. При цьому, викладач повинен не лише пояснити нову тему, а й відволікти студентів від важких думок, створюючи атмосферу доброзичливості, налаштовувати на позитив.

Іноді, заняття не мали змоги відвідувати значна кількість студентів. Це також стало серйозним викликом для викладача. Адже є теми, що потребують детального роз'яснення, значної уваги та концентрації з боку здобувачів вищої освіти. При викладанні дисциплін інфекційного блоку дана проблема вирішувалася двома шляхами. Важкі теми роз'яснювалися у той час, коли на занятті була присутня максимальна кількість студентів. Зазвичай це відбувалося у першій половині дня (1-3 пара) за відсутності ранкових тривог. Звичайно, такий підхід створює на викладача додаткове навантаження. Адже заздалегідь має бути підготовлений матеріал по декільком темам: мультимедійні презентації, тести, лабораторні заняття. Лише це дасть змогу викладачу після оцінки ситуації прийняти правильне рішення щодо вибору теми.

В іншому випадку теми, що потребують детального роз'яснення чи важко сприймаються студентами були продубльовані на наступних парах для студентів, що не мали змоги бути присутніми на попередній парі.

Це ж правило діяло і до занять, що не проводилися внаслідок небезпеки для життя під час повітряних тривог. Пропущені теми розглядалися на наступній парі. Це потребувало від викладача додаткової роботи, оскільки збивалися графіки викладення тем по групі відносно робочої програми.

Незважаючи на додаткове навантаження, вважаю неправильним виносити такі теми на самостійне опрацювання. Навпаки, самостійна робота студентів під час війни має бути скорочена до мінімуму і потребує додаткової уваги та роз'яснення викладача.

Висновок. Навчання в умовах воєнного стану стало справжнім викликом для викладачів та студентів. Система навчання в цей важкий період має бути системою заохочень, а не покарань. Вибір теми у межах робочої програми має залежати від кількості та психологічного стану студентів. Викладач має надавати студентам всебічну підтримку за заохочувати їх до навчання цікавим матеріалом.

Список використаних джерел:

1. Назаренко О. В. Організація навчального процесу в умовах воєнного часу. Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»): ДВНЗ «ПДАБА», 2022. С.39-40.

2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

3. Шевчук І. Б. Шевчук А. В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

ВИЩА ОСВІТА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Кравченко Сергій, к. вет. н, доцент,

Бурда Тетяна, завідувач лабораторії, **Шелудько Анастасія**, методист

Процеси глобальної конкуренції зумовлюють суттєві перебудови світового порядку із властивими йому пріоритетами національних кордонів і інформаційною закритістю. В сучасних умовах авторитет держави, нації, зазнає тиску з боку глобальної трансформації ринку праці, освіти та споживання. Інтенсивний транснаціональний рух потоків інформації, технологій, ресурсів, призводить до того, що ринок праці виходить за межі державних кордонів, зазнає глобалізації і ринок освітніх послуг, що зумовлює доцільність трансформації різних освітніх систем у єдину, загальноєвропейську, за умов збереження відмінностей, обумовлених традицією та культурою.

Тому у наш час стає необхідною соціальна рефлексія вищої школи в умовах глибоких соціальних, економічних, політичних і культурних змін, викликаних посиленням глобальної конкуренції і мобільності, інтеграцією ринків і розвитком у галузі інформаційних технологій. Глобалізація вищої школи проявляється у збільшенні ролі наднаціональних інститутів у процесі розробки правил і норм у освітній галузі, що наглядно демонструє ситуація у об'єднаній Європі, зокрема, процеси, пов'язані з Болонською угодою.

Глобалізація торкається університетів усього світу, і задача входження до світового, а, передусім, європейського освітнього простору, у якості повноправного учасника і партнера, виглядає для багатьох українських університетів як одна з найважливіших.

Вищі навчальні заклади на пострадянському просторі намагаються освоювати тенденції глобалізації, і це їм вдається з різним ступенем успішності. В умовах глобальних трансформацій сучасного суспільства, державна політика у галузі вищої освіти намагається враховувати зростаючі потреби різних груп, що забезпечують розвиток вищої школи: уряду, роботодавців та користувачів

освітніх послуг. Для досягнення цієї мети формуються нові орієнтири у галузі освітніх стандартів, які набувають все більш інтернаціонального характеру.

Ці процеси не тільки можуть розвиватися у певних економічних і політичних умовах, але й формують широкий спектр соціальних наслідків, які, хоча в цілому можуть бути неоднозначними, проте позитивно впливають на розвиток вітчизняної вищої освіти. Із зміною головних діючих персонажів на міжнародній арені освіти, поступово девальвується роль держави і зростає вага наднаціональних інститутів, серед яких – інститути європейської і глобальної інтеграції вищої школи. Усі ці процеси докорінним чином змінюють сам інститут освіти, життєві траєкторії його суб'єктів, форми та методи освіти, а також стимулюють перегляд попередніх і виникнення нових соціальних теорій, за допомогою яких можливе пояснення нових аспектів соціальної реальності.

Намагання знайти відносно стійкі соціальні структури вищої освіти у галузі освіти і знання, що постійно змінюється, дозволяє більш об'ємно та різнобічно зрозуміти зміст і перспективи соціальних змін нового типу, що відбуваються в українському суспільстві.

Проте, задача полягає не лише в тому, щоб просто описати світовий порядок в умовах транскультурних взаємозв'язків, але й в тому, щоб зрозуміти, як цей порядок формується, зрозумівши глобалізацію вищої освіти у контексті змін культурних перспектив розвитку суспільства.

Актуальність та своєчасність таких досліджень обумовлюється високою потребою у становленні, обґрунтуванні і вирішенні завдань соціального аналізу, за умов недостатнього об'єму концептуальних пропозицій з боку соціальної теорії. Окрім цього, існує нагальна потреба у розширенні галузі знань щодо процесів і шляхів глобалізації в українському суспільстві.

Таким чином, концепція глобалізації дозволяє не лише розглядати трансформаційні процеси вищої школи під кутом зору соціальної, політичної і економічної доцільності національної моделі університету, але й розширювати інтерпретаційні рамки соціологічного аналізу сучасної соціальної реальності, усвідомлювати ключові тенденції у формуванні та трансляції знань до здобувачів вищої освіти, з урахуванням потреб роботодавців як вітчизняних, так і іноземних підприємств та установ. Саме тому глобалізація і інтеграція вітчизняної вищої освіти є необхідною в умовах глобальної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Education at a Glance 2019. [Електронний ресурс] Режим доступу: www.oecd.org/.
2. Education at a Glance 2018. [Електронний ресурс] Режим доступу: www.oecd.org/.
3. Захарін С. В. Перспективи інвестиційного забезпечення розвитку сфери вищої освіти в контексті глобалізаційних викликів. *Економіка і управління*. 2011. № 3. С.35-46.
4. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика: монографія. К.: КНУТД, 2015. 320 с.
5. The Most Educated Countries in the World // Edu-Active.com, 21.09.2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.edu-active.com/news/2013/sep/21/most-educated-countries-wg2orld.html>

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 211 ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

Євстаф'єва Валентина, д.вет.н., професор;

Мельничук Віталій, к.вет.н., доцент,

Долгін Олександр, завідувач лабораторії

Впродовж останніх десятиліть однією із загально визнаних у зарубіжній педагогіці навчальних цілей є розвиток раціонального, критичного мислення. Тому у педагогічних та психологічних працях останніх років особливу увагу приділено формуванню мислення, цілеспрямованому розвиткові інтелектуальних умінь, тобто навчанню розумовим вмінням, процесам пізнавального пошуку. Для розвитку дослідницької, творчої, пізнавальної діяльності викладачу сьогодні необхідно шукати, перш за все, такі засоби, які допомагали б створювати особливі умови для креативної діяльності здобувачів вищої освіти у навчальному процесі. Для створення творчої атмосфери у процесі навчання викладач повинен: усувати внутрішні перешкоди творчим проявам; показувати здобувачам можливості використання метафор і аналогій; підтримувати живу уяву; усувати внутрішні перешкоди для мислення; розвивати сприйняття всього навколишнього світу; розширювати об'єм знань; допомагати здобувачам бачити зміст, напрямок їх креативної діяльності. Вказані рекомендації виконуються лише за умови вільного обміну думками, ідеями, у процесі безпосереднього обговорення, творчої дискусії та особистісного включення здобувачів і самого викладача [2, 3].

Згідно літературних даних, кожен педагог, особливо той, що прагне майстерності, має оволодіти алгоритмом міркувань щодо вибору методів навчання. Вибір методів навчання зумовлюється: завданням освіти, особливостями предмету і навчального матеріалу, метою і завданням конкретного навчального заняття; реальними навчальними можливостями здобувачів; комплексом психологічних чинників; наявністю і вибором засобів навчання; майстерністю педагога. Тільки через особистість учителя, який володіє сучасною методикою використання методів, форми і засобів навчання реалізуються закладені в них можливості [1].

Згідно змісту освітньо-наукової програми Ветеринарна медицина підготовки докторів філософії зі спеціальності 211 Ветеринарна медицина основний фокус освітньої програми спрямований на підготовку фахівців, спроможних продукувати нові ідеї науково-дослідницького та інноваційного характеру, створення сучасних, більш ефективних способів діагностики, лікування та профілактики хвороб різної етіології, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Тому кожен викладач та навчальна дисципліна, яку він викладає, повинні навчити здобувачів створювати нові інновації в сфері ветеринарної медицини, а це, в свою чергу, потребує провадження інноваційних підходів до організації творчої навчально-пізнавальної діяльності підготовки аспірантів. Зокрема, при викладанні навчальної дисципліни «Сучасні методи діагностики інвазійних хвороб тварин» застосовують наступні методи навчання:

1. *Участь у дискусії по темі лекції.* При цьому науковий напрям аспірантів може відрізнятися від паразитологічного. Тобто тема дисертаційного дослідження може бути пов'язана з хірургічними, акушерськими, інфекційними патологіями та патологіями незаразного характеру. З цією метою застосовується моделювання ситуації відповідно теми дисертаційного дослідження та обговорення її на лекційних заняттях. Здобувачу дається на прикладі як та чи інша проблематика вирішується у паразитологічному напрямку досліджень, а аспірант має можливість змоделювати цю ситуацію згідно обраного наукового напрямку. Це дуже цікаво й для викладача, адже поєднання декількох напрямків у дослідженні певного питання збагачує інформативно усіх учасників освітнього процесу, що задіяні при вивченні даної дисципліни.

2. *Виконання завдань на лабораторних роботах.* На цих заняттях аспіранти проводять невеличкі прості експерименти з паразитологічного напрямку, які в подальшому при застосуванні творчих здібностей здобувача, можуть збагатити його наукову роботу, розширивши світогляд на проблематику. Обов'язково отримані результати здобувачі повинні проаналізувати і зробити висновки. Дуже добре, коли на прикладі своїх наукових напрацювань викладач може показати здобутки вже захищених аспірантів, які отримали ступінь доктора філософії під його керівництвом. Особливо це стосується створення інноваційних методів діагностики, які відображені в отриманих патентах на корисну модель і підтверджують наукову новизну проведених досліджень.

3. *Виконання завдань із самостійної роботи.* Вона включає застосування творчого підходу до написання статті, яку аспірант може виконувати з різних тем, обираючи чи застосовувати паразитологічний напрямок досліджень, чи тотожний обраній їм тематиці дисертаційного дослідження.

Отже, провадження інноваційних підходів до організації творчої навчально-пізнавальної діяльності підготовки докторів філософії за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина, повинно бути пріоритетним у виборі методів навчання, спрямованим на розвиток особистісних творчих здібностей аспірантів, що дозволить їм бути конкурентоспроможними та затребуваними не тільки в Україні, але й в країнах ЄС.

Список використаних джерел:

1. Курганська А. В., Гаряєва А. М. Дидактичні передумови та принципи побудови освітнього процесу активного типу. Сучасні педагогічні технології в освіті. Харків: НТУ «ХП», 2012. С. 107–115.

2. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посібник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.

3. Parnes S. J. Effects of extended effort in creative problem solving. *Journal of Educational Psychology*. 1961. № 52 (3). P. 117–122.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН «АНАТОМІЯ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН» І «ПАТОЛОГІЧНА АНАТОМІЯ ТА РОЗТИН»

Омельченко Анна, к. вет.н., доцент,
Авраменко Наталія, к. вет.н., доцент

Роботи з моделювання тваринного тіла ведуть багато університетів у

країнах світу. Найбільш наочним у цій галузі є розробник програм для вивчення ветеринарної анатомії – *Biosphera*. За допомогою додатків можна в деталях ознайомитися з будовою тіла таких тварин, як: собаки, коні, пацюки, жаби, коти, голуби, ВРХ, свині і навіть риби. На порталі проекту зібрано величезну колекцію 3D мультиплікації для студентів-ветеринарів, а також просто ілюстрації. На сайті можна знайти в тому числі і безліч барвистих ілюстрацій та схем, зроблених із застосуванням технологій 3D.

Крім трудомісткого 3D моделювання, покращити якість викладання можна і переробивши звичні всім ілюстровані анатомічні та патологоанатомічні атласи у вигляді електронних атласів. Вони зазвичай встановлюються на мобільний пристрій чи ноутбук, які є майже у всіх здобувачів вищої освіти. Електронні підручники з впровадженими гіперпосиланнями дозволяють миттєво переходити до потрібних розділів, збільшувати та згортати необхідні ілюстрації, таблиці та діаграми. Найбільш популярною подібною програмою для особистого користування є програма *vet-Anatomy* - атлас ветеринарної анатомії, заснований на ветеринарній медичній візуалізації, що містить ветеринарні зображення (рентген, КТ та МРТ).

Ще одним зручним інструментом у вивченні предмета є комп'ютерні тести з пройденого матеріалу. З їхньою допомогою здобувачі вищої освіти можуть самостійно оцінити свої знання та миттєво отримати результат, не відволікаючи викладача.

Також спрощують як роботу викладачів, так і життя здобувачів вищої освіти лекції у вигляді презентацій. По-перше, слайди видно і зрозумілі всім, на відміну від нерозбірливого підкреслення лектора. По-друге, під час лекції неможливо швидко намалювати зрозумілу схему або ілюстрацію на крейдяній дошці, а зробити їх задалегідь не реально, ніякої дошки не вистачить. З цим дуже легко справляються слайди презентацій, що змінюються. Найбільш простою та популярною програмою для створення презентації є *Power Point* (частина пакету *Microsoft office*), із безкоштовних програм можна використовувати розробки проекту *OpenOffice*.

При навчанні здобувачів вищої освіти із застосуванням світлової мікроскопії дуже часто виникають труднощі з розумінням вмісту препарату: кількість варіацій величезна, одна і та ж тканина може дуже сильно змінюватись у різних тварин, на скельцях можуть бути фізичні дефекти або артефакти, обмежений час заняття, серйозні труднощі із замальовкою мікропрепарату

Перша методика, яка може покращити ситуацію – це використання мікроскопу з вбудованою цифровою камерою, що дозволяє за наявності проекційної установки в аудиторії в інтерактивному режимі демонструвати здобувачам вищої освіти деталі мікропрепарату, що вивчається. Зразок значно полегшує розуміння, далі здобувач вищої освіти самостійно працює з аналогічним мікропрепаратом.

Друга методика – впровадження вебкамер для мікроскопів у лабораторні заняття. За наявності такої техніки здобувачі вищої освіти можуть вести цифровий лабораторний журнал, який пізніше захищається у формі презентації чи будь-якій формі на розсуд здобувача. Такий підхід дозволяє не тільки максимально точно передати структуру мікропрепарату, це дозволяє навчити

здобувача вищої освіти основ цифрової мікрофотографії, яку він пізніше може застосувати у своїй кваліфікаційній роботі. Крім того, це стимулює творчий потенціал, здобувач вищої освіти освоює не лише морфологічні методи – він навчається користуватися універсальними цифровими інструментами чи закріплює свої знання у цій галузі.

Висновки

1. В даний час інтерактивні форми навчання з використанням цифрових технологій активно впроваджуються у навчальний процес із вивчення морфологічних дисциплін.

2. Закріплення лекційного матеріалу здійснюється на лабораторних заняттях із застосуванням візуалізації мікропрепаратів на екран за допомогою мультимедійної техніки.

3. Використання сучасних електронних засобів у викладанні анатомії свійських тварин і патологічної анатомії та розтину підвищує ефективність сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Присяжнюк В. Я. Організація навчання, самостійної підготовки і контролю знань студентів з анатомії свійських тварин // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького. 2013. №1-3.

2. Рудик С. К. Викладання анатомії в контексті Європейських ветеринарних закладів // Реформування системи аграрної вищої освіти в Україні: досвід і перспективи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2005. Ч.1. С. 109–110.

3. Костюк В. К., Левчук В. С. Навчальна дисципліна “Анатомія свійських тварин” // Рекомендований перелік навчального обладнання, устаткування та унаочнення для навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців напряму “Ветеринарна медицина”. К.: Аграрна освіта, 2005. С. 20–30.

АДРОВИЙ ПОТЕНЦЯЛ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Михайлютенко Світлана, к. вет. н., доцент

Вища освіта – надзвичайно динамічна та всеохоплююча система нашої держави. Викладацька діяльність – одна з найважчих областей людської праці, в якій педагог несе ключову роль. Основними характеристиками викладачів вважають вміння захопити кожного, направити на активну діяльність у пошуку знань, надати в доступній формі матеріал, роз’яснити складні питання. Вагоме значення має авторитет науково-педагогічного працівника. Він складається з двох компонентів: авторитету ролі й авторитету особистості. Нині на перше місце виходить особистість викладача, його яскрава, неповторна індивідуальність, яка здійснює на ЗВО виховний (педагогічний) та психотерапевтичний впливи.

Авторитет викладача формується з достатньо високого рівня розвитку трьох видів педагогічних умінь: предметних (наукові знання); комунікативних (знання про своїх студентів і колег); гностичних (знання самого себе й уміння корегувати свою поведінку).

Можна диференціювати основні компоненти в діяльності викладача:

1. Конструктивна діяльність – пов'язана з відбором, умінням вибудовувати навчально-виховний матеріал та проєктувати розвиток індивідуальності студента.

2. Організаційна діяльність – передбачає організацію своєї поведінки (педагогічні дії в реальних умовах діяльності) на заняттях і поза ними; зворотний зв'язок зі здобувачами вищої освіти (думка, знання, інтерес).

3. Рефлексивна діяльність – уміння педагога аналізувати й адекватно оцінювати свою педагогічну діяльність, розвивати самосвідомість, яка виявляється в самопізнанні, самооцінці та саморегулюванні поведінки; прагнення до особистісного зростання, самореалізації та самоконтролю.

4. Комунікативна діяльність – спільна діяльність педагога та студента, побудова міжособистісної взаємодії (сприйняття і розуміння людьми один одного) і стосунків у процесі педагогічної діяльності, процес педагогічного спілкування.

Тому викладач інтегрований у суспільство й неодмінно реагує на всі процеси, що відбуваються у ньому. Так, пандемія Covid-19 відобразила потребу якнайшвидшої інформатизації та комп'ютеризації. Дистанційне спілкування, дистанційна робота, дистанційні контакти вимагали не лише розширення масштабів цифровізації, а й підготовки кадрів, здатних ефективно працювати в сучасних умовах, а збоку керівників – налаштувати менеджмент. Розширення інформатизації та комп'ютеризації, впровадження цифрових технологій, спрямованих на забезпечення взаємодії членів трудового колективу між собою та із зовнішнім середовищем, вимагало від персоналу відповідних компетенцій [1, 2, 4, 5].

Адаптуючись до викликів, спричинених пандемією, перед викладачами постала нова звістка – війна. Фінансові та матеріальні ресурси господарських структур стали досить обмеженими, фінансовий стан дестабілізований, можливості швидкого розвитку й так стримувалися через Covid-19. Тому для розуміння та полегшення роботи науково-педагогічних працівників було розроблено ряд законопроектів. Так, згідно Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р схвалено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки та Операційний план її реалізації у 2022-2024 роках. Вже здійснено модернізацію Єдиної державної електронної бази освіти (ЄДЕБО) для забезпечення можливості вступу до ЗВО в умовах війни і отримано перші результати.

Відповідно виконання завдань, визначених Стратегією, дозволить зменшити деструктивні наслідки, спричинені повномасштабним вторгненням російської федерації на територію незалежної України. Документ передбачає реалізацію 5-ти стратегічних цілей:

1. Довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти.

2. Забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних груп населення.

3. Інтернаціоналізація вищої освіти України.

4. Привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри.

5. Ефективність управління в системі вищої освіти [3].

Вищеперераховані постулати вказують на те, що кадровий потенціал стає основним фактором освіти, який має змогу забезпечити належний рівень освіти у контексті глобальних викликів. Викладач вузу завжди був вихователем, який передавав знання й судження, формував особистість. В навчальному процесі відбувалася й відбуватиметься взаємодія та співпраця викладачів і здобувачів вищої освіти у сфері їх спільного буття.

Список використаних джерел:

1. Бебко С. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. 2020. С.52–53. ULR: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16860/1/PIONBUG_2020_P052-053.pdf

2. Хомерікі О.А. Українська вища освіта в умовах глобалізації: крок назад перед стрибком уперед, або шлях по замкненому колу? *Соціологія. Грані*. 2015. № 4 (120). С. 36 – 40.

3. Фахова передвища і вища освіта в умовах воєнного стану. 2022. ULR: <https://mon.gov.ua/ua/news/fahova-peredvisha-i-visha-osvita-v-umovah-voynenogo-stanu>

4. Hassel H., Cedergren A. Integrating risk assessment and business impact assessment in the public crisis management sector. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2021. Vol. 56. P. 102–136.

5. Hamidullah M. F. Career Development for Next Generation. *In Managing the Next Generation of Public Workers*, 2015. pp. 51–60. Routledge.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Коломак Ігор, доктор філософії;

Марченко Тетяна, завідувач лабораторії

Необхідність удосконалення системи освіти України, підвищення рівня якості є важливою проблемою, яка обумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини. Ці процеси диктують необхідність гармонізації стандартів у галузі освіти з урахуванням вимог міжнародного та європейського досвіду.

У відповідності до сучасних соціальних потреб підготовка фахівців вищої освіти повинна ґрунтуватися на фаховій методичній основі. Підготовка сучасних спеціалістів високої кваліфікації потребує удосконалення змісту, форм і методів навчального процесу. Суспільство потребує соціально мобільного фахівця, якого в змозі підготувати вищій навчальний заклад. Такі фахівці повинні володіти комплексом професійних знань, умінь та навичок. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план що входить до навчально – методичного комплексу, який відповідає освітньо – професійній програмі. Нормативні навчальні дисципліни визначаються державним стандартом освіти. Дотримання їх назв і обсягу є обов'язковим для навчального закладу. Вибіркові навчальні дисципліни вводяться для поглибленої підготовки фахівців у визначеній сфері діяльності,

ефективного використання можливостей конкретного навчального закладу. Навчальні плани щорічно розглядаються на засіданнях Ради з якості вищої освіти з наряду підготовки, та удосконалюються. Це дає змогу глибше вивчити теорію та набути необхідні практичні навички майбутнім фахівцям. В планах передбачено удосконалення структурно-логічної схеми дисциплін, яке спрямоване на високу якість підготовки фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

На основі навчальної діяльності (пізнавальної, наукової, самостійної тощо) у студентів з'являється визначене ставлення до різних навчальних предметів. Щоб студенти успішно оволоділи знаннями, вміннями та навичками, викладачеві необхідно організувати навчальний процес у відповідності до сучасних принципів мотивації і потреб особистості. Основними факторами, які мотивують студентів до високопродуктивної навчальної діяльності, є: важливість навчальних дисциплін для професійної підготовки і усвідомлення теоретичної та практичної значущості тематики занять; усвідомлення студентом найближчих і кінцевих цілей навчання; висока педагогічна майстерність викладання дисципліни (емоційна форма викладання навчального матеріалу, демонстрація викладачем перспективних напрямів розвитку наукових ідей у певній галузі, вирішення завдань, що створюють проблемні ситуації в структурі навчальної діяльності). Навчальний процес у вищих навчальних закладах здійснюється в таких формах: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Основними видами навчальних занять у вищому навчальному закладі є: лекції, лабораторні та практичні заняття, індивідуальні заняття, консультації. Інші види навчальних занять визначаються залежно від цілей і змісту навчання у порядку, встановленому вищим навчальним закладом. Законом України «Про вищу освіту» (ст. 50) передбачається вільний вибір методів та засобів навчання в межах затверджених навчальних планів.

Методика навчального процесу та, відповідно, оцінювання знань студента в кредитно-модульній системі, полягає у його переорієнтації із лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму навчання та на організацію самоосвіти студента. Усі світові та пропонувані останнім часом національні стандарти базуються на самостійній, творчій роботі здобувача вищої освіти. На цьому принципі базуються і новітні, зокрема інформаційні, технології навчання. У структурі навчального навантаження студента за системою ЄСПК індивідуальна робота також розглядається як один із основних компонентів навчальної діяльності і повинна займати значну частину його навчального навантаження. Індивідуальна робота студента є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для науково-дослідної роботи. До основного виду індивідуальних занять відносяться консультації. Вони можуть бути індивідуальними або груповими і проводитися з метою надання студентам відповідей на окремі теоретичні чи практичні питання або для пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Також однією із методик засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача, є самостійна робота. Самостійна робота студентів забезпечується всіма навчально - методичними засобами, необхідними для

вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, інтерактивними навчально-методичними комплексами дисциплін, обчислювальною технікою тощо.

Список використаних джерел:

1. Богданова І.М., Бужина М.А. Дідусь Н.І. Педагогіка: навчальний посібник. Х.: Одиссей, 2003. 352 с.
2. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. Вид. 3-є, доопрац. і допов. К. : Знання, 2008. 568 с.
3. Вітвицька, С. С. Основи педагогіки вищої школи : навч. посіб. К. : Центр навчальної л-ри, 2019. 320 с.
4. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посібник. К.: ЄУ, 2004. 127 с.
5. Чернілевський Д.В. Педагогіка вищої школи: підр. К.: Глобус-Прес, 2010. 387 с.

МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Кручиненко Олег, д. вет.н., професор

Сьогодні питання якості вищої освіти залишається критично актуальним, особливо в Україні, особливо в контексті глобальних викликів [1]. Одним з кроків, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти за для вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в умовах її інтеграцію в європейський і світовий освітній простір, було розроблення Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленої Указом Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013, де зазначено, що одним із ключових напрямом державної освітньої політики має стати підвищення якості освіти. Документ також констатує, що «задекларовані у попередні десятиріччя стратегічні завдання щодо забезпечення рівного доступу дітей і молоді до якісної освіти, її стабільного та сучасного розвитку, демократизації управління не набули повної реалізації» [2].

Враховуючи проблеми, які з'явилися у нашій країні в останні роки, дистанційне навчання стрімко вийшло на перше місце. Термін «дистанційне навчання» означає таку організацію навчального процесу, коли здобувач вищої освіти навчається самостійно за розробленою викладачем програмою і відділений від нього у просторі або у часі, однак може вести діалог з ним за допомогою засобів телекомунікації. Всі існуючі технології дистанційного навчання можна умовно розділити на три категорії: не інтерактивні – друковані матеріали, аудіо й відеоносії; інтерактивні комп'ютерні технології навчання – електронні підручники, тестові методики контролю знань, засоби мультимедіа; відеоконференції – сучасні засоби телекомунікації через аудіоканали, відеоканали та комп'ютерні мережі. Незважаючи на стрімкий розвиток засобів телекомунікації, використання супутникових каналів зв'язку, передача відеозображення через комп'ютерні мережі ввійшло у практику дистанційного навчання в Україні лише нещодавно [3]. Це пояснюється відсутністю розвиненої інфраструктури зв'язку, високою вартістю обладнання й каналів зв'язку.

Використання відеокасет є одним із унікальних способів дистанційного навчання, найчастіше – як набір навчальних матеріалів, здатний замінити традиційні лекції. Відносно малі затрати на тиражування навчальних відеоматеріалів і широкі можливості для їх перегляду роблять цей спосіб навчання досить популярним. Електронна пошта економічно й технологічно є найефективнішим способом дистанційного навчання. Вона використовується для передачі змісту навчальних курсів у формі творчих завдань чи консультацій, забезпечення зворотного зв'язку студента й викладача. Однак, її педагогічний ефект обмежений неможливістю їх прямого діалогу. Відеоконференції з використанням комп'ютерних мереж, на відміну від трансльованих через супутникові канали зв'язку, є дешевшими, тому їх можна використовувати для проведення семінарів у мікрогрупах із 5–7 осіб, індивідуальних консультацій, обговорення фундаментальних проблем навчального курсу [3]. Ця технологія проведення конференції, крім вербального й візуального контактів, створює можливість спільного управління екраном комп'ютера з метою створення схем, малюнків, передачі фотографічного й друкованого матеріалу тощо. Технологія проведення відеоконференцій через цифрові супутникові канали з використанням відеокомпресії забезпечує високу якість зображення й може бути ефективною за невеликого обсягу ефірних годин і великої кількості учасників (1000–5000 і більше студентів). Рекомендується для проведення оглядових лекцій, колективних обговорень результатів вивчення курсів тощо. За характером комунікації між викладачем і здобувачем вищої освіти усі існуючі технології дистанційного навчання можна умовно класифікувати на чотири типи: самонавчання, навчання «один на один», «один з багатьма» і «багато з багатьма». Перший тип технологій дистанційного навчання передбачає мінімальну участь викладача, здобувач вищої освіти самостійно працює з освітніми ресурсами, здійснює самонавчання через комп'ютерні технології – бази даних, мультимедіа і гіпермедіа, мережу Інтернет. Навчання «один на один» забезпечує індивідуальний підхід до запитів студента, реалізується переважно за допомогою телефону й електронної пошти. Технології дистанційного навчання «один з багатьма» не забезпечують активної ролі студента у комунікації з викладачем чи експертом. Це можуть бути: лекції, записані на відео чи аудіокасету й трансльовані радіо чи телебаченням; так звані «е-лекції» (електронні лекції) – добірка навчального матеріалу, витягів із книг і статей, що мають на меті підготувати здобувачів вищої освіти до наступних дискусій; серія навчальних електронних симпозіумів – послідовний виступ кількох авторів («перших спікерів») тощо. Технології дистанційного навчання «багато з багатьма» характеризуються активною взаємодією всіх учасників навчального процесу. Крім аудіо, аудіографічних і відеоконференцій, комп'ютерні комунікації створюють умови для використання традиційних активних методів, форм і технологій навчання: дебатів, рольових і ділових ігор, мозкових атак тощо [3, 4].

Таким чином, сучасний зміст освіти повинен бути орієнтованим на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Альохіна Г. М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти. Вища освіта України. 2014. № 3 (додаток 1). С. 124–127.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25.06.2013 р. №344/2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
4. Холін Ю.В., Кравцов С.О., Маркова Т.О. Сучасні підходи до побудови освітніх програм. Методичні матеріали. Харків, 2014. 36 с.

НАОЧНІСТЬ ПРИ ВИКЛАДЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ»

Канівець Наталія, к.вет.н., доцент;

Каришева Людмила, старший викладач;

Бурда Тетяна, завідувач лабораторії

Реалії сьогодення диктують нам умови для дистанційного навчання. Слід зауважити, що дистанційне навчання постійно та швидко удосконалюється. Враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід практики гуманітарні і медичні спеціальності застосовують його для відпрацювання практичних навичок. Водночас, однією із основних умов дистанційної освіти є вибір оптимальних методів й засобів навчання. При викладенні курсу «Лікарські рослини» ставиться і вирішується завдання формування розуміння лікарської гомеопатії. Ґрунтовні знання базових дисциплін спеціальності Ветеринарна медицина є основою формування компетентностей майбутнього фахівця – лікаря ветеринарної медицини. Йому необхідно буде оперувати набутими теоретичними знаннями в практичній роботі [1–3].

За дистанційного навчання з дисципліни «Лікарські рослини» застосовують наочність залучаючи цифрові інструменти Інтернет-ресурсів.

Зокрема, під час викладання лекційного матеріалу використовується мультимедійні презентації MS PowerPoint. Інтерактивні засоби програми дозволяють наочно демонструвати здобувачам вищої освіти частини лекцій провідних корифеїв ветеринарії, щоб студентська громадськість була проінформована про загальний вигляд рослин, їх ботанічну характеристику, хімічний склад, та фармакологічні властивості [4, 5].

В ході лабораторних занять учасники освітнього процесу вивчаючи «Лікарські рослини» мають змогу побачити техніку виконуваних завдань лабораторної роботи. В той же час, в період заняття учасники можуть в електронному форматі Google Meet продемонструвати фото-/відеоряд, який необхідний для опанування нової теми. За можливості з допомогою власних гаджетів студентів здатні сфотографувати представників лікарської флори в регіоні їх поширення (подорожник, чистотіл, м'ята, глід, шипшина тощо). Необмежений доступ до Інтернет-додатків покращує якість і презентабельність дидактичних матеріалів, урізноманітнює загальні відомості рисунками, схемами та діаграмами. Такі наочні матеріали допомагають створити оригінальні й цікаві для здобувачів вищої освіти презентації лікарських рослин [6].

З літератури відомо, що принцип наочності є найефективнішим. Матеріал про лікувальні властивості рослини сприймається та засвоюється здобувачами вищої освіти краще й швидше у разі доповнення теоретичного матеріалу прикладами, конкретними фактами, аналогіями та порівняннями. Зокрема, вивчення лікарських рослин у дикій природі, і вирощуванні їх на плантаціях с. Березоточа Лубенської об'єднаної територіальної громади, ґрунтовні пізнання навичок збору, сушіння та зберігання сировини лікарських рослин, або виготовлення гербарію. Водночас, спрямовувати думки студентів на активне включення у спостереження та аналізування отриманих даних. Обговорювати та узагальнювати з метою ефективного використання набутих навичок вивчаючи дисципліну «Лікарські рослини», і застосуванні їх у майбутній професійній діяльності [3].

Під час викладення курсу «Лікарські рослини» проводиться поточний контроль (виконання тестів, захист лабораторних робіт, здача колоквиумів). Необхідно зазначити, що у разі дистанційного навчання студенти більше працюють самостійно. Викладач координує цю роботу, планує і створює спеціальні завдання на платформі Moodle при автоматичному оцінюванні програмою. Завдання мають різні питання. Візуальні (наочні), зокрема назвати лікарській рослини українською та латинською мовами, що дозволяє викладачу розуміти ступінь засвоєння здобувачами вищої освіти наданого раніше матеріалу.

Процес наочності створює стимул для дискусії. Студенти мають доступ до бази знань лекційного матеріалу, завдань самостійної та лабораторної роботи, відео, фото, рисунків, електронних підручників і посібників. Це покращує засвоєння матеріалу щодо фармакологічного значення рослин, заготівлі різних видів рослинної сировини. Формується розуміння і знання рослин занесених до Червоної книги України. Рідкісні для окремих регіонів.

Таким чином, наочність у викладенні навчальної дисципліни «Лікарські рослини» є важливою ланкою у підготовці лікаря ветеринарної медицини. В ході візуалізації теоретичного матеріалу здобувачі вищої освіти поглиблюють та закріплюють отримані знання й формують навички практичної роботи.

Список використаних джерел:

1. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.

2. Шинковська І.Л., Заєць І. П. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти. П'ятнадцята Всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція. URL: <http://surl.li/essco> (дата звернення: 18.05.2022).

3. Прокоп'як М. З., Голіней Г. М. Особливості проведення навчальної практики із «Лікарських рослин» в умовах дистанційного навчання. *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук в контексті вимог Нової української школи* : зб. тез доповідей III Міжнар. Наук.-практ. Конф. Тернопіль, 2022 С. 176–178.

4. Паюк І. М., Сарафинюк Л. А., Назарова О. С., Меркулова Д. О. До питання організації дистанційного навчання. *Актуальні проблеми якісної підготовки медичних фахівців в умовах глобального конкурентного середовища*: тези доп. III навч.-метод. конф. Вінниця, 2022. С. 154.

5. Півторак Н. А., Феджага І. В., Півторак К. В. Роль самостійної роботи студента в освітньому процесі. *Актуальні проблеми якісної підготовки медичних фахівців в умовах глобального конкурентного середовища*: тези доп. III навч.-метод. конф. Вінниця, 2022. С. 158–159.

6. Гайдаєнко О. Ф., Денека М. Т. Наочність як один із основних принципів дистанційного навчання. *Актуальні проблеми якісної підготовки медичних фахівців в умовах глобального конкурентного середовища*: тези доп. III навч.-метод. конф. Вінниця, 2022. С. 29–30.

НОВІ ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ВИЩОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Панасова Тетяна, к. вет. н., доцент

Глобальні виклики – це загострення існуючих або породження нових проблем, що викликані сучасним процесом глобалізації. Глобальні виклики є наслідком нових чинників у світовому розвитку, що порушують стабільність нормального функціонування суспільного життя, міжцивілізаційних відносин, міжнародних політичних та економічних відносин в існуючій глобальній світосистемі [1].

Протягом 2019-2022 років глобальними викликами для вищої освіти всіх країн, зокрема й України стала пандемія COVID-19 та військова агресія, розв'язана проти України Російською федерацією. В наслідок чого проведення більшості навчальних занять перейшло в дистанційну форму, зокрема он-лайн формат [2]. Звичайно така форма має цілу низку переваг таких як: усі необхідні навчальні ресурси зберігаються в єдиному електронному сховищі з постійним доступом до них; можливість навчатися без відриву від професійної діяльності, паралельно навчатись за іншим напрямом тощо [3].

Проте, втрата домівок здобувачами вищої освіти, а також серйозна енергетична криза (тривала відсутність електрики та інтернету), спричинена руйнівною дією агресора на об'єкти енергетичної інфраструктури не дала можливості кожному здобувачеві вищої освіти приєднуватися до он-лайн конференцій та мати доступ до електронних сховищ навчального матеріалу у будь-який час. У зв'язку з цим, левову частку теоретичного матеріалу здобувачі вимушені опановувати самостійно, що не може не вплинути на якість освіти. Проте, іноземні студенти, що покинули Україну під час війни, мають змогу продовжувати навчання у дистанційному форматі.

З іншого боку, для підготовки компетентного фахівця ветеринарної медицини здобувачі вищої освіти повинні оволодіти низкою фахових компетентностей та практичних результатів навчання, які вони здобувають під час лабораторних занять, навчальної та виробничої практики, при виконанні курсової роботи (історії хвороби тварини) з фахових та клінічних дисциплін, що неможливо забезпечити шляхом дистанційної освіти. [4].

Наступним важливим питанням є стан університетської науки. Врахуючи мінімальний фінансовий вклад в університетську науку з боку держави, особливо під час воєнного стану, розвиток її можливий лише у міжнародній академічній співпраці, а також у співпраці із бізнесом, які б могли забезпечити її фінансування [5]. Проте, ці процеси загальмувалися, позаяк ціла низка

підприємств несе значні економічні збитки внаслідок повномасштабної війни, і пріоритетом для них стало існування у нових умовах. В наслідок чого, науково-дослідна робота здобувачів в умовах дистанційної освіти утруднена, внаслідок відсутності доступу до навчально-наукових лабораторій кафедр та виробництва.

Таким чином, для підготовки якісного фахівця ветеринарної медицини на факультету ветеринарної медицини можлива лише змішана форма освіти: лекції – у вигляді он-лайн конференцій, але практичні, лабораторні заняття, навчальна та виробнича практика повинні проводитися в умовах навчальних лабораторій та на виробництві. Для безпечного перебування здобувачів та викладачів під час навчання на території навчальних закладів, а також на виробництві необхідно облаштувати укриття, де під час повітряної тривоги мають перебувати учасники освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Войналович О. О. Глобалізація і розвиток сучасної освіти в Україні. [Електронний ресурс] URL: <http://surl.li/esscx>.
2. Простакова Ю. В. Дистанційне навчання у вищих навчальних закладах: сучасний стан та перспективи розвитку. [Електронний ресурс] URL: <https://e-journals.npu.edu.ua/index.php/ikt/article/download/116/pdf/>
3. Самолюк Н. Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. Нова педагогічна думка. 2013. № 1.1. С. 193. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50.
4. Панасова Т.Г. Особливості підготовки фахівців ветеринарної медицини в умовах дистанційної освіти. Матеріали 52-ї наук-метод. конференції викладачів і аспірантів «Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації». 24-25 лютого 2021 р. м. Полтава. С. 65-67.
5. Віктор Андрущенко. Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття. Вища освіта України №3, 2019. С. 5-14.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ЦИКЛУ ХІРУРГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Киричко Б.П., д. вет. н., професор

Не принижуючи великого значення добре організованої і теоретично обґрунтованої профілактичної роботи, слід зауважити, що саме лікувальна робота формує лікаря ветеринарної медицини як спеціаліста і навіть як особистість та, що не менш важливо, підтримує його професійний авторитет.

Цикл хірургічних дисциплін, що є одним із профільюючих у підготовці ветеринарного лікаря, окрім професійного спрямування, має на меті виховання в молодих людях дбайливого, педантичного ставлення, до хворої тварини, своїх обов'язків та формування лікарської самодисципліни [1].

Як зазначалося нами раніше [2], підготовка ветеринарного лікаря-хірурга має низку особливостей:

1. Кожен хірург – це лікар, але не кожен лікар може бути хірургом. Слід погодитися з тим, що не тільки позитивні оцінки здобувача вищої освіти повинні бути об'єктом уваги педагога, але й вихована з дитинства зібраність, вимогливість, акуратність та інші складові етики майбутнього хірурга.

2. Підготувати хірурга може тільки хірург. В цьому плані кожен викладач хірургічних дисциплін, окрім постійного вдосконалення власної науково-теоретичної бази, повинен мати регулярну оперативну практику. В цьому плані слід брати приклад з хірургів гуманної медицини, переважна більшість яких працюють з пацієнтами у комунальних чи приватних медичних закладах, і, таким чином, здобутий практичний досвід передають на лекціях і лабораторних заняттях.

3. У підготовці ветеринарного лікаря-хірурга дієвою є формула «книга – хвора тварина – книга». Неможливо готувати майбутнього лікаря ветеринарної медицини, не маючи клінічної бази: операційних, діагностичних і процедурних кабінетів, клінічних лабораторій, стаціонарів та багато іншого.

4. Підготовка ветеринарного лікаря-хірурга пов'язана з чималими матеріальними витратами. Це анестезуючі і лікарські препарати, засоби антисептики, шовний та перев'язний матеріал, хірургічний інструментарій і прилади, вартість яких за останній рік виросла в рази.

Враховуючи сучасні глобальні завдання, які висуваються до учасників освітнього процесу, ефективною й діючою моделлю організації навчального процесу з хірургічних дисциплін, на нашу думку, є:

1. Максимальна ілюстрація й унаочнення теоретичного викладення лекційного матеріалу + екстракт теоретичної бази у вигляді конспекта лекцій кожному слухачеві.

2. Проведення лабораторних занять з використанням клінічного матеріалу за формулою «книга – хвора тварина – книга». Тут на допомогу приходять клінічний матеріал навчально-науково-виробничої клініки ветеринарної медицини, яка була організована й діє при кафедрі хірургії та акушерства.

3. Планування навчально-клінічних практик з хірургічних дисциплін у провідних сільгосппідприємствах та клініках дрібних тварин нашого та інших регіонів.

4. Постійне вдосконалення власного теоретично-практичного рівня науково-педагогічних працівників, задіяних у навчальному процесі. Сюди ми відносимо участь у наукових проектах, клінічна й оперативна практика, стажування, у тому числі, враховуючи глобалізацію суспільства, закордонні.

Реалізація такої моделі, при відповідній зацікавленості та природних здібностях здобувача вищої освіти, дозволяють підготувати конкурентоспроможного фахівця ветеринарної медицини хірургічного спрямування.

Список використаних джерел:

1. Панько І.С. Професійна етика лікаря ветеринарної медицини. Біла Церква, 2007. 215 с.

2. Киричко Б.П. Сучасний підхід до викладання навчальної дисципліни «Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія». Мат. 50-ї наук.-методич. конф. «Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення якості вищої освіти» (26-27 лютого 2019 р.). Полтава, 2019. С. 51-53.

ПРОБЛЕМИ ПЛАГІАТУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Звенігородська Таміла, к.вет.н., доцент

У статті 42 закону України про освіту чітко прописано визначення поняття академічний плагіат – «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [1]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» дає пояснення плагіату як «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [2].

Науково-педагогічні працівники в Україні та цілому світі відзначають проблеми плагіату в роботах здобувачів вищої освіти. Так як студенти, як правило, всі мають доступ до інформаційних технологій, то процес плагіату значно спрощується, але при цьому ускладнюються процеси його контролю. Система вищої освіти в Україні відмічає, що недобросовісні запозичення в роботах здобувачів вищої освіти перетворилися на серйозну загрозу. Ознаки плагіату містяться в більшості робіт українських студентів різних спеціальностей. Презентації, курсові роботи, звіти, реферати дедалі більше стають схожими на імітацію процесу навчання. Це ставить під сумнів якість такої вищої освіти.

Після опитування здобувачів вищої освіти з'ясувалося, що основними факторами чому вони вдаються до плагіату є:

- занадто великий обсяг письмової роботи протягом року;
- нецікаві та неактуальні теми письмових робіт – робота заради роботи;
- відсутність практичного застосування результатів робіт;
- нерозуміння яка мета та необхідність у виконанні письмових робіт;
- викладач не перевіряє роботу на плагіат – отже той хто писав чесно і той хто скопіював в Інтернеті виявляються на рівних правах.

Як видно з опитувань самих викладачів, основні причини плагіату в студентських та викладацьких роботах є:

- недостатня забезпеченість матеріально-технічної бази, особливо це стосується природничих наук;
- велика навантаження, через що важко перевіряти значний обсяг письмових робіт;
- коли є обов'язкова кількість публікацій на рік, при цьому для постановки одного експерименту інколи потрібно від декількох місяців до декількох років;
- відсутність в навчальному закладі власних систем та платформ для перевірки на плагіат.

Із напрямів по боротьбі з плагіатом можна окреслити основні:

1. Розробка Міністерством освіти і науки України спільно з університетами Положення про боротьбу з плагіатом з чітким визначенням цього поняття та закріплення його в методичних рекомендаціях щодо підготовки контрольних, екзаменаційних, курсових та випускних кваліфікаційних робіт.

2. Впровадження обов'язкової процедури перевірки студентських робіт на плагіат. Це підвищить об'єктивність та бездоганну оцінку і зніме надлишкове навантаження на викладачів.

3. Удосконалення програмних продуктів у боротьбі з плагіатом, оскільки вони швидко застарівають.

4. Поступове запровадження в Україні високих етичних стандартів. Відсутність плагіату в наукових та студентських роботах має стати основою для рейтингових показників ЗВО та його репутації.

5. Удосконалення методів самостійної підготовки українських студентів з акцентом саме на дослідницькі, аналітичні види робіт, в яких різко обмежується можливість запозичення чужих текстів [4].

Так як не добросесне запозичення стало звичною практикою для поколінь українських здобувачів вищої освіти, його знищення потребує значної кількості зусиль та різноманітних підходів. Потрібно перейняти заходи щодо плагіату в прогресивних європейських країнах. На сьогоднішній день відсутні єдині методики як спонукати учасників навчального процесу до академічної добросесності [4]. Перш за все викладачі повинні підвищувати свою кваліфікацію з цього питання, проходити курси, дивитися вебіари, читати літературу, цікавитися новітніми антиплагіаторними програмами та намагатися впровадити отримані знання в свою діяльність. Що стосується здобувачів вищої освіти, то перед ними необхідно ставити чіткі цілі до завдань, постійно надавати інформацію стосовно того, що таке академічна добросесність і зокрема плагіат. І звісно впроваджувати систему перевірки кожної роботи: реферату, курсової чи дипломної, з обов'язковим її відхиленням, якщо в ній підтверджені ознаки шахрайства [3].

Список використаних джерел:

1. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон Про освіту [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/awtx> (дата звернення: 10.06.2020).

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/essdp> (дата звернення: 10.06.2020).

3. Звенігородська Т.В. Академічна добросесність – основа для забезпечення якісної освіти. Академічна добросесність – виклики сучасності. Варшава. 2020.

4. Кустов, І.О., Кузьменко, Ю.Я. Проблеми та засоби запобігання студентського плагіату у ЗВО. Збірник матеріалів IV-ї Всеукраїнської науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: підвищення ефективності використання інформаційних технологій у здійсненні освітнього процесу». Одеса. 2022.

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ФАКУЛЬТЕТІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Передера Роман, к.вет.н., доцент

Війна, що ведеться росією проти України та української нації – це війна кожного члена суспільства будь-якої професії. Важко знайти галузь, де б війна не залишила свій відбиток. Один із наслідків війни – додаткове навантаження на кожного з нас (психологічне, моральне, фізичне та професійне). З початком війни наш настрій напряму залежить від успіхів ЗСУ на фронті. Але у кожного свій

фронт, і освітяни також виконують часто надскладні задачі та відчувають наслідки повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави [1].

До найбільших викликів в системі вищої освіти відносять знищення інфраструктури закладів вищої освіти, втрату висококваліфікованих кадрів, скорочення фінансування вищої освіти, відтік українських та іноземних студентів та забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану [2, 3].

Полтавський державний аграрний університет як і більшість університетів зіткнувся з проблемою територіальною розосередженості студентів і переходом на дистанційну та згодом на змішану форму навчання. З початком активних воєнних дій навантаження на викладачів зросло в рази. Адже освітній процес безперервний, а отже, повинен постійно пристосовуватися до війни.

Одна із проблем, що має вирішити викладач – це складність набуття здобувачами вищої освіти компетентностей та їх подальше оцінювання, особливо очної форми навчання. Система оцінювання передбачає поточний контроль, що здійснюється на лекційних, практичних (семінарських), лабораторних заняттях впродовж семестру різних формах (конспектування, тестування, опитування, виконання самостійної роботи тощо) та підсумковий контроль (залік, екзамен).

Подання лекційного матеріалу на електронних платформах за дистанційної освіти має як переваги так і недоліки. До переваг варто віднести широкі можливості у викладенні матеріалу на різних електронних платформах. Так, можна надавати матеріал у вигляді мультимедійних лекцій, навчальних фільмів; вставляти окремі фрагменти рентгенологічних знімків, цікавих випадків патологій у тварин, наукових статей чи власних досліджень. Найбільш зручним методом надання лекційного матеріалу виявилось застосування мультимедійних презентацій у режимі відео конференції на платформі Google Meet. Недоліком такого формату є недостатній контакт з аудиторією та повна залежність від електронних засобів зв'язку. Компенсувати це можливо забезпеченням рівнозначного доступу до теоретичного матеріалу лекції для студентів, що відсутні з різних причин, при цьому лектор повинен подати інформацію у максимально доступній та зрозумілій формі, враховуючи, що здобувач має зрозуміти його без пояснень. Складність полягає і в оцінюванні опрацьованого студентами лекційного матеріалу. Для цього викладач повинен виділити додатковий час на наступних аудиторних заняттях (опитування, перевірка конспектів тощо). А це знову ж залежність від технічних можливостей передачі інформації онлайн.

Справжнім помічником в умовах воєнного стану стала платформа Moodle. Це пов'язано здебільшого у неможливістю значної кількості студентів дотримуватись часових рамок згідно розкладу. Також дана платформа виявилася досить зручним інструментом для виконання студентами самостійної роботи (перегляд текстових файлів, презентацій та відеоматеріалів, тестування, виконання різних завдань тощо).

З власного досвіду найкращим способом оцінювання більшості компетентностей виявилось тестування. Бали студенти набирають шляхом розв'язання тестових задач різного рівня складності або по темам, розділам, або

по дисципліні. При цьому у зв'язку з дією графіків відключення світла, або взагалі аварійного відключення, недоцільно обмежувати вирішення тестових завдань часовими рамками чи певною кількістю спроб. Тому всі, хто зацікавлений у високих оцінках зазвичай проходять тести неодноразово, підвищуючи рівень своїх знань та засвоювання матеріалу.

Основною проблемою на факультеті ветеринарної медицини є неможливість передачі практичних навиків під час дистанційного навчання. А отже, надзвичайно важко, а інколи – неможливо оцінити саме уміння, які здобувачі вищої освіти мають набувати під час лабораторних (практичних) занять. Ця проблема стосується насамперед дисциплін, що передбачають набуття навиків діагностики чи оперативного лікування. Тому не зважаючи на воєнний стан здобувачі вищої освіти повинні відвідувати заняття офлайн, дотримуючись беззаперечно питань безпеки життєдіяльності.

Як альтернатива в окремі періоди навчання онлайн студенти під керівництвом викладача можуть виконувати поставлені задачі в умовах ветеринарних клінік чи тваринницьких підприємствах різної форми власності, що знаходяться у межах територіального доступу. Але це може забезпечити тільки часткову компенсацію щодо набуття обов'язкових практичних навиків, а викладачу – змогу оцінити не лише теоретичні знання, але і вміння.

Висновки. Дистанційне навчання має інструментарій для надання якісних теоретичних знань та їх оцінювання. Основним викликом в умовах російсько-української війни на факультеті ветеринарної медицини є набуття практичних компетентностей, які неможливо передати та оцінити під час дистанційного навчання. Тому за будь-яких умов студенти мають набувати тих умінь, що передбачені планами лабораторних занять.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України (2022). Освіта під загрозою. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://saveschools.in.ua>
2. Сулова н. М. Виклики і реалії організації освітнього процесу в умовах війни. *Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: матеріали II Форуму академічної спільноти* (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро): ДВНЗ «ПДАБА», 2022. С.48-50.
3. Шевчук І. Б. Шевчук А. В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

РОЗВИТОК ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Киричко Олена, к.вет.н., доцент, **Дмитренко Надія**, к.вет.н., доцент,
Тітаренко Олена, к.вет.н., доцент

Однією з провідних тенденцій світового розвитку стає глобалізація, яка призводить до значних економічних, соціальних, політичних та цивілізаційних змін. Особливого значення в умовах глобалізації набуває вища освіта. Сьогодні, як показує життя, всі країни, і в тому числі Україна, в більшій мірі, аніж раніше, залежать від впливів глобальних викликів. Вища освіта є фактором розвитку людської цивілізації та соціально-економічної динаміки країни, тому повинна

одна із перших реагувати на них [1].

Глобалізація вищої освіти обумовлена необхідністю задоволення потреб національної економіки у кадрах належної кваліфікації, тобто кваліфікації світового рівня, а також здатності підтримки конкурентоспроможності національної економіки у світовому вимірі [3].

Тенденціями глобалізації вищої освіти є уніфікація освітнього контенту в міжнародному аспекті, посилення ролі міжнародно-правового регулювання вищої освіти (Болонський процес тощо), зростання інтернаціоналізації вищої освіти (підвищення рівня академічної мобільності), формалізація новітніх вимог до закладів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, підтримка міжуніверситетських проектів (міжнародних конференцій, наукових досліджень, стажування). Вони розглядаються як запорука подальшої конкурентоспроможності [2, 5].

Реалізація цих тенденцій була б неможлива без психосоціальних навичок. Тому навчальний процес повинен забезпечити як професійний, так і загальний розвиток, спрямований на формування інтелектуальних, творчих, моральних, духовних якостей людини.

Глобалізація вищої освіти відбувається в умовах викликів війни, пандемії коронавірусної хвороби та обмежувальних заходів, ситуації на ринку енергоносіїв [4, 7]. Вони завдають стреси організму, переоцінку цінностей, напруженість психологічного статусу.

Тому, особливого значення набуває психологічна підтримка та спрямування здобувачів вищої освіти [4]. Вона повинна мати індивідуальний підхід, позитивну мотивацію до підвищення інтелектуального рівня, розвитку психосоціальних навичок здобувачів вищої освіти в умовах глобальних викликів [6, 7].

Психосоціальні компетентності включають когнітивні, емоційні та соціальні аспекти, підвищення особистого потенціалу й активного громадянства. Ці навички є універсальними здатностями особи, які необхідні кожній людині для застосування в усіх сферах її життя, незалежно від професійної спеціалізації [5].

Для реалізації розвитку психосоціальних навичок застосовують чотири виміри навчання:

1. Когнітивний вимір (знати), що передбачає розвиток концентрації, критичного мислення, цікавості, творчості, вирішення проблем.

2. Інструментальний вимір (діяти), що передбачає здатність застосування знань на практиці у пристосуванні до ринку праці.

3. Індивідуальний вимір (бути) розглядає навчання як самореалізацію, підвищення особистісного потенціалу, самоповаги та ефективності. Включає когнітивні, внутрішньоособистісні та міжособистісні психосоціальні навички. Передбачає самосвідомість, самоконтроль, самоефективність, а також позитивне ставлення до себе, надійність та самопрезентацію.

4. Соціальний вимір (співіснувати). Є етичним виміром, заснованим на цінностях демократії, справедливості, повазі до відмінностей, прав людини і соціальних норм. Розвиває емпатію, тобто здатність зрозуміти чужі почуття і співпереживати без оціночних суджень.

Зазначені чотири виміри взаємопов'язані, зміцнюють один одного, поєднуючись у цілісній особистості здобувача [5].

Таким чином, при проведенні освітньої діяльності, треба враховувати виклики сьогодення. Особливої уваги потребує психосоціальний статус здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Бєбко С. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/50>
2. Локшина О. Стратегічні орієнтири міжнародних організацій у галузі освіти. Український педагогічний журнал . 2019. № 2. С. 5-14.
3. Натрошвілі С. Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика: монографія. К.: КНУТД, 2015. – 320 с.
4. Петасюк О. І. Глобалізаційний розвиток 2022: виклики та прогнозування. URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/3720/>
5. Сватко Ю. І. Освіта у світі людини і глобальні виклики часу (освітня стратегія ЮНЕСКО та національні пріоритети України). URI: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7742>
6. Сергєєв С. М., Рощупкін А. О. Урахування індивідуальних особливостей студентів у навчанні та вихованні. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. - 2015. - № 12. - С. 182-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apnvlop_2015_12_16
7. Шкарлет С., Вітренко А., Рогова В. та ін. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с. URL: <http://surl.li/cxswm>

СПІВПРАЦЯ ІЗ МАЛОЮ АКАДЕМІЄЮ НАУК УКРАЇНИ У РОЗРІЗІ ФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЛІКАРЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Локес-Крупка Терезія, к.вет.н., доцент

Ветеринарна медицина тісно пов'язана з іншими природничими науками. У своєму розвитку вона використовує досягнення медицини, фізики, хімії та інших наук. У її задачі входить не лише захист тварин, але й людей від найважчих хвороб. Тобто коло діяльності спеціаліста ветеринарної медицини дуже широке.

Нині учнівська молодь задумується щодо обрання своєї майбутньої професії не лише у старшій школі, а й значно раніше. Багатьох з них поєднує любов до тварин, що спонукає бажання стати лікарем ветеринарної медицини. Враховуючи соціальний попит учнівської молоді, необхідність надання їй умов для професійного самовизначення, при позашкільних навчальних закладах доцільним стало створення гуртка «Ветеринарна медицина» на базі МАН України. Навчальна програма з позашкільної освіти «Ветеринарна медицина» спрямована на еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти.

Особливістю проведення занять для гуртківців є те, що вони проходять на базі клініки ветеринарної медицини, що дає можливість поринути у практичну діяльність «без прикрас». Програма розрахована на вихованців 8-11 класів і включає відомості, які поглиблюють та допоповнюють зміст предметів з біології, хімії та економіки, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних

зкладах. Важлива роль відводиться формуванню у гуртківців мовної культури, засвоєнню біологічної, екологічної і ветеринарної термінології, практичних навичок роботи з колекціями, обладнанням, мікроскопом, користування матеріалами для надання першої допомоги, свідомого ставлення до власного здоров'я.

З точки зору профорієнтаційної роботи співпраця з гуртками МАН дає можливість вести професійно зацікавлену учнівську молодь напряму до вступу на факультет ветеринарної медицини. А за час навчання у гуртку учні можуть вже самостійно обрати спеціальність. У гуртку «Ветеринарна медицина» набуває необхідних знань для допрофесійної підготовки як лікаря ветеринарної медицини. У процесі навчання у гуртку учнівська молодь набуває практичних навичок по догляду за тваринами і надання їм долікарської ветеринарної допомоги, що сприяє подальшому професійному самовизначенню. Випускники 11-х класів, що є членами гуртка успішно здають ЗНО та підготовляються до вступу на факультет ветеринарної медицини Полтавської державної аграрної академії. За час навчання було організовано екскурсії на кафедри факультету ветеринарної медицини, у музеї нормальної та патологічної анатомії Полтавського державного аграрного університету, а також на клініки ветеринарної медицини м. Полтава та м. Харків.

Кожен із учасників гуртка веде науково-теоретичну дослідницьку діяльність по темі, що найбільше цікавить. Всі завершені роботи подаються до конкурсної комісії, багато з яких посідають призові місця у міському та обласному конкурсах, а також на всеукраїнському рівні.

Перший випуск гуртка Ветеринарна медицина вже навчається на 5му курсі нашого факультету. Студенти продовжують свій ріст як науковці і практики. Беруть активну участь у студентському самоврядування та перемагають у стипендіальних конкурсах (Еразмус +, Завтра.юа та ін.).

Таким чином тісна співпраця з учнівської молоддю за допомогою гуртків МАН України дає можливість плекати бажання до наукового пошуку та проводити підготовку до фахового навчання як лікаря ветеринарної медицини.

Список використаних джерел:

1. Локес-Крупка Т.П., Каришева Л.П. Основні проблеми формування світоглядних орієнтирів лікаря ветеринарної медицини у контексті розвитку професійної компетентності здобувачів вищої освіти. Матеріали 53-ї науково-практичної конференції викладачів і аспірантів *«Вища освіта: проблеми і шляхи забезпечення якості у контексті сучасних трансформацій»*, 2020, С. 24-26

2. Аветіков Д.С., І.В. Яценко, К.П. Локес, С.О. Ставицький Дистанційне навчання як нова технологія практичної підготовки і контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах. Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах : матеріали наук.- практ. конф. з міжнар. участю. Полтава, 2018. С. 8–10.

3. Локес-Крупка Т.П., Зарицький С.М., Бурда Т.Л. Застосування активних лекцій під час вивчення дисциплін за підготовки лікарів ветеринарної медицини. Матеріали 53-ї науково-практичної конференції викладачів і аспірантів *«Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи»*, 2022, С. 63-65

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

АДАПТАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Бурлака Олена, методист,

Гринь Валентина, методист II категорії,

Костоглод Андрій, завідувач лабораторії,

Шевченко Тетяна, завідувач навчально-консультаційного центру (пункту)

Сьогодні освіта України, як і багатьох країн світу, все активніше залучається в конкурентні взаємовідносини, у тому числі на світовому рівні, що до останнього часу було незнайоме вітчизняним суб'єктам освітньої діяльності, але наразі справляє відчутний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Адже серед чинників останнього багато фахівців виділяють як інтеграційні процеси, так і діяльність в освітній сфері. Відповідно зростає динамізм і непередбачуваність процесів в освіті через їх взаємодію із такими загальними світовими тенденціями, як: прискорення науково-технічного прогресу, скорочення життєвого циклу послуг, у тому числі освітніх, тощо. Причому зазначене відбувається під дією цілого ряду чинників макроекономічного впливу (у тому числі негативних), характерних для нинішньої дійсності.

Виклики, що постають нині перед фахівцями освітньої галузі засвідчують потребу в швидкому реагуванні та перегляді актуальних освітніх стратегій. Такими викликами стали: знищення інфраструктури закладів вищої освіти; скорочення фінансування вищої освіти; втрата кадрового потенціалу; відтік українських та іноземних здобувачів вищої освіти із закладів вищої освіти; забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану.

Швидкі темпи, з якими відбулося значне відновлення освітнього процесу, є доказом того, наскільки всі учасники процесу – викладачі, здобувачі освіти, батьки, зацікавлені в збереженні освіти в Україні. Для всіх у воєнний час стає очевидною необхідність та важливість такого буденного в мирний час явища, як вільний доступ до навчання.

Слід зауважити, що два з половиною навчальних роки, в які у зв'язку з пандемією COVID-19 навчальний процес відбувався переважно у дистанційній формі, надали такий важливий на разі досвід, який дозволив стрімко відновити навчальний процес. Якщо проаналізувати поточну ситуацію з відновленням освітнього процесу, то можна відзначити наступні її аспекти:

- після тривалого попереднього періоду дистанційного навчання у переважній частині учасників освітнього процесу є наявними технічні засоби для його реалізації та досвід їх ефективного використання у процесі навчання;
- сьогодні органи влади України приділяють дуже багато уваги якнайширшому доступу населення до мережі Інтернет, а це створює умови для позитивних тенденцій і в доступі до занять в дистанційному форматі;
- за останні роки рівень цифрової обізнаності населення значно зріс і тому, фактично, доступ та технічні можливості використання мобільного Інтернету є у значної частини населення навіть у віддалених населених пунктах, в яких не відбуваються військові дії.

Зауважимо, що організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації в кожному населеному пункті. Структура й тривалість навчального тижня, дня, занять і відпочинку, а також форми організації освітнього процесу визначаються вченою радою закладу освіти в межах часу, передбаченого освітньою програмою.

На теперішній час заклади вищої освіти (ЗВО), які в змозі продовжувати навчальний процес, уже мають певні напрацювання й загальне бачення організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Але залишається багато спірних питань щодо оптимального поєднання безпечності навчання та якості надання освітньої послуги [2]. Зокрема, в умовах воєнного часу в Україні найбільш безпечною й обґрунтованою є дистанційна форма освітнього процесу, яка поєднує синхронний і асинхронний режими навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

В цих умовах одним з дієвих способів швидкого відновлення навчального процесу в університетах є цифрова трансформація усіх аспектів освітньої діяльності ЗВО. У цьому напрямку ЗВО України накопичено певний позитивний досвід, оскільки в умовах пандемії COVID-19 значна їх частина впровадила в освітній процес сучасні інформаційні комп'ютерні технології [1]. Серед іншого вони забезпечують:

- віддалений доступ до розкладу занять;
- віддалений доступ до бібліотечних ресурсів, репозитарію та інших інформаційних баз тощо;
- можливість дистанційного проведення занять (лекційних, практичних, проведення контролів знань, ведення консультацій тощо), у т.ч. формування віртуальних груп студентів які знаходяться у різних місцях, надання їм доступу до необхідних методичних матеріалів;
- відеозапис занять з можливістю його переглянути за необхідністю, зокрема тими студентами, які не змогли бути присутніми на заняттях у відведений час;
- моделювання і симуляцію практичних і лабораторних занять, які за традиційними технологіями потребують спеціального обладнання;
- контроль відвідування студентами занять;
- доступ студентів і викладачів до необхідних програмних продуктів.

Те, що колись вважалося особливою формою навчання і використовувалось в незвичайних ситуаціях, зараз стає важливою концепцією загальної освіти. У зв'язку зі стрімким розвитком технологій освітні послуги надаються здобувачам у різних місцях, щоб задовольнити потреби населення у знаннях. Дистанційне навчання вимагає від учасників освітнього процесу зовсім іншого підходу, ніж звичайні денні заняття. Як і всі інші моделі освіти, таке навчання має певні проблеми, особливо у сферах ізоляції, підтримки, технологій і дисципліни. «Дистанційний» аспект віддаленого навчання позбавляє більшої частини соціальних взаємодій, які були б присутні в традиційному навчальному середовищі. Відсутність живого контакту негативно впливає на емоційний стан, мотивацію, рівень концентрації та загальну продуктивність.

Однак разом з позитивними моментами, які сприяють відновленню освітнього процесу в дистанційній формі, є безумовно і складності:

- багато здобувачів освіти стали внутрішньо переміщеними особами, в

результаті у багатьох з них з усіх можливих технічних засобів в наявності лише мобільні телефони, що обов'язково слід враховувати під час організації процесу навчання;

- загальний негативний емоційний стан учасників освітнього процесу ускладнює сприйняття та засвоєння матеріалу, тому темпи опанування матеріалу дещо уповільнюються;

- частина учасників освітнього процесу опановує навчальні матеріали у асинхронному режимі, в якому практично відсутнє «живе» спілкування з викладачем, що також має певний вплив на якість засвоєння матеріалу.

Отже, враховуючи вище зазначені особливості реалізації освітнього процесу в умовах воєнного стану, слід організовувати його з врахуванням наступних рекомендацій:

- організація навчання у синхронному режимі має відбуватися за чітким розкладом, доведеним до кожного учасника, що надасть окрім перегляду матеріалів також можливість «живого» спілкування з викладачем;

- збереження відеоматеріалів як на спеціальних навчальних сайтах, так і надання доступу до них на Youtube, бо в деяких мобільних телефонах, які не мають достатнього технічного рівня, можливі проблеми з оновленням відповідного програмного забезпечення;

- налагодження колективного та індивідуального спілкування викладача зі здобувачами освіти через найбільш популярні месенджери та засобами мобільного зв'язку;

- надання матеріалів засобами електронної пошти, як виключення в окремих випадках, бо таке спілкування не має точного способу підтвердження матеріалів іншою стороною та є більш трудомістким для всіх учасників, ніж спілкування та розсилка матеріалів у месенджерах.

Попри низку викликів для сучасної системи вищої освіти, які постали внаслідок російської агресії проти України, вона ще отримує певні можливості для розвитку: 1) можливості міжнародної академічної мобільності для викладачів і студентів у провідних університетах Європи; 2) інтенсивне впровадження інформаційних технологій в освітній процес та підвищення професіоналізму викладачів; 3) застосування технології гнучкого навчання; 4) кооперація між українськими та закордонними ЗВО; 5) впровадження моделі «освіта протягом життя»; 6) впровадження дистанційної форми навчання як повноцінної форми навчання для здобуття вищої освіти на деяких спеціальностях; 7) для студентів – можливість одночасно навчатися та працювати (отримання практичного досвіду), а для викладачів – працювати в освітній та іншій сферах (передавати практичний досвід студентам); 8) удосконалення територіальної організації вищої освіти в Україні (переміщення у великі міста ЗВО з територій, де ведуться активні бойові дії); 9) можливість побачити приховані проблеми у вищій освіті й працювати над викорененням їх причин. Головне вчасно виявляти загрози та виробити механізм для послаблення їх впливу. А кожену можливість якнайповніше реалізувати.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що на сьогодні важко переоцінити роль дистанційного навчання, інформаційні технології неабияк допомагають українським здобувачам отримувати знання у теперішній нелегкій ситуації. Не

дивлячись на жахливі події, освітяни продовжують працювати у повну силу, стараючись покращити якість навчального процесу. Попри всі перешкоди, українська освіта розвивається, працівники цієї сфери знаходять нові рішення, а здобувачі не перестають вкладати свої зусилля у навчання.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Застосування гаджетів на практичних заняттях з маркетингу. Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір: матеріали наук.-метод. Інтернет-конф., м. Харків, 25 бер. 2021 р. / ХНАДУ. Харків, 2021.С. 33-34. URL : <http://surl.li/esset>.

2. Кудзіновська І. П., Трофименко В. І. Особливості викладання математичних дисциплін у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану. Інтернаука. Сер. : педагогічні науки. URL: <http://surl.li/essep>.

3. Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 25 жовт. 2022 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. 360 с.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Тютюнник Світлана, к.е.н., доцент, **Єрмолаєва Марина**, к.е.н., доцент,

Чіп Людмила, к.е.н., доцент, **Дугар Тетяна**, к.е.н., доцент

Одним із пріоритетних напрямів діяльності в закладах вищої освіти впродовж останніх років стало дистанційне навчання, так як воно підтримує неперервність освітньої діяльності, зокрема, в умовах карантинних обмежень та оголошення воєнного стану. Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [3]. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми рівнями відповідно до державних стандартів освіти. Суб'єктами дистанційного навчання є особи, які навчаються (здобувачі вищої освіти), та особи, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання (науково-педагогічні працівники, методисти тощо). Технології дистанційного навчання – це комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах.

Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні заходи. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші. Лекція, консультація, семінар проводяться зі здобувачами вищої освіти дистанційно у синхронному або асинхронному режимі. Асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під

час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо. Синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо).

Впровадження дистанційного навчання має як переваги (позитивні сторони), так і недоліки (негативні сторони) [1, 2]. До переваг можна віднести: оновлення ролі викладача (наставник-консультант, який повинен координувати пізнавальний процес, удосконалювати свої курси, підвищувати творчу активність і кваліфікацію); підвищення творчого й інтелектуального потенціалу здобувачів вищої освіти за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних ІКТ; різноманітність форм неформальної освіти (очна (тренінги, майстер-класи, семінари) та дистанційна (дистанційні курси, вебінари)); орієнтування на самостійну пізнавальну діяльність; розширення аудиторії споживачів освітніх послуг; інтеграція світових освітніх послуг; зниження матеріальних витрат на організацію й здійснення процесу навчання; економія часу (як викладача, так і здобувача) на пересування до місця навчання, навчальної чи лекційної аудиторії, бібліотеки; відсутність проблеми аудиторного фонду; можливість використовувати електронні навчальні матеріали; застосування тієї самої системи електронного контролю знань, що і на заняттях офлайн, проте без необхідності залучення комп'ютерного класу; більша гнучкість та мобільність, як викладача, так і здобувачів вищої освіти, щодо надання консультацій, розподілу часу та навантаження; більше можливостей для креативності та співпраці, гнучкість та мобільність учасників процесу, навчання за новими правилами, усе це забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності як викладачів, так і здобувачів; психологічний аспект (руйнування стереотипів, формування уявлення «заняття можливі поза аудиторією» або «навчання можливе з е-викладачем»).

Серед недоліків можна виокремити: недостатнє матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу (постійний доступ до мережі Інтернет, наявність комп'ютера чи ноутбука, планшета чи смартфона учасників онлайн-навчання); неготовність викладача працювати дистанційно; незадовільний рівень володіння ІКТ-компетентностями та методикою дистанційного навчання; відсутність навичок самостійно вивчати функціонал платформ для організації дистанційного навчання; неможливість запровадження процесу проектування в більшості випадків у курсах під час дистанційного навчання; відсутність можливості або досвіду здійснення виховної роботи та соціалізації здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання; відсутність постійного контролю й особистого спілкування з викладачем; низька виробнича дисципліна – як здобувачів вищої освіти, так і викладачів, неможливість надійної аутентифікації на контрольних заходах, перевантаження документуванням освітнього процесу; абсолютна залежність організації процесу навчання від стану мережі інтернет та технічних засобів (відсутність з'єднання інтернет чи несправний гаджет унеможливорює роботу онлайн); психологічна неготовність здобувачів і викладачів до такого формату занять; контроль за академічною доброчесністю.

Ефективне онлайн-навчання є результатом планування, яке забезпечує

можливість дистанційного зв'язку здобувачів вищої освіти з викладачами, а сучасна освіта в Україні потребує його активного розвитку.

Список використаних джерел

1. Лимар Л. Основні переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 1. С. 24-29.

2. Лучанінова О.П. Дистанційне навчання як світовий освітній тренд: реалії та перспективи для ЗВО України. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 1(202). С. 5-10.

3. Положення про дистанційне навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення 22.01.2023 р.).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Краснікова Оксана, к.е.н., доцент;

Дроботя Яна, к.е.н., доцент

Система освіти в Україні перейшла на новий етап свого розвитку, який характеризується зростанням ролі дистанційної освіти. Виклики сьогодення зумовлюють потребу в дистанційній або змішаній формі навчання та вимагають від сучасної освіти оновлення форм і методів, які використовують викладачі вищих навчальних закладів.

Згідно Положення МОН України «Про дистанційне навчання», дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Події, які відбулися в Україні, зумовили перехід до дистанційної форми навчання, що дозволяє повноцінно використовувати інструментарій цифрового простору та можливості сучасних дистанційних технологій. Дистанційна форма навчання дає змогу застосовувати інтерактивні технології викладання лекційного матеріалу та не має географічних кордонів.

Ця форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання, завдяки інтернету, який охоплює майже все сучасне суспільство та стає важливим фактором його розвитку.

Сучасне покоління молодих людей набагато краще сприймає інформацію, використовуючи комп'ютери, ноутбуки, ніж більш зріле покоління, яке звикло до друкованого формату.

Сучасні інформаційні технології відкривають все більше можливостей для дистанційного навчання.

Ефективне використання технологій дистанційного навчання гарантує закладам вищої освіти: істотне збільшення здобувачів освіти; суттєве зниження організаційних витрат у навчальному процесі; значне підвищення якості навчання можливостями електронних бібліотечних ресурсів, використанням новітніх інформаційних технологій, зростанням простору самостійної роботи

студентів; організацією універсального інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу [2].

Використання дистанційних технологій у навчальному процесі надає цілий ряд переваг, а саме:

- оцінювання знань через проведення тестування в системі Moodle. Це надає можливість об'єктивно визначити рівень підготовки здобувача вищої освіти до заняття (поточний контроль) та провести підсумковий контроль;

- використання презентацій при проведенні лекцій. Це надає змогу візуально сприймати інформацію та краще засвоїти лекційний матеріал;

- можливість користування такими джерелами інформації як електронні бібліотеки, банки даних тощо;

- дистанційна освіта позитивно впливає на студента, збільшуючи його творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, уміння володіти комп'ютерною технікою і самостійно приймати відповідальні рішення;

- розміщення лекційного матеріалу, практичних завдань та завдань для самостійної роботи в системі Moodle, що надає можливість здобувачу вищої освіти в будь-який зручний для нього час ознайомитись із матеріалом та виконати практичні завдання і завдання для самостійної роботи. Особливо це зручно для тих, хто на індивідуальному графіку навчання.

Недоліком дистанційного навчання є те, що у зв'язку з відключенням світла, а як наслідок і зникненням інтернету, у студентів не завжди є можливість скористатися гаджетами та виконати відповідні завдання.

Таким чином, вважаємо, що використання освітніх дистанційних технологій, хоча і має свої недоліки, однак все ж таки сприяє підвищенню якості і рівня доступності освіти, і відповідно, конкурентоспроможності вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Положення про дистанційне навчання. Наказ Міністерства освіти та науки № 466 від 25.04.2013. URL: <http://surl.li/aavty> (дата звернення 16.01.2023).

2. Герасименко І. В. Використання технологій дистанційного навчання в підготовці майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. № 3(41). URL: <http://surl.li/essfc> (дата звернення 16.01.2023).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ТА З ВРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Капаєва Людмила, к.е.н., доцент

Сучасні освітні умови зумовлені об'єктивними реаліями, а тому науково-педагогічні працівники мають пристосовуватись до них таким чином, щоб не знижувати якість власної викладацької діяльності. Це, так само, не повинно впливати на навчальні результати здобувачів вищої освіти.

Попередній період, зумовлений тривалими карантинами, вже змусив нас освоїти дистанційні технології. Для більшості учасників освітнього процесу у вищій освіті ці зміни не тільки не погіршили навчальні можливості, а й дозволили опанувати нові перспективи.

Проте, і для науково-педагогічних працівників, і для здобувачів вищої освіти було не просто спершу сприймати сам формат on-line, важко було обійтися без реального спілкування. Такі втрати були компенсовані налагодженням комунікацій через зв'язок в соціальних мережах. І тут не можна було обійтися лише формальним спілкуванням, потрібно було підтримувати і емоційний зв'язок, якого так бракувало всім учасникам, а особливо, студентам.

Разом з тим, науково-педагогічні працівники отримали можливості використовувати презентації, трансляції навчальних матеріалів під час лекцій. Віртуальні умови змусили нас відтреновувати власне представлення, відшліфовувати емоційну подачу матеріалу через екран. У викладача з'явилась можливість вдосконалюватись шляхом записів власних лекцій, їх перегляду та врахування зроблених помилок в висвітленні матеріалу.

Проведення практичних та семінарських занять теж зазнало змін, адже вимагало активної взаємодії між викладачем і студентами, а таку було важче забезпечити в віртуальному просторі. Разом з тим, з позиції викладача, саме проведення цих занять не створило якихось нових викликів. Викладач може вести семінар on-line, не відчуваючи особливої різниці між роботою в аудиторії. Практичне заняття, при достатньому забезпеченні навчально-методичним матеріалом, так само здійснюється шляхом вирішення завдань. Більше того, під час on-line-практичного викладач використовує демонстрацію екрану, щоб показати методику виконання завдань, пошук та використання первинної інформації в віртуальному просторі.

Існує дуже багато шляхів збагатити педагогічний арсенал в проведенні занять в дистанційному форматі. Багато можливостей отримали викладачі, підвищуючи власну кваліфікацію [1, 2], набуваючи цифрових компетенцій.

Останній рік став випробуванням для всіх нас. І перехід до змішаної форми навчання, яка була зумовлена питаннями безпеки учасників навчального процесу, визначив нові виклики для викладацької спільноти. Науково-педагогічний працівник став для студента «містком в іншу реальність». Наголошуючи на необхідності кожному робити свою справу, ми мотивуємо до навчання, примушуємо думати про майбутнє, вселяємо оптимізм. Тому, можна говорити, що роль і значення виховної складової в навчальному процесі зараз стала ще більш важливою. Викладач став більше тьютором-психологом, адже має враховувати індивідуальні особливості студентів, їх стан та можливості навчання.

Не можна робити вигляд, що освітній процес перебуває поза межами того, що відбувається навколо. В таких умовах викладач змушений змінювати педагогічні підходи, методи навчання [3]. Матеріал мав переглядатись, відшліфовуватись.

Виникли навіть певні труднощі в реалізації дистанційних технологій внаслідок технічних проблем, перебування учасників навчального процесу в не зовсім прийнятних умовах для участі в навчальному процесі. Вони вирішувались шляхом більшої гнучкості в застосуванні навчальних технологій, налагодженням асинхронного спілкування, індивідуалізацією навчальних підходів.

Наповнення освітнього контенту стало теж особливим, воно пов'язано з розумінням існуючих процесів, але разом з тим має стосуватися майбутніх

перспектив, які відкриються перед нашими студентами по завершенню навчання. Не можна в навчальному процесі уникати теперішньої ситуації, але і слід бути дуже делікатним в характеристиці процесів.

Зараз на багатьох громадських та наукових майданчиках починається обговорення питань повоєнного відновлення, перспектив майбутнього розвитку держави. І в навчальному процесі такі дискусії також можуть мати місце. Від освітянської спільноти в значній мірі залежить, яким буде майбутнє суспільного простору. Для всіх висококваліфікованих і освічених людей постане завдання активної участі в відбудові держави. Зараз ми всі маємо зберігати духовну та моральну цілісність, вдосконалюватись, набувати нових знань і вмінь, які будуть важливі для країни.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєв Є. Як підтримати чесність дистанційного навчання? *Академічна доброчесність*. Інформаційний бюлетень. Випуск №8. Квітень 2020 р. www.saiup.org.ua URL: <http://surl.li/essfq>

2. Ніколаєв Є. Як поліпшити (не)дистанційне викладання? *Академічна доброчесність*. Інформаційний бюлетень. Випуск №9. Квітень 2020 р. www.saiup.org.ua URL: <http://surl.li/essfn>

3. Бершадська О. Як відновити викладання? *Академічна доброчесність*. Інформаційний бюлетень. Випуск №22. Квітень 2022 р. www.saiup.org.ua URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-22.pdf>

ІНСТРУМЕНТИ GOOGLE ЯК СКЛАДОВІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Красота Олена, к.е.н., доцент

В тезах описуються переваги та недоліки застосування освітньої платформи та опцій Google.

Google-meet, Google-календар, дистанційне навчання, навчальне середовище.

В сучасних умовах латентного карантину та періодичних COVID - спалахів викладання загальних та професійних дисциплін у вищих навчальних закладах, здійснюється як безпосередньо в аудиторіях, так і дистанційно. Тому особливо актуальним є використання саме дистанційного навчання

Мета написання тез доповіді – опис переваг та недоліків, а також навичок роботи за умов дистанційного навчання.

Для дистанційної освіти використовується навчальне середовище MOODLE. Це середовище, яке містить в собі всі курси дисциплін, і кожен студент може «входити» сюди і працювати з тим чи іншим курсом. MOODLE розповсюджується безкоштовно як Open Source-проект. [1]

Ця система впроваджує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована на організацію взаємодії між викладачем та студентами, підходить також для організації традиційних дистанційних курсів і підтримки заочного навчання.

Описане середовище має наступні переваги (з викладацької точки зору):

1. Дозволяє розміщувати у структурованій формі навчально-методичне забезпечення дисципліни.

2. Оснащена зручним інструментарієм з обліку та контролю роботи студентів.

3. Має можливість встановлювати потрібні терміни виконання студентами завдань.

4. Має широкі можливості для змін, розширення, доповнення та корегування навчально-методичних матеріалів дисципліни.

5. Дозволяє сформувати тести для проведення контролю знань студентів із застосуванням різних за типом питань.

6. Навчальні матеріали захищені від несанкціонованого доступу, змін та пошкодження (знищення). [1]

Поряд з цим описане середовище має ряд недоліків, і основний - відсутність можливості викладання дисциплін у режимі відео-конференції, що значно ускладнює проведення лекційних та практичних занять, крім того організаційні елементи дистанційного навчання (з досвіду минулого року) займають багато часу.

Відповідно, кожен вищий навчальний заклад намагається організувати дистанційне викладання дисциплін в режимі максимально наближеному до аудиторного. В цьому дуже допомагає використання таких опцій Google, як Google-календар та Google-meet. Ці опції, на наш, погляд, є взаємодоповнюючими для організації навчальної роботи. Вони дозволяють розподіляти робочий час викладача відповідно до розкладу, «підв'язувати» студентські групи за допомогою корпоративних поштових скриньок до відповідного заняття. Також ця опція дозволяє встановлювати або чергувати розклад за умови його періодичних змін.

Опція Google-календар пов'язана з іншою опцією Google – Google meet (режим відео-конференцій). При цьому попередньо «підв'язані» студенти можуть «бути присутніми» на відео-занятті. Ця опція дозволяє також використовувати «дошку» та робити записи на ній. Але, на мій погляд, з цією метою зручніше використовувати функцію «нотатки».

Отже, використання сучасних ІТ-досягнень дозволяє максимально наблизити навчальний процес до режиму реальності.

Список використаних джерел:

1. Навчальне середовище MOODLE: його переваги та недоліки <http://surl.li/essgh>.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Дорогань-Писаренко Людмила к.е.н., професор,

Дорошенко Андрій к.е.н., доцент,

Єгорова Олена к.е.н., доцент

Сучасна освіта в Україні зіштовхнулася з викликами, які ще 5 років назад ніхто навіть не міг уявити. Освітня галузь сьогодні зустрічається з проблемами, процес осягнення, розв'язання та прогнозування шляхів виходу з яких лежить поза межами суто педагогічної науки і потребує залучення методологічного апарату філософії освіти, пріоритетним завданням якої нині є пошук шляхів відповідності існуючої системи освіти новим умовам та вимогам розвитку сучасного суспільства [1].

Глибокі та швидкі темпи переміщення освітнього процесу з аудиторій в online середовище не лише змінило сам принцип отримання та передачі інформації та знань, а й викликало необхідність активного пошуку нових та більш надійних інструментів взаємодії між викладачем та студентом для забезпечення максимального досягнення відповідних результатів навчання. В умовах пандемії коронавірусу починається активне використання інструментів дистанційного навчання що дозволяють здійснювати проведення відповідних занять в синхронному режимі (інструменти відео- та аудіокомунікації Google Meet, MS Teams, ZOOM, messenger Cisco Webex Meeting, Skype та ін.), і ті інструменти які, ще донедавна, вважалися допоміжними в освітньому процесі перетворюються на єдину можливість комунікації між викладачем та студентом. І якщо для лекційних чи семінарських занять такий спосіб взаємодії може забезпечити прийнятний рівень якості освітнього процесу, то для певної частини практичних та лабораторних занять або для освітніх компонентів, що мають чітку практичну спрямованість, може мати низький рівень ефективності, оскільки не забезпечує безпосередньої участі студентів у проведенні експериментів чи відповідних досліджень. В кращому випадку такі експерименти йому можуть бути продемонстровані самим викладачем або у вигляді відеозапису. Окремі технологічні та прикладні спеціальності чи освітні програми, за таких умов, об'єктивно не можуть забезпечити формування якісного фахівця лише за рахунок навчання з використанням дистанційних технологій. Одночасні карантинні обмеження істотно скорочують рівень взаємодії як між вітчизняними закладами вищої освіти, так з їх закордонними партнерами, що також негативно впливає на процес обміну знань та поширення закордонних практик у вітчизняному освітньому просторі.

Початок повномасштабного вторгнення на початку 2022 року досить істотно інтенсифікував майже повний перехід в режим навчання з використанням дистанційних технологій. При цьому вимоги щодо необхідності дотримання безпекових умов та обмеження, що були викликані пошкодженням енергетичної інфраструктури, майже унеможливили ефективне використання інструментів синхронної взаємодії між викладачем та студентом чи звело таку взаємодію до мінімального рівня. Відповідно переважна частина завдань мала бути опрацьована студентом самостійно та, через визначені канали зв'язку, передана викладачу на перевірку. Слід відмітити, за таких умов, істотно зростає значення не лише самостійної роботи як складової частини освітнього процесу та здатності студента опанувати такий обсяг знань самостійно, а й рівень забезпеченості відповідними методичними матеріалами конкретного освітнього компонента. За цих умов основний зміст роботи викладача полягає уже не в читанні лекцій, а в створенні навчально-методичного забезпечення дисципліни в електронному вигляді, у постійній роботі над внесенням необхідних змін у навчальний матеріал, підборі кольорових ілюстрацій, графіків, створенні Flash-анімацій, тестів для самоконтролю.

Одночасно на окремих територіях об'єктивна ситуація майже не давала змогу взаємодіяти навіть в асинхронному режимі а, відповідно, перебування там викладача чи студента майже унеможливлювало ефективне отримання чи надання необхідної для навчання інформації та контенту. Активне переміщення

населення в березні-червні 2022 року на тривалий час розривало зв'язки викладач-студент та призводило низького рівня засвоєних знань.

Одночасно неможливість з боку викладача повноцінно надати студентам інформацію та знання, щодо відповідного освітнього компоненту, призводили до зниження рівня вимог щодо оцінювання його знань. Ймовірно, що в певній частині випадків, таке оцінювало могло носити суто формальний чи поверхневий характер і не забезпечувало об'єктивну оцінку рівня набутих знань.

При цьому коли ми говоримо про процес оцінювання, то варто зазначити, що в використанні асинхронного режиму поточного чи підсумкового оцінювання виникає питання надійної ідентифікації здобувача вищої освіти, що в свою чергу, може поставити під сумнів не лише об'єктивність оцінювання, а й взагалі саму його участь у цьому процесі.

Враховуючи зазначене, слід наголосити що сучасний освітній процес наразі знаходиться під істотним тиском зовнішніх умов, які обмежують як саму можливість безпосереднього спілкування викладача та студентів, так можливість донесення відповідної інформації. Розуміючи що ці обмеження можуть впливати на освіту ще тривалий період часу, слід розробляти як нові механізми взаємодії, так і можливості відновлення очних занять, забезпечуючи при цьому прийнятний рівень безпеки та умов праці.

Список використаних джерел:

1. Абакумова О. О. Феномен дистанційної освіти : монографія / Під заг. ред. А. А. Мельниченка. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2021. 212 с.

2. Борзенко О. П. Основні категорії та поняття дистанційного навчання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2012. № 19 (1). С. 6-14.

3. Моцик Л. В. Нові інформаційні технології та дистанційне навчання в освітньому просторі загальноосвітньої школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика.* 2015. Вип. 18. С. 288-292.

4. Яценко Г. Ю. Феномен комунікативності в системі ціннісних пріоритетів дистанційного навчання: фактори інтенсифікації : Монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 122 с.

ОСНОВНІ ЕТАПИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Токуєва Наталія, к.пед.н.

Самоорганізація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в українських вишах покликана допомогти у вирішенні багатьох проблем, які постають перед вищою школою, адже цей складний процес, що опирається на загальне розуміння самоорганізації як здатності системи до самоперетворення в більш новий якісний устрій, надає можливість осмислювати педагогічні явища, проєктувати й будувати моделі педагогічних систем, успішно застосовувати їх в навчально-виховній роботі закладів вищої освіти.

Процес самоорганізації виявляється в обґрунтованому процесі формування мети з передбачуванним досягненням певних результатів, плануванні діяльності, самообілізації, активності й наполегливості в досягненні поетапних і загальних результатів, критеріальному оцінюванні власних дій і здобутків. Н. Дуднік

указує на вплив умінь і навичок самоорганізації навчальної діяльності на процеси адаптації здобувачів вищої освіти першого курсу до нових умов навчання у виші й академічну успішність, а отже, і недостатню професійну підготовку майбутніх фахівців до самостійної ефективної діяльності [2, с. 87]. Так, цікаві факти наводить дослідниця даної проблеми Н. Мирончук щодо причин недостатнього часу, а отже, несформованих умінь самоорганізації діяльності: спроби зробити багато справ за один раз (50 %), синдром відкладання (47,2%), нездатність сказати «ні» (44,4%), делегування (передоручення) справ (30,5%), відволікання (шум) (30,6%), погане планування трудового дня (30,5%), а також незаплановані відвідувачі, приватні розмови, поспіх, нетерпіння тощо [3, с. 71].

Погоджуючись з думкою А. Вагіс щодо визначення самоорганізації навчальної діяльності здобувача вищої освіти як «синергетичного процесу власного творення знань, умінь, навичок у результаті освіти та самоосвіти, що забезпечує його розвиток» [1, с. 28], слід зазначити, що викладачем повинна встановлюватися певна поетапність даного процесу згідно структурних особливостей, сучасних освітніх стратегій, технологій та методик, а також індивідуальних якостей і можливостей кожного його учасника.

На підготовчому етапі самоорганізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти неocenенною є роль викладача, який, ознайомивши з пропедевтичними заходами, повинен проводити форми навчання, що носять дослідницький характер чи характеризуються комунікативною орієнтацією, ставити загальні цілі та здійснювати за необхідності індивідуальну допомогу (індивідуальні заняття, консультації, бесіди).

Другий етап самоорганізації – праксеологічний, або діяльнісний – полягає безпосередньо у свідомому включенні здобувачів вищої освіти до даного процесу, спонукваного поставленими цілями та системою дій: прогностичних, мотиваційних, вольових, проєктувальних, інтелектуальних, рефлексивних. На даному етапі важливу роль відіграють: когнітивний компонент, який забезпечує розширення знань, удосконалення умінь і навичок та формування професійного мислення майбутнього фахівця; самомотивація, тобто рух до запрограмованої мети, усвідомлення її важливості, покрокове планування та контроль за його виконанням, прийняття визначених поточних завдань та відповідальність за кінцевий результат.

Третій, завершальний, етап самоорганізації навчальної діяльності визначається контролюючими й корегувальними процесами, тобто його рефлексивно-регуляторний компонент сприяє формуванню здатності здобувача вищої освіти до планомірних вольових зусиль, які пов'язані з визначенням мети навчальної дії, безпосередньої діяльності, контролю за виконанням поставлених поетапних завдань з регулюванням інтенсивності дії, що виконується (посиленням чи послабленням). Рефлексивні дії сприяють формулюванню кожного поетапного результату з визначенням наступних цілей і процесів, що позитивно впливає на якість навчання та особистісний розвиток здобувача вищої освіти.

Деякі науковці виділяють і четвертий етап самоорганізації навчальної діяльності, на якому використовується вже набутий досвід та відбувається

навчання самоорганізації інших, що сприяє більш глибокому усвідомленню й засвоєнню всіх умінь і навичок успішної реалізації даного процесу.

Важливо вказати, що на кожному етапі проходить певна трансформація в стилях навчання: на I етапі (набуття досвіду) навчання спрямоване на власну пізнавальну діяльність та здобуття нових знань; на II етапі (критичний аналіз досвіду) відбувається деталізація навчального матеріалу; на III етапі (висновки з досвіду) стиль навчання спрямований на узагальнення навчального матеріалу; на IV етапі (планування наступних дій) у процесі навчання відбувається практичне застосування отриманих знань.

Детальне дослідження кожного етапу реалізації психолого-педагогічних засад процесу самоорганізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти може стати предметом подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Вагіс А. І. Самоорганізація самостійної роботи студентів з фізики: синергетичний аспект. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 47. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 25–29.

2. Дуднік Н. Уміння професійної самоорганізації як засіб підвищення адаптованості першокурсників до умов навчання у вищій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2009. Вип. 25. Ч. 4. С. 81–88.

3. Мирончук Н. М. Самоорганізація професійної діяльності як основа професійного зростання викладача вищого навчального закладу. *Проблеми освіти: збірник наукових праць. Спецвипуск*. Вінниця-Київ, 2015. С. 69–73.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Мокієнко Тетяна, к.е.н., доцент, **Прийдак Тетяна**, к.е.н., доцент,
Сіренко Олена, к.е.н., доцент

Перевагами автоматизації є те, що сучасні комп'ютерні засоби дозволяють значно полегшити виконання завдань для бухгалтерів, знизити трудомісткість окремих операцій, скоротити кількість помилок при складанні первинних документів, терміново отримувати необхідну інформацію та автоматизувати весь процес обліку підприємства. Саме тому вивчення комп'ютерних програм для ведення обліку є важливим етапом в підготовці здобувачів облікового профілю.

Сьогодні більшість українських навчальних закладів працюють у дистанційному форматі. Проте віддалене навчання під час війни відрізняється від карантинної дистанційки. Основними відмінностями є: перебої із світлом та неспівпадіння графіків подачі електроенергії, проблеми із інтернетом і зв'язком, перебування за кордоном, психологічний стан студентів та викладачів.

Основою для дистанційного навчання є платформа Moodle, яка надає викладачам, студентам та адміністраторам великий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного. Основною умовою для ефективного дистанційного навчання – є наявність розроблених електронних навчальних курсів, які повністю забезпечують студента методичним матеріалом та можливістю оцінювання його діяльності.

На нашу думку, при викладанні комп'ютерних дисциплін доцільно, на ряду із звичним контентом (лекцією), використовувати відеоуроки. Відеоуроки мають бути підготовані викладачем, відповідно до тематики, що передбачена або взяті із мережі інтернет (за наявності таких). Використання відеоуроків дасть змогу простіше стримати матеріал, в якому йдеться про операції в програмному продукті. Візуалізація – один із найбільш ефективних методів засвоєння інформації, а оскільки доступ до відеоуроків буде постійний, то їх використання може стати одним із найкращих варіантів.

Використання Google Meet при проведенні лекцій є дуже зручним, оскільки дозволяє здійснювати демонстрацію екрану і ознайомлювати здобувачів з основами роботи в програмному продукті. Враховуючи психологічну складову, варто домовитися із здобувачами, що вмикати камери – це їхній обов'язок. Оскільки це дає почуття, що тебе бачать, ти бачиш, ти в аудиторії, нехай і у віртуальній.

Проте, під час війни можна, а інколи і доцільно, використовувати інший інструментарій, який можна використати для ведення дистанційного навчання, а саме середовище Discord. Дане середовище спочатку створювалося для ігрових спільнот. Відмінністю від Google Meet та подібних сервісів – є те, що відсутнє одночасне відео усіх учасників конференції, що забезпечує можливість працювати там, де інтернет є «слабким». А оскільки, велика кількість студентів мешкають в сільській місцевості, саме цей інструментарій може виявитися найбільш ефективним в дистанційному навчанні. При застосуванні цього середовища, на моніторі висвічуються прізвища студентів, надана можливість демонстрації екрану як викладача, так і студента. Крім того, надається можливість надсилання текстових повідомлень, підтримується голосовий зв'язок студентів між собою та з викладачем.

При проведенні лабораторних занять гарно зарекомендувала себе програма віддаленого доступу Any Desk. В умовах дистанційного навчання, доступ здобувачів вищої освіти до робочих місць у навчальних лабораторіях здійснюється за допомогою програми віддаленого доступу - AnyDesk. Перевагою даної програми є те, що код для доступу до робочих місць є постійним. При правильному налаштуванні програми, під'єднання до робочого місця здійснюється автоматично. Комунікація із здобувачами здійснюється за допомогою мобільних пристроїв, з використанням програм, що дають можливість застосовувати групові дзвінки, чати, відеоконференції (Viber, Google Meet, Zoom тощо). Використання мобільних пристроїв при проведенні лабораторних занять забезпечує мобільність викладача та швидкого реагування.

При перебоях в електроенергії, за домовленістю з викладачем та відповідним технічним співробітником (оператором комп'ютерного класу), здобувачі мають змогу приєднатися до свого робочого місця в інший час та продовжити свою роботу чи наздогнати пропущений матеріал.

Отже, проведення дистанційного навчання під час війни виявило ряд вимог до його організації:

1. Наявність розроблених електронних навчальних курсів: лекцій, відеоуроків, детальних рекомендацій щодо виконання завдань на лабораторних заняттях.

2. Можливість оперативного зв'язку зі студентами через їх смартфони, наприклад, за допомогою Telegramm, Viber тощо.

3. Спілкування та демонстрація екрану в студентській групі може забезпечити середовище Discord, яке є менш вимогливим до інтернет-трафіку або за допомогою вже звичного сервісу Google Meet.

Список використаних джерел:

1. Дистанційне навчання у закладах вищої освіти: ризики та перспективи розвитку. Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2022. URL: <https://bit.ly/3dl1Paj>.

2. Освіта і війна в Україні (24 лютого – 1 квітня). Аналітика Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-1-kvitnya-2022>.

3. Якісне дистанційне навчання в умовах війни: поради директору школи. Державна служба якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/yakisne-distanciynе-navchannya-v-umovakh/>

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Воловик Лариса, к.філол.н., доцент

Організація навчально-виховного процесу з іноземних мов в контексті глобальних викликів передбачає вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції в різних видах мовленнєвої діяльності. Європейський досвід показує, що найбільш ефективним у навчанні іноземних мов є компетентнісний підхід, спрямований на розвиток практичних умінь, формування навичок і набуття досвіду користування повним набором теоретичних знань на практиці. За такого підходу іноземна мова є засобом та знаряддям для вирішення практичних завдань у співпраці з іноземними партнерами, а не самоціллю, мовою заради мови, яка так і залишиться на рівні підручника й навчальної аудиторії і не використовуватиметься в реальному житті [1, с.27].

Оскільки основною метою у модернізації системи навчання іноземних мов в Україні є використання мовних засобів для забезпечення реального процесу спілкування та досягнення власних цілей комунікації, формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу.

Комунікативний підхід базується на тому, що студенти повинні опанувати мовні форми у процесі самої комунікації. Він ставить за мету навчання мови через мовлення і заснований на таких ключових поняттях, як «спілкування», «культура», «мотивація», «інтерактивність». Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови [2, с.12]. Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в учбовий процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. У практиці виявили досить високу ефективність такі форми роботи, як індивідуальна, парна, групова і робота в команді. Найбільш відомі форми парної і групової роботи: внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles); мозковий штурм (brain storm); читання зигзагом (jigsaw reading); обмін думками (think-pair-share); парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші [1, с.31]. При цьому,

варто зазначити, що комунікативний підхід у вивченні мови базується не лише на інноваційних технологіях навчання. Враховуються, також, етнічна та моральна специфіка, історичний досвід, особливості сприйняття нового у певному соціокультурному середовищі [1, с.3] та культура народу, мова якого вивчається. У зв'язку з цим, ще одним важливим компонентом змісту навчання виступає соціокультурна компетенція, яка складається з країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції [1, с.18]. Останньою зі складових комунікативної компетенції, але жодним чином не останньою за значущістю є соціальна компетенція. Вона передбачає готовність і бажання взаємодіяти з іншими, впевненість у собі, а також уміння поставити себе на місце іншого і здатність впоратися із ситуацією, що склалася [2, с. 14].

Кредитно-модульна система, яка вже давно поширена в США та країнах Європи, а з недавніх пір і в Україні, передбачає міждисциплінарну інтеграцію. Навчання іноземним мовам здійснюється у співпраці з викладачами професійно-орієнтованих та спеціальних дисциплін. Така система сприяє підготовці майбутнього фахівця, враховуючи специфіку його основної професії, розвитку професійного творчого мислення, ознайомленню з професійним етикетом, розвиває навички роботи в колективі, співробітництва тощо.

Модернізація у системі навчання іноземних мов в контексті глобальних викликів передбачає перш за все розвиток комунікативних навичок студентів, щоб забезпечити їх подальше застосування для досягнення цілей комунікації. Крім комунікативного аспекту, викладачі повинні познайомити студентів з історичним та культурним підґрунтям мови, що вивчається, та підтримувати співпрацю з викладачами професійно-орієнтованих дисциплін, забезпечуючи безпосередній зв'язок мови з фаховою освітою студентів.

Список використаних джерел:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ. Ленвіт, 2018. 273 с.
2. Kuhn C. Fremdsprachen berufsorientiert lernen und lehren. Kommunikative Anforderungen der Arbeitswelt und Konzepte für den Unterricht und die Lehrerbildung am Beispiel des Deutschen als Fremdsprache: Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades Doctor philosophie / Christiane Kuhn. Jena, 2019. 345 S.

ПАРАДИГМА УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ліпський Роман, к.е.н., доцент

Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року в Україні було введено воєнний стан, правовий режим якого передбачає відповідні правові заходи, інструменти, обмеження задля забезпечення оборони, територіальної цілісності та незалежності країни [1]. Варто звернути увагу, що відповідно до п. 3 цього указу можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження, необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим

воєнного стану».

В перелік таких прав ввійшло право на освіту, яке гарантоване та закріплене в статті 53 Конституції України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Тобто, можна зробити висновок, що оскільки право на освіту в перелік таких прав і свобод не входить, то може зазнавати легітимних обмежень у таких надзвичайних умовах як воєнний стан.

З огляду на наявну загрозу життю і здоров'ю учасників освітнього процесу внаслідок збройної агресії російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану, Міністерством освіти і науки України 25 лютого 2022 року направлено листа керівникам департаментів (управлінь) освіти і науки і керівникам закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти з рекомендацією щодо припинення освітнього процесу в усіх закладах освіти та оголошення канікул на два тижні [3]. В подальшому було прийнято наказ № 235 від 07.03.2022 року «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану». На виконання п. ч. 3 ст. 34 Закону України «Про вищу освіту» та за приписами цього наказу саме керівник ЗВО відповідає за результати діяльності ЗВО перед МОН, та здійснює безпосереднє управління діяльністю закладу освіти [4].

Навчання в університеті завжди відноситься до виду діяльності, щільно пов'язаного із високим рівнем інтелектуального та емоційного навантаження, особливо під час екзаменаційної сесії, дефіцитом часу, необхідністю засвоювати в стислий термін великий обсяг інформації, жорстким контролем і регламентацією режиму навчання, а також з вирішенням різних проблемних ситуацій. Якісне оволодіння знаннями у воєнний час у дистанційному форматі ставить перед здобувачами нові завдання та виклики, оскільки вплив багатокомпонентного стресу, а також психологічних факторів та механізмів, які сприятимуть подоланню цього складного за своєю природою поєданого стресу наразі є однією з ключових проблем навчання.

З метою вивчення особливостей особистісно-динамічного патерну адаптації студентів в умовах війни була проведена статистична вибірка, аналіз якої дозволив виявити низький рівень опірності стресу у 36,7% студентів, граничний рівень опірності стресу – у 47,2% здобувачів освіти та 16,1%% досліджених демонстрували високу ступінь опірності стресу [5].

Ключовими стресогеними факторами виявилися: пристосування до нових форм викладання (тривалість навчального дня; щільність навантаження, обумовлена розкладом; короткочасні перерви між онлайн-заняттями) (83,9%), складності при роботі з більшим обсягом інформації для самостійного вивчення (78,3%); зміни в соціальному житті (77,1%); підготовка до роботи після закінчення навчання, адаптація до майбутньої професії (засвоєння професійних знань, умінь і навичок, якостей) (65,8%). Крім того, практично всі студенти відмітили значний вплив стресу воєнного часу, який тісно пов'язаний із шоком перших днів війни (99,0%) [5].

Такі фактори суттєво впливають на успішність навчання в цілому, фізичне і психологічне самопочуття студентів. В результаті проведеного дослідження виявлено низький та граничний рівень опірності стресу у переважної більшості

здобувачів, який відбивав вкрай негативний вплив багатокомпонентного стресу на успішність навчання в цілому, фізичне і психологічне самопочуття здобувачів. Студенти з низьким ступенем опору стресу демонстрували високу ступінь стресового навантаження, отже відносяться до групи ризику розвитку психосоматичних розладів та розладів адаптації, потребують психологічного супроводу задля оптимізації психологічних ресурсів особистості успішно справлятися зі станом стресу, мінімізації його негативного впливу, формування стійких способів захисної поведінки та подолання цього стану.

Вважаю, що в умовах воєнного стану, дистанційного навчання та стресових чинників саме викладач повинен більше уваги приділяти спілкуванню із здобувачами вищої освіти, звертати увагу на їх психічний стан, уточнювати можливості підготовки до занять, проводити додаткові консультації за умови, якщо здобувач не мав можливості приймати участь у навчальному процесі з всією групою. І тут незамінним є процес цифровізації, який не стоїть на місці. Успіхів усім нам та перемог!

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 25.01.2023).

2. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://surl.li/essia> (дата звернення: 25.01.2023).

3. Сергій Шкарлет: Всім закладам освіти рекомендовано припинити освітній процес та оголосити канікули на два тижні. URL: <http://surl.li/essid> (дата звернення: 25.01.2023).

4. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.01.2023).

5. Васильєва Г.Ю. Особливості адаптації студентів до дистанційного навчання в умовах війни. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. URL: http://194.54.162.203/bitstream/123456789/3267/1/advanced_training_OSUIA_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C_2022.pdf.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ І ЗАГРОЗ

Канцедал Наталія, к.е.н., доцент,

Лега Ольга, к.е.н., доцент

Психологічним змінам поведінки людей під час війни присвячено чимало наукових праць, актуальність яких наразі невпинно зростає [1]. Дане питання потребує посиленої уваги державних інституцій, пошуку нових рішень та висвітлення у публічному просторі [2].

Класичний підхід до розуміння циклу змін настрою (оптимізм→натхнення→збудження→ейфорія→тривога→заперечення→страх→депресія→паніка→капітуляція→відчай→віра→надія→оптимізм),

покладений в основу експериментального дослідження поведінки студентської групи, дає можливість зрозуміти всю складність психологічного процесу навчання в умовах невизначеності і загроз.

Якщо припустити, що навчальна група складається з 13 осіб, кожен з яких перебуває на окремії, відмінній від іншого стадії, то можна зробити висновок, що поведінкові аспекти взаємодії учасників такої групи в поза аудиторний час створюють ефект, протилежний мотивації до навчання. Даний висновок зроблений на основі математичного підходу із застосуванням формули комбінування, яка дозволяє знайти кількість можливих комбінацій елементів вибірки з великого набору даних. У прикладі, що розглядається, комбінація – це кількість способів отримати r елементів із n об'єктів набору даних (13 стадій психологічного циклу, 13 осіб), що в результаті дає 20058300 комбінацій.

Припустимо, що на момент початку проведення заняття викладач знаходиться на стадії натхнення, а присутність здобувачів на занятті – 100%. Тож, зважаючи на вихідні умови, мінімальна кількість комбінацій взаємодії викладача з кожним учасником групи – 13. Тобто, в умовах невизначеності і загроз при абсолютній успішності 100% викладачу щоразу під час проведення заняття необхідно оцінювати психологічний клімат своєї аудиторії та з огляду на це, коригувати усталену методику викладання одночасно в двох напрямках: збереження психологічного здоров'я та підсилення мотиваційного інтересу учасників групи до навчання. Дане припущення частково підтверджується результатами проведеного анкетування здобувачів факультету обліку та фінансів за ОПП Облік і оподаткування.

В опитуванні взяли участь 63 здобувачі 2-4 курсів СВО Бакалавр та 42 здобувачі 1-2 курсів СВО Магістр. В результаті опитування 60 здобувачів СВО Бакалавр (95%) та 40 здобувачів СВО Магістр (95%) підтвердили, що відчують коливання психологічного стану, спричинені фактором війни. Анкета включала 3 питання, зокрема щодо самооцінки здобувачем співвідношення психологічного стану з навчальною мотивацією в динаміці двох навчальних років (показник П1, що оцінювався за 100-бальною шкалою – від найнижчого до найвищого). Анкетування було відкритим, що дало можливість порівняти одержані дані з результативними навчальними показниками респондентів. В табл. 1 представлені усереднені дані щодо самооцінки навчальної мотивації здобувачами (П1) та середній бал успішності опитуваних здобувачів (за 100-бальною шкалою) за результатами складання літньої сесії 2020-2021 н.р. та зимової сесії 2021-2022 н.р. (П2).

Таблиця 1

Вплив фактору війни на результативність показників навчання здобувачів за ОПП Облік і оподаткування у 2020-2021 та 2021-2022 н.р.

Показник	Здобувачі СВО Бакалавр		Відхилення (+, -)		Здобувачі СВО Магістр		Відхилення (+, -)	
	2020-2021 н.р.	2021-2022 н.р.	Абсолютне	відносне, %	2020-2021 н.р.	2021-2022 н.р.	Абсолютне	відносне, %
П1	67	43	-24	-35	52	41	-11	-21
П2	86	80	-6	-7	80	77	-3	-4

Представлені в табл. 1 дані свідчать, що за досліджуваний період відбулося зниження мотиваційного інтересу до навчання у здобувачів СВО бакалавра на 35% – за результатами самооцінювання та на 7% – за показниками фактичної успішності; у здобувачів СВО магістра на 21% та на 4% відповідно.

До найбільш демотивуючих факторів здобувачі відносять раптове припинення заняття (повітряна тривога, вимкнення світла) та незрозумілість методики виконання невіршених завдань у поза аудиторний час.

Тож, в умовах війни питання методики викладання набуває нового значення, коли базові (традиційні) способи її реалізації потребують урахування психоемоційного стану усіх учасників освітнього процесу.

Варіанти коригування методики викладання напряду залежать від наступних умов: формат навчання (аудиторний чи онлайн); локація учасників навчального процесу (централізована чи вибіркова), наявність та налагодженість каналів зв'язку для обміну інформацією (навчально-методичною зі сторони викладача та звітною – зі сторони здобувача).

В усіх випадках в першу чергу, необхідно дотримуватися правил безпечної поведінки. Приміром, для здобувачів вищої освіти, що вивчають освітні компоненти кафедри обліку і оподаткування, при онлайн форматі в доступній та лаконічній формі на платформі Moodle доведені основні правила безпеки, в тому числі й поведінки під час повітряної тривоги. При настанні вищевказаної обставини для досягнення очікуваного навчального ефекту викладачу доцільно залишити коментар щодо обсягу тієї частини аудиторного завдання, яке повинен виконати здобувач самостійно. Тобто, компенсація аудиторної роботи відбувається за рахунок збільшення обсягу самостійної роботи на здобувача та організаційно-методичної роботи – на викладача.

Якщо повернутися до вихідної умови прикладу, що розглядається (викладач знаходиться на стадії натхнення, його знання і емоції гармонійно спрямовані на вирішення якоїсь конкретної задачі), то це значно спрощує пошук і реалізацію більш ефективної, мотивуючої методики викладання. При викладанні облікових дисциплін для підвищення навчальної мотивації здобувачів використовуються наступні психологічні прийоми: 1) метод «виходу із зони комфорту» (дозволяє подивитися по-новому на ситуацію і побачити інші можливості); 2) метод «когнітивного дисонансу» (дає можливість подивитися на ситуацію з позитивного боку та вирішити поставлене завдання); 3) метод «спілкування з успішними людьми» (дозволяє перейняти досвід позитивного мислення і активних дій).

До основних засобів реалізації таких прийомів слід віднести: 1) впровадження завдань креативно-квестового типу й надання можливості віддаленого доступу до професійних періодичних видань (газета «Все про бухгалтерський облік», інтернет-видання I-Factor), що дозволяє не лише вирішити поставлене завдання, а й здобути новітні знання, згенерувати нові ідеї; 2) використання скринкастів – коротких відеопояснень методики виконання завдань; 3) залучення стейкхолдерів до проведення занять.

Насамкінець варто зауважити, що ідеалізований у даному випадку психоемоційний стан викладача не є повсякденною реальністю. Як і будь хто, викладачі піддаються емоційним коливанням, оскільки знаходяться в тих же

умовах, що й здобувачі, а самостійне опанування технологій розвитку емоційної саморегуляції властиве не кожному.

В умовах обмеженості ресурсів, ризиків і загроз найбільш демотивуючим фактором у роботі викладача є багатозадачність, за якої в пріоритет виносяться трудомісткі й затратні по часу завдання, відсуваючи питання методики викладання на другий план. Це потребує напрацювання комплексного підходу зі сторони Міністерства освіти і науки та менеджменту закладів вищої освіти щодо урахування всіх видів робіт, виконуваних науково-педагогічними працівниками, їх нормування у співвідношенні до робочого часу, а також розробки і впровадження системи психосоціальної підтримки та збереження психічного здоров'я педагогів.

Список використаних джерел:

1. Романовська, Д. Д. (2022). Розвиток емоційної саморегуляції педагогів України під час війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (3), 76-79. <http://surl.li/essip>

2. Контроль емоційного стану під час війни [Електронний ресурс] : Міністерство освіти і науки України. URL: <http://surl.li/essiu>

УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ОНЛАЙН-ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рудич Алла, к.е.н., доцент;

Тютюнник Юрій, к.е.н., доцент

Реалії сьогодення змусили освіту в Україні вирішувати питання про організацію екстреного онлайн-навчання. Варто зазначити, що це не вперший виклик сучасності, який став достатньо серйозним випробуванням на всіх рівнях освіти. Практичний досвід дистанційного навчання в 2020 році під час пандемії вірусу Covid-19, дозволив оперативно відреагувати на ситуацію та мобілізувати ресурси для підвищення адаптивності навчання з метою стабілізації освітнього процесу.

У Законі «Про освіту» дистанційна освіта трактується як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається переважно за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього середовища» [1]. Тобто, «дистанційна освіта – це розгалужена система передачі знань на відстані за допомогою різних засобів і технологій» [2]. Отже, виходячи з трактувань законів України, стає зрозумілим що обов'язковою умовою дистанційної освіти є використання комп'ютерних технологій та можливостей глобальної мережі. Термін «онлайн-освіта» визначається «як форма освітнього процесу, що передбачає віддаленість викладача і здобувача та поєднання роботи з обов'язковим використанням онлайн-технологій» [3]. Загалом, перевагою онлайн-освіти є створення можливостей для отримання знань без часових та географічних обмежень, тому термін «онлайн-освіта» є аналогічним терміну «дистанційна освіта».

Введений воєнний стан в Україні з 24 лютого 2022 року унеможливив очний освітній процес, тому дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі освіти. Сьогодні онлайн-освіта здійснюється в синхронному та асинхронному режимах із використанням електронних освітніх платформ

(Google Workspace, Google Classroom, Moodle) і комунікаційних онлайн сервісів та інструментів (базові сервіси Google: Gmail, Календар, Meet, Jamboard, Chat, Hangouts, YouTube та інші).

Система Moodle є простим та зручним засобом організації освітнього процесу в умовах цифровізації та воєнного стану, дозволяє вирішувати завдання дистанційного навчання, контролювати відвідування, активність здобувачів, час їх роботи в мережі, стан виконання завдань. Її основні переваги: доступність, готовість до впровадження; можливість створювати якісні курси для дистанційного навчання; потужний апарат тестування для контролю знань здобувачів; різноманітні навчальні елементи; дозволяє реалізувати диференційоване навчання; має можливість додавати навчальний контент різного формату – аудіо, відеофайли, текст тощо [3].

Організація самостійної роботи здобувачів є важливим завданням реалізації компетентнісної моделі освіти. Самостійна робота сьогодні передбачає вид навчальної діяльності з освоєння освітньо-професійної програми, що здійснюється в системі планування та оцінки досягнутого результату. Існують форми самостійної роботи: аудиторна та індивідуальна. Аудиторна самостійна робота реалізується на практичних заняттях, семінарах, виконання контрольних робіт. Нині актуальною є індивідуальна робота. Самостійна індивідуальна робота – запланована навчальна, науково-дослідна робота здобувачів з формування професійних компетентностей та результатів вивчення дисциплін, що виконується у позааудиторний час за завданнями та методичними рекомендаціями. Організація позааудиторної самостійної роботи є найбільш трудомісткою, але необхідною для реалізації компетентнісного підходу в освіті [2].

Під час підготовки та проведення самостійної роботи у системі Moodle використовується набір елементів, до якого входять: лекція (презентація); завдання (практична і самостійна робота); форум; тест та ін. Елемент курсу «Лекція» дозволяє організувати покрокове вивчення навчального матеріалу. Весь матеріал можна розбити на дидактичні одиниці, наприкінці кожної з них визначити контрольні питання по засвоєному матеріалу.

Завдання – це форма проведення заняття, результатом якої зазвичай стає створення та завантаження на сервер файлу будь-якого формату або створення тексту безпосередньо в Moodle. Характерною особливістю формулювання завдання є докладне пояснення його суті з описом алгоритму виконання. Система Moodle дозволяє оперативно перевіряти здані файли чи тексти, коментувати їх. Кожен здобувач може здавати файли неодноразово за результатами їх перевірки; це дає можливість оперативно коригувати роботу, домагатися повного вирішення навчальної задачі.

Форум зручний для навчального обговорення проблем, проведення консультацій. Може використовуватися для встановлення зворотного зв'язку, що набуває особливого значення під час дистанційного навчання. Адже це інструмент, що дає уявлення про те, як триває процес навчання, інформує про досягнення та проблеми здобувачів, дозволяючи визначити рівень досягнення мети та вирішення навчальних завдань.

Елемент курсу «Тести» дозволяє викладачеві розробляти тести з

використанням різних типів питань: множинний вибір; вірно/невірно; коротка відповідь; відповідність та ін. Питання зберігаються в основі тестів і можуть повторно використовуватись у різних темах. Можливе редагування налаштувань тесту, зокрема, можна обмежувати кількість спроб проходження тесту, вибирати метод оцінювання, встановлювати ліміт часу на роботу з тестом. Для організації ефективної роботи на платформі Moodle необхідно чітко прописувати критерії оцінювання.

Успішність самостійної роботи визначається низкою умов, до яких можна віднести: цілеспрямоване планування та раціональну організацію; мотивованість студентів до виконання завдань; ефективну консультаційну допомогу; різноманітність видів та форм самостійної роботи; забезпечення тих, хто навчається необхідними методичними та інформаційними ресурсами з метою перетворення самостійної роботи на процес творчий.

Посилення ролі самостійної роботи студентів означає важливий перегляд організації освітнього процесу у ЗВО, який має будуватися на тому, щоб розвивати вміння вчитися, опановувати способами адаптацію професійну діяльність у світі. Це передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей, перехід від потокового до індивідуалізованого. Методика проведення дистанційних занять і організація самостійної роботи, знаходиться у процесі удосконалення, а принципи дистанційного навчання стали серйозними викликами для системи освіти в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту»: редакція від 6.04.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності. Освітній портал. URL: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/>
3. Прокопенко А.І., Доценко С.О., Москаленко В. В, Лебедева В.В., Толяренко Н.І., Алієв Х.М. Технології дистанційного навчання: діяльності та ресурси MOODLE : навч. посіб. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2021. 50 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5293>

ТЕОРЕТИКО-ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО АНАЛІЗУ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Антонюк Марина, к.філол.н.

Кінцевий результат підготовки філолога в системі вищої освіти – це добре розвинена мовленнєва компетентність, тобто знання дієвих і відповідних до ситуації мовленнєвих моделей та вміння використовувати й адаптувати це знання залежно від контексту [4, с. 42]. Додамо, що важливим елементом професійної компетентності лінгвіста є здатність аналізувати різні ситуації спілкування, що реалізуються в межах різних мовленнєвих дискурсів. Рекламний дискурс давно став частиною нашої повсякденності. Для студента-лінгвіста він становить професійну й наукову цінність. По-перше, філолог може бути не лише споживачем, але й творцем цього дискурсу в професійному житті. По-друге, рекламний дискурс є вдячним матеріалом для аналізу з точки зору теорії комунікації, зокрема через свій синкретичний характер.

Залежно від учасників, каналу й контексту дослідники виокремлюють п'ять форм комунікації – інтраперсональну, міжособистісну, групову, публічну й масову [4, с. 5]. Рекламна комунікація є важливим видом масової комунікації. Це процес передачі інформації про товари, послуги чи ідеї від рекламодавця до споживача задля формування в свідомості споживача потрібних рекламодавцю спонуки, образу чи переконання. Повсюдність рекламного дискурсу, а також його синкретичність, диктують потребу в застосуванні різновекторного підходу до його аналізу.

Такий підхід отримав назву мультимодального. Термін «мультимодальність» широко застосовуватися почав у 1990-х роках, щойно з розвитком нового каналу комунікації – інтернету. Основоположниками сучасної теорії мультимодальності вважають австралійського вченого Гюнтера Креса та данського дослідника Тео ван Леювена.

Мультимодальний підхід ґрунтується на переконанні, що «хоча мова є дуже важливою складовою дискурсу, однак у процесі створення значення вона потребує взаємодії з іншими ресурсами» [3]. Оскільки англomовна традиція трактує термін «модальність» як чуття людини [5], то мультимодальність – це одночасний вплив на кілька чуттів, що активізує різні ділянки мозку, зокрема ті, що відповідають за обробку словесних і несловесних елементів комунікації.

Мультимодальність рекламного дискурсу є глибоко вмотивованою: він є одним з наймасовіших видів суспільної комунікації. З іншого боку, рекламний дискурс націлений на успішність, тобто досягнення кінцевої цілі, яка полягає не лише в тому, щоб змусити споживача щось купити, але також і в тому, щоб зробити його прихильником певних політичних чи соціальних ідей.

Тому для дослідження рекламного дискурсу в усьому розмаїтті його жанрів – від постерів до відеороликів – сьогодні активно застосовується мультимодальний підхід. У вітчизняній лінгвістиці з'являються студії, що застосовують елементи мультимодального аналізу: О. Ткачук-Мірошниченко [2] вивчала імплікацію в англomовному рекламному дискурсі, а Л. Макарук [1] інтерпретувала рекламні тексти засобами мультимодального дискурсивного аналізу. Значний евристичний потенціал мультимодального підходу спонукає до активнішого застосування його при вивченні феномена масової комунікації, зокрема рекламного дискурсу.

Таким чином, дослідження сучасних комунікацій потребує застосування інтегрованих підходів, які пояснили б їхню полікомпонентну природу. Таким засобом є мультимодальний підхід, в засаді якого лежить думка, що мова створює значення тільки у взаємодії з іншими ресурсами, серед яких найважливішими є візуальні засоби та особливості усного чи письмового побутування самого мовлення.

Рекламний дискурс є одним з наймасовіших засобів сучасної суспільної комунікації з глибоко вмотивованою мультимодальністю. Вирішуючи основну проблему рекламодавців – як переконати покупців обрати з-поміж сотень подібних товарів саме їхній – рекламодавці створюють упізнаваний і переконливий образ бренду завдяки безмежним можливостям поєднання різних повідомлень (словесних і несловесних, усних і письмових, мовних і позамовних).

Список використаних джерел:

1. Макарук Л. Мультиmodalність сучасного англomовного масмедійного комунікативного простору : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2019. 635 с.
2. Ткачук-Мірошніченко О. Імплікація в рекламному дискурсі (на матеріалі англomовної комерційної реклами) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2001. 14 с.
3. Belgrimet, Souad; Rabab'ah, Ghaleb. A Multimodal Discourse Analysis of English Posters in Violence Awareness Campaigns against Women. In: *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 11, No. 2, pp. 191-201, February 2021.
4. *Communication in the Real World: An Introduction to Communication Studies*. University of Minnesota Libraries Publishing Edition, 2016.
5. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/mode> (дата звернення 20.01.2023).

ФІЛОСОФСЬКІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Шейко Сергій, к. філос. н., доцент;
Ільченко Алла, к. пед. н., доцент

Вища освіта в Україні визначається практичним втіленням методологічних принципів безперервності та наступності в системі ступеневої освіти. Вивчення цього процесу відбувається на основі удосконалення та модернізації сучасних дидактичних засобів, впровадження інноваційних педагогічних технологій. Залишаються менш досліджені філософсько-теоретичні підстави принципів безперервності та наступності в системі вищої освіти, котрі мають свою актуальність.

Класична модель вищої університетської освіти заснована на принципах раціоналізму, науковості та цільності філософського знання. Класична ідея університету складала основу формування особистості протягом усього XIX століття. В умовах розвитку техніки, індустрії, технології та глобалізаційних процесів в XX столітті кардинально змінюється підхід до використання засобів та кінцевої мети вищої освіти – ствердження принципу постійної творчості, креативності, втілення свободи волі особистості. Ця проблема становить предмет гострих дискусій філософів, соціологів, психологів, педагогів, яскраво відображена в творчості видатних мислителів XX століття – Х. Ортеги-і-Гассета, К. Ясперса, Ж. Дерріди. Важливо дослідити сутність достатніх підстав трансформації вищої освіти в умовах глобалізації на основі раціоналістичних та духовно-іраціоналістичних моделей освітньої діяльності.

В основі класичного університету знаходиться ідея завершеності, а його ідеалом є закінчена якісна освіта. В сучасних умовах потрібен вихід із сфери попереднього розуміння освітньої діяльності у сферу постійного саморозвитку та самовдосконалення особистості. Ідея підпорядкування системи вищої освіти нагальним потребам постійного розвитку особистості основна філософсько-освітня установка реформування сучасної системи вищої освіти. Домінуючою в цьому відношенні стає настанова не на механічні засоби передачі знань, а на розвиток принципів критичного мислення, засобів

практичної діяльності.

Проблеми філософсько-теоретичного обґрунтування якісних змін в глобалізації вищої освіти багатомірні, охоплюють філософські, економічні, політико-правові та морально-етичні аспекти. Сучасний французький філософ постмодерніст Ж. Дерріда справедливо доводить, що для будь-яких інноваційних змін в освіті важливим є визначення «межі підстави» та «міри основного принципу». Подібні проблеми з необхідністю з'являються в межах університетського простору, «якщо ми спробуємо бодай загально осмислити причини його існування, його особливі завдання, а також політику викладання та проведення наукових досліджень. За кожної спроби на карту буде поставлено закон достатньої підстави як закон обґрунтуванням доцільності заснування» [2, с. 250].

У вітчизняній науково-освітянській традиції кінця XIX початку XX століть відбуваються пошуки загальнотеоретичних підстав реформування вищої школи. Академік В. Вернадський на початку XX століття в статті «Листи до вищої освіти в Росії» вказував на те, що реформування вищої освіти неможливе без знаходження відповідних методологічних принципів. До яких належать, по-перше, розвиток знання і його наукової організації, по-друге, «демократизація суспільного і державного життя» та, по-третє, «розповсюдження єдиної культури на всю земну кулю» (1, с. 5). Важливі зміни університетської освіти, на думку Вернадського, матимуть успіх, оскільки своїми коренями освіта знаходиться в глибокому народному середовищі. Цим вчений стверджує егалітарний принцип освітньої діяльності, скерований на широкий загаль, на народ, що «постійно навчається». Науковий та технічний розвиток відбувається настільки швидко, що стає неможливим отримати теоретичні знання, які були б достатніми на все життя. Потрібно впроваджувати різноманітні форми університетської освіти, що мають безпосередній зв'язок із практикою, постійно враховують результати новітніх наукових досліджень та мають глибокі демократичні основи. Головним суб'єктом освітянської діяльності має стати людина, яка постійно навчається. Трансформація вищої освіти у творчості академіка Вернадського тісно пов'язана із загальними планетарними завданнями існування майбутнього людства. Це процеси світового життя, котрі мають глобальне значення – входження людства в ноосферу, знаходять своє відображення в якісних змінах організації вищої освіти країни. Лише під впливом цих світових глобальних причин вища школа знаходить у собі достатню основу для боротьби зі «складними зовнішніми умовами свого існування і невпинно йде до виконання в межах нашої країни та нашого народу загальнолюдського завдання» [1, с. 8].

В сучасних мовах у царині вищої освіти посилюються тенденції до масовості та експансії. У публікації ОБСЄ «Новий погляд на вищу освіту» йдеться про фундаментальні зміни та нову парадигму вищої освіти для кожного. Загальне спрямування реформ, що відбуваються на теренах вищої освіти – це широкий доступ до знань за помірну плату, інтенсивне навчання у закладах, що фінансово незалежні та постійно зорієнтовані на ринок. На початку третього тисячоліття заклади вищої освіти повинні не лише передавати культурні та наукові цінності, а й приймати активну участь у вирішенні соціальних завдань: втілення демократії, духовності та гуманності. Ці принципи можливо розвинути

у здобувачів вищої освіти на основі критичного мислення, особистої вільної ініціативи, прагнення до постійної позитивної самоосвіти.

Список використаних джерел:

1. Вернадський В.И. Письма о высшем образовании в России. Постметодика. - №37. Полтава. – 2001. – С. 3-8.

2. Дерріда Ж. Закон достатньої підстави: Університет очима його послідовників. Ідея Університету: Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М . Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – С. 235-265.

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Усенко Світлана, д.с.-г.н., старший науковий співробітник;

Шостя Анатолій, д.с.-г.н., старший науковий співробітник

В умовах постійних економічних та соціальних змін дуже важливо навчити студентів вчитися самостійно, постійно оновлювати знання та підвищувати свою кваліфікацію. Важливою вимогою навчального процесу у закладах вищої освіти є активізація діяльності студентів, що сприятиме формуванню у них активності, самостійності та зацікавленості у вивченні дисципліни. Перед викладачем постає складне завдання вибору способів і форм організації освітньої діяльності, реалізація яких забезпечує високий рівень якості підготовки студентів

Викладач відіграє важливу роль в освітньому процесі. Він є носієм знань, який безпосередньо впливає на формування у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей. Водночас студенти прагнуть більше свободи і самостійності під час здобуття знань.

Однією з останніх тенденцій зарубіжної педагогіки є технологія «Перевернутий клас» (Flipped Class), яка є однією з моделей змішаного навчання [4, 5]. В Україні дана технологія ще мало поширена в закладах вищої освіти, проте наразі її елементи активно досліджуються і відразу впроваджуються.

Головною метою цього методу є формування активного, втягненого в освітній процес студента, який вміє мислити, співпрацювати, вести дискусію, аргументувати, аналізувати та узагальнювати. Це технологія організації навчання при якій аудиторна та позааудиторна робота представлені навпаки або «перевернуто». Суть методу полягає в тому, що значна частина самостійної роботи студентів проходить в онлайн-середовищі: перегляд навчальних відеоматеріалів або інформаційних ресурсів для опрацювання нового навчального матеріалу та закріплення вже вивченого. Студенти ознайомлюються з навчальним матеріалом самостійно перед заняттям, а аудиторне заняття використовується для поглиблення розуміння вивченого шляхом обговорення [3].

Однією з причин звернення до даної технології є організація ефективної роботи студентів за умови скорочення аудиторних годин для розвитку у них пізнавальної активності, вмінь активного навчання та готовності до самоосвіти. Маючи зв'язок з проблемно-орієнтованим навчанням, такий підхід характеризується значною гнучкістю та забезпечує захоплення студентів навчальним процесом, дозволяє сформувати динамічне та творче середовище, де вони навчаються критично мислити та разом вирішувати поставлені завдання [5].

Під час традиційних практичних занять, коли викладач пояснює новий матеріал, студентам треба сприймати всю інформацію у момент мовлення. Вони не мають можливості зупинитися для обміркування сказаного, прослухати повторно, якщо щось не зрозуміло, отже вони можуть пропустити важливу інформацію [2]. Крім того, студенти цифрового покоління з розвиненими

комп'ютерними навичками хочуть використовувати їх для засвоєння різних дисциплін.

Метод «Перевернутий клас» дещо змінює роль викладача у освітньому процесі. З головного транслятора знань викладач перетворюється на консультанта і координатора, що сприяє тісній співпраці з студентами на заняттях. Студенти ж із спостерігачів перетворюються на діячів, які опановують нову інформацію шляхом самонавчання.

Термін «Перевернутий клас» був вперше використаний у 2007 рік році А. Самсом і Д. Бергманом, які записували відео своїх лекцій, перетворюючи їх у домашні завдання для учнів [5]. Проте дослідники також зазначають, що є певні теми, які краще розвивати під час аудиторних занять, тобто викладач повинен правильно підбирати метод відповідно до змісту матеріалу.

Сьогодні всі форми «перевернутого навчання» ґрунтуються на одному головному принципі: вивчення теоретичного матеріалу відбувається дистанційно, а критичне обговорення вивченого, практика і застосування здійснюється в аудиторії [1]. Таким способом, студентам потрібні завдання, що вимагають більше складної когнітивної діяльності в аудиторії під керівництвом викладача.

Організація «перевернутого навчання» – це складний процес, який потребує ретельної підготовки та належного методичного забезпечення. Тому ефективність досягається лише за умови конкретного планування змісту курсу, підбору методів навчання та застосування відповідних технічних засобів. Під час організації навчального процесу є різні способи «перевернути» навчання. Часто така методика застосовується не до всього курсу, а лише до певних тем, чи навіть окремих занять.

У практиці закордонних педагогів зустрічаються такі види «Перевернутого класу»: типовий (The Standard Inverted Classroom), орієнтований на дискусію (The Discussion-Oriented Flipped Classroom), сфокусований на демонстрації (The Demonstration-Focused Flipped Classroom), псевдоперевернутий (The Faux-Flipped Classroom), груповий (The Group-Based Flipped Classroom), віртуальний (The Virtual Flipped Classroom), «перевернутий» вчитель (Flipping The Teacher) [4].

Застосування методу «Перевернутий клас» дає можливість індивідуальної роботи з кожним студентом, оскільки не втрачається час на повідомлення нового матеріалу; студент може у зручному йому темпі передивлятися матеріал, робити паузи або повертатись до необхідних фрагментів; відеоматеріали доступні для всіх студентів незалежно від їх присутності на занятті; за потреби студент може у будь-який момент звернутись до необхідних матеріалів.

Цей метод має і незначні недоліки: студент не має змоги під час перегляду матеріалу поставити запитання викладачу, не всі студенти добросовісно виконують самостійну роботу, і тому повноцінно не працюватимуть на занятті.

Проте варто спробувати застосувати метод навчання «Перевернутий клас», оскільки він сприяє вивільненню додаткового часу для практики, розвитку критичного мислення, ведення дискусій, опанування сучасних цифрових технологій.

Звичайно, цей метод не є універсальним рішенням проблем організації навчального процесу, що стоїть перед освітянами сьогодні, але при належній підготовці він може стати ефективним способом організації роботи студентів із

залученням можливостей новітніх технологій для підготовки до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінська О.Г. Перевернуте навчання: практичний аспект. *Інформаційні технології в освіті*, 2016. № 1, С. 86-98.
2. Приходькіна Н. Використання технології «переверненого навчання» у професійній діяльності викладачів вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2014. № 30, С. 141 -144.
3. Попадюк С. С., Скуратівська М. О. Методологічні засади використання освітньої концепції «перевернуте навчання у вищій школі». *Педагогічні науки*, 2017. № 76 (3), С. 149 -154.
4. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / за ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.
5. Bergmann J., Sams A. Flip your classroom: reach every student in every class every day. First Edition Printed in the United States of America, 2012. 122 p.

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Будник Ніна, к.т.н., доцент;

Кайнаш Алла, к.т.н., доцент

В умовах інформаційно-комунікаційного входження України в глобальний економічний простір актуальним стає питання інтелектуалізації праці та ролі людини «в новій економіці». Освітній рівень і потенціал особистостей істотною мірою визначають процес формування людини творчої, здатної аналізувати, прогнозувати та використовувати здобуті знання у практичній діяльності. В економічному секторі значну роль відіграє харчова та переробна промисловість, яка включає понад сорок різноманітних галузей виробництва. Останнім часом розвиток харчової промисловості в Україні характеризується різким зниженням технологічного рівня виробництва, скороченням обсягів і асортименту продукції, погіршенням її якості, затуханням інвестиційних процесів, витісненням вітчизняних харчових продуктів з внутрішнього й зовнішнього ринків. Шляхи успішного розв'язання викликів, що постали перед харчовою та переробною промисловістю України, розглядаються із врахуванням тенденцій, які стають закономірністю впливу глобалізаційних процесів. Одним з таких глобальних викликів є і підготовка фахівців для даної галузі, адаптованих до сучасних трансформацій.

Дослідженню та розробленню наукових засад підготовки майбутніх фахівців харчової та переробної промисловості приділяється значна увага, це питання досліджували (І. Блаж, В. Бойко, П. Борщевський, Д. Гак, Л. Дейнеко, С. Дусановський, А. Заїнчковський, та ін.).

У навчальних закладах навчальна діяльність повинна спрямовуватися на формування професійної компетентності і професійної мобільності; здобувачів вищої освіти необхідно активно залучати у реальні виробничі відносини і виробничу практику; орієнтувати навчальний процес на розвиток індивідуального стилю професійної діяльності, педагогічний колектив спрямовувати до реалізації інноваційних підходів у освітньому процесі; створювати належну матеріальну

базу і забезпечувати можливість поєднання навчально-пізнавальної і практичної діяльності студентів та участь стейкхолдерів (роботодавців) в організації навчального процесу.

Актуальність проблеми підготовки майбутніх фахівців пов'язана з інтенсивним розвитком інноваційних технологій у харчовій промисловості, що зумовлює своєчасне внесення обґрунтованих змін у їхню практичну підготовку в Україні. У зв'язку з цим сучасна вища освіта має модернізуватись відповідно до компетентнісної парадигми, в якій особлива увага звертається на практичну складову підготовки майбутніх фахівців. Це потребує своєчасного перегляду концептуальних, теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців зі спеціальності «Харчові технології», особливо на етапі формування практичної складової їх професійної компетентності. Найбільшими проблемами вищої освіти є надлишок теоретичних знань, велика кількість гуманітарних дисциплін та нестача практичних навичок. Аудиторнолекційна форма навчання непомітно підштовхує всю систему вищої освіти до посилення теоретичної складової. Викладачу легше пояснити теоретичний матеріал, а потім вимагати від студентів повторення законспектованих визначень, правил тощо. Набагато складніше організувати практичну, індивідуальну та самостійну роботу студентів. Але, за давнім постулатом – ніхто не навчає краще та швидше, ніж практика. Таким чином, однією з актуальних задач на даний час є посилення практичної спрямованості навчального процесу, та підготовка фахівців для роботи у різноманітних виробничих галузях.

Останнім часом у освітньому просторі України набирає обертів тренд STEAM-освіти. У всьому світі спостерігається дефіцит фахівців з технічних напрямків, попит на них росте набагато швидше, ніж на інші спеціальності. Однак, важливо розуміти, що STEAM – це не просто технічна освіта. Вона охоплює значно ширше поняття, а саме вдале поєднання креативності та технічних знань. Наприклад, при завданні комплексно спроектувати підприємство, крім технічних аспектів, здобувачі мусять залучити свою уяву і спроектувати так, щоб підприємство не лише відповідало діючим нормам, а й виглядало привабливо, було зручним для роботи та сучасним. Розвинені країни вчасно зрозуміли цей тренд. Австралія, Китай, Великобританія, Ізраїль, Сінгапур та США вже давно впроваджують державні програми в галузі STEAM-освіти. Вона передбачає, що здобувач вищої освіти стає не споживачем, а замовником знань. Викладач є своєрідним наставником, людиною, що допомагає пояснити, як використовувати потенціал кожної технології для власної користі й користі суспільства. Що стосується України, то Міністерство освіти та науки ще у 2016 році опублікувало першу версію «Концептуальних засад реформування середньої освіти», але нажаль це не досить активно впроваджується у вищій школі. Особливістю STEAM-освіти є те, що в центрі уваги знаходиться не викладач, а практичне завдання, яке потрібно вирішити. Здобувачі мають вчитися вирішувати це практичне завдання шляхом проб і помилок, а не вивчати «суху» теоретичну частину.

Для повноцінної реалізації такого підходу обов'язковими є наявність STEAM-лабораторій, обладнаних сучасними технічними засобами.

Отже на перший план виходить здатність вчитись та сприймати зміни, а не

самі знання, які нині стають застарілими з неймовірною швидкістю. Застосування STEAM- навчання дає глибоке розуміння як жити у сучасному динамічному світі.

Список використаних джерел:

1. Практична підготовка майбутніх техніків-технологів зі спеціальності «Виробництво хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчових концентратів»: Досвід, стан і проблеми. URL: <http://surl.li/essku> (дата звернення: 20.01.2023).

2. STEAM-освіта – сучасний підхід до опанування інноваційних технологій. URL: <http://surl.li/esskx> (дата звернення: 20.01.2023)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ED-TECH ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КАФЕДРОЮ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Ващенко Павло, д. с.-г.н., старший науковий співробітник;

Слинько Віктор, к.с.-г.н., доцент;

Березницький Віктор, старший викладач

Для покращення методики викладання дисциплін, останнім часом у країнах світу великої сімки набувають все більшого поширення цифрові технології Edtech (від англ. education – освіта, і technology – технології). До технологій Edtech відносять як програмне забезпечення, у тому числі онлайн-платформи для навчання, так і обладнання офлайн-освіти, таке як інтерактивні дошки та обладнання для створення віртуальної реальності навчального середовища [1]. На рисунку 1 наводиться приклад навчального обладнання для створення віртуальної реальності, який використовують у навчальних закладах країн ЄС для формування у студентів навичок проведення хімічних досліджень.

Рис. 1. Обладнання Empiriusz для створення навчальної віртуальної реальності [2].

На рисунку 2 показано, що саме бачить здобувач освіти під час роботи у навчальному віртуальному середовищі.

За допомогою таких пристроїв можна відпрацьовувати послідовність дій при проведенні лабораторних (хімічних, молекулярно-генетичних та інших) досліджень. Перевагою даних пристроїв є їх безпечність, економічність під час

роботи (не витрачаються реактиви, вартість яких може бути досить суттєвою, особливо при проведенні генетичних досліджень), підвищення зацікавленості здобувачів у процесі навчання. Недоліком даного обладнання є його висока вартість.

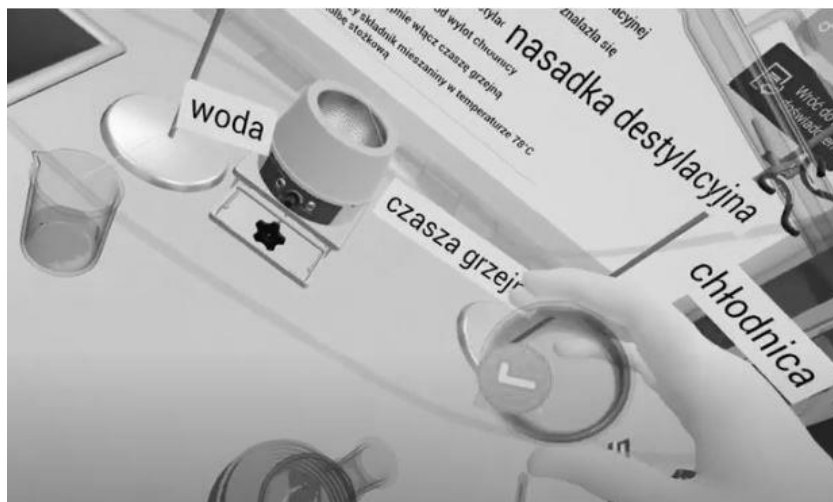

Рис. 2. Імітація навчального хімічного експерименту у віртуальній реальності створеній на обладнанні Empiriusz [2]

Метою застосування технологій Edtech є підвищення ефективності навчання, полегшення навчання для здобувачів і збільшення можливостей для подання матеріалу для викладачів. Зокрема, Edtech допомагає забезпечити доступ до навчальних матеріалів, які не можуть бути представлені в аудиторії. Наприклад, завдяки технологіям Edtech можна зануритись у процес виробництва під час віртуальної екскурсії чи прийняти віртуальну участь у експериментальних лабораторних дослідках.

Даний метод навчання описується терміном «імерсивні технології» (immersive technologies, з англ. immersive – занурювати), під час такого навчання здобувач повністю або частково занурюється у віртуальний світ або різні види поєднання реальної і віртуальної реальності. Найбільш перспективними для застосування в умовах України, на наш погляд, є методи XR (extended reality / розширена реальність), коли у навчальному процесі за допомогою 360°-фото або відео-контенту реальність доповнюється необхідними для навчання елементами. Здобувачі освіти беруть участь у дистанційному занятті за допомогою гарнітури віртуальної реальності, яку одягають на очі як непрозору маску, а також використовують два портативні контролери для пересування у віртуальному середовищі [3].

Даний метод навчання набуває все більшого поширення у провідних університетах світу. Наприклад у Стенфорді започатковано низку проєктів із застосуванням імерсивних технологій: «Екологічна освіта» (Environmental Education), «Медична віртуальна реальність» (Medical Virtual Reality), «Телеприсутність» (Telepresence), «Дизайнерське мислення» (Design Thinking), «Психологія доповненої реальності» (Psychology of Augmented Reality), «Інтеграція віртуальної реальності в класи та навчальні програми» (Integrating VR into Classrooms and Curricula) [4].

Таким чином, упровадження Edtech технологій в освітній процес ПДАУ, сприяло би підвищенню зацікавленості здобувачів у навчальному процесі та

розширило би можливості набуття професійних навичок.

Список використаних джерел:

1. Martin M. Top Edtech Trends for 2022 (18 Marh, 2022). Thinkific News. URL: <https://www.thinkific.com/blog/educational-technology-trends/> [in English].
2. Sołodki M. Najnowsze trendy w edtech, czyli edukacji technologicznej [Останні тренди в edtech, або технологіях освіти] URL: <http://surl.li/esslo>
3. Пінчук О. Імерсивні технології в навчанні: проблема чи перспектива?. In Proceedings of the XII International scientific-practical conference «INTERNET-EDUCATION-SCIENCE»(IES-2020), Ukraine, Vinnytsia, 26-29 May 2020: 257-258. ВНТУ, 2020.
4. Virtual Human Interaction LAB. Stanford University. Official Site. URL: <https://stanfordvr.com/projects/> [in English].

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ STEM-ОСВІТИ У ВИВЧЕННІ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Дубова Галина, к.т.н., доцент,

Сукманов Валерій, д.т.н, професор

Ознакою сучасного мислення є розуміння користі штучного інтелекту. Харчові технології, як і інші галузі науки, мають приклади ефективного впровадження штучного інтелекту. Наприклад, у Німеччині розпочато проект з фінансуванням у розмірі 10 мільйонів євро для зниження відходів харчової промисловості за допомогою штучного інтелекту. Проект зосереджується на виробництві м'яса, хлібобулочних та молочних продуктів. Чеський стартап FooDoo.ai розробив платформу, яка доставляє готові страви в офіси, відслідковує термін їх зберігання та вивчає харчову поведінку споживачів для забезпечення «харчування без відходів». FooDoo.ai відзначили, що їм вдалося зменшити витрати з 40% до 17%. Мобільний додаток Intello Labs створений для агровиробників, продавців, переробників, роздрібних компаній зі штучним інтелектом та комп'ютерним зором дозволяє вимірювати якість продовольства. Дана технологія допоможе малим господарствам визначати правильну ціну, а споживачу переконатись у якості товару.

Стрімкий розвиток методів та систем штучного інтелекту обумовлює необхідність запровадження у навчання елементів прийняття інтелектуальних рішень із застосуванням різноманітних інформаційних систем. Освітня компонента «Моделювання та оптимізація харчових систем і технологій» це найбільш зручна платформа для використання інформаційних систем, а саме програмних пакетів Statistica, MatLab, MathCAD, апробації функції Microsoft Excel «Пошуку рішення», додатку «3D Графіка GeoGebra» та інших. Однак, для формування практичних навичок з використання або розробки продуктів зі штучним інтелектом, розуміння тільки програмних функцій програмних пакетів недостатньо. Необхідно таким чином організувати робоче середовище здобувачів вищої освіти, щоб вміння використовувати програмні пакети слугували рішенням певної інтелектуальної задачі.

Вивчення конкретних проблемних ситуацій та задач реального життя будується на міждисциплінарній основі, що відповідає основним принципам STEM-освіти (Science, Technology, Engineering, Mathematics) через поєднання

науки, технології, інженерії та математики. Сутність STEAM-навчання полягає у тому, щоб здобувачі освіти досліджували, створювали прототипи, розв'язували реальні проблеми, використовуючи інженерний або проектно-дослідний підхід. Як правило, у процесі дослідження для отримання ефективного рішення використовуються знання та навички з декількох дисциплін [1-3]. В Україні в 2016 році було створено робочу групу з питань впровадження STEM-освіти.

У більш ніж 10 країнах Європи розроблені національні стратегії та ініціативи у сфері розвитку і поширення STEAM-освіти (Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди, Норвегія, Великобританія, Ірландія, Іспанія та інші) [1-3]. У нашій країні вже започатковано розробку нормативно-правового забезпечення, зокрема, Наказ МОН (від 17.05.2017 № 708) «Про проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою: "Науково-методичні засади створення та функціонування Всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру (ВНМВ STEM-центр)" на 2017-2021 роки»; Наказ МОН (від 24.04.2017 № 628) «Про внесення змін до складу робочої групи з питань впровадження STEM-освіти в Україні»; розроблено План заходів щодо впровадження STEM-освіти в Україні на 2016-2018 роки та ін.[1-3].

Логічним розвитком на шляху впровадження STEM-освіти стала співпраця Міністерство освіти і науки України та платформи Labster. На сьогодні офіційно оголошено про можливість безкоштовного річного доступу до матеріалів платформи для всіх закладів освіти України. Платформа Labster – світовий лідер з розроблення віртуальних навчальних симуляторів, що вже успішно застосовуються в 2000 закладів освіти та пропонує доступ до сотень віртуальних симуляцій, зокрема, з таких предметів: анатомія та фізіологія, біохімія, біологія, біотехнологія, хімія, наука про землю, мікробіологія, фізика, харчові технології та ін. Окремого блоку з моделювання та оптимізації на платформі Labster немає, але є можливість виконати певні лабораторні дослідження, як показано на рисунку.

Рисунок – Стимулятори лабораторних робіт на платформі Labster

Подібними навчальними проектами з вільним доступом і використанням інтерактивної симуляції є «PhET», додаток «High School Science Chemistry Class Experiments», «LabInApp» – 3D-інтерактивний віртуальний лабораторний інструмент, дає змогу демонструвати експерименти, здійснювати візуалізацію складних процесів. Незважаючи на те, що ці проекти використовуються в

шкільному навчанні, деякі елементи можуть бути використанні як складова STEM-освіти в курсі «Моделювання та оптимізація харчових систем і технологій». Оскільки кожен із вищезазначених проектів має приклади моделювання складних систем, їх оптимізації, відповідно також є корисним при опануванні методів та систем штучного інтелекту.

Використання STEM-освіти дозволить ефективно опанувати процеси моделювання та оптимізації в галузі харчових технологій, спрямувати розвиток особистості науковця через формування компетентностей, природничо-наукової картини світу, світоглядних позицій і життєвих цінностей [1-3].

Список використаних джерел:

1. Матвійчук, Ю. Ю. STEAM-освіта як інструмент реалізації інтегрованого природничо-математичного навчання. *Educational Challenges*, 2020. 62, 144-152.

2. Андрієвська, В. М., Білоусова, Л. І. Концепція BYOD як інструмент реалізації STEAM-освіти. *Фізико-математическое образование*, 2017. 4 (14), 13-17.

3. Кузьменко, О. С. Сутність та напрямки розвитку STEM-освіти. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 2016 3(9). С.188-190.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чижанська Наталія, к.б.н.;

Шаферівський Богдан, к. с–г. н., доцент;

Карунна Тетяна, к. с–г. н.

Освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці та засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості), які дозволяють студентам:

- ефективно використовувати навчально-методичну літературу та матеріали;
- засвоювати професійні знання; розвивати проблемно-пошукове мислення;
- формувати професійне міркування; активувати науково-дослідницьку роботу; розширювати можливості самоконтролю отриманих знань [1, 2, 3, 5].

Дослідження американських та європейських науковців підтверджують, що інтерактивні методи навчання сприяють збільшенню частки засвоєння навчального матеріалу, бо впливають не лише на свідомість студента, а й на його почуття і волю, а саме: лекція – 5% засвоєння, читання навчальних текстів – 10%, відео/аудіо матеріали – 20%, демонстрація – 30%, робота в дискусійних 10 групах – 50%, практика через дію – 75%, навчання інших і застосування отриманих знань – 90% засвоєння [4, 6].

Важливою рисою інноваційної особистості є внутрішня свобода. Для її становлення потрібно постійно створювати для здобувачів ситуації вибору у освітній діяльності. Ситуація вибору стимулює пізнавальний інтерес, відчуття відповідальності та власної гідності, що є головною умовою формування внутрішньої свободи та відповідальності особистості.

При використанні інноваційних технологій викладачі забезпечують:

- оновлення навчально-методичної літератури;
- впровадження модульних технологій навчання;
- використання імітаційних технологій навчання;
- розширення можливостей контролю знань студентів;
- у цілому: удосконалити якість наявних технологій підготовки спеціалістів – технологів [2].

Передусім це має полягати: у сучасному моделюванні, організації лекційних, практичних, семінарських занять, індивідуалізації засобів навчання, науково-експериментального навчання при вивченні нового матеріалу, а також розробці нової системи контролю оцінки знань, застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій і навчально-методичної продукції нового покоління. У той же час впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, тобто повинні стати засобом вирішення актуальних завдань для конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій.

Отже, сучасне активне використання інноваційних методів навчання, інноваційний шлях розвитку та використання інноваційних технологій викладання у Полтавському державному аграрному університеті є запорукою їх конкурентоспроможності серед великої кількості вітчизняних вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. Право та інноваційне суспільство. 2015. №1 (4). С. 27-33.

2. Берестова А. Інноваційні технології та методи навчання у професійній освіті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/esqtz>.

3. Саух П. Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи. Монографія / [та ін.]; ред. П. Ю. Саух. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С.14, 319.

4. Чижанська Н.В. Використання інформаційно- комп'ютерних технологій при викладанні дисципліни «Годівля тварин і технологія кормів «Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи»: матеріали 53-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 23 – 24 лютого 2022 р.) Полтава С. 187-189.

5. Шаферівський Б., Карунна Т., Желізняк І. Інтерактивні та кооперативні навчальні технології як засіб формування фахових компетенцій. *Проблеми підготовки фахівців – аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти*: зб. наукових праць IV міжнародної наук. – метод. конференції, (м. Кам'янець – Подільський, 02 жовтня 2020 р.) Тернопіль: ПДАТУ, 2020. С. 177–179.

6. Шестопалюк О.В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів. Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. №3. С. 118-124.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Поліщук Анатолій, д. с.-г. н., професор
Шостя Анатолій, д. с.-г. н., старший науковий співробітник
Кравченко Оксана, к. с.-г. н., доцент
Чухліб Євгеній, к. с.-г. н.

Дистанційна форма навчання в певні часи економічних, соціальних і політичних подій, на жаль, набуває актуального змісту. І як показує практика, використання цієї форми навчання може бути необхідним фрагментом в навчальному процесі. Що таке дистанційна форма навчання? Можна сказати, що це – індивідуальний метод набуття знань, який відбувається на відстані учасників навчального процесу. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг з застосуванням в навчальному процесі сучасних інформаційних технологій з дотриманням державних стандартів освіти.

В Полтавському державному аграрному університеті використовується пакет Moodle, що являє собою розроблену систему керування online-курсами викладачів.

Головним аспектом цієї програми є наповненість необхідними навчальними розробками: силабус дисципліни; конспект лекцій; методичні розробки (завдання) для виконання лабораторних (практичних) робіт; методичні розробки для виконання самостійної роботи; набір контрольних питань; екзаменаційні білети з дисципліни.

Силабус дисципліни – короткий зміст дисципліни, де головним, на наш погляд, є мета вивчення дисципліни, завдання навчальної дисципліни, програма навчальної дисципліни та її структура. Зовсім незрозуміло – навіщо в силабусі форма контролю результатів навчання і схема нарахування балів. Ми вважаємо, що здобувач вищої освіти на ці таблиці дивитися не буде.

Важливим і необхідним елементом методичного забезпечення дисциплін є методичні розробки або завдання для виконання лабораторних і практичних занять (робіт). Враховуючи дистанційну форму занять, навчальний ресурс дуже важливий і повинен бути всебічно та ретельно представлений в легкій і доступній формі. Це можна сказати і про методичні розробки для виконання самостійної роботи, які повинні бути представлені в повному обсязі для якомога легшого планування змісту дисципліни.

Виходячи із вищесказаного, з урахуванням матеріалів контенту лекцій і методичних розробок, здобувачу вищої освіти дається набір контрольних питань, із яких складаються екзаменаційні білети.

Викладачі кафедри технології виробництва продукції тваринництва викладають 19 дисциплін на першому, другому і третьому рівнях вищої освіти. На даний час всі дисципліни дистанційної програми повністю відповідають методичним матеріалам. Позитивним є те, що з кожним роком дистанційна форма навчання удосконалюється, але пріоритет повинен залишатися тільки за денною формою.

Список використаних джерел:

1. Активізація навчального процесу в сучасній вищій школі: Метод. огляд /уклад. Л.А. Якимова. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. С. 3-5.
2. Баранов О.П. Пріоритети гарантування безпеки сталого розвитку. Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ, 09 жовтня 2015 р. ДРІДУ НАДУ, 2015. С.7-10.
3. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. №1 (4). С.27-28.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: Посібник для пед. ВНЗ. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. 116 с.
5. Технологія виробництва продукції свинарства. Навчальний посібник. М.Повод, О.Бондарська, В.Лихач, С.Жижка, В. Нечмілов та інш. Київ. Науково-методичний центр ВФПО. 2021. 360 с.
6. Технологія виробництва продукції свинарства. За загальною редакцією Ю.Засухи, В.Волощука. Київ. 2016. 553 с.

НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Хмельницька Євгенія, к.т.н., доцент

Закон України «Про освіту» визначає мету здобуття освіти, а саме те, що освіта - це всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [3]

Проведення освітньої діяльності передбачає академічну свободу учасників освітнього процесу, яка передбачає формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти з урахуванням його можливостей, здібностей, інтересів. Включає в себе вільний вибір форм, видів, методів і засобів навчання.

Підготовка фахівців у галузі харчових технологій ґрунтується на всебічному набутті професійних компетентностей здобувачів освіти шляхом впровадження в освітній процес, разом із формальною освітою, неформальної та інформальної видів освіти.

Привабливістю неформальної освіти для здобувачів є її гнучкість, яка проявляється у більшому виборі програм навчання, термінів проведення занять, орієнтованістю на конкретну особу, їхню індивідуалізацією. При цьому більшість програм навчання може доповнювати результати формальної освіти .

До сфери неформального навчання, що передбачає підготовку фахівців у галузі харчових технологій належать сертифікатні програми, тренінги, курси, які проходять під керівництвом фахівців галузі. Найчастіше неформальне навчання орієнтоване на отримання здобувачами актуальних практичних і теоретичних знань, навичок, оволодіння сучасними методами розв'язання професійних

завдань, підвищення рівня їх професійних компетентностей та направлені на їх саморозвиток.

Стимулюючим аспектом неформальної освіти для здобувачів є те, що отримані результати навчання з неформальної освіти можуть бути перераховані (отримання оцінки) при вивченні навчальної компоненти формальної освіти. Але навіть перерахування результатів навчання та отримання додаткових та підсумкових оцінок не стимулює багатьох здобувачів до неформальної освіти. Неформальна освіта приваблює тих здобувачів, які постійно підвищують свій інтелектуальний розвиток та намагаються бути професіоналами свої справи.

Паралельно із неформальною освітою складовою підготовки фахівців у галузі харчових технологій є інформальна освіта (самоосвіта). Інформальне навчання – передбачає освоєння нових знань і умінь, що відбувається поза рамками системи освіти як специфічного соціального інституту, тобто в процесі повсякденної життєдіяльності людини через спілкування, читання, навчання на своєму досвіді й досвіді інших. [1]

Хочеться зауважити, що деякі здобувачі проходять навчання, використовуючи різні платформи, курси, тренінги, які не стосуються навчальних компонентів формальної освіти. Вони це роблять з метою формування та розвитку особистісних "соціальних навичок" (soft skills).

Бути гарним фахівцем в галузі харчових технологій означає мати не тільки високий рівень професійних знань, умінь і навичок, а й навичок комунікації, здатності до самоорганізації тощо. Розвиток соціальних навичок дозволяє формувати у здобувачів освіти: соціально-комунікативні здібності (лідерство, відповідальність, етика спілкування, вміння працювати в команді та висловлювати власну думку тощо); когнітивні навички (критичне мислення; навички вирішення проблем, новаторське (інноваційне) мислення, управління інтелектуальним навантаженням тощо)); атрибути особистості і складові емоційного інтелекту (чесність, стресостійкість, пунктуальність, креативність, мотивація тощо). [2]

Інформальна освіта набула поширення саме завдяки інтернету. Розвиток інформаційних технологій дозволяє здобувачам освіти самовдосконалювати через використання відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources, OER). Відкриті освітні ресурси знаходяться в суспільному надбанні, охороняються авторським правом, видані за відкритою ліцензією, котра дозволяє безкоштовний доступ, повторне використання і т.д. і можуть включати: повні курси, модулі курсів, відкриті підручники, навчальні програми, лекції, посібники для студентів та будь-які інші навчально-корисні матеріали. [4]

Таким чином, в процесі отримання формальної освіти, неформальна й інформальна освіта стали рівноправними учасниками процесу навчання. Що в подальшому сприяє набуттю усіх професійних компетентностей висококваліфікованого фахівця в галузі харчових технологій.

Список використаних джерел:

1. Освіта протягом життя як чинник людського розвитку. Аналітична записка URL: <http://surl.li/gkug> (дата звернення: 20.01.2023)
2. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика :

навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне : Овід, 2012. 352 с.

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.01.2023)

4. Що таке відкриті освітні ресурси. <https://library.diit.edu.ua/uk/page/OER> (дата звернення: 20.01.2023)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Кузьменко Лариса, к.с-г.н., доцент

Лабораторне заняття, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті [2], – це вид навчального заняття, на якому здобувач вищої освіти, під керівництвом викладача, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою; особисто проводить натурні або імітаційні експерименти, чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни.

Лабораторні заняття проводяться у спеціально обладнаних навчальних, навчально-наукових, спеціалізованих комп'ютерних лабораторіях з використанням обладнання та устаткування, необхідного для виконання лабораторних робіт. Лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища, наприклад, на виробництві [2].

Лабораторна робота безпосередньо пов'язана з іншими видами навчальних занять. Вона сприяє реалізації міжпредметних зв'язків, принципу зв'язку теорії із практикою, розвитку інтелектуально-пізнавальної активності здобувачів вищої освіти. Лабораторна робота безпосередньо пов'язана з навчальним експериментом, дослідями, розв'язуванням задач з використанням спостережень і дослідів. При цьому повною мірою виявляється роль експерименту як джерела знань та критерію істинності теорії. У процесі лабораторної роботи здобувачі вищої освіти набувають навичок використання приладів, лабораторного обладнання, апаратури, технічних засобів, у т. ч. комп'ютерної техніки. Вони оволодівають умінням обробки результатів експерименту та вимірювань; навичками узагальнення та систематизації явищ природи; знайомляться з основами техніки та технології процесів сучасного виробництва. Лабораторна робота сприяє формуванню уміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки, функціональні залежності між фактами, явищами та процесами [1].

Організація проведення лабораторної роботи включає, перш за все, підготовку викладача та здобувачів вищої освіти до її виконання. Викладач забезпечує студентів методичними матеріалами до виконання лабораторної роботи та надає теоретичні знання з теми. Здобувачі вищої освіти оволодівають у процесі виконання лабораторної роботи теоретичними та практичними знаннями, шліфують окремі операційні вміння та навички самостійної експериментально-пошукової діяльності; набувають умінь планувати діяльність, фіксувати її проміжні та кінцеві результати; оцінювати їх вірогідність.

Однак, за умови впровадження дистанційного навчання забезпечити ефективно виконання даного виду навчальних занять, порівняно з лекцією,

практичним (семінарським) заняттям, значно складніше. Найбільш актуальним питання забезпечення виконання лабораторних робіт стоїть перед викладачами технологічних спеціальностей.

Істотно спрощується проведення лабораторного практикуму за рахунок використання мультимедіа-технологій, імітаційного моделювання, Інтернет-технологій тощо. Віртуальна реальність дозволяє демонструвати студентам явища, які за звичайних умов показати складно або взагалі неможливо [4].

Попович Т. А. [3] додає, що при розробці дистанційних курсів з експериментальних або технологічних дисциплін, для набуття студентами практичних навичок необхідно створювати курси за так званою «змішаною системою», яка повинна включати обов'язкове проведення очних лабораторних занять у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях. Альтернативою очних лабораторних занять можуть стати віртуальні лабораторії або тренажери, тобто віртуальні практичні засоби навчання. Створення віртуальних інтерактивних лабораторних робіт повинно здійснюватись за єдиною освітньою технологією для всіх закладів вищої освіти.

Для набуття здобувачами вищої освіти практичних навичок на лабораторних заняттях може бути впроваджена методика відео-практики. Такий формат заняття передбачає пояснення викладачем методик виконання завдань лабораторної роботи, опитування студентів за темою заняття, далі обов'язкову відео-демонстрацію з виконання практичної частини роботи в умовах лабораторії кафедри. Якщо у здобувачів виникли питання за темою заняття викладач повторює або уточнює матеріал. Для закріплення матеріалу здобувачі вищої освіти вирішують ситуаційні задачі за темою заняття або проводиться дискусія викладача зі здобувачами.

Отже, на лабораторному занятті, не залежно від умов його проведення, здобувач вищої освіти, під керівництвом викладача, повинен набути практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, здобути й закріпити навички проведення натурних або імітаційних експериментів, чи дослідів з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень освітнього компонента.

Список використаних джерел:

1. Островерхова Н. Лабораторна робота та її аналіз. Методика і технологія. *Osvita.ua*. URL: <http://surl.li/essjy> (дата звернення 25.01.2023).
2. Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті. URL: <http://surl.li/beesa> (дата звернення 25.01.2023).
3. Попович Т. А. Дистанційний курс з неорганічної хімії в системі організації самостійної роботи студентів хімічних спеціальностей закладів вищої освіти. *Дистанційне навчання студентів: теорія і практика*. Херсон, 2020. С. 59–68. URL: <http://surl.li/czsoq> (дата звернення 25.01.2023).
4. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. URL: <http://surl.li/esqtc> (дата звернення 25.01.2023).

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

**54-ї науково-методичної конференції
викладачів і аспірантів
«Вища освіта в контексті глобальних викликів»**

Підп. до друку 10.02.2023. Формат 60x90^{1/16}. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 14,2. Обл.-вид. арк. 0,7. Тираж 105 пр. Зам. 1.
Гарнітура Times New Roman Cyr.

Видання та друк – Редакційно-видавничий відділ Полтавського державного аграрного університету
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2174 від 26.04.2005 р.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3.